გ ა ბ რ ი ე ლ ქ ი ქ ო ძ ე

ს ი ტ ყ ვ ა,
თქმული გელათის სობოროსა შინა ჟამსა სამწყსოსა შინა შესვლისასა, ჩყდ წელ. სეკტ. ფ-სა

ი გ ა ვ ი მ ე ფ ი ს-ძ ი ს ქ ო რ წ ი ლ ს ა ზ ე დ ა
(მ ა თ. კ ბ. ბ_ი დ).

ვცან რა ნება ღვთისა და განჩინება უმაღლესისა მთავრობისა, რათა ვიყო მე მწყემსად ძველისა ამის და ჩინებულისა სამწყსო×სა, ვიწყე გულის-ზრახვად დიდთა მათ და მძიმეთა ვალთათვის, რომელთა ამიერითგან თანამდებ ვარ ტვირთვად წინაშე წმიდისა ამის ეკკლესიისა. მაშინ მოვიხსენე სიტყვანი პავლე მოციქულისანი: კაცად-**კაცადმან თვისი ტვირთი იტვირთოს.** ხოლო რა ტვირთი არს ეპისკოპოსობა, ამასაც ახსნის იგივე მოციქული: **ჯერ-არს ეპისკოპოსისა, რათა უბრალო იყოს, ფრთხილ წმიდა, შემკულ, სტუმართ-მოყვარე სწავლულ** (ა.ტიმ გ, ბ.); მოვიხსენე, აგრეთვე, სიტყვანი, რომელნი იმავე მოციქულმან მისწერა ტიტეს, მისგან ეპისკოპოსად ხელ-დასხმულსა: **ჯერ-არს ეპისკოპოსისა უბიწო ყოფად, ვითარცა ღვთისა მონისა; ნუ თავხედ, ნუ გულ-მწყრალ, ნუ მეღვინე, ნუ მოლალე, ნუ საძაგელისა შემძინელ, არამედ სტუმართ მოყვარე, კეთილისა მოყვარე, წმიდა, მართალ, ღირს, მომთმინე** (ტი. ა, ზ.). მახსოვან კვალადცა სხვანი მრავალნი სწავლანი, მცნებანი, მხილებანი და დარიგებანი, რომელითა მაცხოვარი ჩვენი მოძღვრებდა თვისთა მოციქულთა, ხოლო შემდეგ მოციქულნი განაღვიძებდენ თვისთა მოადგილეთა _ ეპისკოპოსთა. არა ვარ, კვალადვე, უმეცარ ყოვლისათვის, რასაცა ქრისტიანენი ეძიებენ და მოითხოვენ თვისთა მწყემს-მთავართაგან; და ოდეს მე წარმოვიდგენ ყოველთა მათ არა მცირეთა სათნოებათა, რომელნი უნდა შეამკობდენ მარადის ეპისკოპოსსა, და მრავალთა მათ შრომათა, ჭირთა, მოთმინებათა და წინააღმდგომთა გარემოებათა, რომელნი ყოველთვის შეემთხვევიან მას, უკეთუ ბეჯითად და ერთგულად შეუდგება იგი თვისსა მსახურებასა, შევკრთები სულითა და ვიტყვი: ვითარ შევსძლო მე უღირსმან და უძლურმან ტვირთვა ესოდენისა მძიმისა ტვირთისა!

ჭეშმარიტად, ძმანო ქრისტიანენო, არა მსუბუქ არს ტვირთი მღვდელ-მთავრობისა, არა მცირეთა სათნოებათა ითხოვს მისგან საღმრთო წერილი! პირველი და თვით მიუცილებელი სათნოება, რომელსა მოითხოვს მისგან პავლე მოციქული, არს უბრალოება ანუ უბიწოება: **ჯერ-არს ეპისკოპოსისა**, _ იტყვის იგი, _ **რათა უბრალო იყოს**; ანუ სხვაგან: **ჯერ-არს ეპისკოპოსისა უბიწო-ყოფად**, ვითარცა ღვთისა მონისა. ცხად არს მიზეზი ამისა, ვინაითგან ეპისკოპოსი, რომელი სხვათა ასწავებს სიწმიდესა და მოითხოვს, რათა ყოველნი უბრალოდ და უბიწოდ ატარებდენ თვისს ცხოვრებასა, თვით პირველი უნდა აძლევდეს მათ სახესა კეთილად ცხოვრებისასა, _ არა თუ მხოლოდ სიტყვითა, არამედ საქმითაცა და ყოვლითა ცხოვრებითა თვისითა. გარნა ადვილ არსა აღსრულება ესე ვითარისა მცნებისა? ვინ არს იგი, რომელი სცხოვრებს სოფლად კაცთა შორის და არა

სცოდავს? ვინ იპოება ქვეყანასა ზედა, რომელმან დაიცვა თავი თვისი უბიწოდ, თუმცაღა ერთი მხოლო დღე იქცეოდა იგი კაცთა შორის? უმეტეს ამისა, ვითარ შესძლოს ეპისკოპოსმან დამარხვა უბიწოებისა, დამძიმებულმან მრავალთა საქმეთა და ზრუნვათა მიერ, გარემოცულმან მრავალთა პირთაგან, რომელნიცა ეძიებენ მხოლოდ თავისა თვისისა სარგებლობასა? მხოლოდ ერთსა ღმერთსა მადლითა თვისითა ძალ-უძს დაიცვას ეპისკოპოსი უბრალოდ და უბიწოდ.

მეორედ, ეპისკოპოსსა, სიტყვისამებრ პავლე მოციქულისა, მართებს, რათა იყოს ფრთხილ. ყოველი სხვა კაცი უფრთხილდება მხოლოდ ერთსა თავსა თვისსა, გარნა ეპისკოპოსი ათასსა და ბევრეულსა. მიანდო რა მას ღმერთმა სიტყვიერი სამწყსო, მოითხოვს მისგან, რათა ყოველსა წამსა ფრთხილ და მღვიძარე იყოს, რათა არცა ერთი ცხოვარი, მისდამი მინდობილი, არა წარწყმდეს მისითა ბრალითა, ვინაითგან ღმერთი გამოიკითხავს მისგან სულსა თვითოეულისა წარწყმენდილისა ცხოვარისასა. ვაი იმ მღვდელ-მთავარსა და მღვდელსაცა, რომელმა დაუდევნელობითა თვისითა დაუკარგა ღმერთსა რაოდენიმე სული, გამოსყიდული სისხლითა უფლისათა! რა პასუხს მისცემს იგი წინაშე საშინელისა ქრისტეს სამსჯავროისა? გარნა უკეთუ თვითეულსა კაცსა უმძიმს ფრთხილ-ყოფა და განმტკიცება თავისა მხოლოდ თვისისა კეთილსა კვალსა ზედა, რაოდენ უძნელეს არს ეპისკოპოსისათვის, რათა გაუფრთხილდეს თავსაცა თვისსა და მრთელსა სამწყსოსა თვისსა, და თუმცაღა მრავალი ეცადოს, თუმცა არც ღამე მოისვენოს და არცა დღე, და ყოველი თვისი სწავლა და ღონე მოახმაროს თვისსა სამწყსოსა, _ შეუძლიან ბოლოს გულ-მოსვენებით სთქვას, რომელ ყოველივე კარგად განაგო და კეთილად აღასრულა ვალი თვისი? ნეტარ არს მღვდელ-მთავარი იგი, რომელსა ძალ-უძს ჰპოვოს რაოდენიმე ღირსნი თანა-მწირველნი და შემწენი, რომელნიცა მოინდომებენ გულს-მოდგინედ აღასრულონ ვალი თვისი და მით შეუმსუბუქონ მას უღელი! ადვილად აღასრულებს თვისსა მოვალეობასა ეპისკოპოსი, გარემოცული კეთილთა და ღირსთა სამღვდელოთა მიერ, რომელნი ყოველთვის თანაზიარექმნებიან შრომათა, ჭირთა და განსაცდელთა მისთა; ხოლო რავდენ შესაბრალებელ იქმნება მღვდელ-მთავარი იგი, რომელიცა შემწეობისა წილ ნახავს თვისთა შორის სამღვდელოთა უმეტესს ჭირსა და განსაცდელსა!

გევედრები, შორს ჰყავ ჩემგან, მაცხოვარო, მწარე ესე განსაცდელი. გთხოვ თქვენცა, საყვარელნო ძმანო, თანამწირველნო ჩემნო, არ დამიმძიმოთ, არამედ აღმიმსუბუქოთ მსახურება ჩემი; ფრთხილ იყოს თვითეული თქვენ შორის სამწყსოსა ზედა თვისსა, რათა არცა ერთი ყვედრება გქონდესთ მორწმუნეთა შორის, არამედ იქმნებოდეთ მათთვის სახედ სიტყვითა და საქმითა.

მესამედ, წმიდა მოციქული პავლე მოითხოვს მღვდელ-მთავრისაგან, რათა იყოს არა თუ მხოლოდ უბრალო, არამედ შემკულ, ესე იგი, მქონებელი ყოველთა სათნოებათა.

მსახურება ეპისკოპოსისა მით უმეტეს ძნელ არს, რომელ ყოველნი მორწმუნენი მარადის მას უმზერენ, მისგან ელიან მოძღვრებასა და სულიერსა სწავლასა. არა ძალ-უძს მას დაჰფაროს რომელიმე თვისი თვისება, ანუ მოქმედება. ვითარცა სანთელი, აღნთებული და დადგმული მაღალსა ადგილსა ზედა, ჰნათობს გარემო თვისსა და სჩანს შორიდგანვე, ეგრეთვე არს ცხოვრება კეთილისა ეპისკოპოსისა; ხოლო ცხოვრება და ყოფაქცევა უღირსისა მღვდელ-მთავრისა ემსგავსება საკვამლესა, სახლის სართულსა ზედა ატანილსა, რომლითგან გამომავალი კვამლი აბნელებს ჰაერსა და სჩანს შორიდგანვე. ამისათვის ეპისკოპოსი მარტო ვერც

სცხონდება და ვერც წარწყმდება: კეთილი ეპისკოპოსი აცხოვნებს მრავალთა, ხოლო უღირსი წარსწყმდეს უმრავლესთა. გარნა რასა იტყვის უფალი იესო ქრისტე ცუდთა და მაცდუნებელთა კაცთათვის? **რომელმან დააბრკოლოს ერთი მცირეთა ამათგანი ჩემდამომართ მორწმუნეთა, უმჯობეს არს მისა დამოთუიკიდოს წისქვილი ქედსა და დაინთქას იგი უფსკრულსა ზღვისასა** (მათ. იზ, ვ); და თუ ესრეთ არს თქმული ყოველთა უბრალოთა დამაბრკოლებელთა კაცთაზედა, რაიღა უნდა ვსთქვათ ეპისკოპოსსაზედა, რომელი დამწყსისა წილ დააბრკოლებს მორწმუნეთა! საშინელ არს ამისი წარმოდგენა! ამისათვის, ძმანო, ვითარი კრძალულება და მეცადინეობა მართებს მღვდელ-მთავარს, რაოდენითა სათნოებითა ჯერ არს შემკული იყოს იგი, ვინაითგან თანამდებ არს მისცემდეს მაგალითსა დიდთა და მცირეთაცა, მდიდართა და ღარიბთა, ერთა და მღვდელთა. ცუდი სოფელი ესე იხარებს-ცა, ოდეს ხედავს ეპისკოპოსსა არა ჯეროვნად მცხოვრებსა, ვინაიდგან ცუდად მცხოვრებნი პირნი თავსა თვისსა ამართლებენ მიმხედველნი ცუდისა ყოფაქცევისა მისისა, და უკეთუ კეთილნიცა და ღირსნი ეპისკოპოსნი ზოგჯერ ვერ განერინებიან გესლიანსა ენასა ბოროტთა კაცთასა, ვითარ უკვე განერინების სუსტი და უღირსი?

არა უმიზეზოდ ვიტყვი, ძმანო, ამას ყოველსა; არა უმიზეზოდ ვცდილობ გამოვხატო თქვენ წინაშე სიმძიმე მომავალისა მსახურებისა ჩემისა. განზრახვა ჩემი მას შინა მდგომარეობს, რათა აღვადგინო გულსა შინა თქვენსა მონაწილეობა და თანამგრძნობელობა ჩემისა მსახურებისა, რათა იყოთ თქვენცა ყოველნი შემწედ და აღმასრულებელ ტვირთისა ჩემისა. საგანი ანუ ჰაზრი მსახურებისა ჩემისა არს სულიერი წარმატება თქვენი, და უკეთუ თქვენ ყოველნი აღმოჩნდებით მეცადინედ და მოშურნედ კეთილსა ქრისტიანულსა მოქალაქობასა შინა, მაშინ ფრიად ადვილ და სანუგეში იქმნება ჩემთვის მსახურება ესე ჩემი.

დარწმუნებული ვარ, რომელ თქვენ ყოველთა გსურთ მიიღებდეთ ჩემგან რომელსამე სარგებლობასა სულიერსა, ხოლო მეც უმეტეს ყოვლისა ვნატრობ, რათა მქონდეს თქვენ შორის რომელიმე სულიერი ნაყოფი; გარნა ამას შინა ერთი მხოლოდ არს ღონე _ ქრისტეანული სიყვარული; სადაცა არა სუფევს სიყვარული, მუნ არცა ერთი სულიერი ნაყოფი გამოჩნდება. ამისათვის, ძმანო ჩემნო ყოვლად საყვარელნო, შევიძინოთ სიყვარული ურთიერთობრივი და შეუდგეთ ამიერითგან წრფელსა გზასა უფლისასა. ნაკლულევანებათა ჩემთა აღავსებდეს სიყვარული თქვენი, ვინაიდგან კაცი ვარ და ყოველი კაცობრივი არა შორს არს ჩემგან. დარიგებათა და მოძღვრებათა ჩემთა მიიღებდეთ გულ-მოდგინებით და სცდილობდეთ აღასრულოთ იგინი. მხილებანი ჩემნი, უკეთუ ჭეშმარიტ იქმნებიან, თუმცაღა ფიცხელ იყვნენ, ნუ გულისწყრომასა აღადგინებენ თქვენ შორის, არამედ სინანულსა და აღსარებასა.

დასასრულ, აღვავლინოთ მხურვალე ვედრება ზეცად, რათა მოწყალემან ღმერთმან არა უქმად და უნაყოფოდ გამოაჩინოს მომავალი მსახურება ჩემი თქვენ შორის, არამედ რომელმან მყო მე მწყემს-მთავრად სიტყვიერისა თვისისა სამწყსოისა, მავნე, სახიერმან, მომცეს ძალი და გონება, რათამცა კეთილად აღვასრულო ნება მისი და არცა ერთი სული ჩემისა სამწყსოისა წარუწყმიდო უფალსა ჩემსა, არამედ ძალ-მედვას კადნიერებით წარვსთქვა უკანასკნელსა და საშინელსა სამსჯავროსა შინა ქრისტესსა: აჰა მე და ყრმანი, რომელნი მომცნა მე ღმერთმან (ისაია. ზ, იზ). ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,
თქმული ქუთაისს, დღესა სამწყსოსა
შინა შესვლისასა, ჩყდ წელსა, სეკტემბ. იბ-სა

ძმანო ქრისტიანენო! დღეს წაკითხულისა სახარებისაგან გესმათ თქვენ იგავი, რომელი მაცხოვარმან ჩვენმან ჰრქვა მოწაფეთა თვისთა. სასუფეველი ღვთისა, სთქვა უფალმან, ემსგავსება კაცსა, რომელმან მოუწოდა თვისთა მონათა და მისცა მათ ტალანტნი, ანუ დიდ-ფასნი ვერცხლნი, თვითეულსა ძალისამებრ მისისა. ერთსა მათგანსა მისცა ხუთი ტალანტი, მეორესა ორი, მესამესა ერთი და უბრძანა მათ, რათა ამუშაონ, ანუ ასარგებლონ იგინი და განამრავლონ. პირველმან მონამან ასარგებლა ხუთი თვისი ტალანტი და მოიგო სხვა ხუთი; ესრეთვე ქმნა მეორემან: ორითა მით ტალანტითა მოიგო სხვა ორი; ხოლო მესამე წარვიდა და დაჰფლა ტალანტი თვისი მიწასა შინა და მით დაღუპა იგი. შემდეგ რაოდენისამე ჟამისა მოუწოდა კაცმან მან მონათა თვისთა, აქო და განადიდა ორნი იგი მონანი, რომელთა კეთილად მოიხმარეს თვისნი ტალანტნი, ხოლო აყვედრა და მისცა სასჯელსა უხმარი იგი მონა, რომელმან არა მოიხმარა ვერცხლი თვისი.

რასა ნიშნავს, ძმანო, იგავი ესე? ნიშნავს შემდეგსა: კაცი იგი, რომელმან დაურიგა ტალანტნი, არს თვით ღმერთი; მონანი, რომელთა მიიღეს ვერცხლი, ვართ ჩვენ ყოველნი ადამიანნი; ხოლო ტალანტნი ნიშნავენ ყოველსა ნიჭსა, ესე იგი, გონებასა, ანუ სწავლასა, სიმდიდრესა, ანუ კეთილ-შობილებასა, თანამდებობასა, ანუ პატივსა, ერთის სიტყვით ყოველსა, რასაცა ღმერთი მისცემს კაცსა. ორნი იგი მონანი, რომელთა განამრავლნეს ვერცხლნი თვისნი და მიიღეს უფლისაგან ქება და აღმატება, მოასწავებენ ქრისტეანეთა მათ, რომელნი კეთილად და სასარგებლოდ ხმარობენ ყოველთა ღვთისაგან მიმადლებულთა ნიჭთა; ხოლო უხმარი იგი მონა ნიშნავს კაცსა მას, რომელი მცონარებითა, უზრუნველობითა და ცუდის ყოფაქცევითა დაღუპავს თვისთა ნიჭთა.

აწ, ვსცანით რა მნიშვნელობა იგავისა ამის, ვეცადნეთ და გამოვიყვანოთ მისგან ჩვენთვის სწავლა და სულიერი დარიგება.

პირველად ვიტყვი ჩემზედა: განგებამ ღვთისამან დამადგინა მე მწყემს-მთავრად ძველისა ამის და ჩინებულისა სამწყსოისა. დიდ არს ტალანტი ესე! არა ვარ ღირსი ესოდენისა ნიჭისა! გარნა, ძმანო ჩემნო, ვინაიდგან ღმერთმან ინება მოცემა ჩემთვის ტალანტისა ამის, მე უნდა ვასარგებლო იგი, განვამრავლო, მოვიგო სულიერი ნაყოფი, რათა წარუდგინო იგი უფალსა დღესა განკითხვისასა. ხოლო ვითარითა სახითა ძალ-მიძს ვასარგებლო ტალანტი ჩემი? მსახურება, ანუ საქმე ჩემი მას შინა მდგომარეობს, რათა გასწავლიდე თქვენ, განგანმტკიცებდე და გამოვაჩენდე თქვენ შორის სულიერსა ნაყოფსა სათნოებისასა. ხოლო, ძმანო ჩემნო, თქვენ უნდა შემეწიოთ ამ საქმეში; თქვენ უნდა მიიღებდეთ ჩემგნით სწავლასა და დარიგებასა გულ-მოდგინებით და აღასრულებდეთ მათ. უკეთუ თქვენ შორის ვპოვებ სულიერსა წარმატებასა, უკეთუ თქვენ ყოველთა გიხილავ კეთილად და სათნოებით მცხოვრებთა, მაშინ მადლობას შევსწირავ უფალსა და ვიტყვი, რომელ არა ამაოდ დავკარგე ტალანტი ჩემი.

აწ ვიტყვი თქვენზედა: რომელნიმე აქა მდგომარეთაგანნი არიან სამოქალაქოსა მსახურებასა შინა, ანუ ესრეთ წოდებულნი ჩინოვნიკნი. მათ მიუღიათ ღვთისაგან

ტალანტი იგი, რათა ემსახურონ მართლ-მსაჯულებასა, ჰყონ სიმართლე, განამართლონ უბრალონი, დასაჯონ სჯულის-გარდამსვლელნი, ამაყნი და მტაცებელნი. უკეთუ იგინი ესრეთ იქმოდენ, არა დაუღუპავთ ტალანტი თვისი; ხოლო უკეთუ, სიმართლისა წილ, იქმოდენ უსამართლობასა, უკეთუ გამოჩნდებიან თავხედნი, უწყალონი, მექრთამენი, მაშინ მიიღებენ ღვთისაგან ნაწილსა უხმარისა მის მონისასა.

ზოგნი თქვენ შორის არიან მოვაჭრენი. ვაჭრობა არის დიდი ტალანტი, ვინაიდგან ვაჭრობა დიდად საჭირო არს ქვეყნისათვის, და კეთილნი ვაჭარნი დიდსა სარგებლობასა მისცემენ სოფელსა; გარნა ვაჭარმა უნდა დაიმარხოს პატიოსნება, ეკრძალოს მოტყუებასა, სიხარბესა, მისცეს რაოდენიმე ნაწილი მონაგებისა მისისა გლახაკთა და ეკკლესიათა, და მაშინ მიიღებს იგი ღვთისაგან მეორესა საუკუნესა შინა დაუფასებელსა სიმდიდრესა.

გარნა უმრავლესნი მცხოვრებთა შორის ამა ქალაქისათა არიან მდაბალნი მუშაკნი, რომელნიცა ოფლითა თვისითა ზრდიან თავთა თვისთა; _ ესენიცა უნდა მადლობდენ უფალსა და არა იფიქრონ, რომელ ფრიად მცირე არს ტალანტი მათი და არ მიემსგავსნენ მონასა მას, რომელი ემდურებოდა უფალსა თვისსა, მიიღო რა ერთი მხოლოდ ტალანტი. თუმცაღა მცირეთ გვეჩვენება ტალანტი მათი, გარნა ოდეს ღრმად განვიხილავთ, მაშინ მივხვდებით, რომელ მცირენიცა მუშაკნი არა რაითა დაკლებულ არიან სხვათა შორის. პირველი და თვით მიუცილებელი ნივთი, ანუ ტალანტი ქრისტეანეთათვის არს კეთილი სარწმუნოება, კეთილ-მსახურება, კეთილი ყოფა-ქცევა, _ ერთი სიტყვით, სათნოება; ხოლო გზა სათნოებისა გაშლილ არს ერთობ ყოველთათვის. უმეტეს ამისა, მე ვგონებ, რომელ მცირენი და ღარიბნი მუშაკნი უმახლობელეს არიან სათნოებისადმი, ვიდრემდის მდიდარნი და აღმატებულნი პატივითა, ვინაიდგან თვით სიმდიდრე და სიმრავლე პატივისა ხშირად აბრკოლებს ამათ სვლად გზასა ზედა სათნოებისასა.

ახლა ვსთქვათ რაოდენიმე ჰაზრი საზოგადოდ ამ ჩვენი ქვეყნისათვის. უფალმან ღმერთმან არ მოაკლო არცა ერთი ტალანტი, ანუ ნიჭი ამ ჩვენ მხარესა. ქვეყანა ესე ემსგავსება სამოთხესა, მშვენიერი მდებარეობით და ნაყოფიერებით, ესრეთ რომელ არცა ერთი სხვა მხარე კავკასის აქეთ არ აჯობებს მას. ხალხსა ჩვენსა, მადლითა ღვთისათა, აქვს ყოველი ნიჭიერება, ადვილად მიიღებს განათლებასა, ადვილად შეითვისებს ყოველსა სასარგებლოსა საქმესა და ცოდნასა; გარნა, ჭეშმარიტებასა ვიტყვი: ვიდრე აქამომდე ვერ ვასარგებლეთ ჩვენ მრავალნი და დიდნი ჩვენნი ტალანტნი, დავმარხეთ მიწასა შინა საუნჯე ჩვენი, ღვთისაგან მიღებული, და მით ვემსგავსენით მესამესა მონასა. ხოლო აწ ვეცადოთ, ძმანო ჩემნო, და ვიწყოთ ბაძვა ორთა მათ სახიერთა მონათა. კვალად ვიტყვი: მრავალი მოგვცა ღმერთმან ტალანტი და ყოველივე დაფარულ და დამარხულ გვქონდა ვიდრე აქამომდე; ხოლო აწ, მადლითა ღვთისათა, მოიწია მარჯვე ჟამი, რათა ვასარგებლოთ და განვამრავლოთ ყოველი ნიჭი ჩვენი. ხოლო უმეტეს ყოვლისა იმას ვეცადოთ, რათა გამოვიცვალოთ ყოფაქცევა, შევიძინოთ შიში ღვთისა, ვინაიდგან კეთილი ქრისტიანული ყოფაქცევა არს დასაწყისი ყოვლისა წარმატებისა. მოვიხმოთ სიტყვანიცა იგი, რომელნი გვესმა დღეს წაკითხულისა სამოციქულოისაგან: **ნურავინ ნურა რაითა ნურცა ერთსა დაბრკოლებასა ვის სცემთ, რათა არა იგმოს მსახურება ეგე თქვენი.**

ძმანო ჩემნო საყვარელნო! ჩვენ ვართ მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენი; ხოლო ქალაქსა ამას შინა არიან მრავალნი სხვა სჯულისანი. ჩვენ მოგვცა ღმერთმან

ტალანტი ესე დაუფასებელი მართლ-მადიდებლობისა და ამისთვის თანა-გვაძს განვამართლოთ ნიჭი ესე ღვთისა. უკეთუ ყოფაქცევა ჩვენი იქმნება კეთილი, მაშინ სჯულიცა ჩვენი განმართლდება და სახელი ქრისტესი მიიღებს ქებასა და ეკლესია ჩვენი აღემატება; ხოლო უკეთუ ცხოვრება ჩვენი არა იქმნება მზგავსად სჯულისა ჩვენისა, მაშინ სახელი ჩვენი და წმიდა ეკლესია მიიღებს შეურაცხებასა სჯულის აღმსარებელთა შორის. ვითარი სირცხვილი მიეცემა დიდს და კეთილ-შობილს კაცსა, რომლისა ძე არს უღირსი, განრყვნილი, უგუნური? ესრეთივე სირცხვილი იქმნება ჩვენისა ეკლესიისათვის და სარწმუნოებისათვის, უკეთუ ვსცხოვრებთ უღირსად. ქრისტემან ღმერთმან გვიწოდა ჩვენ ძედ ღვთისად, მოგვცა სახელი თვისი და საშინელ არს, უკეთუ ჩვენგან იგმოს სახელი მისი. ამისათვის, ძმანო, ვეცადოთ და განვამართლოთ სჯული ჩვენი, და მადლი უფლისა იყოს შემწე ჩვენი. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>იე-სა კვირიაკესა ზედა</u>

შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა და ყოვლითა გონებითა შენითა, _ ესე არს დიდი და პირველი მცნება (მათ. კბ, ლზ).

სიყვარული ღვთისა არის დიდი და პირველი მცნება, ვითარცა უპასუხა მაცხოვარმან სჯულის მოძღვარსა რომელსამე, მაშასადამე ხშირათ უნდა ვფიქრობდეთ ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, ამ მცნებაზედ. იგი არის საფუძველი ჩვენისა ქრისტიანულისა ცხოვრებისა. მაშასადამე, ყოველთვის უნდა ვზრუნავდეთ, რათა არ შეირყიოს იგი ჩვენს შორის და მასთანავე ყოველი ჩვენი სულიერი ცხოვრება.

რაი არს სიყვარული ღვთისა, ანუ რა სახით შეიძლება კაცმან ღმერთი შეიყვაროს? როდესაც შენ, ძმაო, გიყვარს ვინმე, ანუ რაიმე, მაშინ რას გრძნობ, ანუ რა სურვილი გაქვს გულში? მაშინ შენ ცხადად წარმოიდგენ იმ ნივთს, ანუ იმ პირსა, რომელიც გიყვარს. შენი სიყვარულის საგანი ცხადად არის გამოხატული შენს გულში; შენ გსურს, რომ ყოველთვის შენთან იყოს იგი, რათა შეგეძლოს ყოველთვის მისი ხილვა და მისგან ნუგეშობა; გარნა ღმერთი არს უხილავი; შენ ვერ წარმოიდგენ მის სახეს და ვერც შეგიძლიან ისურვო, რომ იგი იყოს შენს ხელში. მაშასადამე, რაი არს სიყვარული ღვთისა, ან რა სახით შეგიძლია შენ შეიყვარო ღმერთი? სიყვარული ღვთისა, ძმანო ჩემნო, არის სიყვარული ყოვლისა მის, რაიცა არს ანუ კაცში, ანუ კაცის გარეშე კეთილი, წმიდა, ჭეშმარიტი. ღმერთი უყვარს მას, რომელსაცა უყვარს ყოველი, რაიცა არს კეთილი, რაიცა არს ჭეშმარიტი, რაიცა არს წმიდა; მაშასადამე, სძულს და უკუნ-ექცევა ყოველსავე, რაიცა არს ბოროტი, ცრუ და არა-წმიდა. ღმერთი არს უმაღლესი სიკეთე, უმაღლესი სიწმიდე და უმაღლესი ჭეშმარიტება; მაშასადამე, როდესაც კაცსა აქვს გულში სურვილი და მისწრაფება ამ სამთა თვისებათადმი, მას აქვს სიყვარული ღვთისა.

ვინმემ რომ გითხრას შენ, ძმაო ჩემო: გიყვარსა ღმერთი? უთუოდ უპასუხებ, რომ გიყვარს, და შენ თვითცა დარწმუნებული ხარ, რომ მართლად გიყვარს ღმერთი. გარნა, ვითარცა ვსთქვი, ღმერთი შენ არა გიხილავს, მის არსებას შენ ვერ წარმოიდგენ, მაშასადამე, თუ გიყვარს ღმერთი, ეს მაშინ გამოჩნდება, ოდესაც შენს

გულში სწარმოებს ბრძოლა ბოროტისა და კეთილისა შორის, სიწმიდესა და უწმინდურებასა. უკეთუ შენ მარადის ებრძვი ცოდვასა და ვნებასა, უკეთუ გრძნობ, რომ ცოდვა ხშირად წარგიტაცებს, გარნა ცდილობ, რომ მოიქცე და მადლი აღასრულო, _ ერთი სიტყვით ცდილობ, რომ შენს გულში მადლმან და ჭეშმარიტებამან სძლიოს სიცრუესა და უწმინდურობასა, მაშინ შეიძლება კაცმან სთქვას, რომ შენ გიყვარს ღმერთი.

ეგრეთვე გარეშე შენსა ამ სოფელში შენ მარადის ხედავ ბრძოლასა კეთილსა და ბოროტსა შორის, ჭეშმარიტებასა და სიცრუესა შორის, მადლსა და ცოდვასა შორის. ღვთის-მოყვარე მაშინ ხარ, როდესაც ამ ბრძოლაში შენ მარადის იჭერ კერძოსა პირველთასა და ემტერები მეორესა.

გარნა უმეტეს ყოვლისა მაშინ გამოჩნდება, რომ გიყვარს ღმერთი, ოდეს შენ გიყვარს მოყვასი შენი. ღმერთს შენ ვერ იხილავ, ხოლო მოყვასი შენი ყოველთვის შენს წინაშე არს, ვითარცა ხატი და მზგავსება ღვთისა. ესოდენი კავშირი არის ღვთისა და მოყვასის სიყვარულსა შორის, რომელ ერთი მეორისაგან არ განიყოფება. ღვთის-მეტყველი იოანე სწერს ეპისტოლესა შინა თვისსა: **უკეთუ ვინმე სთქვას, ვითარმედ მიყვარს ღმერთი და ძმა თვისი სძულდეს, მტყუარ-არს, რამეთუ რომელსა არა უყვარდეს ძმა თვისი, რომელი იხილა, ღმერთი, რომელი არა უხილავს, ვითარ ძალუძს შეყვარებად და ესე მცნება მოვიღეთ მისგან, რათა რომელსა უყვარდეს ღმერთი, უყვარდეს ძმაცა თვისი (იოან. დ. კ, კა). როდესაც მოყვასთა შორის სუფევს სიყვარული და ერთობა, მაშინ ღმერთიც მათ შორის სუფევს: ღმერთი არასადა ვის უხილავს, უკეთუ ვიყვარებოდეთ ურთიერთ-არს ღმერთი ჩვენ შორის ჰგიეს და სიყვარული მისი ჩვენ შორის აღსრულებულ-არს.**

რისთვის აქვს, ძმანო ჩემნო, ესოდენი ფასი ღვთის სიყვარულსა, რომელ ღმერთი მხოლოდ არს იქა, სადაცა ხედავს სიყვარულსა? საღმრთო წერილი გვეტყვის, რომელ თვით ღვთის პირველი სახელი სიყვარული არისო და ვისაც სიყვარული არა აქვს, მან ვერ იცნა ღმერთიო. რა მიზეზია, რომ ყოველ შემთხვევაში მხოლოდ იმას გვასწავლის და იმას გვამხილებს ჩვენ სჯული, რათა გვიყვარდეს ღმერთი? ეს მისთვის, ძმანო, რომ სიყვარული ღვთისა თვით ჩვენთვის არის სასარგებლო: ღმერთს არ მიემატება არა რაიმე ჩვენი სიყვარულისაგან, გარნა ჩვენ განვიწმიდებით და განვნათლდებით ღვთის სიყვარულითა. ეს ყოველმა კაცმა იცის და მრავალ-გზის გამოცდილ არს ამ სოფელში, რომ თუ ვინმე შეიყვარა კარგი, ჭკვიანი და მართალი კაცი, თვითცა მიიღებს დიდსა სარგებლობასა იმ კაცისაგან; ხოლო თუ დაუმეგობრდა ვისმე ბოროტს, გაფუჭებულს კაცსა, მაშინ თვითონაც გაფუჭდება და გაირყვნება. სწორედ ესრეთ უნდა ვსთქვათ ღვთის სიყვარულზედ. თუ აზრი ღმერთზედ მარადის სუფევს კაცის გულში, მაშინ იგი მიუახლოვდება ღმერთსა, მაშინ იგი ცდილობს, რომ იყოს ღირსი ღვთის სიყვარულისა; ეს ფიქრი, ეს ზრუნვა მას განსწმედს, განამართლებს, აღამაღლებს. რაც უყვარს კაცს, რაზედაც იგი ფიქრობს მარადის, რაც მას ჰსურს და რასაც იგი ეძიებს ყოველთვის, იგი არის მისი ღმერთი; ხოლო ვითარიც ღმერთი გეყოლება შენ, ძმაო, თვით შენცა იმისთანა გახდები: თუ შენი ღმერთი არის ჭეშმარიტი და ზეციერი, მაშინ შენც კარგი და უმჯობესი შეიქმნები. თუ ცოდვა შეიქმნა შენი ღმერთი, თუ ამ სოფელზედ დაემყარა შენი სიყვარული _ შენც წარწყმდები, ვინაითგან შენც დაემზგავსები სოფელსა. გარნა, ძმაო ჩემო, სიყვარული ღვთისა უნდა იყოს შენს გულში ცხოველ, მტკიცე. რა სახით შეგეტყობა, რომ ნამდვილად გაქვს ცხოველი სიყვარული ღვთისა! თუ შენ ფრიად გიყვარს ვინმე და დიდი მეგობრობა გაქვს, მაშინ ძლიერ

გიხარის, ოდესაც გესმის იმაზე ქება და კარგი ხმა; და ძლიერ გეწყინება, თუ შენ მასზედ ვინმე გითხრა ცუდი რაიმე. სწორეთ ესრეთვე გამოჩნდება, თუ გიყვარს ცხოველად ღმერთი. უკეთუ ჭეშმარიტი სიყვარული გაქვს ღვთისა, მაშინ შენ გიხარიან, როდესაც გესმის მისი დიდება და ქება; გიხარიან, როდესაც ხედავ მორწმუნესა მისსა და აღმსარებელსა მისის სჯულისასა; ხოლო თუ ვინმე შენს წინაშე სთქვა რაიმე ცუდი ღმერთზედ და მის სჯულზედ, მაშინ მწუხარებას გრძნობ, გეწყინება. მაშინ შენ მზად ხარ დაიცვა დიდება ღვთისა და თავი შენი შესწირო მის დიდებასა და მისი ამაღლებისათვის.

გარნა, ძმაო, უმეტეს ყოვლისა მით გამოჩნდება, გაქვს თუ არა სიყვარული ღვთისა, ოდეს შენ აღასრულებ მცნებათა მისთა. ამას უნდა ვსცთილობდეთ, ამას უნდა ვეძიებდეთ ყოველდღე, რათა საქმითა და ყოფაქცევითა ჩვენითა დავამტკიცოთ ცხოველი სიყვარული ღვთისა, რომელიცა და მოგვანიჭოს ჩვენ მან. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა,
თქმული ქუთაისის საკათედრო სობოროსა
შინა 1878 წელსა 5-ს მარტს,
მართლ-მადიდებლობის კვირიაკესა ზედა

ესე არს ძლევა, რომლითა ძლევს სოფელსა სარწმუნოება ჩვენი (იოან. 5. 4).

დღეს არის დღესასწაული ძლევისა; დღეს ჩვენ, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენი ვდღესასწაულობთ ძლევასა მას, რომელი მიიღო სოფელსა ზედა მართლ-მადიდებელმა სარწმუნოებამ. გარნა რითი მიიღო ეს ძლევა სჯულმა ჩვენმა? რითი გაიმარჯვა ქრისტიანობამ? სარწმუნოებითა: **ესე არს ძლევა, რომლითა სძლევს სოფელსა სარწმუნოება ჩვენი** (იოანე 5, 4).

სარწმუნოებასა, ძმაო ჩემო, აქვს აუარებელი, სასწაულთმოქმედი ძალა ყოველთა საქმეთა შინა, დიდთა და მცირეთა. სარწმუნოება არის უდიდესი და უმთავრესი ზნეობითი ძალი და სიმტკიცე კაცობრივის ბუნებისა. გარეშე სარწმუნოებისა არ შეიძლება წარმატება არცა ერთსა საქმესა შინა. როდესაც გული და ღონე კაცისა არის განმხნევებული და განღვიძებული ძალითა სარწმუნოებისათა, მაშინ ადვილად სძლევს იგი ყოველთა დამაბრკოლებელთა და წინააღმდეგთა მიზეზთა, და მოიპოვებს წარმატებასა ყოველთა საქმეთა შინა. რაცა გინდა მცირე საქმე დაიწყო შენ, ძმაო, თუ არ გრწამს, რომ კარგად გაათავებ იმ საქმეს, დაღონდები და ვერ შეასრულებ: ხოლო დიდთა და მძიმეთა საქმეთა შინა, თქმაც არ უნდა, მიუცილებელი პირობები წარმატებისა ის არის, თუ ხარ შენ გამხნევებული და გაღონიერებული იმ აზრით, რომ შეგიძლია, ღვთის შეწევნითა ასრულება იმ საქმისა.

გარნა ის ძლევა, რომელზედაც იტყვის იოანნე ღვთის-მეტყველი ზემოთ მოყვანილთა სიტყვათა შინა, არის უსაკვირველესი ყოველთა სხვათა ძლევათა. მტკიცითა სარწმუნოებითა კაცი სძლევს, არა თუ მხოლოდ რომელთამე დიდთა, ანუ მცირეთა სოფლიურთა დამაბრკოლებელთა მიზეზთა, არამედ თვით სოფელსა: **ესე არს ძლევა, რომლითა სძლევს სოფელსა სარწმუნოება ჩვენი.** ვინც დაუკვირდება, ყურადღებით განიზრახავს ამა უკანასკნელსა თვისებას

სარწმუნოებისას, მას არ შეუძლია არ შესწიროს დიდება და მადლობა ღმერთსა, რომელმან მიანიჭა კაცის სულსა ეგოდენი ძალი. მართლა, ისიც დიდია, როდესაც კაცი განმტკიცებული სარწმუნოებითა, სძლევს სოფლის ჩვეულებათა, საზოგადოების აზრსა და წინააღმდეგობასა; გარნა ის ას-წილ უფრო საკვირველია, როდესაც კაცი ძალითა და შემწეობითა სარწმუნოებისათა სძლევს თვით სოფელს, თვით ბუნებას სოფლისასა, და ბოლოს თავის საკუთარსა ბუნებასა. კაცი აღძრული და აღდგენილი სარწმუნოებათა ღვთისათა ხშირად დათრგუნავს თავის საკუთარსა ბუნებასა, უარს ჰყოფს თავის თავს, თავის საკუთარს სიამოვნებასა, თავის ხორცსა და თვით სიცოცხლესა თვისსა ხშირად შესწირავს ღმერთსა. ბოლოს, ამაზედ უმაღლესს და უსაკვირველეს რაიმეს გეტყვი, თუ დაიტოვებ ამ სიტყვასა. კაცნი წმინდანი, გაღონიერებულნი სარწმუნოებითა მიიღებდენ ძლევასა არა თუ მხოლოდ ბუნებასა ზედა კაცისასა, არამედ თვით უმძლავრესსა ბუნებასა ზედა არა-წმინდა სულთა, ეშმაკთა ზედა.

მოკლედ ვსთქვათ: რაცა კი არის დედამიწასა ზედა დიდი და შესანიშნავი, რაც კაცობრიობამ ჰქნა საქები და ამაღლებული სიტყვით, ანუ საქმით, ყოველი ესე არის აღსრულებული სარწმუნოების შეგონებით, შემწეობით და ძალით. ჭეშმარიტად არა უსაფუძვლოდ, ხმითა მაღლით, სასმენელად ყოვლისა ქვეყნისა ღაღადებს დღეს წმინდა ეკლესია: **ესე არს სარწმუნოება მოციქულთა, ესე არს სარწმუნოება მამათა, ამან სარწმუნოებამან სოფელი დაამყარა.**

ბოლოს, საჭიროც არ არის ვეძიოთ სხვა დამტკიცება სარწმუნოების და ქრისტეს სჯულისა, ძალის ძლევისა, მხოლოდ გავიხსენოთ ის ძლევა, რომელი ამ უკანასკნელს ომში მართმადიდებელთა და მაჰმადიანთა შორის მიიღო სარწმუნოებამანჩვენმან. ნუ იფიქრებ, ძმაო, რომ აქ სძლია თოფმა, იარაღმა და სიმრავლემ ქრისტიანების ჯარისა. იარაღი და თოფი მტერსაც თითქმის უმეტესი ჰქონდა. აქ სძლია სულმა, ზნეობითმა ძალამ და მიმართულებამ ჩვენისა სჯულისა. იქნებ შენ, ძმაო, არ იცი ყოველიგარემოება მრავალ ჟამიერისა ჭიდაობისა და ბრძოლისა მაჰმადიანთა და ქრისტიანეთა შორის, თორემ განცვიფრებული იქნები, რა ნაირად გამოჩდა მას შინა ძალი სარწმუნოებისა და ღვთის განგებულება. ოთხი საუკუნეა მას უკან, რაც მაჰმადიანნი შემოვიდენ ევროპის საზღვრებში. ისინი იყვნენ ეგოდენ მძლავრნი და საშინელნი, რომ ყოველნი სახელმწიფონი ევროპაში ძრწოდენ ზარდაცემულნი მაჰმადიანთაგან. ამათ აიღეს და დაიმორჩილეს უმჯობესნი ადგილნი და ხალხნი ევროპაში, და ემუქრებოდენ სხვათა ყოველთა. მთელი რუსეთი იყო დაპყრობილი მათგან და აოხრებული. ჩვენი ესე მცირე მამული, რაღა თქმა უნდა, სრულიად იყო ტანჯული და აოხრებული მათგან. მაგრამ რა მოხდა მასუკან? ქრისტიანენი, დაცულნი თავიანთითა სარწმუნოებითა, წარმატებულნი და განათლებულნი სასოებითა ქრისტესითა, აღდგნენ, გაიმართნენ, გამრავლდნენ, განძლიერდნენ; ოსმალები თან-და-თან ფუჭდებოდენ, მცირდებოდენ, ხდებოდენ, სუსტდებოდენ. რისთვის? რა მიზეზია, რომ მაჰმადიანნი ცხადად ფუჭდებოდენ, და სადაც მაჰმადის სჯული სუფევს, იქ ყოველიფერი დაწყევლილია და წამხდარი? მიზეზი ამისა არის მათი სჯული. იგი აფუჭებს მათს ზნეობას. ნუ გონებ, რომ თვით ოსმალები უნიჭო ხალხი იყოს, ან მოშიშარი, ან ბუნებისგან სხვაფერ დასჯილი; არა! ვინც იცნობს მათ, პირ-და-პირ იტყვის, რომ ისინი ბუნებისაგან ნიჭით, სიმამაცით გამოჩენილნი არიან; მაგრამ იგინი გაფუჭებული არიან თავიანთი უგნური და გაფუჭებულის სჯულის გავლენით. სჯული მათი აბნელებს მათ ჭკუასა, რყვნის ზნეობას, უფუჭებს

ხასიათს, მაშინ როდესაც ჩვენი სჯული, ქრისტეს სარწმუნოება, აკეთებს კაცს, აუმჯობესებს, წარმატებაში შეიყვანს, თუ ვინმემ ჭეშმარიტად შეიყვარა იგი, მიანდო მას თავი თვისი, დაემორჩილა გულით და სულით. აჰა, ძმაო, რა სარწმუნოება მოგცა შენ ღმერთმა, რამდენი მადლობა, დიდება, სიყვარული, მორჩილება გმართებს შენ ღვთისადმი, რომ მართლ-მადიდებელი ხარ, სარწმუნოება ჭეშმარიტი გიპყრიეს და მით სძლევ სოფლისა ცოდვასა. ეს არს ძლევა, რომლითა სძლევს სოფელსა სარწმუნოება ჩვენი.

ბოლოს, წარმოიდგინე, რა ზომად დანაშაულია ის ერი, ხალხი ქრისტიანე, რომელი არ ისარგებლებს ამისთანა სჯულითა! ამით კარგავს იგი ამ საუნჯეს, მიწაში შთაფლავს ღვთისაგან მოცემულს ტალანტსა, ფუჭდება ზნეობით, ეცემა ხასიათით. ღმერთმან განაშოროს ჩვენგან ამისთანა დაუდევნელობა. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>სოფელს სვირის ეკკლესიასა შინა</u>

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო!

როდესაც მე ვსწირავ ზოგიერთი სოფლის ეკკლესიასა შინა, ხშირად მაქვს გული შეწუხებული და მწუხარე, მისთვის, რომელ ვიცი და მესმის ცუდი ამბავი იმ სოფლის მცხოვრებთა ქრისტიანეთა ზედა, მესმის მათი ცუდი ყოფა-ქცევა, უწესოება, სჯულის წინააღმდეგობა, უკმაყოფილება მრევლსა და მოძღვარს შორის. გარნა, როდესაც მე მომიხდება წირვა ამ თქვენს ეკკლესიაში, მე ვარ მხიარული და გულს მოდგინებით ვასრულებ წირვის წესსა. რისთვის? _ მისთვის, რომ თქვენზე არ მესმის ცუდი ამბავი, არამედ მესმის და კიდევაც ვხედავ, რომელ, ღვთის მადლით და ღვთის შეწევნით, თქვენ შორის არის ნიშნები კეთილისა ქრისტიანობისა.

პირველად, თვით ეს ეკკლესია, ყოველთა სხვათა სოფლის ეკკლესიათა უდიდესი და უმჯობესი, თქვენის ერთგულებით აღშენებული წინედ ამისა და ახლა კიდევ შესაფერი სამრეკლო, დაწყებული და თითქმის გათავებული, ცხადად ამტკიცებენ, რომელ თქვენ გაქვსთ დიდი სასოება და ერთგულება ღვთისა. გარნა ეკკლესიის და სამრეკლოს აშენება არასფერს დაამტკიცებდა, თუ სხვაფერაც კარგნი არ ყოფილიყავით. ჩემთვის ის უფრო არის სანატრელი და სანუგეშო, რომელ თვით ამ თქვენს დიდს სოფელში სუფევს მშვიდობა და მყუდროება, არ მესმის, რომ თქვენ შორის იყოს შფოთი, შური და ცილობა, არამედ მესმის, რომ თქვენ გიყვარსთ მყუდრო ცხოვრება, კვირას და დღესასწაულს დღეს წირვა-ლოცვაზედ სიარული და, რომელიც ჩემთვის უმეტესად არის სასიამოვნო, თქვენ გაქვსთ ერთგულება და მორჩილება წინაშე სულიერთა თქვენთა მოძღვართა. დიდი სიკეთე არის და დიდი მადლი, ძმანო ჩემნო, როდესაც მოძღვართა და მოწაფეთა შორის სუფევს თანხმობა და სიყვარული! მაშინ ქრისტიანული სჯულიც უკეთესად აღსრულდება. გარნა, სადაცა არ არის თანხმობა და ერთგულება მღვდელთა და ერთა შორის, იქ ქრისტიანული წესი ვერ აღსრულდება კეთილად. რა სახით უნდა აღასრულოს მოძღვარმა თვისი მოვალეობა, თუ კი მის მოწაფეს არ აქვს მორჩილება და არ ისმენს მისსა დარიგებასა. სამწუხაროდ ჩვენდა, ჩვენს ქვეყანაში ხშირად და უსაფუძვლოდ იციან ერის კაცებმა მოძღვართა ზედა საჩივარი და უკმაყოფილება;

გარნა ამ თქვენს დიდს სოფელში არ გამიგონია ჯერედ ესრედი ამბავი. ამაზედ მე ვმადლობ ღმერთსა და თქვენც მოგილოცავ ამას. ძმანო, ეცადეთ, რომ ყოველთვინ ესრედ იყოს თქვენ შორის.

ახლა, ძმანო, ქრისტიანენო, ისმინეთ მოკლე განმარტება დღეს წაკითხულის სახარებისა. ვინც კარგად ყური დაუგდო დღეს წაკითხულს სახარებას, იმას უთუოდ ახსოვს, რა დიდი და საკვირველი სასოება და სარწმუნოება ქონდა ერთს საწყალს უბრალო დედა-კაცს. იგი დიდი ხნითგან იყო სნეული; ვერც ერთმა ექიმმა ვერ მოარჩინა იგი. მაშინ მან გაიგონა იესო ქრისტეზე, რაოდენსა სასწაულსა იქმოდა იგი. პირდაპირ ვერ გაბედა მისვლა და თხოვნა შემწეობისა, არამედ იფიქრა თავის გულში: საკმაო იქმნება, რომ მისს შესამოსელს უკანითგან ხელი ვახლოო; მართლა, მიეახლა იგი და უკანითგან ხელი შეახო იესო ქრისტეს შესამოსელსა და მაშინვე მორჩა სნეულობისაგან. აჰა, რა ცხოველი სარწმუნოება ქონდა უბრალოსა მას დედაკაცსა!

სარწმუნოება, ძმანო, ორ ნაირი არის: ერთი ცხოველი, მეორე მკვდარი. ცხოველი სარწმუნოება ის არის, რომელიც მოქმედებს კაცის გულში, დაიმორჩილებს კაცის ნებას და ხასიათსა, გაანათლებს და გააცოცხლებს მისსა გულსა და სულსა, ცოდვას მოაძულებს და კეთილს საქმეს შეაყვარებს. მკვდარი სარწმუნოება ის არის, რომელიც გულში არ მუშაობს, ვერცა ერთსა კეთილსა საქმესა ვერ შეაგონებს და ვერ აქმნევინებს; ერთი სიტყვით, საქმით არ გამოსჩნდება. ზოგიერთს ქრისტიანე კაცს რომ შეხედავ, ვერაფრით ვერ შეატყობ, აქვს თუ არა სარწმუნოება. საყდარშიც დადის, პირჯვარსაც იწერს, მაგრამ საქმე და ყოფა-ქცევა მისი არ აცხადებს მისსა სარწმუნოებასა; გული ცივი აქვს, ცოდვას არ ერიდება, ღვთის ნებაზედ არ დადის, არამედ თავის ბოროტს სურვილს ასრულებს; ზოგიერთი მოუნათლავი თათარიც კი სჯობია მას ყოფა-ქცევით. არა ესრედ იქცევა ის კაცი, რომელს აქვს გულში ცხოველი სარწმუნოება! გული მისი არის მხურვალე ყოველს კეთილს საქმეზე; ფრთხილად გაარჩევს ცოდვასა და მადლსა და სხვა კაცშიაც რომ ნახავს რომელსამე კეთილს საქმეს, უხარია; არავის არ ატყუებს, არავის არ აჭირვებს, არამედ არის ყოველს კაცთან ლმობიერი და მოწყალე. ვევედროთ, ძმანო, ღმერთსა, რომ მან გააცოცხლოს ჩვენს გულში სასოება და სარწმუნოება. _ ამინ.

<u>მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,</u>
<u>თქმული ფებერვლის ბ-სა მირქმაზედ და სოფლის ფარცხანაყანევის ეკკლესიის კურთხევაზედ</u>

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო!

დღეს ჩვენ, ქრისტიანეთა აქა მდგომარეთა, გვაქვს ორი დღესასწაული: პირველად, საზოგადო ყოველთა ქრისტიანეთათვის დღესასწაული, ესე იგი მირქმა, ანუ მიგებება უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი სვიმონ მართლისაგან ტაძარსა შინა იერუსალიმისასა; მეორედ, საკუთარი თქვენი დღესასწაული, ესე იგი ენკენიაობა, ანუ კურთხევა წმიდისა ამის, ახლად თქვენგან აღგებულისა, ეკკლესიისა. აწ, შეწევნითა ღვთისათა, ვსთქვათ რაოდენიმე სიტყვა ამ ორთავე დღესასწაულთათვის, ესე იგი, პირველად, შევიტყოთ, რა არის მირქმა, როგორ

იქმნა, ანუ რა შემთხვევა იყო იგი, რომელსა ჩვენ უწოდებთ მირქმად და მეორედ, რა არის ეკლესია და რისთვის ვაკურთხეთ ჩვენ დღეს ეს შენობა.

რა არის მირქმა? ვგონებ, გაგიგონიათ თქვენც ყოველთა და იცით, რომელ უფალი ჩვენი იესო ქრისტე იშვა ურიასტანს ქალწულისა მარიამისაგან; გარნა იგი უფალი არა მსწრაფლ და მოულოდნელად მოვიდა ქვეყანასა ზედა, არამედ დიდი ხნითგან იტყოდენ მოსვლასა მისსა წინასწარმეტყველნი, ასი და ათასი წელიწადი მოელოდენ მრავალნი ტომნი ქვეყანისანი მხსნელსა და მაცხოვნებელსა მათსა. პირველი აღთქმა მოსვლისა და განკაცებისა მაცხოვარისა მისცა ღმერთმან თვით პირველთა წინაპართა ჩვენთა, ადამს და ევას, როდესაც მათ შესცოდეს და განგდებულ იყვნენ სამოთხითგან; შემდგომ ამისა მრავალ-გზის განუახლებდა ღმერთი აღთქმასა ამას მრავალთა მართალთა კაცთა: ღმერთმან განუმეორა ეს აღთქმა მამათ-მთავართა აბრაამს, ისააკს და იაკობს. წინასწარმეტყველნი: მოსე, ისაია, იერემია, დანიილ, სხვათა და სხვათა საუკუნეთა შინა, მრავალ-გზის და ვრცლად იტყოდენ ენითა თვისითა და აღწერდენ საღმრთოთა წიგნთა შინა შობასა იესო ქრისტესსა, მისსა ცხოვრებასა, მისთა სასწაულთა, მისთა ვნებათა. სვიმონ მიმრქმელი იყო ერთი იმ მართალთა და წინასწარმეტყველთაგანი, რომელთა ღმერთმან წინადვე განუცხადა მოსვლა იესო ქრისტესი. ამ სვიმონ მართალს სულმან წმიდამან ამცნო, რომელ იგი არ გარდაიცვლება, ვიდრემდის თვალითა თვისითა არ ნაჰხავს ჩჩვილსა იესოს და ხელთა ზედა თვისთა არ აღიყვანს მას; იგი იყო ღრმასა მოხუცებულობასა შინა, ოდეს მაცხოვარი იშვა ქალწულისა მარიამისაგან. ებრაელთა ქონდათ ერთი ჩვეულება, რომ ორმოცი დღის ჩჩვილსა მიიყვანებდენ მშობელნი ტაძრად, შესწირვიდენ მუნ შეძლებისა-მებრ თვისისა მსხვერპლსა და მიიღებდენ მღვდლისაგან ლოცვასა და კურთხევასა. ოდეს აღუსრულდა იესოს ორმოცი დღე, მაშინ აღიყვანეს იგი ტაძრად დედამან მისმან მარიამ და მოხუცმან იოსებ და მოიღეს შესაწირავად ღვთისა ორი გვრიტი, ვინაითგან იგინი იყვნენ ღარიბნი და მეტის შეწირვა მათ არ შეეძლოთ. სულმან წმიდამან წინადვე ამცნო მართალსა სვიმონს მოყვანება იესოსი ტაძრად; სვიმონ მივიდა ტაძარში, მიეგება მარიამს, გამოართვა ჩჩვილი, დაისვენა ხელთა ზედა თვისთა და წარსთქვა: **აწ განუტევე მონა შენი, მეუფეო, სიტყვისაებრ შენისა მშვიდობით; რამეთუ იხილეს თვალთა ჩემთა მაცხოვარებაი შენი, რომელი განუმზადე წინაშე პირსა ყოვლისა ერისასა, ნათელი გამობრწყინვებად წარმართთა ზედა, და დიდებად ერისა შენისა ისრაილისა.** და მერმედ დალოცა და აკურთხა მარიამი და იოსები. ამ ჟამადვე იყო მუნ ერთი ფრიად მოხუცებული ქალი ანნა, რომელი მრავალ-წელ ემსახურებოდა ტაძარსა მარხვითა, ლოცვითა და მოთმინებითა დღე და ღამე; იმანაც იცნო სულითა წმიდითა ჩჩვილი მაცხოვარი, განიხარა და ეტყოდა მისთვის ყოველთა მსასოებელთა და ღვთის-მოშიშთა კაცთა.

აჰა, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, ის შემთხვევა, რომელსაც აწ ვდღესასწაულობთ ჩვენ ყოველნი. თვით ამ შემთხვევისაგან უნდა ვსცნათ, რა დიდი და რა საჭირო არის ყოველისა კაცისათვის ეკკლესია. უფალი იესო ქრისტე იყო ძე ღვთისა, დედა მისი ყოვლად-წმიდა ქალწული; სვიმონ იყო მართალი და აღვსებული სულითა წმიდითა, აგრეთვე ანნა და იოსებ იყვნენ მართალნი და წმიდანი; გარნა იგინიცა ყოველნი მივიდნენ ეკკლესიაში, იქ ილოცეს ღმერთი, იქ განიხარეს სულიერითა სიხარულითა, იქ ახარეს ერთი მეორესა წყალობა და მაცხოვარება ღვთისა, იქ დალოცეს ერთმა მეორე; მაშასადამე, ჩვენ რომ ყოველნი ცოდვილნი ვართ, უმეტესად არ გვმართებსა გვქონდეს ეკკლესია, ეკკლესიაში მივეშურებოდეთ, იქ

ვადიდებდეთ და ვლოცავდეთ ღმერთსა, იქ განვიხარებდეთ სულიერითა სიხარულითა, მიულოცავდეთ და ვლოცვიდეთ ერთი მეორესა? ჭეშმარიტად, ძმანო ჩემნო, ეკკლესია არის და ყოველთვის უნდა იყოს ჩვენთვის ერთი ფრიად შეყვარებული და სანატრელი ადგილი, რომელმან ჩვენ ყოველნი უნდა შეგვაერთოს სულიერად წინაშე ღვთისა. მრავალსა კეთილსა და ქველის-საქმესა მოგვმადლებს ჩვენ ეკკლესია: იგი არის ჩვენი დედა, ვინაითგან მან გვშვა ჩვენ წმიდისა ემბაზისაგან და გვზრდის ჩვენ სულიერითა საზრდოითა; იგი არის ჩვენი სულიერი განმანათლებელი და მაცხოვნებელი, ვინაითგან შვიდთა საიდუმლოთა შინა იგი მოგვანიჭებს ჩვენ სულიერსა მადლსა იესო ქრისტესსა. გარნა ყოველზე უმთავრესი და უმჯობესი ქველის-მოქმედება ეკკლესიისა ის არის, რომელ იგი ერთმანეთს შეაერთებს და შეაყვარებს ძეთა თვისთა. წუთი, ამაო სოფელი კაცს კაცისაგან განაშორებს, ხოლო ეკკლესია კაცს კაცთან შეაერთებს. ეკკლესიაში ყოველივე ისრე არის დაწყობილი, რომ კაცი კაცთან შეაერთოს და კაცი კაცს შეაყვაროს.

გარნა ის ყოველთვის უნდა კი გახსოვდესთ, ძმანო ჩემნო, რომელ წმიდა ეკკლესია მხოლოდ მათ არგებს, განანათლებს და აცხოვნებს, რომელნი ისმენენ ხმასა ეკკლესიისასა, ხშირად დადიან ეკკლესიაში, გულის-ხმიერად ისმენენ წირვა-ლოცვასა და სწავლასა და მერმედ თავის სახლში და სოფელში კარგად იქცევიან. თქვენც ესრედ მოიქეცით, ძმანო ჩემნო, თუ გსურსთ, რომ ეკკლესია იყოს თქვენთვის სასარგებლო. რადგანაც ესოდენი შრომა მიიღეთ და აღიშენეთ ახალი ეკკლესია, მასაც უნდა ეცადნეთ, რათამცა თქვენი სული და გული განახლდეს და აღშენდეს ღვთისთვის; ესრედ რომელ, ვითარცა ამ ეკკლესიაში იქნება ამიერითგან მადლი და სიწმიდე, ეგრედვე თქვენ გულშიაც განახლდეს და განმტკიცდეს იგივე მადლი და სიწმიდე. ამინ.

<u>მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა</u>
<u>მ ა რ თ ლ - მ ა დ ი დ ე ბ ლ ო ბ ი ს კ ვ ი რ ი ა კ ე ს ა</u>

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო!

თუმცა, წესი ესე მართლ-მადიდებლობისა ძველი დროებითგან არის მიღებული ეკკლესიასა შინა და ყოველთვის იყო საჭირო და სასარგებლო, გარნა უმეტესად აწ, ამ ჩვენ დროებაში. რისთვის? მისთვის, რომელ ახლა ერთი ფრიად სამწუხარო ყოველთა ქრისტეს მოსავთათვის გარემოება გამოჩნდა და ძლიერდება ყოველთა ქვეყანათა შინა, რომელიცა ფრიად საჭიროდ ჰყოფს აღსრულებასა წესისა ამისასა. რომელი არს ეს გარემოება? ის, რომელ განმრავლდნენ კაცნი წინააღმდეგნი საღმთოისა სჯულისანი, რომელნი კადნიერად ბედვენ ცილობასა, და არათუ ცილობასა, არამედ თითქმის უარის ყოფასა უმთავრესთა მუხლთა ღვთისაგან მიღებულისა სჯულისათა. ესრეთსა გარემოებასა შინა ფრიად საჭირო და სასარგებლო არის, რომ წმიდამან ეკკლესიამან აღამაღლოს ხმა თვისი და ნათლად აღიაროს სწავლა ქრისტეს სჯულისა სანუგეშოდ ყოველთა ქრისტეს მოყვარეთა, ხოლო ყოველნი წინააღმდეგნი და განდრეკილნი ზარ-განხადოს საშინელითა ანათემითა. ამას ასრულებს ახლა კრება წმიდისა ეკკლესიისა!

გარნა ხსენებული სამწუხარო გარემოება, ესე იგი, განმრავლება ურწმუნოთა კაცთა, ჩვენ, მოძღვართა თქვენთა, განგვაღვიძებს, რათა უმეტესითა ბეჯითობითა გასწავლიდეთ თქვენ და განგამტკიცებდეთ საღმრთოსა შინა სჯულსა. ეს საღმრთო მოვალეობა ჩემი გამაღვიძებს მე, მოგცე თქვენ დღეს მოძღვრება _ ერთსა ფრიად საჭიროსა და სასარგებლოსა საგანსა ზედა შესახებ სჯულისა ჩვენისა. მით უმეტესად, რომ მე კიდეც აღგითქვი თქვენ ერთხელ მოლაპარაკება ამ საგანზე. ვინც არის გულს-მოდგინე მსმენელი ღვთის სიტყვის ქადაგებისა, მას უთუოდ კიდეც ახსოვს, რომ მე წარსულს წელს თვით ამ დღეს და თვით ამ წმიდა ადგილისაგან აღგითქვი თქვენ განმარტება იმ აზრისა, რომელ თვინიერ სარწმუნოებისა არც სათნოება შეიძლება. ესე იგი, ვისაც არა აქვს სარწმუნოება ცხოველი, მას არცა წმიდა ზნეობა ექმნება. ახლა მინდა აღვასრულო, ძმანო, ეს ჩემი აღთქმა! გთხოვ თქვენ ყოველთა, კარგად ყური დამიგდოთ და გაიგოთ ეს ჰაზრი მისთვის, რომ იგი არის ფრიად აღმაშენებელი და ყოველთა ურწმუნოთა კაცთა პირის დამაყოფელი.

პირველი და უმთავრესი ჰაზრი, ანუ საბუთი ყოვლისა ურწმუნოისა და განდრეკილისა კაცისა არის ესრეთი: ოღონდ მე კი კარგი, პატიოსანი და მართალი კაცი ვიყოო საქმით და ყოფაქცევით, თორემ რაც გინდა მწამდეს, ეს სულ ერთი არისო; ესე იგი, ამის მოლაპარაკე ამტკიცებს, ვითომც შეიძლება, რომ სარწმუნოება ანუ ღვთის სჯული არ ჰქონდეს კაცსა, და ზნეობით, ანუ ყოფა-ქცევით კი იყოს წმიდა და სათნო. მაშასადამე, თუ ეს მისი საბუთი ცხადად გავამტყუნეთ, თუ ჩვენ იმას დავუმტკიცეთ, რომელ ერთი უმეოროდ ვერა ოდეს ვერ გასძლებს კაცის გულში და მეტადრე ის თუ დავამტკიცეთ, რომ ვისაც არა აქვს ცხოველი სარწმუნოება, იგი ვერაოდეს ვერ შეიძენს წმიდასა ზნეობასა, ანუ სათნოებასა, ამით გავაჩუმებთ ყოველსა ურწმუნოსა კაცსა. ღვთის შეწევნით ადვილია ამის დამტკიცება! სიტყვის სიცხადისათვის წარმოვიდგინოთ ახლა, რომ აქ ჩემ წინაშე სდგას ერთი ურწმუნო კაცი და მე იმას ველაპარაკები: მითხარ მე, ძმაო, რადგანაც შენ თვითონ ამტკიცებ, რომ სიმართლე, პატიოსნება, წმიდა ზნეობა ყოვლი კაცისათვის საჭირო არის, ესრედ რომელ თუ ესენი სრულიად მოაკლდა კაცსა, იგი გარდაიქცევა პირუტყვად, პირველად ეს ერთი ჰაზრი ამიხსენი: რა უფრო ადვილია კაცისათვის, ცოდვა თუ მადლი, ცოდვის აღსრულება თუ სათნოების შეძენა, ესე იგი, რომელს უფრო ადრე და ადვილად აღასრულებს კაცი, ცოდვას თუ სათნოებას? ვგონებ, ძმანო, მსმენელნო, რომელ ამ საგანზე ჩემი მოპირდაპირე ცილობას არ დამიწყებს, მან თავიდგანვე პირდაპირ უნდა აღიაროს, რომელ ცოდვა ყოვლისა კაცისათვის უფრო ადვილია, ვიდრე სათნოება; ამაზე მას დაარწმუნებს თვით კაცის ბუნება, ანუ თვით მისი საკუთარი ბუნება, ვინაიდგან თვით იგი ხედავს, რომ ბუნება მისი არის ფრიად მიდრეკილი ცოდვისადმი; მაშასადამე, ეს ჰაზრი დამტკიცებული არის. ახლა ამ პირველი ჰაზრისაგან გადავიდეთ, ძმანო, მეორე ჰაზრზე და ვკითხოთ ჩვენ მოპირდაპირეს: გვითხარ ჩვენ, ძმაო, რადგანაც შენ თვითონ ხედავ და იძულებული აღიარებ, რომელ დაცემულის კაცის ბუნებისათვის ცოდვა უფრო ადვილია და საამო, ხოლო სათნოება მძიმე და ძნელი, მაშასადამე თუ სარწმუნოება არა მაქვს და სარწმუნოებისა ჩემისაგან არა ვარ შეგონებული და გაღვიძებული, რამ მაიძულოს მე, რამ შემაგონოს, რამ გამიღვიძოს ცოდვის მორიდება და სათნოების ძებნა, ესე იგი, ის, რაც ჩემი ბუნებისათვის არის საამო და ტკბილი, დავსტოვო და ვეძიო ის, რომელიც არის ძნელი, მძიმე, რომელიც მოითხოვს ჩემგან დიდსა შრომასა, მოთმინებასა, იძულებასა, ესე იგი, სათნოება და სიწმიდე? თუ კი ახლაც, როდესაც რომ ცალკე ჩემი სარწმუნოება ხან

მაშინებს, ხან მასწავლის, ხან მანუგეშებს და მით შემაძულებს ცოდვასა, ცალკე სამოქალაქო სჯული ცოდვის და უსჯულო საქმისათვის მექადნის სასჯელსა, ცალკე თვით ჩემი ჭკუა და სინიდისი მამხილებს, რომ მოვერიდო ცუდ საქმეს, მაინც ვხედავ, რომ ცოდვა ძლიერია ჩემს ბუნებაში, იგი მაინც ხშირად წარმიტაცებს მე, რაღა იქმნება და რაღა აღმიკრძალავს მე ცოდვის მოქმედებას, თუ სარწმუნოება აღარ არის ჩემს გულში? რას იტყვის ამაზე ჩემი მოპირდაპირე? ჭკუა გაქვს, მაინც მეტყვის იგი, ჭკუით გაარჩიე ცოდვა და მადლი და პირველი მოიძულე და მეორე შეიყვარე. გარნა, სხვა არის გარჩევა და სხვაა აღსრულება. აბა ვკითხოთ ჭკუას, რას გვეტყვის იგი ამაზე? თუ მორწმუნე ვარ, ჭკუა მეტყვის: ყოველი მოითმინე, სათნოება შეიძინე, აქაური ცხოვრება მოკლე არის, იქ ღმერთი მაგიერს მოგაგებს; თუ ურწმუნო ვარ, ჭკუა ასე მეტყვის: ამ წუთი სოფელში ვიდრემდის ხარ, ინუგეშე, სჭამე, სვი, მოკვდები და ყოველივე განქარდება. სინიდისი გაქვსო, კიდევ მეტყვის ჩემი მოპირდაპირე. სინიდისით გაარჩიე ცოდვა და მადლი და სინიდისს გაუგონე; - კეთილი! მაგრამ სინიდისი დაფუძნებულია და ცხოველია მხოლოდ სარწმუნოებით; ვისაც არა აქვს სარწმუნოება, მას სინიდისიც ბნელი აქვს და ყრუ. რას იტყვის ამის მეტს მოპირდაპირე? თვითონ აღიარა მან, რომ სარწმუნოება და სიწმიდე საჭირო არის კაცისათვის, თვითონვე ხედავს ახლა, რომ თუ საღმრთო სჯული არ გააღვიძებს კაცს, კაცი არასოდეს არ მოერიდება ცოდვასა და არ იმეცადინებს სათნოებისათვის; მაშასადამე, აქედან გამოდის, რომ საღმრთო სჯული მიუცილებლად საჭირო არის ყოვლისა კაცისათვის; თვინიერ საღმრთოისა სჯულისა, მას არც ცოდვის შიში და მორიდება ექმნება, მაშასადამე, იგი დაჰკარგავს კაცობრიობას და ემსგავსება პირუტყვს.

აჰა, ძმანო, ის ჰაზრი, რომლისა ახსნა მსურდა მე თქვენთვისა. იქნება მე ისე ნათლად ვერ გამოვსთქვი ეს ჰაზრი და ვერ გაგაგებინე, როგორც მსურდა, მაგრამ შენ თვითონ დაამუშავე შენ გულში და გაავრცელე. თუ კარგად ვერ ახსნი, ჩემთან მოდი თავისუფალ დროს და მე კიდევ აგიხსნი. აქაც მივუბრუნდები მე მარჯვე დროს ამ ჰაზრსა. თუ როდისმე შეგვხვდეს ურწმუნო კაცთან ლაპარაკი ამ ჰაზრით, თუ კარგად გაიგე იგი, შეგიძლიან პირი დაუყო მას; თუ არა, ჩემთან მოიყვანე; უთხარი, ეს მისი საქმე არისთქო. ვესავ მაცხოვარსა, რომელი არის მდიდარი სიტყვითა და სწავლითა, რომ იგი მომცემს მე სიტყვასა შესაგონებლად ყოვლისა განდრეკილისა კაცისათვის.

გარნა აქ უნდა გაგიმჟღავნდე და გითხრა, ძმაო, რომ ერთი საქმისა კი მეშინია; მეშინია, რომ ეს ჩვენი მოპირდაპირე მობრუნდეს და ესრეთი სიტყვა გვითხრას: კარგი! თუ მართლა საღმრთო სჯული და სარწმუნოება არის საფუძველი და გამაღვიძებელი წმიდა ზნეობისა, რათ ვხედავ შენ შორის, შენ რომ მორწმუნე კაცი ხარ, ცუდსა ზნეობასა და ყოფა-ქცევასა? სწორეთ მეშინია, რომ არ გაგვამტყუნოს ამ სიტყვით, ჩვენ, მორწმუნენი ურწმუნომან კაცმან! თუ კაცი ამბობს, მორწმუნე ვარ და საქმით კი არ ერიდება ცოდვას, იგი სიტყვითაც ვეღარ გაამტყუნებს ურწმუნო კაცსა; ამისათვის გლოცავ თქვენ, ძმანო, და გაფუცებ, თვით ცხოვრებითა თქვენითა აჩვენოთ ურწმუნოთა კაცთა, რა საუნჯე არის ცხოველი სარწმუნოება კაცისათვის. ღმერთო, მაცხოვარო ჩვენო! შეგვეწიე, რათა თვით ცხოვრება მორწმუნეთა შენთა გაამტყუნებდეს და შეარცხვენდეს ურწმუნოთა კაცთა. _ ამინ!

ს ი ტ ყ ვ ა
მ ა რ თ ლ - მ ა დ ი დ ებ ლ ო ბ ი ს ა კ ვ ი რ ი ა კ ე ს ა ზ ე დ ა

გულითა გვრწამს სიმართლედ, ხოლო პირითა აღვიარებთ საცხოვრებელად (რომ. 10, 10.).

დღეს, ძმანო მართლ-მადიდებელნო, წმინდა მართლ-მადიდებელი ეკკლესია ხმითა მაღლითა, სასმენელად ყოვლისა ერისა, აღიარებს სარწმუნოებასა მართლ-მადიდებლისა ეკკლესიისასა ყოველთა უმთავრესთა ტაძართა შინა. ვევედროთ ღმერთსა, რომ ეს აღსარება იქნეს საცხოვრებელად ჩვენდა, ვითარცა თქმულ არს ზემოდ მოყვანილთა სიტყვათა შინა წმიდისა პავლე მოციქულისა: პირითა აღვიარებთ საცხოვრებელად. გარნა ეს შესაძლებელი იქნება მით, თუ ჩვენ გვახსოვს და ვასრულებთ მეორე მუხლსა ზემოდ მოყვანილთა სიტყვათა შინა, ვითარმედ: **გულითა გვრწამს სიმართლედ.** თუ კაცს გულითა ჰსწამს სიმართლედ, მაშინ პირითაც აღიარებს საცხოვრებელად. ამისათვის ფრიად საჭირო არის შევიტყოთ ნამდვილი ჰაზრი და სწავლა ზემო მოყვანილთა სიტყვათა, მეტადრე დღეს, როდესაც ვდღესასწაულობთ მართლ-მადიდებლობისა ძლევასა და გამარჯვებასა, და საქვეყნოდ აღვიარებთ მისსა სისრულესა და სავსებასა.

გულითა გვრწამს სიმართლედ. რით უნდა მიიღოს და მიითვისოს კაცმა სარწმუნოება? რომლითა სულიერითა ორღანოითა უნდა დაიჯეროს და შეიტკბოს კაცმა სახარება, ანუ საღმრთო სჯული? შენ მეტყვი, რომ ჭკუით, ანუ გონებით. შენ იფიქრებ: ჭკუამ, ანუ გონებამან კაცისამან უნდა იცნას ჰაზრი და შინაარსი სჯულის სწავლისა, და დაეთანხმოს მას. ეგ მართალია! ჭკუამ კაცისამან კი უნდა იცნას წინა-პირველად ჰაზრი საღმრთოისა სჯულისა, გარნა დაჯერება, დარწმუნება, შეტკბობა მისი გულის საქმეა. გულითა გვრწამს სიმართლედ. სხვა არის მიღება, დათანხმება ჭკუით რომელიმე ჰაზრის, ანუ წინადადებისა, და სხვა არის დარწმუნება, შეტკბობა, დაჯერება. ჭკუა მიიღებს, იცნობს, დაეთანხმება, გული დაიჯერებს, შეიტკბობს, შეიყვარებს. მართლა, როდესაც ჭკუა, ანუ გონება კაცისა მიიღებს, დაეთანხმება რომელსამე ჰაზრსა, რომელსამე სამეცნიერო წინადადებასა, ესრედ მიღებული ჭკუისაგან ჰაზრი, სწავლა შეიქნება კერძო მასალა და ქონება საკუთრად გონებისა, და შეინახება მეხსიერებასა შინა. ესრედ მიღებულს ჰაზრს და ცოდნას თითქმის არაფერი გავლენა, ანუ ზედ-მოქმედება არ ექმნება კაცის ბუნებაზედ და ზნეობაზედ, და თუ აქვს ხან-და-ხან რომელიმე გავლენა, ისიც ზოგჯერ _ ცუდი, მავნებელი. ბოლოს, მიღება, ანუ თანხმობა გონებისაგან, ჭკუისაგან რომელიმე ჰაზრის და ცნობისა არის უნებლივი, იძულებითი. გონებას არ შეუძლია არ მიიღოს, არ დაეთანხმოს რომელიმე ჰაზრსა, თუ ის ჰაზრი მართალია, ცხადია. არა ესრეთი არის გულით მითვისება და შეტკბობა სარწმუნოებისა. სარწმუნოებას თავისუფლად მიიღებს გული კაცისა, და მაშინ სარწმუნოება დაიმორჩილებს ყოველთა ძალთა კაცის ბუნებისათა: მაშინ იგი შეიქნება უმთავრესი მართველი, წინამძღვარი კაცის ცხოვრებისა. გული მიიღებს სარწმუნოებასა სრულიად თვისი ნებით და სურვილით; მიიღებს მისთვის, რომ მოსწონს მას იგი, ანუგეშებს, ახარებს მას. სარწმუნოება არა მარტო ჭკუისადმი მიიქცევა, არამედ მთელი კაცობრივი არსებისა და ბუნებისადმი. ამისთვის სარწმუნოება არის ზნეობითი მოღვაწეობა, თავისუფალი და სასურველი სულისა და გულისა, ანუ უმჯობესი არის თქმად, გულითადი სარწმუნოება არის უდიდესი

და უმჯობესი ყოველთა მსხვერპლთა და შესაწირავთა ღვთისათა, ვინაითგან აქ კაცი ღმერთს შესწირავს თვის გულს, ჩააბარებს ღმერთს თვის სულს და ყოველსა ცხოვრებასა, და დაუმორჩილებს თვით თავის ჭკუასა და გონებასაცა. ამისთვისაც წრფელს სარწმუნოებას აქვს დიდი ფასი ღვთის წინაშე. ვინც გულით მიითვისებს და შეიტკბობს სარწმუნოებას, ამით იგი ამტკიცებს, ცხად ჰყოფს, რომ მას კეთილი და წმინდა გული აქვს, იგი კეთილის, და სიწმინდის, და მადლის მოყვარული არის, ვინაითგან ბოროტის კაცის გულში, ცოდვისაგან გაფუჭებულში, არ შევა სარწმუნოება. აქეთგანვე ცხადი არს სიტყვა მოციქულისა, რომ კაცს გულითა სწამს სიმართლედ, ესე იგი გასამართლებლად. გულითადი სარწმუნოება გაამართლებს კაცს.

ვისაც აქვს ესრეთი გულითადი სარწმუნოება, იმას სარწმუნოების აღსარებაც ექნება საცხოვრებელად, მაგრამ რა არის აღსარება სარწმუნოებისა? ამასაც კარგი შეტყობა უნდა. შენ იქნება ფიქრობ, რომ სარწმუნოების აღსარება ის არის, როდესაც კაცი სიტყვიერად აუწყებს მოყვასსა თვისსა თავის სარწმუნოებასა. მართალია, ზოგიერთს შემთხვევაში სიტყვიერი აღსარებაც სარწმუნოების დიდი მოღვაწება არის და სიმართლედ დაეთვლება კაცს, მეტადრე ახლა, ამ ჩვენს დროში. ხომ იცი შენც, ძმაო, რა ნაირად გამრავლდენ ახლა კაცნი ურწმუნონი, სარწმუნოების შემარცხვენელნი და გამკიცხავნი. რისთვის გამრავლდენ ესრედ ისინი? პირველად მისთვის, რომ არ იციან, არ ესმისთ, არ ფიქრობენ რა არის სარწმუნოება, რა საჭირო არის ის კაცის ცხოვრების გასაუმჯობესებლად, ასე რომ გარეშე მისსა კაცის სული დაჩაგრული და დაღარიბებულია, და ცხოვრება მისი წამხდარია. მეორე მიზეზი ურწმუნოთა განმრავლებისა ის არის, რომ რომელიც მორწმუნენი არიან, ისინიც დაღონებულნი არიან, გულ-გრილნი, წინააღმდეგებს შეგონებას არ აძლევენ. გსურსა ერთი მოღვაწება აღასრულო? როდესაც შეხვდე ურწმუნოს, ერთს ანუ მრავალს, სასოებით, მტკიცედ, გულის გრძნობით აღუარე მათ სარწმუნოება შენი, რათა შეიკდიმონ მათ. თუ ასე მოიქცევი, სწორედ საცხოვრებელად შენდა და მსმენელთა იქნება შენი აღსარება. გარნა სიტყვიერი მხოლოდ აღსარება სარწმუნოებისა, უმეტეს ნაწილ, ადვილი საქმეა. ღმერთიც ჩვენგან მოითხოვს არა მარტო სიტყვიერსა სარწმუნოებასა, არამედ საქმიანსა. რა არის საქმიანი სარწმუნოება? ის, როდესაც მთელი შენი ცხოვრება შინაგანი და გარეგანი, ცხად-ჰყოფს, ცხადად ღაღადებს, რომ შენ გრწამს, მორწმუნე კაცი ხარ. შინაგანი ცხოვრება არის ჰაზრი, მიდრეკილობა, ყოველიფერი შენი შინაგანი მოძრაობა; ეგენი უნდა გქონდეს შენ განათლებული, განცხოველებული და განწმედილი სარწმუნოებით. გარეგანი ცხოვრება კაცისა არის ყოველი მისი საქმენი და სიტყვანი. ისინიც უნდა იყვნენ აღბეჭდილნი სარწმუნოებით. **გულითა გვრწამს სიმართლედ, ხოლო პირითა აღვიარებ საცხოვრებელად. ამინ.**

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>იბ-სა კვირიაკესა</u>

მღვიძარე იყვენით, მტკიცედ ჰსდეგით სარწმუნოებასა ზედა, მხნე იყვენით და განძლიერდით. ყოველივე თქვენი სიყვარული იყავნ. (ა. კორ. ივ, იგ, იდ,).

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო!

დღევანდელი ჩვენი ლოცვა და წირვის მოსმენა შევავსოთ მოკლე საუბრითა იმ საგანზე და სწავლაზე, რომელსა გვაძლევს ჩვენ წმიდა მოციქული პავლე ამა სიტყვათა შინა: **მღვიძარე იყვენით, მტკიცედ ჰსდეგით სარწმუნოებასა ზედა, მხნე იყვენით და განძლიერდით.**

რა არის, პირველად, მღვიძარედ ყოფნა? თუ ამის შეტყობა გინდა, წარმოიდგინე, ძმაო, მღვიძარეობის წინააღმდეგი მდგომარეობა, ესე იგი, მძინარება. მძინარება ის არის, როდესაც კაცი წევს უძრავად, არ ესმის, არ ხედავს, არ ლაპარაკობს; ერთი სიტყვით, არ ხმარობს არცა ერთსა თვისსა ნიჭსა და ღონესა და ემგზავსება მკვდარსა. წინააღმდეგ ამისა მღვიძარე კაცი ის არის, რომელიც მოძრაობს, შრომობს და ჯეროვანად ხმარობს ყოველთა თვისთა ხორციელთა და სულიერთა ორღანოთა, ერთი სიტყვით, არის კაცი ცოცხალი და ცხოველი. გარნა შეიძლება მღვიძარეობა კაცმა იხმაროს როგორც კეთილი საქმისათვის, ეგრედვე ცუდი საქმისათვის; ხოლო წმიდა მოციქული პავლე ჩვენგან მოითხოვს მღვიძარებასა კეთილსა საქმესა შინა და უმეტესად ღვთის მსახურებასა და სჯულის აღსრულებასა შინა: **მღვიძარე იყვენით, გვეტყვის იგი, მტკიცედ სდეგით სარწმუნოებასა შინა**. ისე არსად არ არის კაცისათვის საჭირო და სასარგებლო მღვიძარეობა, როგორადაც სარწმუნოებასა შინა. როდესაც შენ მღვიძარე ხარ, ძმაო, რას აკეთებ და რისთვის ხმარობ შენს ჭკუას, შენს ღონეს, თვალს, ყურს, ხელს, ენას და სხვათა შენთა ორღანოთა? პირველად, მისთვის, რათა დაიფარო შენი თავი ყოველთა მავნებელთა შემთხვევათა და მოვლინებათაგან; მეორედ, მისთვის, რათა მოიპოვო, ანუ შეიძინო, რაიცა არის საჭირო შენისა სიცოცხლისათვის. მგზავსად ამისა სულიერსა ცხოვრებასაცა შინა მღვიძარეობა არის საჭირო პირველად მისთვის, რათა დაიფარო შენი სული და გული ყოველთა შენის სჯულისა სასოებისა და სარწმუნოების წინააღმდეგთა და მავნებელთა ჰაზრთა და შეგონებათაგან; მეორედ, მისთვის, რათა შეიძინო და მოიპოვო ყოველი, რაიცა გააღვიძებს, გააცოცხლებს და განამტკიცებს შენსა სულიერსა ცხოვრებასა, ესე, იგი, სარწმუნოებასა და სასოებასა: **მღვიძარე იყვენით, მტკიცედ სდეგით სარწმუნოებასა ზედა.**

როდესაც წმიდა მოციქული პავლე ამ სიტყვებს მისწერდა კორინთელთა, მაშინ დიდი დევნულება და ტანჯვა ქონდათ ქრისტიანეთა ურწმუნოთა წარმართთაგან. ფრიად საჭირო იყო მათთვის მღვიძარეობა და სიმტკიცე სარწმუნოებასა შინა. ახლა, თუმცა ქრისტიანე არ ითმენს დევნასა და ტანჯვასა სარწმუნოებისა თვისისათვის, გარნა ახლაც დიდად საჭიროა მღვიძარეობა და სიმტკიცე სარწმუნოებასა შინა, ვინაითგან სჯულის წინააღმდეგნი ყოველთვის იყვნენ და ახლაც, ამ ჩვენს დროს, უმეტესად განმრავლდენ. მაშასადამე, თუ ქრისტიანემ დაიძინა, მღვიძარე არ არის ის და ფრთხილად არ იქცევა, ადვილად შთავარდება განსაცდელსა შინა და მოაკლდება სარწმუნოებასა, ესე იგი, სულიერსა თვისსა სიცოცხლესა, სულიერსა საუნჯესა.

მხნე იყვენით და განძლიერდით, იტყვის კიდევ მოციქული პავლე. მხნეობა მღვიძარებაზე უმჯობესი და უდიდესი თვისება არის. მხნეობა არის ძალა და სიმტკიცე კაცის სულისა. მხნე კაცი ის არის, რომელიც ყოველს საქმეს და შრომას ასრულებს ხალისიანად და სასოებით, რომელსა საქმე არ მოეწყინება, რაც გინდა ძნელი იყოს, მეტადრე არ მოეწყინება კეთილი, სულიერი საქმე და ბოლომდე

მიიყვანს თავის საქმეს. მხნეობა უმეტესად გამოუჩნდება კაცს მაშინ, როდესაც იგი არ დაღონდება, არამედ უმეტესად განძლიერდება ყოველს წინააღმდეგს და დამაბრკოლებელს შემთხვევაში. სადაც სუსტი და სულმოკლე ადამიანი დაღონდება და არ იცის, რა ქმნას, იქ მხნე კაცი უმეტესად გაღონიერდება; იმას ყოველი წინააღმდეგი შემთხვევა თითქოს გააჯავრებს და ღონეს მოუმატებს; მხნე კაცი ყოვლისა სამწუხარო შემთხვევისაგან და მავნებელისა მოვლინებისაგან გამოვა ძლევა-შემოსილი; ას-ჯერ რომ დაიმარცხოს და საქმე გაუფუჭდეს, მაინც არ დაღონდება, არამედ ხელახლა მიუბრუნდება თვისსა შრომასა და საქმესა და ბოლოს უთუოდ ერთხელ გაიმარჯვებს. არა ამაოდ იტყვის მოციქული: **მხნე იყვენით და განძლიერდით**; მხნეობა განაძლიერებს ადამიანს. მხნე კაცი უბედურებასა შინა არ იქმნება განლაღებული. ერთი სიტყვით, მხნეობა არის უძვირფასესი თვისება ადამიანისა.

გარნა შეიძლება, რომ მხნეობაც ბოროტად იხმაროს კაცმან და კიდეც ვხედავთ, სამწუხაროდ, რომელ ამა სოფლისა და ცოდვისა მოყვარენი უდიდესსა მხნეობასა და ღონესა ხმარობენ თვისთა საქმეთა შინა, ვიდრემდის ქრისტეს მოყვარენი და ღვთის მსახურნი, მაშინ როდესაც მხნეობა ისე არავისთვის არ არის საჭირო, როგორც ქრისტეს მოყვარე კაცისათვის. აღსრულება ქრისტეს მცნებათა მოითხოვს ჩვენგან დაუძინებელსა შრომასა და შეურყეველსა მხნეობასა. აქ კაცი ებრძვის და ეჭიდება არა თუ გარეგანთა წინააღმდეგთა შემთხვევათა და განსაცდელთა, რომელიც ადვილი არის, არამედ თვით თავის თავს უნდა ებრძოდეს და თავის სულს და გულს უნდა ეჭიდებოდეს. წარმოიდგინე, რა სიმხნე, რა-ზომი მხნეობა და ღონე უნდა იხმარო, შენ, ძმაო, მაშინ, როდესაც ხშირად შეგემთხვევა ისეთი გარემოება, სადაც საკუთარის შენის სულის და გულის სურვილი უნდა დაივიწყო და დათრგუნო; რაც გიამება, ის უნდა მოიძულო, რაც არ გიამება, ის შეიყვარო და აღასრულო, შენი საკუთარი ბუნება უნდა გამოსცვალო, დღე და ღამ შენს თავს უნდა ებრძოდე, ხშირად შენი თავი, ვითარცა მტერი, სდევნო და შეავიწროვო. ამას ვერ იქმს, ვისაც არა აქვს დიდი და აღმატებული მხნეობა და სულგრძელება. მით უმეტესად არის საჭირო კაცისათვის სიმხნე, რომელ ზოგიერთი კაცი თუმცა კეთილი არის, კეთილი საქმე უყვარს და სურს, გარნა თუ სიმხნე არა აქვს, მისი კეთილობა უქმი და უნაყოფო იქმნება. იმას სურს კეთილი საქმის ქმნა, მაგრამ, როდესაც დაიწყება, პირველი დაბრკოლება მას დააღონებს და გააჩერებს. მისთვის იტყვის წინასწარმეტყველი დავით: **ღმერთო, მოეც ძალი სიკეთესა ჩემსა.**

თუ ასე საჭირო არის დიდი მხნეობა, რა სახით შევიძინოთ იგი? პირველად, ჩვენი აზრი, ანუ ჭკუა უნდა დარწმუნდეს, მიხვდეს და დაიჯეროს, რა დიდი და კარგი რამ არის მხნეობა! რა კი აზრი იმაში განმტკიცდა, გულიცა, ანუ სურვილი კაცისა მიიქცევა მისდამი, კაცი მოინდომებს, რომ შეიძინოს ის თვისება და, რა კი კაცმა რაიმე მტკიცედ მოინდომა, ისურვა, უთუოდ მოიპოვნის მას; ღმერთიც, რა კი შეხედავს, რომ შენ გსურს მხნეობის შეძენა სარწმუნოებასა შინა, შეგეწევის თვისითა საიდუმლოითა მადლის მოქმედებითა. _ ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>ოდ-ს სეკტემბერს, ჯვარის ამაღლებასა ზედა</u>

სიტყვა იგი ჯვარისა წარწყმედულთა ამათთვის სიცოფე არს, ხოლო ჩვენ ცხოვნებულთა ამათთვის ძალი ღვთისა არს (კორინთ, ა, ივ).

თუმცა ჩვენ, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენი, ყოველთვის პატივსა და თაყვანს-ვცემთ ჯვარსა ქრისტესსა, ყოველთვის და ყოველს დღეს ჯვარითა ქრისტესითა ვაკურთხევთ ყოვველსა ჩვენსა საქმესა და დაწყებასა, ჯვარსა ქრისტესსა გამოვჰსახავთ ყოველს წამს გულსა ზედა ჩვენსა, ჯვარითა შევამკობთ სახლსა, კარსა და ყოველსა ადგილსა, ესრეთ, რომელ ჯვარი ყოველთვის არის წინაშე თვალთა ჩვენთა, გარნა დღეს განსაკუთრებით თაყვანს-ვსცემთ მას და მისთვის ვდღესასწაულობთ.

შემთხვევა, რომელსაც ჩვენ ვახსენებთ და ვდღესასწაულობთ დღეს, იყო ესრეთი: ძელი იგი ცხოველს-მყოფელი, რომელსა ზედა დამოკიდებულ-იქმნა მაცხოვარი ჩვენი მთასა გოლგოთასა, დიდხანს იყო-დაფარულ მიწასა შინა. გარნა ოდეს სჯული ქრისტესი განვრცელდა და განმტკიცდა, ოდეს ჯვარმან ქრისტესმან სძლია კერპთ-მსახურნი ესოდენ, რომელ თვით რომის მეფემან, დიდმან კონსტანტინემ და დედამან მისმან ელენემ, მეოთხესა საუკუნესა შინა, აღიარეს ქრისტე; მაშინ წმიდამან, ღვთის-მოყვარემან და მოციქულთა სწორმან ელენემ დიდითა წადილითა ისურვა ნახვა და თაყვანის-ცემა ცხოველს-მყოფელისა ძელისა, რომელსა ზედა ჯვარს-ეცვა ქრისტე ღმერთი. მრავლითა მეცადინეობითა, ძიებითა და გამოკვლევითა შეიტყო ადგილი, სადაც მიწაში დამალულ-იყო ჯვარი. აღმოჰთხარეს მიწა და იპოვეს სამნი ჯვარნი, თანასწორნი და მგზავსნი; გარნა, რომელი ამ სამთაგანი იყო ჯვარი ქრისტესი, ეს გამოაჩინა თვით ჯვარმან, ვინაითგან განჰკურნა სნეული და აღადგინა მკვდარი ერთითა მხოლოდ შეხებითა; მაშინ ხმა ამისი განეფინა ყოველსა ქვეყანასა ზედა; შეიკრიბა ურიცხვი ერი ყოველთა ადგილთაგან. მაშინდელმა პატრიარხმან იერუსალიმისამან აღიღო ჯვარი მხარსა ზედა თვისსა; მას წინა-უძღოდენ დიდი კონსტანტინე და ელენე, და, აურაცხელი სიმრავლე ერისა; აღვიდა რა მაღალსა ადგილსა ზედა, პატრიარხმან აღამაღლა ძელი იგი, ხოლო ყოველნი ერნი, მუნ მყოფნი, დაეცნენ მუხლთა ზედა თვისთა და თაყვანი-ჰცეს მას შიშითა და სიხარულითა. აჰა შემთხვევა, რომელსა ვდღესასწაულობთ ჩვენ; ხოლო რა ფასი და რა მნიშვნელობა აქვს ჯვარსა ქრისტესსა, ეს გვითხრა თვით წმიდამან პავლე მოციქულმან: **სიტყვა იგი ჯვარისა წარწყმედულთა მათთვის სიცოფე არს. . .**

ძველ დროებაში, ვიდრე ქრისტეს სოფლად მოსვლამდე, ჯვარსა ხმარობდენ დასასჯელათ უკანასკნელთა ავაზაკთა და სჯულის დამარღვეველთა მონათა. მაშინ ჯვარზედ უსაშინელესი სასჯელი არ იყო ქვეყანასა ზედა. ერთი მხოლოდ შეხედვა ჯვარისა იყო საშინელ და საზარელ კაცისათვის; ერთი სიტყვით, ჯვარი იმ დროს მიაჩნდათ, ვითარცა ერთი საზარელი, შემაგინებელი და მოძულებული ნივთი. აჰა, რისთვის იტყვის მოციქული: **სიტყვა იგი ჯვარისა წარწყმედულთა მათთვის სიცოფე არს. . .**

წარმოიდგინე, რას იფიქრებდენ წარმართნი და ურიანი, რომელთა ერთი მხოლოთ შეხედვა ჯვარისა მიაჩნდათ უბედურებად, ხოლო ჯვარსა ზედა დამოკიდებული კაცი კაცადაც არ მიაჩნდათ. რას იფიქრებდენ იგინი და რას იტყოდენ, როდესაც მოციქულნი უქადაგებდენ მათ, რომელ ჯვარზედ დამოკიდებული იესო ღმერთად უნდა აღიარონ, ხოლო ჯვარსა თაყვანისცენ, ვითარცა საღმრთოსა მახვილსა ჩვენისა ცხოვრებისასა? არ გამოჰჩნდებოდენ მათ

წინაშე მოციქულნი, ვითარცა ცოფნი და სიტყვა მათი ვითარცა სისულელე? ახლა წარმოიდგინე, თუ შეგიძლიან, სიბრძნე, ძალი და მადლი ღვთისა; ეს სიცოფე, ეს სისულელე, ეს საზარელი და შემაგინებელი თვალთა წინაშე კაცთასა საგანი გარდააქცია ღმერთმან მახვილად ჩვენისა ცხოვნებისა; ვინც ამ ჯვარის მაგინებელთაგანი მიიღებდა ქრისტიანობასა, მაშინვე, ნაცვლად სიძულილისა და შიშისა, იგრძნობდა გამოუთქმელსა სიყვარულსა და ნუგეშსა, მხედველი ჯვარისა ქრისტესისა. ესრეთ აღსრულდა სიტყვა იგი: **წარვსწყმიდო სიბრძნე იგი ბრძენთა და მეცნიერება იგი მეცნიერთა შეურაცხ-ვჰყო. სადა არს ბრძენი, სადა არს მეცნიერი, ანუ არა განაცოფა ღმერთმან სიბრძნე იგი ამის სოფლისა?**

ვიდრე ქრისტეს მოსვლადმდე, ვითარცა ურიანი, ეგრეთვე წარმართნი ჰხედვიდენ და ჰგრძნობდენ, თუ ვითარ განხრწნილ და დავარდნილ არს ბუნება კაცისა: ურიანიცა და წარმართნიცა ჰფიქრობდენ, რომელ ღმერთმან საკუთარითა რომლითამე საშუალებითა უნდა აღადგინოს კაცობრივი დავარდნილი ბუნება; გარნა რას მოელოდენ იგინი და როგორ განიჰზრახვიდენ? ურიანი ჰფიქრობდენ, რომელ ღმერთი მხოლოდ მათითა საშვალობითა განაახლებს ქვეყანასა; იგინი მოელოდენ, რომელ ღმერთი მრავლითა მაგალითითა და სასწაულებითა დაუმორჩილებს მათ ყოველსა თესლსა, განავრცელებს მათსა სჯულსა და მით განანათლებს ქვეყანასა; ხოლო წარმართნი სხვაფრივ ჰფიქრობდენ: მათ შორის იყვნენ მრავალნი მეცნიერნი ჭეშმარიტების მეძიებელნი, ფილოსოფოსნი, ბრძენნი: იგინი ჰფიქრობდენ, რომელ მხოლოდ მათითა ფილოსოფოსობითა და სიბრძნითა განათლდება და განახლდება კაცობრივი ნათესავი. ახლა წარმოიდგინე კიდევ მათი და ურიათა განცვიფრება, როდესაც მათ ესმოდათ, რომელ ერთი მხოლოდ ჯვარი და მასზედა დამოკიდებული არსება არის კაცის განმაახლებელი და განმანათლებელი, _ ის ჯვარი, რომელი იყო უწინ შემაგინელ და წარმაწყმედელ კაცისა. აჰა, ვითარ განაცოფა ღმერთმან სიბრძნე კაცისა! კაცმან სიბრძნითა თვისითა ვერ იცნა ღმერთი და ძალი მისი, ამისათვის ჯერიჩინა ღმერთმან ქადაგებითა სისულელისათა ცხოვრება მორწმუნეთა. საგანი იგი, რომელი საშინელად და საზარელად მიაჩნდა მათ, შეიქმნა ნუგეშად და სიქადულად კაცთა. საგანი იგი, რომელსა შიშისაგან ვერც შეჰხედვიდენ, გარდაიქცა აწ სამკაულად და დიდებად ყოვლისა სოფლისა; რომელი იგი მოკვლიდა და წარსწყმედდა ცოდვილთა, აწ განსწმედს და აცხოვნებს ცოდვილთა. ურიანი სასწაულსა ითხოვენ, წარმართნი სიბრძნესა ეძიებენ, ხოლო მოციქულნი უქადაგებენ მათ ქრისტესა ჯვარ-ცმულსა, **ურიათა სამე საცთურ და წარმართთა სისულელე.** გარნა იხილე ძალი და სიბრძნე ღვთისა; ურიანი მოიქცნენ, წარმართთა აღიარეს; ორნივე დაემორჩილნეს ქადაგებას; ორთავე უარ-ჰყვეს, _ პირველთა თვისნი სასწაულნი, მეორეთა თვისი მეცნიერება; ქრისტე ჯვარცმული შეიქმნა მათთვის სასწაულიცა და სიბრძნეცა. იხილე, თუ ვითარ **სულელი იგი ღვთისა უბრძნეს კაცთა არს და უძლური იგი ღვთისა უძლიერეს კაცთა არს**. დაუმატე ამას კიდევ, რომელ მაჰმადიანი ცეცხლითა და მახვილითა ავრცელებდენ თვისსა სჯულსა; მათ მოსწყვიდნეს ურიცხვი ერი, გარნა რაც ვერ ჰქმნეს ურიცხვთა ლაშქართა მათთა, იგი ადვილად აღასრულეს თორმეტთა სუსტთა და მდაბალთა მოციქულთა ქრისტესთა, აღჭურვილთა ჯვარითა უფლისათა; ამათ დაიპყრეს სიტყვითა და ქადაგებითა თვისითა მრთელი ქვეყანა; ხოლო სჯული მაჰმადიანთა დასუსტდა და დავარდა. **აჰა ვითარ უძლური იგი ღვთისა უძლიერეს კაცთა არს!** აჰა, რა ძალი და მნიშვნელობა აქვს ჯვარსა ქრისტესსა ჩვენ, ქრისტიანეთათვის!

გარნა, ძმაო ჩემო, ოდეს შეხედავ სახესა ჯვარისასა, ოდეს თაყვანს-სცემ და ემთხვევი ჯვარსა ხისასა, ანუ ვერცხლისასა და ოქროისასა, იცოდე, რომ ის მხოლოდ სახე და ნიშანი არის; ნუ გააჩერებ დიდხანს გონებასა შენსა სახესა ზედა და ნიშანსა ჯვარისასა, არამედ ეცადე და წარმოიდგინე, რასაც იგი ნიჰშნავს. ჯვარის სახემ მოგაგონოს და წარმოგიდგინოს შენ იგი, რომელი იყო დამოკიდებული თვით ჯვარზედ მთასა ზედა გოლგოთასა. თვით პავლე მოციქული, ოდეს აღწერს ესოდენსა ძალასა და ჯვარის მადლსა, იტყვის: არა ჯვარის სახისათვის, არამედ ჯვარცმისათვის. შენცა, ოდეს ემთხვევი ჯვარსა, ანუ გამოიხატავ პირსა ზედა შენსა სახესა ჯვარისასა, ანუ ხედავ ჯვარსა, მაშინვე წარმოიდგინე გოლგოთას მთა და მას ზედა აღმართული მაღალი იგი ჯვარი და ჯვარსა ზედა დამოკიდებული იესო მაცხოვარი. მაშინვე განიზრახე, რომ ეს იქმნა შენთვის, შენის განათლებისა, გამოხსნისა და ცხოვრებისათვის; მაშასადამე, ეცადე, რომ შენც გერგოს ეს მადლი; გეშინოდეს, რომელ ცუდითა შენითა ცხოვრებითა არა გააუქმო ჯვარცმა ქრისტესი. უკეთუ არ მოინანიებ ცოდვათა შენთა, არ ეცდები, რომ სიწმიდით იცხოვრო, მაშასადამე, გაუქმდება შენთვის ესოდენი მადლი. ძალად ღმერთი არავის არ აცხოვნებს, არამედ თვითონ კაცმა უნდა იწყოს ძიება ცხოვნებისა და სიწმიდისა და მაშინ ღმერთიც მისცემს მას შემწეობასა ჯვარითა თვისითა. _ ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა
კვირიაკესა ყოველთა წმიდათასა

აწინდელსა კვირიაკესა შინა, საყვარელნო ძმანო ქრისტიანენო, წმიდა ეკკლესია აღასრულებს ხსენებასა ყოველთა წმიდათასა, ესე იგი მოიხსენებს, აქებს და ადიდებს ყოველთა მათ კეთილ-მსახურთა და ღვთის-მოყვარეთა და ღვთივ-განათლებულთა კაცთა, რომელნი სიტყვით და საქმით, შრომით და მოღვაწეობით შეეწეოდენ წარმატებასა წმიდისა სარწმუნოებისასა, განამტკიცებდენ ქრისტიანობასა და განავრცელებდენ სასუფეველსა ცათასა ქვეყანასა ზედა, და ამათ ყოველთათვის იყვნენ შერაცხილ ეკკლესიისაგან გუნდთა შინა წმიდათასა. ხოლო დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან გვესმა ჩვენ მოკლეთა სიტყვათა შინა გამოხატვა მათისა ცხოვრებისა და მათისა მოღვაწებისა. განვიმეოროთ რომელნიმე ჰაზრნი დღეს წარკითხულისა სახარებისანი, რათა პირველად, ვსცნათ თუ ვითარი იყო ცხოვრება წმიდათა და მეორედ, ჩვენთვისაც გამოვიყვანოთ რომელიმე დარიგება და ნუგეში.

ყოველმან, რომელმან აღიაროს ჩემდამო წინაშე კაცთა, მეცა აღვიარო იგი წინაშე მამისა ჩემისა ზეცათასა, და რომელმან უარმყოს მე წინაშე კაცთა, უარ-ვყო მეცა წინაშე მამისა ჩემისა ზეცათასა.

აჰა მცნება, რომელსა აღასრულებდენ ყოველნი წმიდანი განმავალობასა შინა მრთელისა მათისა ცხოვრებისასა; იგინი აღიარებდენ სახელსა უფლისასა წინაშე ყოველთა კაცთა, იგინი ჰქადაგებდენ სჯულსა ქრისტესსა და აუწყებდენ ყოველსა ქვეყანასა დიდებასა ღვთისასა. რომელნიმე მათგანნი, ვითარცა საქმითა, ეგრეთვე, უმეტესად ენითა და სიტყვითა აღიარებდენ სახელსა ქრისტესსა. მიმავალნი სოფლითი სოფლად ახარებდენ იგინი ყოველთა ტომთა, მოაქცევდენ ურწმუნოთა,

განანათლებდენ დაბნელებულთა, აღაშენებდენ ეკკლესიათა და ესრეთ პირსა ზედა ყოვლისა ქვეყანისასა დააფუძნეს სჯული ქრისტიანობრივი. ხოლო რომელნიმე მათგანნი, თუმცა არა ჰქადაგებდენ ენითა თვისითა სახარებასა, გარნა წმიდა მათი ცხოვრება, კეთილი და საყვარელი მათი ყოფა-ქცევა ხმა-მაღლად ჰქადაგებდენ დიდებასა ქრისტესსა, ვინაითგან მრთელი მათი სიცოცხლე იყო გამოხატვა და აღსრულება ქრისტეს სახარებისა. ვინ აღწერს მოკლეთა და სუსტთა სიტყვათა შინა მრავალფერთა საქმეთა და მოღვაწებათა წმიდათასა? იგინი იყვნენ ცხოველნი სახენი ქრისტესნი ქვეყანასა ზედა; იგინი იყვნენ ნათელნი და მნათობნი და მარილი ამის სოფლისანი; მათ ცხოვლად გვიჩვენეს, რა ძალა აქვს სახარებასა ქრისტესსა, ვითარ გამოსცვლის და განაბრწყინვებს იგი ბუნებასა კაცისასა, ოდესცა კაცი სრულიად დაემორჩილება მას. რომელი მცნება ქრისტესი არ აღასრულეს მათ, რომელი ღვაწლი არ იტვირთეს, რომელი შრომა არ აღიღეს თავის თავზედ, რომელი მაგალითი არ გვაჩვენეს და რომელი სახე სიწმიდისა და სათნოებისა არ მოგვცეს ჩვენ? გარნა, ძმაო, შენც შეგიძლიან აღიარო სახელი ქრისტესი წინაშე კაცთა მზგავსად წმიდათა. ვითარ, რომელითა სახითა? სიტყვითაცა და უმეტესად საქმითა. უკეთუ ცხოვრება შენი წმიდა არს, უკეთუ შენ ყოველი კაცი ცხადად გხედავს, რომ გეშინის ღვთისა და აღვსებული ხარ სასოებითა, იცოდე, რომ ძალისამებრ შენისა აღგიარებია შენ სახელი ქრისტესი წინაშე კაცთა, და იგიცა აღგიარებს შენ მეორედ მოსვლასა თვისსა წინაშე მამისა თვისისა ზეცათასა. ხოლო უკეთუ ცუდითა შენითა ცხოვრებითა დააბრკოლე ვინმე, უკეთუ მოყვასნი შენნი ცხადად ხედვენ, რომ შენ ხარ სუსტი აღსრულებასა შინა მცნებათა ქრისტესთა, იცოდე, რომ უარ გიყოფიეს შენ ქრისტე წინაშე კაცთა. თუმცა ენითა შენითა არ გითქვამს უარი, გარნა საქმენი შენნი უცხადესად გამოაჩენენ უარის ყოფასა შენსა. მოიხსენე, რას იტყვის მაცხოვარი: **არა ყოველმან, რომელმან მრქვას მე: უფალო, უფალო და შევიდეს იგი სასუფეველსა ცათასა, არამედ რომელმან ჰყოს ნება მამისა ჩემისა ზეცათასა. მრავალთა მრქვან მე მას დღესა შინა: არა სახელითა შენითა წინასწარ-ვმეტყველებდითა, და სახელითა შენითა ეშმაკნი განვასხენით, და სახელითა შენითა ძალნი მრავალნი ვქმენით? მას ჟამსა შინა ვრქვა მათ: არა გიცნი თქვენ; განმეშორენით ჩემგან ყოველნი მოქმედნი უსჯულოებისანი** (მატთ. ზ. კა _ კდ).

რომელმან არა აღიღოს ჯვარი თვისი და არ შემომიდგეს მე, იგი არა არს ჩემდა ღირს. აჰა მეორე მცნება, რომელი აღასრულეს ყოველთა წმიდათა. მრთელი მათი ცხოვრება იყო დაუსრულებელი შრომა, მოღვაწება და ტვირთვა ქრისტეს ჯვარისა. არა მქონებელნი სახლისა და კარისა, მოკლებულნი ყოვლითა ნუგეშითა და კმაყოფილებითა სოფლისათა, ხშირად შიშველნი და მშიერნი, იგინი ვიდოდენ სოფლითი სოფლად და ახარებდენ სახარებასა ქრისტესსა. დევნულნი, წყლულნი, ცემულნი, განკიცხულნი, შეურაცხნი, იგინი არა დასცხრებოდენ ქადაგებისაგან, არა უკუნ-იქცეოდენ სიყვარულისაგან, არ მოიშლიდენ განათლებასა სოფლისასა. ვინ გამოხატავს მათსა მოთმინებასა! მრთელ სიცოცხლეში ტანჯულნი, მრავალ გზის მყოფნი ცეცხლსა შინა განსაცდელთასა, იგინი სიკვდილსაც ვერ ეღირსებოდნენ მოსვენებით სარეცელსა ზედა თვისსა, არამედ იყვნენ მოწყვედილ მრავალ-ფერითა ტანჯვითა.

ესეც ყოველი გქონდეს სახეში, ძმაო ჩემო! გახსოვდეს, რომელ არა შესაძლო არს კაცი შეუდგეს ქრისტესა, ნამდვილად სურდეს აღსრულება სჯულისა ქრისტესისა და არ შეემთხვიოს მრავალსა განსაცდელსა. ამისთვის შენც აღიღე ჯვარი ქრისტესი

და ესრეთ შეუდეგ კვალსა მისსა. შენც მოითმინე ჭირი და განსაცდელი, გამომავალი ვითარცა გულისა შენისაგან, ეგრეთვე სოფლისა და სულიერისა მტერისაგან. თავსა შენსა მარადის უნდა აიძულებდე, ვნებათა და ცოდვათა შენთა, რომელნი არიან ასოთა შინა შენთა, აღვირ-უხსმიდე, სოფლის მწუხარებათა და გაჭირვებათა წინა-აღუდგებოდე, განსაცდელთა სულიერისა მტერისაგან გამომავალთა განარჩევდე და განაქრობდე ლოცვითა და მოთმინებითა.

ახლა ისიც ვიხილოთ, რა იყო დასასრული შრომათა და მოთმინებათა წმიდათათა? რა მიიღეს მათ ნაცვლად მათის სამსახურის ერთგულებისა? ესეცა გვესმა დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან. მოციქული პეტრე ჰკითხავს მაცხოვარს: **აჰა ესერა ჩვენ ყოველი დაუტევეთ და შეგიდეგით შენ, რამე იყოს ჩვენდა?** ხოლო იესო ჰრქვა მათ: **ამინ გეტყვი თქვენ, რამეთუ თქვენ, რომელნი ეგე შემომიდეგით მე, მერმესა მას შვებასა, რაჟამს დასჯდეს ძე კაცისა საყდართა დიდებისა თვისისათა, დასხდეთ თქვენცა ათორმეტთა საყდართა განსჯად ათორმეტთა ტომთა ისრაილისათა.** აჰა რას მიაგებს უხვი და უხვად მიმცემელი უფალი ერთ-გულთა თვისთა მონათა! ჩვენც გვექმნება, ძმაო, სასოება ამისა, უკეთუ ვბაძავთ შრომასა და მოთმინებასა მათსა. გარნა, საუბედუროდ, ჩვენ ხშირად ვართ სულ-მოკლე და მოუთმენელ. უკეთუ მცირე ოდენ შეუდეგით კეთილსა ცხოვრებასა, მაშინვე აქა ველით ღვთისაგან ჯილდოსა და მიგებასა, ხოლო უკეთუ გვეწია რაიმე ჭირი და განსაცდელი, ვსდრტვინავთ და ვფიქრობთ გულსა შინა ჩვენსა, სად არის სიმართლე, რათ მიყო მე ეს ღმერთმა? რას ფიქრობ, ჰოი სულმოკლეო და მცირედ მორწმუნეო! ნუ თუ უმჯობეს ხარ შენ ყოველთა წმიდათა, რომელთა ვერ იხილეს ნუგეში და გამოხსნა ამ ქვეყანაზედ? მითხარ, რა მიიღო ამ სოფელში მოციქულმა პავლემ, რომელმან განანათლა კიდენი ქვეყანისანი სახარებითა? თავი მოჰკვეთეს მას კერპთ-მსახურთა. რა უყვეს პეტრეს? ჯვარზედ ჩამოკიდეს იგი. იოანე ღვთის-მეტყველსა? ადუღებულს ზეთში შთააგდეს იგი. ვითარ გაათავა ცხოვრება თვისი მეორე იოანემ, მსგავსმან პირველისა, ოქროპირად წოდებულმან, მნათობმან სოფლისამან და ორღანომან სულისა წმიდისამან? იგი იყო განგდებულ სამწყსოისა თვისისაგან და აღასრულა ცხოვრება თვისი გზასა ზედა. ან რომელი წმიდათაგანი ეღირსა დიდებასა და ნუგეშსა ამის სოფლისასა? დიახ, შეეძლო ღმერთსა აქვე, ამ სოფელში, მიგება წმიდათა კეთილისა მათის მსახურებისა წილ; გარნა ზეცას უმჯობესი მისაგებელი განუმზადა მათ, რომელსა იგინი აწ ხედვენ და გემოვნებენ.

დასასრულ ნუ დავივიწყებთ უკანასკნელთა სიტყვათაცა დღევანდელისა სახარებისა: **მრავალნი იყვნენ პირველნი უკანა, და უკანანი წინა**. სოფელსა ამას შინა ყოველნი წმიდანი იყვნენ შეურაცხნი და უკანასკნელნი, ხოლო მომავალსა საუკუნესა იგინი იქმნებიან მსაჯულნი აქაურთა მათთა მსაჯულთა.

ვევედროთ ღმერთსა, რათა ჩვენცა გვყოს მოზიარედ მათისა დიდებისა. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა,</u>
<u>თქმული ქუთაისის საკათედრო ეკკლესიასა შინა სასულიერო და სახორციელო სასწავლებლების მოსწავლეთადმი, 1876 წელს</u>

კაცი ვინმე იყო სახლისა უფალი, რომელმან დაასხა ვენახი, და ზღუდე გარე მოსდვა მას, და ჰქმნა მას შინა საწნახელი, და აღაშენა გოდოლი და მისცა იგი მოქმედთა ქვეყანისათა (მათე 21, 33).

საყვარელნო ყრმანო, საერო და სასულიერო სასწავლებელთა მოსწავლენო! წარსულს წელიწადს, წინად სწავლის დაწყებისა, დაგიბარე მე თქვენ წმიდასა ამას ტაძარსა შინა და მოგეცი დარიგება, მსგავსადვე ახლაც მსურს აღვასრულო ჩემი თქვენდამი მოვალეობა. იმედი მაქვს, რომ ზოგიერთთა მაინც თქვენგანთა ახსოვს ის სწავლა, რომელიც მოგეცი თქვენ წარსულს წელს. მე თქვენ ის აზრი აღგიხსენი, რომ თქვენ ყოველნი ფრთხილად უნდა იყვნეთ, რათა ვინმემ ბოროტის განმზრახველმა პირმა არ გაცთუნოს, არ შეგაგონოს რაიმე სჯულის წინააღმდეგი აზრი. ახლა მე მსურს მოგცე თქვენ სხვა დიდი და ფრიად საჭირო სწავლა სულიერი, მე მსურს აღგიხსნა თქვენ, რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ქრისტიანულსა სჯულსა, არა თუ მხოლოდ თითოეულისა კაცისათვის, არამედ მთელი ერის და ხალხის ცხოვრების წარმატებისათვის. ამას აგიხსნი მე თქვენ არა ღრმა ფილოსოფიური აზრებითა, რომელთა უმეტესი თქვენგანი ჯერედ ვერც კი გაიგებს, არამედ უბრალო ისტორიული მაგალითების მოყვანითა. მე აღგიხსენი, რომელ ჭეშმარიტი წარმატება და ბედნიერება კაცობრიობისა თვით ამ ქვეყანაზედაც დამოკიდებული არის ქრისტე იესოს სახარების და სარწმუნოების მიღებაზედ და აღსრულებაზედ. ამ აზრის დასამტკიცებლად მე წარმოგიდგენ ცხადთა და ცხოველთა მაგალითთა თვით ჩვენთა წინაპართა ცხოვრებისაგან, და აგრეთვე სხვათა კავკასიაში მცხოვრებთა ტომთა ცხოვრებისაგან. გარნა, წინაპირველად, მე უნდა მოგიყვანო ერთი სახარების იგავი.

კაცმან ერთმან, დიდმან, იტყვის უფალი იესო ქრისტე, აღაშენა ერთი დიდი ვენახი, კედელი შემოადგა, საწნახელი და გოდოლი დასდგა მას შინა, და, ესრედ მომზადებული, ჩააბარა მომქმედთა, ანუ მუშაკთა, იმ პირობით, რომ თავ-თავის დროზე ვენახის ნაყოფი მიართვან ვენახის პატრონსა, მაგრამ ამათ არ აღასრულეს ეს პირობა, ვენახისგან ნაყოფი არ მიართვეს პატრონსა; მისგან გამოგზავნილნი მოსამსახურენი ზოგნი გააგდეს, ზოგთა სცემეს, სხვანი მოჰკლეს. ამისთვის ვენახის პატრონმა დაჰსაჯა ბოროტნი მუშაკნი, ქალაქი მათი აღაოხრა, ვენახი მათ ჩამოართვა, და ჩააბარა სხვათა, ნაყოფის მომცემთა, მუშაკთა.

რას ნიშნავს ეს იგავი? ვენახის დამსხმელი და პატრონი არის თვით ღმერთი; ვენახი არის ღვთის სჯული, ქრისტიანული ეკლესია; მომქმედნი, ანუ მუშაკნი ვენახისანი, არიან ყოველნი კაცნი და ერნი, ღვთის სჯულის მიმღებნი და აღმასრულებელნი. ღმერთმან მისთვის განაჩინა და მისცა კაცთა სჯული, სახარება, ქრისტიანობა, ეკლესია, რომელ იგინი მოიხმარონ, ნაყოფი გამოიღონ, ესე იგი, კეთილი, პატიოსანი, ქრისტიანული ცხოვრება იქონიონ. თუ რომელიმე ერი, ანუ ხალხი მიიღებს ვენახსა ამას კეთილად და იმუშავებს, ნაყოფს გამოიღებს, იგი იქმნება გარეშე მოზღუდული კედლითა და დაცული ღვთის მადლითა, და თუ რომელიმე ხალხი არ მიიღებს ამ ვენახს, ანუ მიიღებს, და კარგად არ შეიმუშავებს, არ მოიხმარს ღვთის სჯულსა, ნაყოფს არ გამოიღებს, ღმერთი მათ ჩამოართმევს ამ საღმრთოსა ვენახსა, და მისცემს სხვას, უფრო ღირსსა ხალხსა; და თუ რომელსამე ერსა, ანუ ხალხსა დაემართა ეს საქმე, ის ხალხი დაეცემა და დაიღუპება, თვით აქ ამ ქვეყანაშიაც, და შეიქმნება ვითარცა ერთი უნაყოფო, გამხმარი ხე.

დარწმუნებული ვარ, რომ ზოგიერთთა თქვენგანთა კიდეც გაუგონიათ ეს იგავი, და იციან, რომ უფალმა იესო ქრისტემ ეს იგავი სთქვა ურიათა ზედა, და მათი მომავალი ხვედრი აჩვენა. პირველად ეს იგავი კიდეც აღსრულდა ებრაელის ერსა ზედა, რომელმან არ შეიწყნარა ქრისტეს სჯული, და ამისთვის ქალაქი მათი იქმნა აოხრებული, და მათ დაჰკარგეს თვისი ქვეყანა, და დაფანტული არიან სხვათა შორის თესლებისა. მაგრამ დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ არ გიფიქრიათ და არ იცით, რომ იგავი ესე, ვითარცა ღვთიური სიტყვა, იყო არა მხოლოდ ურიათა ზედა, არამედ მთელი ქვეყნისათვის და ყოველთა ერთათვის, და წინასწარმეტყველება, მას შინა თქმული, მრავალგზის აღსრულდა სხვათაცა ერთა ზედა, და იგივე გასაოცრად აღსრულდა მრავალთა კავკასიის ერთა ზედა და თვით ჩვენთა წინაპართა, ქართველთა ზედაცა.

მე დამივლია მრავალნი კავკასიის მხარენი: სვანეთი, ოსეთი, აფხაზეთი, ახალციხე, ქართლ-კახეთი, იმერეთი და სამეგრელო. როდესაც ამ ქვეყნებში დავდიოდი, ერთი გარემოება მაკვირვებდა მე, და უნებლივად ფიქრში შემიყვანდა. ყოველ კუთხეებში: მთებში, ტყეებში, ხეობეებში, მინდვრებზედ, სოფლებში და უდაბურ ადგილებში, ვხედავდი მრავალთა ძველთა ნიშანთა ქრისტიანობისა, ეკკლესიათა, მონასტერთა, ჯვრებსა, დიდ-დიდსა ტყავის წიგნებსა. აქედამ სჩანს, რომ ძველ დროებაში, არა თუ მარტო ჩვენი წინაპარნი ქართველნი, არამედ სხვანიცა, ყოველნი კავკასის მცხოვრებნი, სხვა-და-სხვა ერნი და ნათესავნი: ოსნი, ლეკნი და ჩერქეზნი, იყვნენ განათლებულნი ქრისტიანულის სჯულითა. მაგრამ საკვირველი ის არის და შესანიშნავი, რომელ ქრისტიანობა ყოველგან, ყოველ სხვა ხალხებში ადრევე მოისპო, და დარჩა მხოლოდ ჩვენს ქვეყანაში. ეს მოხდა მისთვის, რომ ყოველნი სხვანი კავკასიის ერნი არ გამოჩნდენ კარგნი მუშაკნი ღვთის ვენახისანი, არ შეიყვარეს კარგად ქრისტიანობა; გარნა ჩვენთა წინაპართა სულით და გულით მიითვისეს და შეიყვარეს ქრისტიანობა. ქრისტიანობა გარდაიქცა, ესრედ ვსთქვათ, სისხლად და ხორცად ჩვენთა მამათა. ვისაც ცოტაოდნად წაუკითხავს და გაუგია ცხოვრება ჩვენთა წინაპართა, იცის, რანაირად თავ-გადადებულნი იყვნენ ქრისტეს სჯულის დაცვისათვის, რაოდენი მსხვერპლი შეს-წირეს მათ ამ საქმეს, რაოდენი ტანჯვა და აოხრება მოითმინეს მათ. ეს მცირე და ერთი მუჭა სუსტი ხალხი, გარემოცული მრავალთა ურწმუნოთა ხალხთაგან, დღე და ღამე დაიარაღებული იცავდა თავის სჯულსა უწყალოთა მტერთაგან. სპარსნი, თათარნი, ლეკნი, ჩერქეზნი, ოსნი, განმავლობასა შინა მრავლისა საუკუნისა, მას ჰგლეჯდენ, ჰმუსვრიდენ, აოხრებდენ, სტყვევნიდენ. უნებლივად განცვიფრდება გონება კაცისა, რამ დაიცვა ეს ერთი მუჭა ერი ამოდენა მტერთაგან! იგინი დაიცვა, ძმანო ჩემნო, სჯულმან ქრისტესმან! იგინი დაიფარა მართლ-მადიდებელი ეკკლესიის სიყვარულმან, და არა თუ მარტო დაიცვა და დაიფარა სრულიად ამოწყვეტისაგან, არამედ კიდეც გაანათლა და გაადიდა, რაოდენიც მაშინ შესაძლებელი იყო. სარწმუნოებითა თვისითა გამხნევებულთა, მათ, არა თუ დაიცვეს თვისი ქვეყანა და ეკკლესიები უცხოთა მტერთაგან, არამედ გააჩინეს მწიგნობრობა და მწერლობა, გადმოსთარგმნეს საღმრთო წერილი და წერილნი წმიდათა მამათა, დააწესეს საკუთარს ენაზედ წირვა, ლოცვა და მწერლობა. ერთი სიტყვით, მრავალთა კავკასიის ტომთა და ერთა შორის, მხოლოდ ჩვენთა წინაპართა მიიღეს ცოტაოდენი წარმატება და განათლება, და დაიცვეს თვისი ენა და ხალხოსნობა ქრისტეს სჯულის შემწეობითა. ამისთანა სიკეთე და ბედნიერება მისცა ქრისტეს სჯულმა ჩვენთა წინაპართა! ახლა ის გაიხსოვნეთ და იფიქრეთ, რა

მოუვიდა, რა დაემართა სხვა მრავალთა კავკასიის ერთა და ტომთა: ლეკთა, ჩერქეზთა და სხვას? იგინი ყოველნი, რადგანაც არ შეიწყნარეს ქრისტიანობა, დარჩნენ ველურს, დაცემულს მდგომარეობაში. არა თუ განათლება ვითარიმე არ გაჩნდა მათ შორის, არამედ სახელებიცა მათი ძლივს იხსენება, თუმცა, უეჭველია, ზოგიერთი მათგანნი ოდესმე უმრავლესნი და უმძლავრესნი იყვნენ ჩვენთა წინაპართა ზედა. ვინც გულ-წრფელად და პირმოუთნეველად შეჰხედავს ამ ისტორიულს მოვლენას, იმას არ შეუძლიან არ სთქვას, რომ ეს არის ერთი უდიდესი ღვთის სასწაული!

ახლა, ვგონებ, თქვენც გაიგეთ, რა მნიშვნელობა აქვს კაცობრიობის ცხოვრებაში ქრისტიანულს სჯულს. ვგონებ, თქვენც მიჰხვდით, რომ ამ ქვეყანაზედ მხოლოდ იმ ნათესავს, ანუ შთამომავლობას აქვს სახელი და წარმატება, რომლის შორის დანერგილია საღმრთო ვენახი ღვთისა, ესე იგი, ქრისტიანობა. ჩვენ წინაპართა რომ ქრისტიანობა არ მიეღოთ და არ შეეკავებინათ, ჩვენც ახლა ვიქმნებოდით უსახელო. ველური და წარმართი.

ს ი ტ ყ ვ ა,
თქმული ქუთაისის საკათედრო ეკლესიასა შინა მესამე მცნებაზედ

არა მოიღო სახელი უფლისა შენისა ამაოსა ზედა.

ვინც დაუკვირდება ცხოვრებასა და ზნეობასა აწინდელთა ქრისტიანეთასა, ის დაინახავს, რომელ, თუმცა, ღვთის მადლით და შეწევნით, არა მცირედნი მათ შორის არიან დიახ ღვთის მოყვარენი, და ცდილობენ აღსრულებას მცნებათა ღვთისათა, გარნა უმრავლესნი მათგანნი ერიდებიან მხოლოდ დიდ-დიდთა სულის მომაკვდინებელთა ცოდვათა, ხოლო, სამწუხაროდ, სრულიად არ ერიდებიან ისრეთთა ცოდვათა, რომელნი მათ, შეცდომით, მიაჩნიათ მცირე ცოდვად. მაგალითებრ, ურიცხვნი არიან აწინდელთა ქრისტიანეთა შორის, რომელნი არა თუ ყოველ დღეს, არამედ თითქმის ყოველ წამს არღვევენ ზემო მოყვანილსა მესამესა მცნებასა ღვთისასა, მისთვის, რომ დარღვევა მისი არ მიაჩნიათ დიდ რამე ცოდვად. ამისთვის ფრიად საჭირო არის, ძმანო ჩემნო, ქრისტიანენო, რომ სულიერნი მოძღვარნი ხშირად მიაქცევდნენ ყურადღებასა თქვენსა ამ საგანზედ, და შეგაგონებდნენ არა დარღვევად მესამისა მცნებისა. მართლაც, რომ ამაოდ ხსენება ღვთის სახელისა, წვრილი, ანუ მცირე რაიმე ცოდვა იყოს, მაშინაც საშიშო არის ფრიად მავნებელი ხშირად დარღვევა მესამისა მცნებისა. მცირედი ცოდვაც, ხშირად განმეორებული და აღსრულებული, გარდაიქცევა მძიმე ცოდვად და დაღუპავს წმინდასა ზნეობასა კაცისასა. მაგრამ დარღვევა მესამისა მცნებისა არ არის მცირე ცოდვა. ამაოდ ხსენება ღვთის სახელისა თუ მცირე ცოდვა იყოს, იგი არ იქნებოდა საკუთრად მოხსენებული ათთა შინა მცნებათა, რომელნი გამოვიდნენ თვით პირისაგან ღვთისა და არიან ბოძნი და საძირკველნი წმიდისა და სათნო ცხოვრებისა, და, მერმე თავიდგანვე _ მესამე ადგილზე: **არა მოიღო სახელი უფლისა ღვთისა შენისა ამაოსა ზედა.**

რაი არს ამაოდ მოღება ღვთის სახელისა? ვინ და როდის მოიღებს სახელსა ღვთისასა ამაოდ? ამაოდ ღვთის სახელისა ხსენება პირველად ის იქნება, როდესაც კაცი, თვით უბრალო ლაპარაკში, სადაც სრულიად არ იყო საჭირო, ახსენებს, ანუ

დაიფიცავს სახელსა ღვთისასა. უბრალო და მცირე საუბარში, კაცმა სიმართლითაც რომ დაიფიცოს ღმერთი, ისიც ცოდვა იქნება და დარღვევა მესამისა მცნებისა, მისთვის, რომ არ ღირდა, საჭიროება არ მოითხოვდა იქ დაფიცებას. ღვთის სახელი არის უზენაესი და უწმიდესი ყოველთა სახელთა. მისი სახელის წინაშე, ვითარცა იტყვის საღმრთო წერილი, უნდა მოიდრიკოს ყოველმან მუხლმან ზეცისა და ქვეყნისამან; მის სახელს კაცი უნდა ახსენებდეს დიდის შიშით და მორიდებით. არ ვიტყვი, რა შიშით და სიყვარულით და კრძალვით ახსენებდენ სახელსა ღვთისასა ყოველნი წმიდანი მამანი, მოციქულნი და მოწამენი. ეს უთუოდ შენც კი იცი. აქ მოგიყვან მე შენ მხოლოდ ერთსა გასაკვირვებელსა მაგალითსა. დიდი ხანი არ არის, რაც ერთს უცხო ქვეყანაში იყო ერთი მაღლად მინიჭებული და ღრმა-მჭვრეტელი სწავლული, სახელად ნიუტონი. თანახმად აღიარებენ ყოველნი სწავლულნი კაცნი, რომელ არავინ არ ყოფილა და არ იქმნება ისეთი მაღალი ჭკუისა და ნიჭისა, როგორიც იყო ის. იმან წაიყვანა წინ მეცნიერება. სხვათა შორის იმან იპოვნა და განსაზღვრა კანონნი მზის მსვლელობისა, და ვარსკვლავთა და ყოველთა მნათობთა. ამას და ესრეთს კაცს ჩვეულება ჰქონდა, როდესაც თვით იგი, ანუ სხვა ვინმე მის წინაშე ახსენებდა ღმერთსა, მაშინვე ადგებოდა და ქუდს მოიხდიდა. ხოლო თუ შენ, ძმაო, ნაცვლად ამისა უშიშრად, უსაჭიროდ, ყოველს წამს ახსენებ ღმერთსა, ცხადია, რომ არ გქონია შიში და მორიდება ღვთისა. ჩვენ ისე ადვილად და ხშირად არც ერთს სახელს არ ვახსენებთ, როგორც ღვთის სახელს, და ამით ვამტკიცებთ ჩვენსა უკრძალველობასა და დაუდევნელობასა.

მეორე და უარესი ამაოდ ხსენება ღვთის სახელისა ის არის, როდესაც კაცი დაიფიცავს სიცრუეზე. თუ ღვთის სახელის ხსენება, სადაც საჭირო არ არის, გინდ სიმართლით, მესამე მცნებას დაარღვევს, ცოდვა არის, რაღა უნდა ვსთქვათ იმაზედ, როდესაც კაცი ლაპარაკში სიცრუეს გაურევს და დაიფიცავს დასამტკიცებლად მისა? ეს იქნება უსაშინელესი ცოდვა. მაგრამ მე ამაზედ აღარ გავაგრძელებ სიტყვას, _ მისთვის, რომელ სიცრუეზე დაფიცება ისეთი საძაგელი რამ საქმე არის, რომელიც ეკუთვნის მხოლოდ კაცსა, სრულიად სინიდისისაგან გამოსრულსა, და ამისთანა კაცისათვის ჩვენი სწავლა სრულიად უსარგებლოდ დარჩება. აქ მე მსურს გავაგრძელო სიტყვა და გევედრო თქვენ ყოველთა გულ-მოდგინებით, რათა უმეტესად მოიშალოთ მესამე გვარი, ანუ სახე ამ მცნების დარღვევისა, რომელიც არის ყოველთა უსაშინელესი და მომეტებულად წინააღმდეგი კეთილისა ქრისტიანობრივისა ზნეობისა, ესე იგი, წყევლა, ანუ შეჩვენება კაცისა ღვთის სახელითა. ჭეშმარიტად ღირსი არის ტირილისა და ცრემლისა ის გარემოება, რომელ ჩევნს ქვეყანაში არა თუ კაცნი გაფუჭებულნი, დაცემულნი ზნეობითა, არამედ თვით იგინიცა, რომელნი ცხადად ღვთის მსასოებელნი არიან და კეთილ-მორწმუნენი, თუმცა დიახ ერიდებიან ყოველთა სხვათა ცოდვათა, არაფრად ჰრაცხვენ ღვთის სახელით წყევასა და შეჩვენებასა კაცისასა. ზოგიერთნი აწინდელნი ქრისტიანენი ისე მიჩვეულნი არიან წყევასა და შეჩვენებასა კაცთასა, რომელ თითქმის ყოველ წამს, მცირე რამეზე, გული თუ მოუვიდათ, მაშინვე განიმეორებენ საშინელთა ამ სიტყვათა: დასწყევლოს ღმერთმა, შეაჩვენოს ჩემმა შემოქმედმა, დაჰლახვროს წმიდა გიორგიმ, _ და სხვათა ამის მსგავსთა, ღვთის წინააღმდეგთა სიტყვათა. რისგან არის ეს სამწუხარო ჩვეულება, დანერგილი გულთა შინა მრავალთა აწინდელთა ქრისტიანეთასა? იქიდან, რომ იგინი ლაპარაკობენ და სცხოვრებენ დაუფიქრებლათ; მისგან, რომელ არ არიან მიჩვეულნი დაუკვირდენ საკუთართა თვისთა სიტყვათა და საქმეთა;

განიხილონ, განსაჯონ თვისი ცხოვრება და ხასიათი; კიდევ იქიდან, რომელ არ არიან მიჩვეულნი აღვირ-ასხმად თვისისა ენისა და ცუდისა ზნეობისა. ზოგიერთი კაცი ისეთი სუსტი და საცოდავი არის, რომელ არა ჭკუა მისი ჰმართავს ენასა მისსა, არამედ ენა მისი წარიტაცებს ჭკუასა მისსა და ჩააგდებს ჯურღმულში. აბა დაფიქრდი ერთ წამს, ძმაო, და გაშინჯე, რას ჰნიშნავს წყევა, რას შვრება ის კაცი, რომელიც სწყევლის? კაცი, რომელიც თავის მოყვარეზე იტყვის «დასწყევლოს ღმერთმაო», ამით თვით ღმერთს სთხოვს, რომ გააუბედუროს ის კაცი, დაჰსაჯოს, ანუ მოჰკლას. მაშასადამე, რა უგუნური უნდა იყოს ის კაცი, რომელიც სწყევლის მოყვასსა თვისსა! იმას ჰგონია, რომ ღმერთი შეეწევა მას ბოროტს საქმეში, აღუსრულებს მისსა ბოროტსა თხოვნასა, ერთი სიტყვით, მისი ამხანაგი შეიქმნება და მისი ცოდვის მოზიარე!

გლოცავ თქვენ, ძმანო ჩემნო, მოიშალოთ ყოველ გვარი ამაოდ ხსენება ღვთის სახელისა, გარნა უმეტესად _ წყევა და შეჩვენება. ღმერთი გვიბრძანებს ჩვენ: **აკურთხევდით მწყევართა თქვენთა, კეთილს უყოფდით მდევართა თქვენთა, შეიყვარეთ მოძულენი თქვენნი,** _ მაშასადამე, კიდეც რომ ემართლებოდე ვისმეს, კიდეც რომ გავნოს ვინმემ, მაინც არ უნდა დასწყევლო იგი. გარნა ჩვენ კი მოუთმენელნი, გულფიცხნი, ხშირად ვწყევლით უმართლოდ, თვით უბრალოსა კაცსა, _ რომელიც ამიერიდგან განაშოროს ჩვენგან ღმერთმან. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
კზ-სა კვირიაკესა

მიუგო შესაკრებელის-მთავარმან მან რისხვით, რამეთუ შაბათსა განჰკურნა იგი იესო და ეტყოდა ერსა მას: ექვსნი დღენი არიან, რომელთა შინა ჯერ-არს საქმედ; მათ შინა მომავალნი განიკურნებოდენ, და ნუ დღესა შაბათსა (ლუკ. იგ. იდ.).

უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან, ვითარცა გვესმა დღეს წარკითხულისა სახარებითაგან, ერთს შაბათის დღეს განჰკურნა შესაკრებელსა შინა ურიათასა დედაკაცი უძლური, რომელი უმეტეს თვრამეტის წლისა იყო დაღონებული და ვერ შეეძლო ზე-აღხილვად. მოძღვარსა მის შესაკრებელისასა არა თუ არ იამა ესრეთი ქველის-მოქმედება მაცხოვრისა და ბედნიერება იმა დედაკაცისა, არამედ მრისხანებით აყვედრა მუნ შეკრებილსა ერსა: **ექვსნი დღენი არიან, რომელთა შინა ჯერ-არს საქმედ; მათ შინა მომავალნი განიკურნებოდენ, და არა დღესა შაბათსა.** ამით შესაკრებლის-მთავარი შეაგონებს ერსა, ვითომც მაცხოვარმა დაარღვია მეოთხე მცნება, მაშინ, როდისაც მან უმჯობესად აღასრულა იგი. მეოთხესა მცნებასა შინა ღმერთი უბრძანებდა ურიათა: **მოიხსენე დღე იგი შაბათი და წმიდა ჰყავ იგი; ექვსთა დღეთა შინა იქმოდე ყოველთა საქმეთა, ხოლო დღე იგი მეშვიდე, შაბათი, არს უფლისა ღმრთისა შენისა.** მაშასადამე, ამა მცნებასა შინა ღმერთი პირდაპირ უბრძანებს ქმნად კეთილთა საქმეთა. ვინაითგან იტყვის: **წმიდა ჰყავ იგი; ცხად არს, რომელ ოდესაც მაცხოვარი შაბათის დღეს განჰკურნებდა სნეულსა, იგი პირდაპირ აღასრულებდა მცნებასა ამას; გარნა ურიანი მრავალ-გზის აყვედრებდენ მას და ეტყოდენ: მან დაარღვია მცნება შაბათისა, იგი არ ასრულებს სჯულსა ჩვენსა!** რა იყო ამის მიზეზი? ისა, ძმანო ჩემნო, რომელ ყოველთა ურიათა

და უმეტესად ბრმათა მოძღვართა და სჯულის მასწავლებელთა მათთა აჰხსოვდათ მხოლოდ ასო სჯულისა და არა შინაგანი ჰაზრი მისი; იგინი აღსრულებდენ მხოლოდ გარეგანსა მოთხოვნილებასა სჯულისასა და არა მისდევდენ საგანსა, ანუ ჰაზრსა მისსა; იგინი საკმაოდ რაცხდნენ, ოდესაც ერი შაბათს დღეს დასტოვებდა ნიადაგსა მუშაობასა, უძრავად განატარებდა დროებასა, ხოლო წმიდა ჰყოფდა იგი, თუ არა, დღესა შაბათსა რომლითამე კეთილითა საქმითა, ამას იგინი არ მისდევდენ.

გარნა ჩვენ, ძმანო ჩემნო, ჩვენ, რომელნი ვართ ქრისტიანენი, რომელთა მაცხოვარმან მოგვცა სჯული მაღალი და სულიერი, ჩვენ, რომელთა ყოველთვის უნდა გვაჰხსოვდეს შინაგანი ჰაზრი და მოთხოვნილება სჯულისა და არა მხოლოდ ასო მისი, არა დავემგზავსებითა ხშირად ამ შემთხვევაში ურიათა მათ? ნაცვლად შაბათისა ჩვენ გვაქვს უქმად კვირა და სხვანი რომელნიმე დღესასწაულნი: რა უნდა ჰქმნას ქრისტიანემან დღეთა ამათ შინა და რანაირად გაატაროს იგინი? წმიდა ჰყავ იგინი, გვიბრძანებს ჩვენცა ღმერთი. ხოლო წმიდა ჰყოფ შენ მათ არა მხოლოდ მაშინ, როდესაც უქმად განატარებ დროებასა, დასტოვებ ნიადაგსა შრომასა და მუშაობასა, არამედ მაშინ, ოდეს აღასრულებ მათ დღეთა შინა რომელსამე კეთილსა და მადლიანსა საქმესა. თუ გულში ნამდვილად გაქვს სული სჯულისა შენისა, დიდ-ცოდვად უნდა მიგაჩნდეს, როდესაც კვირას, ანუ დღესასწაულს დღეს, დააკლდები წირვა-ლოცვასა; გარნა რავდენ-გზის თვით უმცირესმა მიზეზმა დაგაბრკოლა შენ მისვლად ეკკლესიასა შინა. ცოდვად მიგაჩნია შენ, როდესაც დღესასწაულს დღეს ვინმე მუშაობს, გარნა ადვილად შეუნდობ შენს თავს, როდესაც მოაკლდები წირვა-ლოცვასა; სჩანს, რომ შენ გაჰხსოვს ასო სჯულისა და არა ჰაზრი მისი. გარნა ერთიცა მხოლოდ მისვლა ეკკლესიაში და დადგომა წირვა-ლოცვაზედ არ იქმნება აღსრულება მცნებისა ამის, უკეთუ ჯეროვნად არ ილოცე და არ ისარგებლე წირვა-ლოცვითა. შეიძლება, რომ კაცმა მოისმინოს წირვა-ლოცვა, არაოდეს არ დააკლდეს წირვასა, გარნა მაინც სულიერად აღასრულოს მცნება ესე. როდესაც შენ ისმენ, ძმაო, წირვა-ლოცვასა, თუ კარგად არ გასინჯე შენი სულიერი მდგომარეობა, თუ არ ილოცე ყოვლითა სიმდაბლითა, სასოებითა და შემუსვრილითა გულითა, ერთი სიტყვით, უკეთუ წირვის მოსმენამ და ლოცვამ არ მოგანიჭა შენ უმჯობესი სულიერი მდგომარეობა, მაშინ შენცა გაქვს გულში მხოლოდ ასო მცნებისა და არა სული მისი.

ურიანი კიდევ აყვედრიდენ მაცხოვარსა და მოწაფეთა მისთა, ვითომც ისენი არ მარხულობდენ. ფარისეველთა ჰკითხეს ერთ-გზის უფალს: რაისათვის მოწაფენი იოანესნი და ჩვენნი მარხულობენ, ხოლო მოწაფენი მისნი არ ინახავენ მარხვასა?

რისთვის იყო ეს კითხვა? მისთვის, რომელ ურიანი მისდევდენ მხოლოდ ასოსა სჯულისასა და არა სულსა მისსა. კარგია მარხვა; დიდი ფასი აქვს მარხვას, გარნა მაშინ, როდესაც იგი არის ნიშანი შინაგანისა მდგომარეობისა, მონანებისა, გლოვისა, მწუხარებისა; ხოლო თუ მარხვა არის ერთი ოდენ საჭმლის გამოცვლა, მაშინ მას არა აქვს ფასი. მარხვა ფარისეველთა მდგომარეობდა საჭმელში და სასმელში; იგინი მარხვაში ანუ გამოიცვლიდენ, ანუ მოიკლებდენ საჭმელს და სასმელსა, გარნა ყოფაქცევასა და საქმეთა თვისთა არ გამოიცვლიდენ. არ ვემგზავსებითა ჩვენცა, ქრისტიანენი, აქაც ურიათა მათ? როდისაც დადგება მარხვა, მაშინ უმრავლესნი ნაწილი ქრისტეანეთა გამოიცვლის მხოლოდ საჭმელსა და ჰგონებს, რომელ ამით მხოლოდ დაკმაყოფილდება მოთხოვნა მცნებისა ამის. წმიდა ეკკლესია გვასწავებს ჩვენ, რათა დღეთა მარხვათასა ვერიდებოდეთ

უმეტესად ცოდვასა და ცუდთა საქმეთა, და არა მხოლოდ სასმელსა და საჭმელსა; გარნა ვინ შეატყობს აწინდელთა ქრისტიანეთა, რომელ იგინი განმავლობასა მარხვისასა იქცევიან კრძალულებითა და სიწმიდითა? უკეთუ, ძმაო ჩემო, ყოფაქცევასა შენსა ჰმართავს სული სჯულისა შენისა და არა მხოლოდ ასო მისი, ეცადე, რომ მარხვათა შინა მოერიდო ცუდთა საქმეთა, და არა მხოლოდ რომელთამე საჭმელთა. ან უგუნური, ან ფარისეველი არის ის ქრისტიანე, რომელიცა დღესა მარხვისასა გამოიცვლის საჭმელსა, ხოლო ცუდსა ყოფაქცევასა არ გამოიცვლის.

ფარისეველნი ეგრედვე აყვედრებდენ მაცხოვარსა და მოწაფეთა მისთა, ვითომც ესენი დაუბანელითა ხელითა სხდებიან სუფრასა ზედა, არ გარეცხენ ჭურჭელთა თვისთა, ჩვეულებისამებრ ურიათასა, და არ მისდევენ, ეგრეთვე სხვათა, ამის მგზავსათა, გარეგანთა უსარგებლოთა ჩვეულებათა. ვიცით ჩვენ, ძმანო, სახარებითგან, თუ ვითარ უპასუხებს მაცხოვარი ფარისეველთა ამ შემთხვევაში და ვითარ გვასწავლის ჩვენ შესახებ ამის მგზავსთა ჩვეულებათა. უპირატესი ჩვენი მეცადინეობა მას შინა უნდა მდგომარეობდეს, რათა განვიწმიდოთ სული და გული ჩვენი და არა მხოლოდ გარეშეობა. კაცსა შეაგინებს არა რაიმე პირითა შთამავალი სტომაქში, არამედ იგი, რაიცა ამოვალს გულისა მისისაგან. **ფარისეველო ბრმაო, განსწმიდე პირველად შინაგანი იგი სასმელისა და პაროქსიდისა, რათა იყოს გარეგანიცა მისი წმიდა**. აჰა, რას უპასუხებდა მაცხოვარი ფარისეველთა. ერთი სიტყვით, ძმაო ჩემო, ეცადე, რომ გაიგო და შეიძინო სული ქრისტეს სჯულისა; ნუ ატყუვებ თავსა შენსა: ნუ ჰგონებ, რომელ ოდესცა აღასრულებ ერთსა მხოლოდ ასოსა სჯულისასა, მაშინ შენ იყო ნამდვილი მოწაფე ქრისტესი. სული გააცოცხლებს, ასო მოაკვდინებს. კეთილი ხასიათი, განათლებული გონება, განწმედილი გული, მართალი და წრფელი სვლა, შიში ღვთისა და სიყვარული მოყვასისა _ აჰა, რაი არს და რასა შინა მდგომარეობს ქრისტიანობა, რომელიც მოგვცეს ჩვენ ქრისტემან. _ ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
კვირა-ცხოვლობაზედ

რქვა მას იესო, რამეთუ მიხილე და გრწამს, ნეტარ-არიან რომელთა არა უხილავ და ვრწმენე (იოან. კ, კთ).

იესო ქრისტე, მკვდრეთით აღდგომილი, მრავალ-გზის გამოეცხადებოდა მოწაფეთა თვისთა ორმეოცთა დღეთა შინა, ვიდრე ზეცად ამაღლებადმდე; ასწავლიდა მათ, განამტკიცებდა მათ სარწმუნოებასა შინა და ამზადებდა მათ დიდისა მათისა მსახურებისათვის. თვით აღდგომის დღეს გამოუჩნდა იგი მწუხრად ათთა მოწაფეთა, რომელნი იყვნენ შეკრებილ ერთ სახლში, აღუთქვა მოვლინება სულისა წმიდისა და უბრძანა, რომელ წარავლინებს მათ ყოველსა ქვეყანასა ზედა ქადაგებად სახარებისა. ამ დროს ერთი მოწაფეთაგანი, თომა არ იყო მუნ; ხოლო ოდეს ახარეს მას აღდგომა ქრისტესი, არ ირწმუნა: **უკეთუ არა ვიხილო ხელთა მისთა**, სთქვა თომა, **სახე იგი სამსჭვალთა და დავსხნე თითნი ჩემნი ადგილსა მას სამსჭვალთასა და დავსდვა ხელი ჩემი გვერდსა მისსა, არა სადა მრწმენეს.** ხოლო იესო, შემდეგ რვისა დღისა, კვალად გამოუჩნდა მოწაფეთა თვისთა, რომელთა შორის იყო თომაცა, აჩვენა მას ხელნი თვისნი, ფერხნი და

გვერდი და რქვა მას: **ნუ იყოფინ ურწმუნო, არამედ მრწმენინ.** მიუგო თომა და რქვა: **უფალი ჩემი და ღმერთი ჩემი! რქვა მას იესო: რამეთუ მიხილე და გრწამს, ნეტარ-არიან რომელთა არა უხილავ და ვრწმენე**. ჩვენთვის რქვა, ძმანო ქრისტიანენო, სიტყვა ესე მაცხოვარმან. **ნეტარ-არიან რომელთა არა უხილავ და ვრწმენე.** ჩვენ ყოველნი მორწმუნენი, რომელნი არა ვხედავთ მას ხორციელითა თვალითა, ვითარცა მოციქულნი ხედვიდენ მას, გარნა გვრწამს იგი გულითა და სულითა, მივიღებთ ნეტარებასა ამას აღთქმულსა მაცხოვრისაგან. აწ განვიზრახოთ მოკლედ, თუ რაისათვის უმეტესი აქვს ფასი სარწმუნოებასა ჩვენსა, ვიდრე სარწმუნოებასა მათსა, რომელნი თვალითა თვისითა ხედვიდენ მაცხოვარსა.

სარწმუნოებასა ჩვენსა, ძმანო ქრისტიანენო, მისთვის აქვს უმეტესი ფასი, რომელ იგი პირველად გაჩნდება გულსა შინა ჩვენსა და გულისაგან გამოვა გარეშე სიტყვათა და საქმეთა შინა ჩვენთა. ხოლო სარწმუნოება თანა-მედროეთა მაცხოვრისათა, რომელნი ხედვიდენ მას თვალითა თვისითა, გაუჩნდებოდა ხედვისაგან და მერმე შევიდოდა გულსა შინა მათსა. ადვილი იყო მათთვის რწმენა, ოდეს იგინი ხედვიდენ თვალითა თვისითა დიდთა სასწაულთა: ბრმისა განკურნებასა, განრღვეულისა განმტკიცებასა, მკვდრის აღდგომასა; არა ძნელ იყო რწმენა მაცხოვრისა მათთვის, რომელნი თვალითა თვისითა ხედვიდენ საღმრთოსა მისსა სახესა, ყურითა თვისითა ისმენდენ ზეციურსა ხმასა, პირისა მისისაგან მიიღებდენ დარიგებასა; საკმაო იყო, ზოგჯერ, ერთი მხოლოდ შეხედვა მისისა ღვთაებრივისა სახისა, რომ ეთქვა კაცსა: სწორედ იგი არის ძე ღვთისა. ხოლო აწ ჩვენ ვართ მოკლებულ ამათ ყოველთა; ჩვენ მხოლოდ წიგნთაგან შევიტყობთ მისთა სიტყვათა და ჰაზრთა; ამისთვისცა სარწმუნოება ჩვენი მოითხოვს ჩვენგან უმეტესსა გულს-მოდგინებასა და მხნეობასა.

მეორედ, სარწმუნოება ჩვენი, ვისაც აქვს ჭეშმარიტი და ცხოველი სარწმუნოება, გამოაჩენს უმეტესსა ღირსებასა და სათნოებასა კაცისასა, ვიდრე სარწმუნოება მათი, რომელნი ხედვიდენ მაცხოვარსა.

არის ორ-გვარი სარწმუნოება: ერთი თავისუფალი, გულითადი და მეორე იძულებითი, უნებრივი. ოდეს თანა-მედროენი იესო ქრისტესნი იხილვიდენ ოთხის დღის მკვდრის საფლავით გამოხმობასა, ანუ სხვასა ესე ვითარსა სასწაულსა, მაშინ არ შეეძლოთ მათ არა რწმენად, მაშინ უნებრივ გაუჩნდებოდათ მათ სარწმუნოება. იქმნება გული მათი თავით თვისით არ იყო მიდრეკილი სარწმუნოებისადმი, გარნა ოდეს იმას იხილვიდენ, არ შეეძლოთ არა რწმენად. თვით მტერნი იესო ქრისტესნი, ოდეს იხილვიდენ მისთა დიდთა საქმეთა, არ შეეძლოთ არა რწმენად, რომელ იგი იყო ძე ღვთისა, გარნა გული მათი ესოდენ იყო გაფუჭებულ, რომელ მაინც სდევნიდენ მაცხოვარსა; ხოლო ვისაც აქვს რწმენა მაცხოვრისა, იგი მით გამოაჩენს, რომელ გული მისი არის კეთილი და სახიერი.

გარნა ნუ დავივიწყებთ, ძმანო ჩემნო, რომელ ახლაცა დიდი განრჩევა არის ჩვენ შორის სარწმუნოებითა. არა ყოველთა აწინდელთათვის იტყვის მაცხოვარი: **ნეტარ-არიან, რომელთა არა უხილავ და ვრწმენე.**

ჩვენ ყოველთა გვაქვს სარწმუნოება, გარნა ზოგთა სარწმუნოება არის ცივი, უქმი და თითქმის მკვდარი, და ისინიც არიან მსგავსნი ფარისეველთა და მწიგნობართა, რომელნი, ხედვიდენ რა სასწაულთა ქრისტესთა, იცოდენ, რომ იგი არს ძე ღვთისა, გარნა არ იქმოდენ კეთილსა საქმესა; ხოლო ზოგთა ჩვენგანთა აქვსთ სარწმუნოება ტფილი და ცხოველი, რომელი იპყრობს ყოველსა გულსა და გამოჩნდება სიტყვათა

და საქმეთა შინა, მათთვის მხოლოდ იტყვის მაცხოვარი: **ნეტარ-არიან, რომელთა არა უხილავ და ვრწმენე.**

უკეთუ თვით გული შენი მოითხოვს სარწმუნოებასა და ვერ შეგიძლიან გასძლო თვინიერ სარწმუნოებისა, უკეთუ სმენა სახარებისა არს ნუგეში გულისა შენისათვის, მაშინ ნეტარ ხარ შენ, ვინაითგან ცხადად ჰსჩანს, რომ გული შენი კეთილია და სახიერი. კაცი ბოროტი ვერ მიიღებს სახარებასა; გული განრყვნილი და გონება დაფანტული ვერ შეიტყობს ხარებასა ქრისტესსა. ხასიათი და თვისება კაცისა გამოჩნდება მისგან, რაც უყვარს, რასაც ეძიებს და რაისადმიცა აქვს მისწრაფება. უკეთუ შენ გრწამს და გიყვარს ლოცვა, ეკკლესია, სახარება, მაშასადამე გული შენი კეთილ არს, მაშა-სადამე მადლი ქრისტესი ახლო არს შენდამი. ხოლო უკეთუ ნაცვლად ამისა შენ ეძიებ ხორციელსა ნუგეშსა და კმაყოფილებასა, უკეთუ შენ ჰპოებ შენსა ნუგეშსა, საჭმელსა, ანუ სასმელსა, ანუ შესამოსელსა, ანუ სხვასა რომელსამე მსოფლიოსა კმაყოფილებასა შინა, მაშა-სადამე გულსა შენსა არ მიუღია მადლი ქრისტესი და არა გაქვს შენ ნაწილი მათ შორის, რომელთათვის ჰსთქვა უფალმან: **ნეტარ არიან, რომელთა არა უხილავ და ვრწმენე.**

განა არ შეუძლიან, ძმანო ქრისტიანენო, უფალსა ახლაც გამოცხადდეს და სასწაულებითა თვისითა შეარცხვინოს ურწმუნონი, განამტკიცოს სულ-მოკლენი და სუსტნი მსგავსად თომა მცირედ მორწმუნისა, დაუხშოს პირი წინააღმდეგთა?! გარნა მას არა სურს, რათა სარწმუნოება ჩვენი იყოს იძულებითი, მას სურს რათა თვით გული ჩვენი მიგვიზიდავდეს სახარებისადმი, რათა თავისუფლად, ჩვენითა განზრახვითა მივიდოდეთ მისდამი; მოკლედ ვსთქვათ, მას სურს, რათა ჩვენ მივიღოთ უმეტესი სასყიდელი და ნეტარება ჩვენითა სარწმუნოებითა. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>კზ-სა კვირიაკესა ზედა</u>

მიუგო შესაკრებელის-მთავარმან მან რისხვით, რამეთუ შაბათსა განჰკურნა იგი იესო, და ეტყოდა ერსა მას: ექვსნი დღენი არიან, რომელთა შინა ჯერ-არს საქმედ; მათ შინა მომავალნი განიკურნებოდენ, და ნუ დღესა შაბათსა (ლუკ. იგ, იდ).

უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან, ვითარცა გვესმა დღეს წარკითხულისა სახარებითაგან, ერთს შაბათის დღესა განჰკურნა ერთი მძიმედ უძლური ქალი შესაკრებელსა შინა ანუ სალოცველსა ურიათასა. წინამძღვარი შესაკრებელისა მის ნაცვლად მადლობისა და პატივის-ცემისა, განრისხდა და სთქვა: **ექვსნი დღენი არიან, რომელთა შინა ჯერ-არს საქმედ; მათ შინა მომავალნი განიკურნებოდენ, და ნუ დღესა შაბათსა.** რას ნიჰშნავს, ძმანო, ეს საკვირველი მრისხანება ამ მოძღვრისა? როგორ მოჰხდა, რომელ ეს კაცი, სასწაულის მხედველი და საწყალისა დედაკაცისა გაბედნიერების მოწამე, ნაცვლად სიხარულისა და შეყვარებისა, მრისხანებს და მწუხარე არს? ძმანო ჩემნო საყვარელნო! ეს მოჰხდა შურისაგან; შურმან დააბნელა ესოდენ გული მისი, რომელ ნაცვლად სიყვარულისა და რწმუნებისა, მას გაუჩნდა გულში მრისხანება და სიძულვილი. რაი არს შური? შური არს მწუხარება, რომელსა კაცი ჰგრძნობს გულში, ოდეს იგი ჰხედავს სიკეთესა, წარმატებასა და

ბედნიერებასა თვისის მოყვასისასა. ესრედ, იმ შესაკრებელისა-მოძღვარმან, იხილა რა დიდი სასწაული უფლისა და იფიქრა, რომელ ამ სასწაულისათვის მოემატა უფალსა სიყვარული, პატივი და რწმუნება ყოვლისა ერისაგან, ხოლო თვით მას, შესაკრებელის-მოძღვარსა, ესენი მოაკლდენ, ეწყინა და განრისხდა გულითა თვისითა.

თვით ამ მაგალითითგან სჩანს, თუ ვითარ საშინელი და მავნებელი არის ცოდვა ესე შურისა, ოდესაც კაცი, მხედველი მოყვასის სიკეთისა და ბედნიერებისა, გრძნობს გულში არა სიხარულსა, არამედ მწუხარებასა და მრისხანებასა, ცხადად აჩვენებს ამით, თუ ვითარ შორ-არს მისგან სული იესო ქრისტესი; და უკეთუ ვინმე ხშირად გრძნობს გულში ესე-ვითარსა მწუხარებასა და არა ცდილობს, რათამცა შეიტყოს თვისი სულიერი მდგომარეობა, განიშოროს გულითგან საშინელი ესე ვნება, არ შთავარდებაა იგი ბოლოს საბრხესა მტერისასა და არ დაკარგავსა იგი სრულიად მადლსა ქრისტესსა? შური და მადლი ქრისტესი, შური და სიყვარული ვერ დაადგრებიან გულსა შინა ერთისა და იმავე კაცისასა. ეს არის პირველი მიზეზი, რომლისათვისცა ჩვენ თანამდებ-ვართ ვეკრძალებოდეთ საშინელსა ამა ვნებასა.

მეორე მიზეზი, რომელი გადააქცევს ცოდვასა ამას უსაშინელეს მტრად სულისა ჩვენისა, ის არის, რომელ შურსა შეუდგებიან მრავალნი სხვანი ცოდვანი; ვინაითგან შური მისდრეკს კაცსა უნებრივად მრავალთა სხვათა ცოდვათადმი. დასამტკიცებელად ამისა შეგვიძლიან ჩვენ მოვიყვანოთ მრავალნი მაგალითნი, ვითარცა საღმრთოითა წერილითგან, ეგრედვე სამოქალაქო ისტორიითგან. საითგან შემოვიდა სოფელში კაცთა შორის ცოდვა და სიკვდილი, თუ არა შურისაგან, რომელი იგრძნო ეშმაკმან, მხედველმან ბედნიერებისა და უმანკოებისა ჩვენის წინაპარისამან, და აცთუნა იგი? არა შურმან დასდვა ქვეყანაზედ დასაწყისი უსაშინელესისა ცოდვისა, ესე იგი, კაცის კვლისა, დასთესა რა სიძულილი პირ-მშოთა ძმათა, კაენსა და აბელსა შორის და მოაკვლევინა რა პირველსა მეორე? არა შურისაგან განსყიდესა უმანკო იოსებ ძმათა მისთა ეგვიპტედ? რისგან მოხდა, თუ არა შურისაგან, რომელ მეფე საულ სდევნიდა და მრავალ-გზის მოინდომა სიკვდილი დავით წინასწარმეტყველისა? ბოლოს, რამ დააბნელა გონება და ჭკუა ფარისეველთა და მწიგნობართა ესოდენ, რომელ მათ არ მიიღეს მაცხოვარი და არა რწმენა მისი? ვითარ არ გაუკვირდება კაცსა, ვითარ არ იფიქრებს იგი, თუ რა საშინელი აქვს შურსა ძალა და მოქმედება გულსა ზედა კაცისასა, ოდეს იგი წაიკითხავს სახარებასა შინა, რომელ ფარისეველნი თვალითა ხედვიდენ სასწაულთა ქრისტესთა, ხედვიდენ ბრმათა თვალაღხილულთა, მკელობელთა განკურნებულთა, მუნჯთა მღაღადებელთა, ყრუთა მსმენელთა, ლაზარეს, ოთხის-დღის მკვდარსა, საფლავით გამომავალსა, ოთხი-ათასსა კაცსა ხუთითა პურითა გამაძღართა, მზესა დაბნელებულსა, მიწასა შერყეულსა და სხვათა საკვირველთა საქმეთა, გარნა მაინც არ აღიარებდენ იესოს მაცხოვრად, მაინც სძულდათ იგი და ბოლოს ჯვარს-აცვეს? რომელი-ღა მაგალითი გვინდა ამის მეტი, რომ შევიტყოთ, რის შემძლებელ-არს შური გულსა შინა კაცისასა?

ესოდენნი მაგალითნი შეგვიძლიან კიდევ განვამრავლოთ მაგალითებითა სამოქალაქო ისტორიითგან; შეგვიძლიან ვაჩვენოთ მაგალითნი, რომელთა შინა ზოგიერთნი მეფენი, აღძრულნი შურითა, აღაოხრებდენ მრავალთა ქვეყანათა, შურსა თვისსა შესწირვიდენ კეთილ-დღეობასა თვისთა ქვეშევრდომთასა; შური აღძრვიდა მტერობასა მცხოვრებთა შორის ერთისა და იმავე ქვეყანისათა და

გააჩენდა მათ შორის ბრძოლასა და ესრედ მოსწყვეტდა მრავალთა ერთა. გარნა რა საჭირო არს, ძმანო, რომ შორითგან მოვიყვანოთ მაგალითნი? გარემოს ჩვენსა მიმოვიხედოთ, ჩვენს თავზედ ვიფიქროთ, ჩვენი თავი ვიცნათ!

მრავალთა ცოდვათა შინა ვართ ჩვენ დანაშაულ ღვთისა წინაშე; მრავალ-ფერად ვამწარებთ ღმერთსა ჩვენ, მცხოვრებნი ამა ქვეყნისანი, ვითარცა კაცნი ცოდვილნი, გარნა, ვგონებ, უპირველესი ჩვენი ვნება არის შური; რაღაც განსხვავებული მიდრეკილება გვაქვს ჩვენ ამ საშინელის ვნებისადმი. ღმერთო! მოვა ოდესმე ის დრო, რომ, ბოლოს ჩვენ ვიცნათ თავი ჩვენი? მოვა ოდესმე ის ჟამი, რომ შევიტყოთ, ბოლოს, რასა შინა მდგომარეობს ჩვენი უბედურება, რა გვტანჯავს ჩვენ და რა გვაკლებს კეთილ-დღეობასა და წარმატებასა სულიერსა და ხორციელსა? მოვა ოდესმე ის დრო, რომ მადლმან შენმან, ღმერთო, განანათლოს გული ჩვენი და ბოლოს ვსთქვათ: აჰა, მტერი ჩვენი, აჰა ჩვენი მომაკვდინებელი, აჰა, ვინ გვტანჯვიდა ჩვენ, აჰა ვინ გვაშორებდა ჩვენ იესო ქრისტეს მადლისაგან და ყოვლისა სიკეთისაგან! ჭეშმარიტად, ძმანო ჩემნო, შური არის ერთი დიდი და უწყალო მფლობელი და სასტიკი უფალი საწყალთა ჩვენთა გულთა; ჩვენ ყოველნი ვართ საბრალონი და უბედურნი მონანი შავისა ამის გველისანი. ვისი ენა გამოსთქვამს, ვისი კალამი აღწერს ურიცხვთა ვნებათა, რომელნი წარმომდინარეობენ ამ მოწამლულისა წყაროისაგან და გააშორებენ ჩვენს ქვეყანასა შინა ყოველსა კეთილსა? არ არის არცა ერთი ეჭვი, რომელ მცხოვრებნი ამა ქვეყნისანი ას-წილ იქმნებოდენ უბედნიერეს, უკეთუმცა არ იყოს მათ შორის შური და ნაყოფი მისი, შურის-ძიება! უეჭველია, რომელ უმრავლესი ნაწილი ჩვენთა ნაკლულევანებათა, ცოდვათა და ბოროტთა მოქმედებათა გამოდის ამ წყაროისაგან. ძველად, აღძრულნი შურითა მცხოვრებნი ამ მცირე ქვეყანისანი, განიკერძოებოდენ მრავალ-ნაწილად, ებრძოდენ და აოხრებდენ ერთი მეორესა: რაჭის მთავარნი ეჩხუბებოდენ შორაპნის მთავართა და აოხრებდენ; წარჩინებულის კაცხის მცხოვრებნი განუცხადებდენ ომსა იმერეთის მეფეთა; იყო ერთი დიდი ჩხუბი, განხეთქილება, მეფის ღალატობა, მტერთადმი მიდრეკილება, და ესე ყოველი ურთიერთობრივისა შურისაგან. აწ, ამ ჩვენ დროში, მადლითა ღვთისათა და მოწყალებითა შემძლებელისა მთავრობისათა, არ შეიძლება იყოს ჩვენს შორის ის ცხადი ომი და მოოხრება, გარნა შურმან სხვა გზა და ბილიკი გამოირჩია, სხვა ფერი მიიღო, სხვაფერად მოქმედობს აწ. ახლა შური იგონებს ცილის-წამებასა; შური სთესავს სიძულილსა ძმათა შორის, მეზობელთა შორის; შური ცეცხლად ეკიდება მრავალთა კაცთა და შეაგონებს მრავალთა უმგზავსთა საქმეთა, შური სთხრის ორმოსა, სადაცა მოყვასმან შთააგდოს მოყვასი თვისი. გარნა ყოვლად-უსაშინელესი და გულის-მომაკვდინებელი მოქმედება შურისა ჩვენს შორის ის არის, რომელ იგი არა ზოგავს უმახლობელესთა ნათესავთა; მან დაარღვია ბედნიერება მრავალთა ოჯახთა, განაშორა ძმა ძმისაგან, მამა შვილს შეაძულა; დაარღვია ყოველნი საღმრთონი კავშირნი.

რა არის, ძმანო, მიზეზი ესრედის საშინელისა ჩვენის მიდრეკილებისა შურისადმი? შეიძლება ახსნას კაცმან, რისთვის გვაქვს ჩვენ, მცხოვრებთა ამა ქვეყანისათა, უმეტესი მიდრეკილება ამ ვნებისადმი, ვიდრე მცხოვრებთა სხვა ქვეყანისათა? შეიძლება, ძმანო ჩემნო, ვაჩვენოთ რამდენიმე მიზეზნი, რომელნი, თუმცა სრულიად არ ახსნიან, რისთვის ვართ ჩვენ უმეტესად მიდრეკილნი შურისადმი, ვიდრე სხვანი, გარნა ცხადყოფენ, თუ რა განაძლიერებს ჩვენს შორის ვნებასა ამას. ერთი მიზეზთაგანი, რომელი შობს და განავრცელებს ვნებასა ამას ამ

ქვეყანაში, ვგონებ, უნდა იყოს უსაქმობა, ანუ უქმად დროების განტარება. ერთი მაგალითი ახსნის ამას. ვსთქვათ, ერთს რომელსამე სოფელსა შინა არიან ორი ვინმე ოჯახის-პატრონნი. ერთი მათგანი არის კაცი ჭკვიანი, შრომის მოყვარე, მეცადინე, ესრედ რომელ კარგად დაესახლა და მრავალი შეიძინა; ხოლო მეორე არის კაცი მცონარე, უქმი და უმეტესად კარგავს, ვიდრეღა შეიძინებს. ამ მეორე კაცს გაუჩნდება გულში შური და სიძულილი. ნაცვლად მისა, რომ თვითონ გაისარჯოს და შეიძინოს რაიმე, იგი ცდილობს, რომ დააბრკოლოს და წაახდინოს მეზობელი თვისი. მრავალ-გზის მომხდარა ეს მაგალითი ჩვენ შორის.

მეორედ, თვით უმძიმესი მიზეზი შურის განძლიერებისა ჩვენ შორის ის არის, რომელ სჯული ქრისტესი, მადლი და სული სახარებისა, ვითარცა ცხად-არს, ვიდრე აქამომდე არ შესულა სიღრმესა შინა გულისა ჩვენისასა, არ დაუმორჩილებია ჩვენი ბუნება. დავარდნილსა ბუნებასა კაცისასა ყოველთვის ქონდა და აქვს მიდრეკილება ყოვლისა ბოროტისადმი, გარნა მადლი ქრისტესი უნდა იყოს აღვირად ჩვენთა ვნებათა. შური არის სნეულება სულისა ჩვენისა; გარნა ყოველსა სნეულებასა აქვს თვისი წამალი: წამალი შურისა არის ქრისტეს სიყვარული. განძლიერდა ჩვენს გულში ქრისტიანებრივი სიყვარული, _ მოუძლურდა შური და სიძულილი; დამცირდა ქრისტეს მადლი და სიყვარული ჩვენს გულში, _ გაცოცხლდა შური, აღიმაღლა თავი შურმან და სიძულილმან; იესო, მაცხოვარო ჩვენო! განაშორე ჩვენგან შური და სიძულილი; დაშრიტე ცეცხლი იგი დამწველი გულისა ჩვენისა; მოსწყვიტე მადლითა შენითა გველი, რომელი ძველთაგანვე ბუდობს გულთა შინა ჩვენთა, და ნაცვლად მისა მოგვეც სიყვარული და ერთობა. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>ხ ა რ ე ბ ა ს ა ზ ე დ ა</u>

დედა-კაცი მხნე ვინ ჰპოვოს, უძვირეს არს ქვისა მრავალ-
სასყიდლისა (იგავთა ლა, ი).

აწინდელი დღესასწაული, ძმანო და დანო ჩემნო ქრისტიანენო, უნებრივად მიაქცევს გონებასა ჩვენსა დედა-კაცთა მიმართ და მოითხოვს ჩვენგან, რათა სიტყვა ჩვენ დღეს მოვიხმაროთ საკუთრად მათდა სასწავლებლად და დასარიგებლად მისთვის, რომელ პირი იგი, რომელსა დღეს წმიდა ეკკლესია აღამაღლებს და ადიდებს, იყო დედა-კაცი და მისცა დედა-კაცთა საკვირველი სახე ცხოვრებისა. თუ ვინმე, წინააღმდეგ ჩვენისა ამის განზრახვისა, სიტყვას მოგვიგებს ჩვენ და ესრეთ გვეტყვის: რა საჭირო არის საკუთარი სწავლა და დარიგება დედა-კაცებისათვის? ნუ თუ სარწმუნოება, სასოება და სიყვარული და ყოველივე ჩვენი სჯულის სწავლა ერთი და იგივე არ არის ორთავე სქესისათვის? _ მას მე უპასუხებ: სჯული ერთი გვაქვს ორთავე სქესთა, გარნა ზნეობითი სწავლა და დარიგება განსხვავებული უნდა იქმნეს ქალებთათვის, ვინაიდგან ღმერთმან ამათ სხვა მნიშვნელობა მისცა და საკუთარი საქმე დაუნიშნა. დასამტკიცებლად ამისა ჩვენ ვხედავთა, რომელ საღმრთონი წიგნნი ორისავე აღთქმისანი მრავალ-გზის საკუთარსა და განსხვავებულსა დარიგებასა აძლევენ დედა-კაცთა. მაგალითებრ, ის ზემო

თქმულნი სიტყვანი, რომლითა ჩვენ დავიწყეთ ეს უბნობა, წარმოთქმულ არიან დიდისა სოლომონ ბრძნისა მიერ. სოლომონ ბრძენმან არ იცოდა, საჭირო არს თუ არა საკუთარი სწავლა ქალებთათვის? გარნა იგი წიგნთა შინა მისთა მრავალ-გზის მიიქცევა მათდამი და მისცემს მრავალთა საკუთართა დარიგებათა და ბოლოს უკანასკნელსა ლა-სა თავსა წიგნისა თვისისასა საკუთრად უძღვნის ქალებთა დასარიგებლად.

ფრიად შესანიშნავი არს, ძმაო, ეს ხსენებული თავი იგავთა სოლომონისათა, მით უმეტესად, რომ სოლომონ პირველთა მუხლთა შინა გვეტყვის, რომელ ეს დარიგება მისცა მას დედამან მისმან, რომელი იყო თავის დროზედ ქალი წარჩინებული და განთქმული, ვითარცა მშვენიერებითა, ეგრეთვე მხნეობითა და გონიერებითა. განვიხილოთ, ძმანო და დანო ჩემნო, რა სახით აღწერს და რომელთა თვისებათა მიაწერს სოლომონ ქალსა მხნესა. იმედი გვაქვს, რომ ეს არ დაშთება უსარგებლო ჩვენთვისაც.

დედაკაცი მხნე ვინ ჰპოვოს, უძვირეს არს ქვისა მრავალსასყიდლისა. სოლომონ ბრძენი აქ იჭვნეულებით ჰკითხავს: ვის შეუძლიან იპოვოსო დედაკაცი მხნე; მართლაც, ოდეს აღმოვიკითხავთ რა სახით აღწერს იგი დედაკაცსა მხნესა და როგორ უნდა იქცეოდეს ესრეთი დედაკაცი, დავრწმუნდებით რომელ, თუმცა ფრიად სანატრელ არს, გარნა არა ადვილ პოვნა ესრეთისა დედაკაცისა.

სოლომონ გვეტყვის ჩვენ, რომელ მხნე დედაკაცი ეგრეთ მართავს სახლსა თვისსა, რომ გული მეუღლისა მისისა სრულიად არის მოსვენებული და დარწმუნებული მას ზედა. **კადნიერ არს მის ზედა გული ქმრისა მისისა (მუხ. ია). იგი ყოველთვის კეთილსა იქმს და არა ბოროტსა ქმრისა მისისათვის (იბ). მან მოიგო მატყლი და სელი და ჰქმნა კეთილ-სახმარი ხელითა თვისითა (იგ). იგი არის მსგავსი მოვაჭრის ნავისა, რომელმან შორით შეიკრიბის თავისა თვისისათვის სიმდიდრე (იდ). იგი აღსდგის ღამიდგან და მისცის საზრდელი სახლეულთა და საქმე მხევალთა (იე); მან მოირტყა ძლიერებით წელი თვისი და დაამტკიცნა მკლავნი თვისნი საქმესა ზედა (იზ). იგი ისრე მიეჩვია შრომის-მოყვარეობასა, რომელ ამით ინუგეშებს თავსა თვისსა: იხილა გემო, რამეთუ კეთილ არს საქმედ და არ დაშრტეს სანთელი მისი ღამე ყოველ (იც); მწყრთა თვისი განმარტა სასარგებლოსა ზედა, ხოლო ნებსა თვისსა განამტკიცებს, ტარსა ზედა სთვად (ით).** და არა თუ მხოლოდ სახლისათვის ზრუნავს მხნე ქალი, არამედ იგი კეთილიცა არის და ქველის-მთქმედი: **ხელნი თვისნი განუხვნა გლახაკსა, ხოლო ნაყოფნი მიუპყრნა დავრდომილსა** (კ). არ არის აქ საჭირო დაუმატოთ, რომ ესრეთი მხნე ქალის მოწყალება არის უმეტეს ძვირ-ფასი წინაშე თვალთა ღვთისათა, ვინაიდგან იგი თავის ხელის ნაშრომს აძლევს გლახაკთა. გარნა მოვიყვანოთ კიდევ სოლომონის წიგნიდგან რაოდენიმე ხაზნი მხნე დედაკაცის თვისებისა: ქმარი მისი სრულიად ბედნიერი არის და უზრუნველი სახლისა მისისათვის: **არა ზრუნავს მყოფთათვის სახლსა შინა ქმარი მისი, ოდეს სადა ჰყოვნოს** (კა). მას არ ეშინიან ზამთრისა და სიცივისა, ვინაიდგან საყვარელმან მისმან მეუღლემ **მრჩობლი სამოსელი უქმნა ქმარსა თვისსა** და ყოველთა მისთანა მყოფთა (კბ). ქმარი მისი არის ქებული და დიდებული საზოგადოებასა შინა გონიერებითა და სიკეთითა მეუღლისა მისისათა: **დიდებულ იქმნების ბჭეთა შინა ქმარი მისი, ოდესცა უკეთუ დასჯდის კრებულთა შორის მოხუცებულთა თანა მკვიდრთა ქვეყანისათა** (კგ).

ესრეთ აღწერს მხნესა დედაკაცსა სოლომონ. უეჭველია, რომელ მრავალნი აქ მსმენელთა მამაკაცთაგანი შენატრიან მათ, რომელთა ღმერთმან მისცა ესრეთი

გონიერი და მხნე მეუღლე. გარნა შეიძლება რომელთამე მსმენელთა და უმეტესად ქალებთა ესრეთ იფიქრონ თავის გულში: რა არის, რომელ სოლომონ აქებს ერთსა მხოლოდ შრომასა და დაუძინებელსა მუშაობასა დედაკაცისასა? ნუ თუ თვინიერ ქსოვისა და კერვისა სხვა უფრო პატიოსანი საქმე არ უნდა ჰქონდეს დედაკაცსა და თვინიერ დაუძინებელისა შრომის-მოყვარებისა სხვა თვისება არ უნდა შეიძინოს მან? არა, ძმანო და დანო ჩემნო, სხვანიცა მრავალნი თვისებანი უნდა ჰქონდეს დედაკაცსა და სხვანიცა მრავალნი პატიოსანნი საქმენი შეუძლიან მან აღასრულოს. გარნა შრომის-მოყვარება ანუ მხნეობა, პირველად, არის ისრეთი ძვირფასი თვისება, რომელიც იპყრობს შორის მისსა ყოველთა სხვათა მაღალთა თვისებათა. უკეთუ ქალი ესრეთ დაუცხრომელად არის შრომასა და სახლის მართვასა შინა, მით იგი ცხადად გვიმტკიცებს, რომელ მას აქვს თავის უარის-ყოფა, ვინაიდგან იგი არა თავისა თვისისათვის ეძიებს სარგებლობასა, არამედ მისთა მახლობელთა; ამასთანავე აქვს მას განუზომელი სიყვარული ქმრისა, შვილთა და სახლეულთა. მეორედ, ქალი შრომის-მოყვარე არის პატიოსანი ზნეობითა და ყოფა-ქცევითა, ვინაიდგან ესრეთ გართულსა შრომასა და მოღვაწებასა შინა არა აქვს თავისუფალი დრო, რომ დაკარგოს იგი უქმად ჭორსა და ბოროტ-სიტყვაობასა შინა, განცხრომასა და სხვათა შეუსაბამოთა საქმეთა შინა. მესამედ, იგი აძლევს სასარგებლოსა მაგალითსა შვილთა და გარემოს მყოფთა მისთა. იგი, ვითარცა სანთელი ნათელსა, ესრეთ განავრცელებს გარემოს მისსა სიწმიდესა, ბედნიერებასა და ქრისტიანულსა ზნეობასა. ერთი სიტყვით, იგი არის მხნე: **დედაკაცი მხნე ვინ ჰპოვოს, უძვირეს არს ქვისა მრავალ-სასყიდლისა.**

აქ იქმნება ვინმე ქალთაგანმა კიდევ მითხრას: ესრეთი დაუძინებელი შრომა და მოღვაწება შეეფერება მხოლოდ მდაბიო ღარიბთ დედა-კაცთა, გარნა ვინც არის მდიდარი და ვისაც მრავალი მოახლე ჰყავს, მან რათ უნდა გასწიროს თავი? არა, დაო ჩემო, ფრიად შეცდომილი არის ეს ჰაზრი. ღმერთმან ყოველს ადამიანს დაუნიშნა შრომა და მუშაკობა. გარნა ჩემი სიტყვა რა საჭირო არის აქ! მაგალითი სიტყვაზედ უმჯობესია! მხნე იგი დედაკაცის აღწერა სოლომონისა დედამ უთხრა მას! სოლომონ მეფის დედა ღარიბი რათ იქმნებოდა, მაგრამ თვითან იგი იყო ის მხნე დედაკაცი, რომელსა აღწერს შვილი მისი. გარნა მე ამაზე უმჯობესსა და უსაყვარლესსა მაგალითსა მოგიყვან. მე თვითონ არ მინახავს და გამიგონია სარწმუნოთა კაცთაგან, რომელ ერთ ძველად-ძველ ეკკლესიასა შინა კედელზედ არის დახატული ყოვლად-წმიდა ღვთისმშობელი და მის წინ ძევს მატყლი, ხელში უჭირავს ტარი და ქსოვს მატყლსა. ნეტამც ჩემი თვალით მენახა ეს ხატი! მაშინ მე გავიცნობდი მეორესა კერძოსა საღმრთოისა მისის ხასიათისასა და უდიდესსა პატივსა და კრძალვასა მისდამი იგრძნობდა გული ჩემი! რა კარგი რამ იქმნებოდა, რომ ყოველსა ქალსა მარადის ჰქონდეს წინაშე თვალთა ისრეთი ხატი ყოვლად-წმიდისა, რომ ერთ კერძო მისა იდგეს და შესცქეროდეს მას სიყვარულისა ღიმილითა ღვთაებრივი მისი ყრმა, ხოლო თვით მას ხელში ეპყრას მატყლი და ტარი და სახესა ზედა მისსა ღვთაებრივისა კარგითა ხელოვნებითა იყოს გამოყვანილი ის ღვთაებრივი სიწმიდე, სიმშვიდე და სიყვარული; თვალთა შინა მისითა ბრწყინვიდეს ის უფსკრული გონიერებისა და კრძალულებისა, რომელნი წარიტაცებენ კაცის გულსა. ესრეთი ხატი იქმნებოდა ჭეშმარიტი დროშა ანუ სიმვოლო, ესე იგი ნიშანი ყოველი ქალის მოვალეობისა, ღირსებისა და მნიშვნელობისა. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
ხ ა რ ე ბ ი ს დ ღ ე ს ა, თ ქ მ უ ლ ი ქ უ თ ა ი ს ს

აჰა ესერა ამიერიდგან მნატრიდენ მე ყოველნი ნათესავნი, რამეთუ ჰყო ჩემთანა დიდებული ძლიერმან (ლუკ. ა. მზ).

ესრედ, იწინასწარმეტყველა ყოვლად წმიდამან ქალწულმა მარიამ, ოდეს მიიღო ხარება მთავარ-ანგელოზისაგან: **გიხაროდენ, მიმადლებულო მარიამ, უფალი შენთანა!** აწ, ჩვენ ვიცით, ვითარ აღსრულდა ის წინასწარმეტყველება. ყოველნი ნათესავნი, რომელნი აწ აღიარებენ სჯულსა ქრისტესსა, ნატვრენ სახელსა მისსა ყოველსა ზედა პირსა ქვეყანისასა. უპატიოსნესად ხერუვიმთასა და აღმატებით უზესთაესად სერაფიმთასა ვგალობთ სახელსა მისსა ჩვენ მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენი; ყოველთა გონიერთა ქმნილებათა ღვთისათა, ანგელოზთა და მთავარ-ანგელოზთა უზენაეს შეიქმნა სახელი მისი დიდებული. ყოველთა შინა ჩვენთა ლოცვათა, შემდეგ უზენაესისა და თაყვანის-საცემელისა ღვთის სახელისა, უწოდებთ სახელსა დედოფლისა მარიამისასა და ვსთხოვთ მას შუამდგომლობასა ძისა მისისადმი. ერთი მხოლოდ ყოველსა შინა კაცობრივსა ნათესავსა გამოსჩნდა იგი ღირსად, რათა მიეღო სიტყვა ღვთისა და ემსახურა საიდუმლოისა განხორციელებისასა.

რა იყო მიზეზი ესე ვითარისა მისისა აღმატებისა? რომლითა ღირსებითა და სათნოებითა მიიზიდა მან ესოდენი მადლი ღვთისა? რაისათვის იქმნა იგი რჩეული ყოველთა შორის კაცობრივისა ნათესავისაგან? განზრახვა და გამოკვლევა თვისებათა ყოვლად წმიდისა ღვთისმშობლისათა, ფრიად საჭირო არს და სასარგებლო ყოველთა ქრისტიანეთათვის, გარნა უმეტესად ქრისტიანეთა ქალთათვის, ვინაიდგან იგი თვით იყო ქალი. პირველი სახე და მაგალითი, რომელსა წინა-დაგვიგებს ბაძვად ჩვენ ქრისტიანეთა სახარება, არის თვით უფალი ჩვენი იესო ქრისტე, ხოლო მეორე, უმეტესად დედობრივისა სქესისათვის, დედოფალი ჩვენი, ღვთისმშობელი მარიამი. გარნა რომელი იყო პირველი და უმთავრესი თვისება ქალწულისა მარიამისა? რით იყო იგი განსხვავებულ სხვათა პირთაგან მისის სქესისა? რომელმან მისმან თვისებამან ჰყო იგი სანატრელ ცისა და ქვეყანისა? პირველი საკუთარი და განმასხვავებელი თვისება მისი იყო ის, რომელ ყოველი მისი ღვთაებრივი სისრულე და დიდება იყო შინაგან მისსა, სულსა და გულსა შინა მისსა, და გარეგან, გამოსაჩენათ. სისრულე მისი იყო დაფარულ კაცთაგან, ხოლო ცხად ერთისა ღვთისათვის, სული მისი იყო ტაძარი ღვთისა ცხოვლისა, უწინარეს ვიდრე სხეული მისი შეიქმნა ტაძრად ცხოველად განხორციელებისა ღვთის სიტყვისა. ყოველთა წმიდათა კაცთათვის თქმულ არს წერილსა შინა, რომელ ცხოვრება მათი დაფარულ არს ღმერთსა შინა, გარნა უმეტესად ითქმის ესე ღვთის-მშობლისათვის, რომლისა ყოველი გონება და არსება იყო დაფარულ ღვთის არსებასა შინა. გარეშეობა ღვთისმშობლისა არ აჩენდა არცა ერთსა მისსა დაფარულსა დიდებულებასა; ვერავინ განარჩევდა მას სხვათა ქალთაგან, ვერცა შესამოსლითა, ვერცა სუფრასა ზედა და ვერცა სხვითა გარეგანითა გარემოებითა; ოდეს გულსა შინა მისსა ნათობდა ნათელი ღვთაებისა, ოდეს ყოველი გონება მისი იყო გართული ზეციერითა ჰაზრითა და გული

აღვსებული გამოუთქმელითა სათნოებითა, გარეგანი მისი იყო უბრალო და მსგავსი ყოველთა სხვათა ქალთა.

ახლა მივიქცეთ ჩვენდამი და გავზომოთ ამ თქმულითა ზომითა, ესე იგი ღვთისმშობლის თვისებითა, თვისებანი ჩვენთა აწინდელთა ქალთა. გარნა ნუ იფიქრებს რომელიმე მათგანი: ვითარ შესაძლო არს გაზომა ჩემისა ცოდვილისა ცხოვრებისა ღვთაებრივითა ცხოვრებითა ღვთისმშობლისათა? იგი იყო აღზრდილ და გაწმენდილ და აღვსებულ სულითა წმიდითა, ხოლო მე ვარ მცხოვრები ცოდვილსა სოფელსა შინა და ვით შემიძლია ვემსგავსო მას? ჭეშმარიტია, ქრისტიანენო, რომელ ღვთისმშობელი იყო აღმორჩეულ ღვთისაგან განსაკუთრებითა განგებულებითა და განწმენდილ სულითა წმიდითა; გარნა იგიცა თვისის სათნოებითა შეიქმნა ღირსი ესრეთის აღმორჩევისა; ხოლო ვინ გიშლის შენც ეცადო და მოიზიდო მადლი ღვთისა განმწმედელი? უკეთუ ისურვებ და ღირსი შეიქმნები, არც შენთვის დაზოგავს ღმერთი სულსა თვისსა წმიდასა; ბოლოს არც მას ვინმე მოითხოვს და ეძიებს, რომ შენ შეიქმნე სწორი ღვთისმშობლისა, გარნა მსგავსი მისი, რაოდენ შესაძლო არს, უთუოდ უნდა იყო შენცა. და ესრეთ გავზომოთ ჩვენთა ქალთა ღირსება და თვისება მარიამ დედოფლის თვისებითა. რას ეძიებენ აწინდელნი ქალნი და რაში მდგომარეობს მათი სასოება? რის შეძენას ცდილობენ ისინი, შინაგანთა სათნოებათა, თუ გარეშეთა ღირსებათა თავის გამოსაჩენად? სამწუხაროდ ჩვენდა, ჯერ არს თქმად, რომელ ახლანდელნი ქალნი სრულიად არ ემსგავსებიან ამასობაში ღვთისმშობელსა; ყოველი მათი ცდილობა და მათი მისწრაფება მდგომარეობს გარეშეობისა თვისისა შემკობასა და განშვენიერებასა შინა. ყოველი მათი ნუგეში და ჰაზრი არის ტანის შემკობა და თავის გამოჩენა. ნაცვლად ჰაზრის გამდიდრებისა, გონების განშვენებისა, სულის შემკობისა კეთილთა და საქებელთა თვისებათა მიერ, იგინი მხოლოდ მას ცდილობენ, რომელ შეიმკონ ტანი მდიდრითა შესამოსლითა. პირველი მათი ნუგეში არის რაიმე უბრალო ბრწყინვალე სათამაშო ნივთი.

დიდ არს და პატიოსან მნიშვნელობა დედაკაცისა ქრისტიანობრივსა საზოგადოებასა შინა. დაუფასებელი ღირსება აქვს ქალსა, აურაცხელსა სარგებლობასა მისცემს იგი მთელსა საზოგადოებასა ქრისტიანულსა, როდესაც იგი სცხოვრებს ცხოვრებითა გონიერითა, როდესაც ყოველსა საქმესა ზედა და ქცევასა აქვს გონიერი ჰაზრი, როდესაც, ერთი სიტყვით, იგი არის ჭურჭელი კეთილისა ზნეობისა და გონებისა; გარნა ოდეს არა ზრუნავს არაფერზე, არა რას ფიქრობს, ოდეს ეძიებს მხოლოდ სოფლიურთა ნუგეშთა და კმაყოფილებათა, როდესაც ბედნიერება მისი მდგომარეობს გარეგანთა შინა სამკაულთა, მაშინ ჰკარგავს იგი თვისსა დიდსა მნიშვნელობასა.

ქრისტიანო ქალო! ღმერთმა მოგცა შენ დიდი და პატიოსანი მნიშვნელობა, რათა იყო შენ სამკაულ საზოგადოებისა, არა თუ მხოლოდ მშვენიერებითა პირისა და შესამოსლისა შენისათა, არამედ სულითა და ზნეობითა შენისათა, რათა შენცა შენითა კეთილითა ზნეობითა, გონიერითა და კეთილითა ქცევითა, სიწმიდითა და სიმშვიდითა ეხმარებოდე განვრცელებასა სასუფეველისა ღვთისასა ქვეყანასა ზედა; ხოლო შენ ესოდენ სულმოკლე ხარ, ესოდენ გავიწყდება შენი დიდი მნიშვნელობა, რომელ მისდევ მცირეთა, ამაოთა და უხმართა ნივთთა და ნუგეშთა სოფლისათა. შენ უნდა პოულობდე ბედნიერებასა შენსა აღსრულებასა შინა დიდისა და პატიოსნისა მოვალეობისა შენისასა, ვითარცა დედისა, ვითარცა მეუღლისა, ვითარცა შვილთა აღმზრდელისა, ოჯახის მმართველისა,

საზოგადოებასა შინა კეთილ ზნეობის განმავრცელებელისა; ხოლო დაგიტევებიეს შენ ესე ყოველი და ხედავ შენსა ნუგეშსა და ბედნიერებასა ამაოთა შინა სამკაულთა. ღმერთმან განგებ მოგცა შენ განსხვავებული ბუნება, შეგამკო შენ გულითადითა გრძნობითა, ნაზითა ზნეობითა, რათამცა შენ გესარგებლა ამათ თვისებათა აღსასრულებელად შენისა მოვალეობისა, დაგენერგა გულსა შინა ძეთა და ძმათა შენთა კეთილნი მიდრეკილებანი; ხოლო ნაცვლად ამისა ვითარცა შენ მიტაცებულ-ხარ, ეგრეთვე სხვათაცა მიიზიდავ ამაოთა კმაყოფილებათადმი. იწყე შენცა ფიქრობა და განზრახვა ყოველთა საგანთა ზედა; ნუ ხარ დაძინებული, ნუ ხარ რეგვენი ვიდრე სიბერედმდე! შენც გმართებს შეიძინო სიმაგრე ხასიათისა, სიმტკიცე ჰაზრისა, ურყეველობა ზნეობისა, რათა სხვათაცა მიიზიდავდე კეთილისა ყოფაქცევისადმი და არა სხვანი მიგიზიდავდენ შენ ცოდვისადმი. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა,
თქმული 14-ს იანვარს ქუთაისის საქალებო გიმნაზიაში (რუსულად)

ხოლო ბრძენთა მათ მიიღეს მათთანა ზეთი,
ჭურჭელთა მათთა ლამპართა მათთა თანა (მათ, 25, 4).

კეთილშობილნო მოწაფენო! თქვენ უეჭველად არა ერთგზის გექმნებათ გაგონილი წმიდა ნინო, საქართველოის განმანათლებელის დღესასწაულზე, _ რომელიც თქვენის ეკლესიის დღესასწაულიც არის, _ სახარებისაგან მაცხოვრის იგავი ათთა ქალწულთა ზედა. ეს იგავი იპყრობს თვის შორის დიდთა ჭეშმარიტებათა და დარიგებათა, რომელნიცა საჭირონი არიან ყოველივე ასაკისა წოდებისა და სქესისათვის. მაგრამ მან განსაკუთრებით უფრო თქვენი ყურადღება უნდა მიიზიდოს, რადგან იმ იგავში მაცხოვარი იტყვის ათთა ქალწულთა ზედა და უჩვენებს მათში, ხუთთა კეთილგონიერებასა, წინდახედულობას, ხოლო ხუთთა სხვათა _ უსაფუძვლო ჭკუასა და წინდაუხედველობასა, _ და მით შეგვაგონებს მივბაძოთ სიბრძნესა ხუთთა გონიერთა ქალწულთა, ხოლო განვეშორნეთ ხუთთა უკანასკნელთა უჭკუობასა და წინ-დაუხედველობას.

სიბრძნე, კეთილ-გონიერება, წინ-მხედველობა _ აჰა უსაჭიროესნი თვისებანი, რომლითაც უნდა იყვნენ აღჭურვილნი ყოველნი, რომელთა ჰსურთ გაატარონ მყუდრო და კმაყოფილი ცხოვრება; მეორეს მხრით: უჭკუობა, მოუფიქრებლობა, წინდაუხედველობა _ აჰა თვისებანი, რომელნიცა ყველაზე უფრო ჰღუპვენ კაცის ცხოვრებას ქვეყანაზე, და ამიტომ ამ თვისებათა კაცი ყოველივე ღონისძიებით უნდა ერიდოს. დედათ სქესი, ჩემის აზრით, უმეტესად ისჯება ამა ნაკლულევანებათაგან. დარწმუნებით შეიძლება სთქვას კაცმა, რომ უმეტესი ნაწილი იმა უბედურებათა, რომელნიცა შეემთხვევიან ცხოვრებაში ქალთა, წარმოსდგებიან მათი მოუფიქრებლობით და უსაფუძლო ჭკუით. მაშასადამე, ქვეყნიური ჩვენი ცხოვრებისათვისაც და მოქმედებისათვის კეთილ-გონიერება, წინ-გამსჭვრეტელობა შეადგენენ წიგნს მყუდრო ცხოვრებისას; ხოლო ამის წინააღმდეგნი თვისებანი გვიქადიან ჯავრს და უბედურებას. გარნა ყოველი, რაიცა აქამომდე ვსთქვით, უმეტესად ეკუთვნის და ითქმის ჩვენს სულიერს, ქრისტიანულს ცხოვრებაზე.

რაში მდგომარეობენ ეს ორნი, ერთმანეთის წინააღმდეგნი თვისებანი? ამას გვიჩვენებს მაგალითი ათთა ქალწულთა, იგავსა ამას შინა. იგინი, აღმოსავლეთის ჩვეულებისამებრ, საღამოს გამოვიდნენ ლამპრებით მიგებებად სიძისა, რომელიც უნდა მოსულიყო თავის საცოლოსთან საქორწილოდ. სიძეს, ჩვეულებისამებრ, შეიძლებოდა დაჰგვიანებიყო, და ამიტომ ხუთმა იმა ქალწულთაგანმა მოიმზადეს ლამპრები და ზეთი, და ამით გამოიჩინეს თავისი გამჭრიახობა და კეთილ-გონიერება; დანარჩენმა ხუთმა ქალწულმა, უსაფუძლო ჭკუისა გამო მათისა, დაივიწყეს ლამპრებთან ზეთის წამოღებაც. პირველნი შეეგებნენ სასიძოს ანთებული ლამპრებით, გაჰყვნენ მას და იქმნენ მიწვეულნი ქორწილში. მოუფიქრებელთა ხუთთა ქალწულთა გამოელიათ ზეთი და გაუქრათ ლამპრები, და ამიტომ ვერ მოასწრეს ვერცა შეგებება და ვერცა გაყოლა სიძისა, ამიტომაც მოაკლდნენ ქორწილში დაპატიჟებას. უეჭველია, უმეტესმა თქვენთაგანმა უკვე იცის, რომ სიძე, რომელზედაც არის ლაპარაკი იგავში, არის თვით უფალი იესო ქრისტე, ჩვენი მაცხოვარი, ჭეშმარიტი, საყვარელი სიძე ჩვენისა სულისა; ხოლო ათი ქალწული გვიხატავენ სულთა ყოველთა ქრისტიანეთასა, ლამპარნი და ზეთნი გამოჰხატვენ სარწმუნოებასა და მასთა წმიდა ცხოვრებას, რომელნიცა არიან ორი უმთავრესნი სათნოებანი ჭეშმარიტთა ქრისტიანეთა.

ჩვენ ყოველნი ოდესმე უნდა შევეგებნეთ ჩვენს ზეციერს სიძესა, მეორესა მისსა მოსვლასა. ბედნიერნი იქმნებიან ისინი, რომლებიც, მსგავსად ხუთთა ბრძენთა ქალწულთა, სცდილობენ დაიცვან თავის სულში აღნთებული ლამპარი სარწმუნოებისა, წმიდითა ცხოვრებითა და კეთილითა საქმეებითა. იგინი შეეგებებიან თავიანთ ზეციურს სიძესა და იქმნებიან მიღებულნი მის ზეციერ სასუფეველში. წინააღმდეგ ამისა, უბედურნი იქმნებიან ისინი, რომელნიცა, მზგავსად ხუთთა სულელთა ქალწულთა, რომელთაც კი ჰქონდათ სარწმუნოება, მაგრამ სარწმუნოება მათი მჩატე ჭკუის და დაფანტული ცხოვრების გამო, არ იყო შემკული კეთილთა საქმეთაგან, და ამიტომ მათი სარწმუნოებაც განჰქრა გულისაგან.

მაღალი სახე ბრძენისა ქალწულისა თქვენ ყოველთვის გაქვს თვალწინ, თქვენი ეკლესიის ანგელოზი _ წმიდა ნინო. წარჩინებულმან დამაარსებელმან ამა თქვენის სასწავლებელისა, განსვენებულმა ელისაბედ ვორონცოვის მეუღლემ, რომელიც თვითონაც, უნდა ვსთქვათ აქა, ღირსია ბრძენთა ქალწულთა შორის შერაცხვისა, ვინაიდგან იგი თვისსა ურიცხვსა სიმდიდრესა უხვად აბნევდა კეთილთა საქმეთათვის, არა უსაფუძვლოდ დაარქვა ამ თქვენს სასწავლებელს წმიდა ნინოს სახელი. მას ჰსურდა და კიდეც ფიქრობდა, რომ წმიდა ნინოს ცხოვრება იქმნებოდა თქვენთვის დიდი მაგალითი და ჭკუის მასწავლებელი. წმიდა ნინო სულით და გულით მიენდო თავის სულიერს სიძეს _ მაცხოვარს და მის დედას. იგი ცხოველი სარწმუნოებით შეუდგა ღვთის სამსახურს და აღასრულა დიდი ღვაწლი. მარტო მით კი არ არის იგი შესანიშნავი და ღირსი თაყვანის-ცემისა, რომ მთელი ჩვენი ერი გააქრისტიანა, არამედ უმეტესად მით, რომ მისი უმანკო ცხოვრება და მისი ხასიათი, ქალწულებრივი, ქრისტიანული, დარჩა თესლად, რომელსაც მოჰქონდა კეთილი ნაყოფი მრავალ საუკუნეების განმავლობაში ქართველი ქალების ცხოვრებასა შინა. მის კვალზე და მის მზგავსად იქცეოდნენ თავის წმიდა ცხოვრებით სახელ-განთქმული ქალნი: შუშანიკი, ქეთევანი, რიფსიმე და სხვანი მრავალნი. გარნა საზოგადოდაც სიმართლით უნდა ვსთქვათ, რომ უმეტესი ნაწილი ქართველთა ქალებისა, ყოველთა წოდებათა, აღსრულებდნენ ყოველთა

ქრისტიანულ მოვალეობათა, იყვნენ ჭეშმარიტნი დედანი სახლობათა, მეტად უყვარდათ თავიანთი შვილები და ქმარნი, ხშირად გასაჭირ საზოგადო საქმეებში იყვნენ მხნენი და კეთილნი თანაშემწენი თავიანთ ქმართა, არა ერთხელ ხელში იარაღით შეჰხდომიან, ქმართათანა, მტერთა და დაუფარავთ სამშობლო. მაგრამ, ჩემის აზრით, უფრო მოსაწონი იყო მათი უბრალო, ზომიერი, ფხიზელი და შრომის-მოყვარული ცხოვრება; ყველა ახლანდელი ქალებისათვის ამისთანა წინანდელი ქალების ხასიათი შეადგენს უძვირფასესს მაგალითს მისაბაძავად. ყველამ იცის, რომ ამ ჩვენი საუკუნის დასაწყისამდის და ახლანდელ განათლებამდის, ქართველნი ქალნი თავის ხელის ნაწარმოებით იცვამდნენ თავის ტანს, და აგრეთვე აცვამდნენ მთელ თავიანთ სახლობასაც. ეს მეტად საქები რამ იყო, რადგან ამით დიდს შემწეობას აძლევდნენ თავიანთ ქმართა, რომელნიც მუდამ ჩხუბში იყვნენ და იცავდნენ თავის ქვეყანასა და სარწმუნოებასა. მართლა, რომ ძველმა ქართველმა ქალებმა არ იცოდნენ ჩაცმა ახალ მოდაზე და არც ფრანცუზულ ენაზე ლაპარაკი, მაგრამ ჰზრდიდენ ტანმრთელს შვილებს, რომლებსაც აჩვევდნენ ყოველივე გაჭირვების ატანას და სარწმუნოების დაცვისათვის თავის გამომეტებას.

ეს იყო აგერ ახლა! რაღა იქმნება ამის შემდეგ, რითი გამოიჩენენ თავს აქაური ქალები, აღზრდილნი ევროპიულად? ეს მხოლოდ ღმერთმა უწყის! ბევრი გარემოებანი ეხლანდელი საზოგადოებრივი ცხოვრებისა ვერ გვიქადიან ჩვენ კარგს მომავალს. მხოლოდ ჩვენი მოვალეობა არის გაგაფრთხილოთ თქვენ კეთილ-შობილნო მოწაფენო! ამ სასწავლებელში მიიღებთ თქვენ განათლებას: აქ ჰნერგვენ თქვენს სულში მეცნიერების ლამპარს; ეს კარგი საქმეა, მაგრამ ერთი მხოლოდ განათლება ვერ გიხსნისთ თქვენ ზნეობითი დაცემისაგან, არამედ იგი გახდება თქვენ დამღუპველად, თუ ამასთანავე თქვენი ცხოვრების გზა არ იქნება მუდამ განათლებული სარწმუნოების ლამპარით, ანთებულით წმინდა ზეთით, ესე იგი, წმინდა ცხოვრებით და კეთილი საქმეებით. ცუდი დროა ახლა! ხალხის ტვინში იბადებიან მრავალნი დამღუპველნი აზრნი და მისწრაფებანი, რომელნიც აქრობენ კაცში სარწმუნოებას. იღუპებიან ბევრნი განათლებულნი ქალწულნი თავის სუსტი ჭკუის და დაუდეგარი ხასიათის გამო. როცა, ღვთის შემწეობით, დაიწყებთ თქვენ თავისუფალს ცხოვრებას, მტკიცედ დაიხსომეთ ღვთის სჯული, რომელიც თქვენ აქ ისწავლეთ, ერიდეთ, როგორც ჭირს, ყოველივე კაცს, რომელიც გაშორებს თქვენ ღმერთს და აქრობს თქვენში თქვენი საჭიროების ლამპარს. წინააღმდეგ ამისა, თქვენ თვითონ გაბედვით და მხნედ იმეცადინეთ დარიგება ყველა თქვენის მაცთუნებელისა. ცხოვრება კაცისა არის ბრძოლა კეთილსა და ბოროტსა შორის; ყოველივე წინააღმდეგობა კეთილისა და მიდრეკილება ბოროტისადმი, თუ კაცს არ სცხვენიან და არ ინანებს თავის შეცოდებას, არის დასაწყისი დაცემისა და დაღუპვისა. ბოროტებას, ცოდვას და ცუდთა გულის თქმათა არ შეუძლიათ კაცი ბედნიერი გაჰხადონ, არამედ იგინი ჰღუპვენ ყოველ კაცსა.

შეგეწიოსთ თქვენ ზეციური სიძე _ მაცხოვარი, რომ თქვენ ყოველთვის იყოთ მომხრე კეთილისა და სიწმიდისა, რომ თქვენ მზგავსად ხუთთა ბრძენთა ქალწულთა, სარწმუნოების და სათნოების ლამპრებით მზად იყვნენ მიგებებად მისა. ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,
თქმული ქუთაისის საკათედრო ეკკლესიასა შინა ქურდობისათვის

განმარტება სამოციქულოისა (ეფეს. 4, 28).

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! ერთს წარსულს კვირიაკეს ვიწყეთ ჩვენ განმარტება ერთისა ფრიად საჭიროისა და სასარგებლოისა სამოციქულოისა, რომელი იპყრობს თვის შორის სწავლასა და დარიგებასა, ყოველ დღეს და ყოველ წამს სახმარსა ჩვენთვის. გავაგრძელოთ ახლა განმარტება დანარჩენთა მუხლთა.

ჩვენ გავჩერდით მაშინ ოცდა მერვესა მუხლსა ზედა, რომელი არის შემდგომი: **მპარავი იგი ნუღარა იპარავნ, არამედ უფროსღა ჰშვრებოდენ, და იქმოდენ კეთილსა თვისითა ხელითა, რათა აქვნდეს მიცემად, ვის იგი უხმდეს** (ეფეს. 4, 28).

იქნება ვინმემ თქვენგანმა იფიქროს, ძმანო ჩემნო, რომ ამ მუხლის განმარტება არც არის საჭირო, არც შესაფერი, რადგანაც აქ მოციქული იტყვის მპარაობასა, ანუ ქურდობასა ზედა, რომელიც არის ერთი სასირცხო და სათაკილო ცოდვა, და, მაშასადამე, ლაპარაკიც მას ზედა იქმნება სათაკილო და შემარცხვენელი. ეგ მართალია, ძმანო ჩემნო! პირ-და-პირ მპარაობასა ზედა არც საჭირო არის აქ ლაპარაკი და უადგილოც იქნება, ვინაიდგან დარწმუნებული ვარ _ არც ერთსა ჩემთა მსმენელთაგანსა, აქა მდგომარეთა, ეს ლაპარაკი არ შეეხება. გარნა სიტყვა და მცნება ღვთისა ჩვენ არ უნდა გვესმოდეს მოკლედ, ვიწროდ; ყოველსა ღვთის სიტყვასა და მცნებასა აქვს ფართო მაღალი, ღრმა და ვრცელი აზრი და მნიშვნელობა. ფართო არს მცნება შენი ფრიად უფალო! იტყვის მეფე და წინასწარმეტყველი დავით. ამისთვის ნუ გაგიკვირდება, ძმაო ჩემო, რომელ, თუმცა არცა ერთი ჩვენ, აქა მდგომარეთაგანი, არ არის, _ და ღმერთმან ნუ ჰქმნას, რომ იყოს, _ პირ-და-პირ ქვემდებარე ცოდვისა ამის, გარნა, როდესაც კარგად, ფართოდ ავხსნით, რაი არს მპარაობა, მაშინ ვაი თუ ერთიცა ჩვენგანი რომლითამე სახითა არ დარჩეს უბრალო ამ ცოდვაში. რაი არს მპარაობა, ანუ ქურდობა? მპარაობა, ანუ ქურდობა მარტო ის ნუ გგონია, ძმაო ჩემო, როდესაც კაცი, ანუ მალვით, ანუ ძალადობით, პირ-და-პირ წაართმევს მოყვასსა თვისსა რომელსამე ნივთსა. მპარაობა არის ყოველი ისეთი მოქმედება, როდესაც შენ სიტყვით, ან საქმით რომელიმე ზარალი, ანუ დაბრკოლება მიეცი მოყვასსა შენსა, ანუ თუმცა პირ-და-პირ ზარალი არ მიგიცია, მაგრამ არც გიჩვენებია სიყვარული და შემწეობა. მოგიყვანოთ რომელიმე კერძოობითნი მაგალითნი ამის ასახსნელად.

ვგონებ, რომ მპარავი იქმნება ის კაციც, რომელმან არ აღასრულა სიტყვა და პირობა, რომლითა იგი შეიკრა წინაშე მოყვასისა თვისასა, და მით ზარალი მისცა მას. გარნა რავდენ გზის, რაოდენ ნაირად მოუხდეს თითქმის ყოველ კაცს ესრეთი შემთხვევა. უეჭველია, რომ პირობის დარღვევითა უდიდესი და უმთავრესი ზარალი ემართება კაცთა, საზოგადოდ რომ ვსთქვათ, ვიდრე პირ-და-პირ ქურდობითა: პირ-და-პირ ქურდობისაგან კაცი თავს დაიფარავს როგორმე, პირობის დამრღვეველისა და ცრუ კაცისაგან _ ვერაოდეს ვერა. მაშასადამე, პირობის დარღვევა არა უმცირესი ცოდვა არის, ვიდრეღა მპარაობა. მაშასადამე, თუ გსურს, ძმაო ჩემო, არ იყო მოზიარე მპარაობისა, ეცადე, რომ ანუ არ მიიღო ის პირობა, რომელიც შენ არ შეგიძლია აღასრულო, და რომელიც პირობა მიიღო შენ თავზე, ეცადე, რომ კიდეც აღასრულო.

უეჭველია, რომ მპარავის მსგავსი შეიქმნება ის ხელმწიფის მოსამსახურე, ანუ ჩინოვნიკი, რომელიც დაუდევნელად, და არა ერთგულად აღასრულებს თანამდებობასა თვისსა; ჯამაგირი და ჯილდო, რომელსაც იგი იღებს ხელმწიფისაგან, მოპარული აქვს ესრეთსა ჩინოვნიკსა; ვაჭარი, რომელი იღებს უზომო ფასს თავის საქონელში, ანუ, ნაცვლად კარგის საქონლისა, აძლევს ცუდს საქონელს, და ფასს სრულს იღებს, ვგონებ, პირ-და-პირ უნდა შეირაცხოს მპარავთა შორის. მპარავი არის შინაური მოსამსახურეც, რომელიც მიიღებს სასყიდელსა და არა ერთგულად ემსახურება უფალსა თვისსა. ერთი სიტყვით, როგორათაც უწინ ვსთქვით, ათას ნაირად და ათას შემთხვევაში იქნება კაცი მოზიარე ამის ცოდვისა. ისიც უნდა დაუმატოთ, რომ, ვინ იცის, იქნება წინაშე თვალთა მართლ-მსაჯულისა ღვთისა პირ-და-პირი ქურდი არ არის იმ ზომად ცოდვილი, ვითარცა ესრეთნი _ ფარულად და მზაკვარებით აღმასრულებელნი მპარაობისა. განიზრახე, ძმაო, და მიიღე ყურადღებაში, რომელ პირ-და-პირთა ქურდთა რა სახელი აქვსთ, რა სახით მოძაგებული არიან, რა შიში აქვსთ და სირცხვილში არიან, _ ეს ყოველი, ვგონებ, კიდეც ეკმარება მათ სასჯელად. ხოლო ფარულნი ქურდნი უარეს ზარალს მისცემენ მოყვასთა, რადგან არავის არ მიაჩნია იგინი ქურდად, კიდეც ხშირად არიან პატივცემულნი და ამპარტავანნი ამ ქვეყანაზე მოყვასთა შორის. გარნა, ძმაო ჩემო, ღმერთი ისე არ უყურებს ჩვენს მოქმედებას, ვითარცა კაცის მოკლე ჭკუა, ამისთვის გეშინოდეს და ეცადე, რომ ყოველი მოქმედება შენი იყოს პატიოსანი, უზაკველი და უვნებელი მოყვასთა შენთათვის.

ბოლოს, ერთი კიდევ დაუმატოთ. ვნება და ზარალი, რომელსა ერთი მეორეს მისცემენ კაცნი, იქნება ხორციელი და სულიერიც; უკანასკნელი უფრო დიდი და საძაგელი ცოდვა არის, ვიდრე პირველი. თუ შენ, ძმაო, სიტყვით ანუ მაგალითით აცთუნე ვინმე მოყვასთაგანი, ესე იგი, ცოდვა ასწავლე, ცუდ საქმეში შეიყვანე, გარყვნილებას მიაჩვიე, ეს ას-წილ უმწარესი ცოდვა არის, ვიდრე ნივთიერი ზარალი, რომელსაც ქურდი მისცემს კაცს; ამისთანა მოქმედება საუკუნოდ წასწყმედს კაცის სულს, საუკუნოდ ზარალში ჩააგდებს. ამისთვისაც საღმრთო წერილი იტყვის: უმჯობესი არის კაცმა მოიკიდოს კისერზე ლოდი და ჩააგდოს ზღვაში თავი თვისი, ვიდრეღა აცთუნოს ერთი ამათ მცირეთაგანი.

ესრედ ვრცლად, ფართოდ უნდა გვესმოდეს ჩვენ, ძმანო ჩემნო, მცნებანი ღვთისანი. ვისაც ბრუნდე სინიდისი აქვს, დაბნელებული ჭკუა, არ ესმის ძალი ღვთის სიტყვისა, იგი ხშირად იტყვის: მადლობა ღმერთს, მე ხომ ქურდი არა ვარო! მე ხომ კაცის მკვლელი არა ვარო! _ მაშინ, როდესაც მრავალ-გზის შეიქმნება მოზიარე ორთავე ამათ ცოდვათა. არა ესრეთ იქცევა გონიერი ქრისტიანე! იგი არის ფრთხილი და ცდილობს, რომ არცა პირდაპირ, არცა რომლითამე მიფარულითა სახითა არ დაარღვიოს მცნება ღვთისა, არამედ ყოვლის კერძოდ იყოს ღვთის წინაშე უბრალო.

მოციქული პავლე, ვითარცა კეთილსა წამალსა, მპარაობისა, ანუ ქურდობისაგან მკურნებელსა, უჩვენებს შრომასა: **მპარავი იგი ნუღარა იპარავნ, არამედ უფროსღა ჰშვრებოდენ, და იქმოდენ კეთილსა თვისითა ხელითა, რათა აქვნდეს მიცემად, ვის იგი უხმდეს.** მართლა, დაუცხრომელი შრომა არის უმჯობესი საშუალება მისი, რომ კაცს მოეძაგოს ყოველ-ნაირი მპარაობა, პირველად მისთვის, რომ მშრომელსა კაცსა არა აქვს თავისუფალი დრო, რომ აღასრულოს ცოდვა მპარაობისა, მეორედ მისთვის, რომ მშრომელსა კაცსა ის უხარის და იამება, რასაც შეიძენს შრომითა თვისითა; გარნა უმსჯობესი ყოვლისა ის არის, რომ შრომა მიაჩვევს მოყვარესა

მისსა რიგსა, წესიერებასა, კრძალვასა, ბეჯითობასა. შრომის მოყვარე კაცს ჭკუა და გონება აქვს შეკრებილი თავის შრომაზე, მას, ვითარცა მაგარსა ციხესა, ყოვლის მხრით შეზღუდულსა და დაიარაღებულსა, განსაცდელი ვერ სძლევს, მაცთური ვერ წარიტაცებს, _ რომელიც და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ქრისტე ღმერთმან ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,
თქმული გელათს 1869 წელსა 8 სეკტემბერს

ვაი თქვენდა, მწიგნობარნო და ფარისეველნო, ორგულნო, რამეთუ ათეულსა მიიღებთ პიტნაკისასა, და ცერცვისასა, და ძირაკისასა, და დაგიტევებიეს უმეტესი სჯულისა: სამართალი, და წყალობა, და სარწმუნოება. ესე ჯერ-იყო საქმედ, და იგი არა დატევებად (მათ 23, 23).

დღეს, ძმანო, მართლმადიდებელნო ქრისტიანენო, საჭიროდ ვრაცხ და მსურს მოძღვრება ჩემი თქვენდამი, რომელნი შეჰკრებილხართ აქა სხვათა და სხვათა მრავალთა სოფლებითგან, დავაფუძნო სიტყვათა ამათზედა სახარებისათა: **ვაი თქვენდა, მწიგნობარნო და ფარისეველნო, ორგულნო, რამეთუ ათეულსა მიიღებთ პიტნაკისასა და ცერცვისასა, და ძირაკისასა, და დაგიტევებიეს უმეტესი სჯულისა: სამართალი, და წყალობა, და სარწმუნოება. ესე ჯერ-იყო საქმედ, და იგი არა დატევებად**. თქვენ თვითონაც გესმისთ, რა საშინელსა და ფიცხელსა საყვედურსა გამოუცხადებს ამ სიტყვებით უფალი იესო ქრისტე ფარისეველთა და მწიგნობართა. ვინ იყვნენ ფარისეველნი და მწიგნობარნი _ ეს მრავალ გზის მითქვამს და, ვგონებ, თქვენც გეცოდინებათ, რადგანაც საღმრთო წერილიდგან მრავალ-გზის საყდარშიაც გაიგონებდით მათს მოქმედებას და ხასიათს. მაშასადამე, ამაზე აღარ გავაგრძელებ სიტყვას, და პირ-და-პირ გადავიდეთ იმაზე, რა აზრი არის ამ ზემოდ მოყვანილ სიტყვებში, ესე იგი, რომელს ცუდს საქმეს აყვედრებს მაცხოვარი ფარისეველთა ამ სიტყვებში? ზემო მოყვანილ სიტყვებში მაცხოვარი აყვედრებდა ფარისეველთა, რომელ იგინი სჯულსა ასრულებენ ბრუნდედ, ყალბად, არა გულწრფელად. რაც სჯულში იყო უმთავრესი და უსაჭიროესი მცნება, ესე იგი, სამართალი, წყალობა და სარწმუნოება მათ დავიწყებული ჰქონდათ, და რომელიც მათ ჰქონდათ საკუთარი, თვისგანვე დამატებული, ანუ მოგონებული კანონები და წესები, წვრილი, და არა ეგოდნად საჭირო, იმას კი ბეჯითად ასრულებდენ. ძველ მოსეს სჯულში, სხვათა შორის, იყო თქმული, რომ ყოველ მოსახლე კაცს უნდა შეეწირა ეკკლესიის და მის მსახურთათვის ათეული ყოვლისა მოსავლისა, მაშასადამე, ძირაკისა, ცერცვისა და პიტნაკისაცა. ამას იგინი ბეჯითად აღსრულებდენ, გარნა, რომელიც სჯულის თავი და საძირკველი არის _ სამართალი, სარწმუნოება და წყალობა, ესენი დაუტევეს. **ვაი თქვენდა, მწიგნობარნო და ფარისეველნო, ორგულნო, რამეთუ ათეულსა მიიღებთ პიტნაკისა, და ცერცვისასა, და ძირაკისასა, დაგიტევებიეს უმეტესი სჯულისა: წყალობა, სამართალი და სარწმუნოება. ესე ჯერ-იყო საქმედ, და იგი არა დატევებად**. აჰა, რას აყვედრებს მაცხოვარი ფარისეველთა და მწიგნობართა.

გარნა ფარისეველთა და მწიგნობართა თავი დავანებოთ, და ჩვენი თავი გავიკითხოთ. უთუოდ სახარებაშიაც სულმან წმიდამან, ხელითა მოციქულთასა, სხვათა შორის, იესო ქრისტეს სიტყვათა და სწავლათა, მისთვის დასწერა ესე ზემოდ მოყვანილი სიტყვები, რომელ წინადვე უწყოდა, რა საჭირო და სასარგებლო იქმნებოდნენ იგინი ჩვენცა ქრისტიანეთათვის.

მართლა, ჩვენცა, ქრისტიანენი, სამწუხაროდ, ხშირად დავემსგავსებით ფარისეველთა და მწიგნობართა ამ შემთხვევაში, მით, რომელ ჩვენცა ხშირად გვავიწყდება და ბეჯითად არ ვასრულებთ უმთავრესთა და უსაჭიროესთა მცნებათა ქრისტესთა: სამართალსა, სარწმუნოებასა, მოწყალებასა, სიყვარულსა, და რომელნიც უმცირესნი და წვრილნი კანონები და წესები არიან, და ისიც არა ღვთისაგან პირ-და-პირ ნაბრძანებნი, არამედ კაცთა რომელთაგანმე, ანუ უბრალონი ჩვეულებანი, იმას ვასრულებთ ბეჯითად და მიუცილებლად. ამას მე თქვენ, თუ გნებავს, დაგიმტკიცებ მრავლითა მაგალითითა. მითხარი, ამ ორში რომელი არის უფრო დიდი და საჭირო საქმე ქრისტიანეთათვის: წმიდა საიდუმლოს მიღება ყოველ წელიწადს, თუ ჭურის და მარნის კურთხევა მღვდლისაგან? რასაკვირველია, პირველი უფრო დიდი მცნება არის, ვიდრე მეორე. პირველი თვით იესო ქრისტესაგან არის და მოციქულთაგან ნაბრძანები, და ისეთი დიდი მცნებაა, რომ გარეშე მისა კაცი ვერ სცხონდება, მეორე კი უბრალო ჩვეულებაა, თუმცა კი არა ცუდი და წინააღმდეგი, გარნა არა დიდი რამე. შენ კი ორ სამ წელიწადს არ ეზიარები და არარას ჰზრუნავ იმაზე, არ შეიწუხებ თავს, და თუ მღვდელმა წლის განმავლობაში მარანი არ გიკურთხა, მაშინ სჯავრობ და უჩივლებ მღვდელს მთავრობასთან. ან, თუ მღვდელმა შესაწირავი ცხვარი არ გიკურთხა, ანუ, თუ სხვა რომელიმე ამისთანა წვრილი და არა დიდად საჭირო ჩვეულების წესი არ აგისრულა, დიდად გეწყინება, დაემდურები მას. ერთხელ ერთმა სოფლის მცხოვრებმა კაცმა საჩივარი შემოიტანა ჩემთან, და, როგორ ჰფიქრობ, რა დასწერა იმ საჩივარში? დასწერა, რომ წირვაზე ჩვენმა მღვდელმაო, სახარება რომ გამოასვენა საკურთხეველიდგან, სამეუფო კარში შესავალზე უკუღმა მიიბრუნაო. იმ საწყალობელს ეგონა, რომ ერთი რამე დიდი შეცდომა არის. გამოსაცდელად მისა, მე ვკითხე, რა დღესასწაული იყო იმ დღეს და რომელი სახარება წაიკითხეს მეთქი. მან ვერცერთი ვერ მითხრა. მაშასადამე, ის საცოდავი კაცი საყდარში მიდის და არ იცის, რა დღესასწაული არის, წირვაზე სდგას და სახარებას ყურს არ უგდებს, და იმას კი უყურებს, წაღმა მობრუნდება ღვდელი, თუ უკუღმა. ამ ნაირად იქცევიან თითქმის ყოველნი სოფლის მცხოვრებნი. რაც არის მაღალი და მძიმე, სულის განმანათლებელი და საცხონებელი, იმას სრულიად არ ტყობულობენ და არ აღასრულებენ, და რომელიც უბრალო ჩვეულება არის, გარეგანი, უფრო ხორციელი და ადვილი, იმაზე უმეტესად სცდილობენ და იმას უფრო აღასრულებენ.

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! ყური დამიგდეთ! ყოველს მოქმედებას კაცისას, მეტადრე სჯულის აღსრულებას, აქვს ორი კერძო, ანუ ორი მხარე; ერთი ხილული, გარეგანი და არა ეგოდენ მძიმე და საჭირო, მეორე სულიერი, შინაგანი, უფრო მძიმე და უსაჭიროესი. ამისათვის შენ ყოველი შენი ყურადღება უმეტესად უნდა მიაქციო მეორე მხარეს, და იგი აღასრულო უბეჯითესად. აგიხსნი ამასაც მაგალითით, ვინაიდგან მაგალითი უფრო ცხად ჰყოფს ყოველს აზრს, და უმეტესად ჰმოქმედებს კაცის ჭკუაზე. თუ შენი მშობელნი ჭკუიანნი არიან, მათ შენ უთუოდ გასწავლეს პირჯვრის წერა. ამ ჩვეულებას, ანუ მცნებას აქვს ორი კერძო: პირველი ხილული, ესე იგი, სამი თითით ჯვარის

გამოსახვა გულზე, შუბლზე და მხარზე. ესეც უნდა სისწორით აღასრულო, გარნა შინაგანი კერძო უფრო გახსოვდეს, ესე იგი კრძალვა, ყურადღება, სასოება უნდა შეაერთო, თორემ უიმისოდ არ ექმნება ფასი პირჯვრის დაწერას. შენ კი მარტო ხელს აქნევ და გონება დაფანტული გაქვს, იქით-აქეთ იხედები, ხშირად ელაპარაკები მეზობლებს და ისე იწერ პირჯვარს. სხვა უფრო დიდს მაგალითს მოგიყვან. წირვის მოსმენას, ანუ საზოგადოდ რომ ვსთქვათ, ყოველს ლოცვას ორი კერძო აქვს. ყოველი ხორციელი მოძრაობა, რომელსა მოითხოვს ლოცვა, პირჯვრის წერა, მეტანია, სიტყვების წარმოთქმა, ესენი არიან გარეგანნი და უმცირესნი კერძონი ლოცვისა, ხოლო უმძიმესი და უსაჭიროესი არის გული შემუსვრილი და მდუღარე, სული და გონება მიქცეული და მიმჭსვალული ღვთისადმი, შიში და სასოება ღვთისა. გარნა, საუბედუროდ, შენ მხოლოდ გახსოვს და ბეჯითად აღასრულებ იმ უმცირესსა კერძოს ლოცვასა. შენ მხოლოდ ჰლოცულობ ენითა, და არა გულითა, სხეული შენი მოძრაობს და სული უძრავად არის, ამისთვის ლოცვა შენი უფრო ხშირად რჩება უნაყოფოდ. მარხვაში ყოფა-ქცევა უნდა გამოიცვალო, და შენ მხოლოდ საჭმელს გამოიცვლი; დღესასწაულში სულით უნდა გაიხარო, შენ ხორციელ სიხარულს ეძიებ; მაგრამ ნუღარ გავაგრძელებთ სიტყვას. გეტყვი კიდევ ერთს უმთავრესს და უსაჭიროესს მაგალითს: რომელი არის უმთავრესი და უპირველესი მცნება საღმრთოისა ჩვენის სჯულისა? ვინ არის ჭეშმარიტი და ნამდვილი ქრისტიანე? რა გაანათლებს და აცხონებს ქრისტიანესა უმეტესად ყოვლისა? სიმართლე, წყალობა, სარწმუნოება, სასოება, სიყვარული. აჰა უშინაგანესნი და უსაჭიროესნი მცნებანი, რომელთა აღსრულებას შენ უნდა ესწრაფო უმეტესად ყოვლისა. ჭეშმარიტი და ნამდვილი ქრისტიანე ის არის, რომლისა სული და გული არის დამუშავებული, განათლებული სიმართლითა, წყალობითა და უმეტესად ღვთის და კაცის სიყვარულითა. გარნა, საუბედუროდ, სიმართლე, წყალობა, სიყვარული უფრო დავიწყებულია ჩვენ შორის, და მარნის კურთხევა, ან კოხინჯრობა, ოქონობა და სხვა ახირებულნი დღესასწაულნი ძლიერ გვიყვარს.

ამით უნდა გამეთავებინა ჩვენი უბნობა დღეს, გარნა ორიოდე სიტყვა კიდევ უნდა დავუმატო. მეშინის, რომ ვინმემ არ იფიქროს თავის გულში ესრედ: მაშასადამე, გარეგანი აღარაფერი აღარ უნდა აღვასრულოთ? მაგალითებრ, მარანი აღარ ვაკურთხებინოო, პირჯვარი აღარ უნდა დავიწეროო, საყდარში მეტანია აღარ უნდა ვქნაო? ამის პასუხად კვალად მივიქცეთ ზემოდ მოყვანილს მაცხოვრის სიტყვისადმი. როგორ იტყვის მაცხოვარი: **ესე ჯერ იყო ქმნად, და იგიცა არა დატევებად.** ესენიც აღასრულე, მაგრამ უმეტესად ეცადე, რომელიც უდიდესი და უპირველესი მცნებანი არიან, მათი აღსრულება. რადგანაც მამაპაპური ჩვეულება არის, რადგანაც გიყვარს და გიამება, მარანიც აკურთხებინე და ჭურიცა, სხვანიცა მცირენი ჩვეულებანი, თუ გსურს, აღასრულე, გარნა გახსოვდეს, რომ ესენი არიან მცირენი და წვრილნი საქმენი, გარნა წყალობა, სამართალი და სიყვარული არიან პირველნი და უსაჭიროესნი. **ესე ჯერ იყო ქმნად**; ესენი პირველად, უთუოდ და მიუცილებლად უნდა **აგესრულებია,** როგორც უბრძანა ფარისეველთა უფალმან, და **იგინიცა არ დაგეტევებია. ამინ.**

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა
კა-სა კვირიაკესა ზედა

იგავი მთესვარისათვის (ლუკ. ც, ე _ იკ).

იგავი მთესვარისა და თესლისათვის, თქმული უფლისა მიერ და დღეს ჩვენგან მოსმენილი, გვასწავებს ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, თუ ვითარი მოქმედება აქვს სწავლასა და ქადაგებასა მოძღვართასა გულთა ზედა მსმენელთასა.

გამოვიდა მთესვარი თესვად, ესრეთ იწყო მაცხოვარმან იგავი ესე, და, იყო ოდეს, იგი თესვიდა, რომელნიმე თესლნი დავარდნენ გზასა ზედა და მოვიდეს მფრინველნი ცისანი და შესჭამეს იგინი. სხვა თესლი დავარდა ადგილსა კლდოვანსა ზედა, სადა იგი არ იყო სიღრმე მიწისა, და თუმცა აღმოვიდა, გარნა, ვინაითგან ძირი ვერ გაიბა, სიცხისაგან გახმა. რომელნიმე თესლნი დავარდნენ ეკალთა შორის და აღმოვიდენ ეკალნი და შეაშთვეს იგინი; ხოლო რომელნიმე დავარდნენ ადგილსა კეთილსა და აღმოსცენდნენ და გამოიღეს ნაყოფი რომელთამე ასეული, რომელთამე სამოცეული და რომელთამე ოცდა-ათეული.

იგავი ესე აუხსნა თვით მაცხოვარმან მოწაფეთა თვისთა. მთესვარი არის პირველად თვით უფალი ჩვენი იესო ქრისტე და მეორედ ყოველი მოძღვარი, რომელი ასწავლის და ქადაგებს სიტყვასა ღვთისასა. თესლი არის სიტყვა ღვთისა და ეგრედვე ყოველი სწავლა და აზრი; ხოლო სხვა და სხვა მიწა, რომელსა ზედა დავარდენ თესლნი, მოასწავებს მრავალფერთა გულთა კაცთასა, რომელნი ისმენენ სიტყვასა ღვთისასა.

რომელიმე თესლი დავარდა გზასა ზედა და იქმნა შეჭმულ ფრინველთაგან. ესე ნიშნავს გულსა მათ კაცთასა, რომელთა გონება და აზრი ისრე დაფანტულ-არიან, ვითარცა გზები პირსა ზედა ქვეყანისასა. ესე ვითარნი კაცნი, თუმცა ისმენენ სწავლასა, გარნა არ მიითვისებენ მას. მრავალფერი და დაუდგრომელი მათი აზრი და გულის-ხმა უცხო არის ყოვლისა მტკიცისა განზრახვისა და მოქმედებისა; უსარგებლო არის მათთვის ყოველი სწავლა, ვინაითგან ყოველი აზრი, რომელი გაჩნდება გულსა შინა მათსა, მალე იქმნება წარტაცებული სხვათა და სხვათა უცხოთა შეუსაბამოთა აზრთა და ზრუნვათაგან. სხვა თესლი დავარდა ადგილსა კლდოვანსა ზედა: კლდოვანი ადგილი მოასწავებს გულსა გაქვავებულსა ცოდვათაგან: სწავლა და მოძღვრება ვერ დაიმორჩილებს ესე-ვითარსა გულსა. თუმცაღა მიიღოს მან სწავლა და ეცადოს აღსრულება მისი, გარნა, ვინაითგან სწავლა იგი არ შესულა სიღრმესა შინა სულისა მამისასა, არ გაუბმია ფესვი, ამისთვის, როდესაც შეემთხვევა მას ჭირი, ანუ განსაცდელი, გახმება, ვითარცა თესლი კლდოვანსა ადგილსა ზედა.

სხვა თესლი დავარდა ეკალთა შორის. ეკალნი ნიშნავენ ზრუნვათა და შფოთთა სოფლისათა. რომელნიმე მსმენელნი, თუმცა სიხარულით მიიღებენ სწავლასა და მოძღვრებასა და კიდეც სურსთ აღასრულონ, გარნა, გავლენ რა ამა ტაძრითგან, შთაეფლვიან მრავალთა ზრუნვათა და შფოთთა შინა; გული მათი აღივსება უმრავლესითა სურვილითა და მისწრაფებითა და ესრედ დაივიწყებს კეთილსა სწავლასა და მოძღვრებასა.

დასასრულ, რომელნიმე თესლნი დავარდნენ კეთილსა მიწასა ზედა, აღმოსცენდნენ და გამოიღეს ნაყოფი. ესე იგი, რომელნიმე კაცნი, მექონნი

კეთილისა გულისა, მორჩილად მიიღებენ სწავლასა და მოძღვრებასა და ასრულებენ მას. ნაყოფი სწავლისა არის თვით მოქმედება და კეთილი ყოფაქცევა.

ახლა, საყვარელო ძმაო, მიაქციე ყურადღება შენდამი და განიცადე თავი შენი, რომელსა მიწასა ემგზავსება გული შენი? ჰგავსა იგი კეთილსა მიწასა და პოხიერსა, რომელი თესლისაგან, მისდამი მინდობილისა, გამოიღებს ნაყოფსა მრავალსა? უკეთუ გული შენი ემგზავსება ესევითარსა მიწასა, მაშასადამე უმჯობეს ხარ შენ დღეს, ვიდრე გუშინ და გუშინ-წინ? უმეტესად გიყვარს შენ დღეს ღმერთი და ძმა შენი? გეძაგება შენ ცოდვა, რომელი აქამომდე ფლობდა გულსა შენსა? ანუ გონება და გული შენი ესოდენ დაფანტულ-არს, რომელ ყოველი, რაც გესმის ეკკლესიასა ამას შინა, ანუ კეთილთა კაცთაგან სწავლა და დარიგება, გავიწყდება მაშინვე? ანუ გული შენი ესოდენ გაქვავებულ არს ცოდვათა-მიერ, რომელ კეთილი სწავლა ვერ გაიბამს ფესვსა მას შინა? ანუ იქმნება ბოროტნი სურვილნი და მიდრეკილებანი შენნი ვიდრე აქამომდე უფლებენ გულსა შინა და ვითარცა ეკალნი გააყრუვებენ ყოველსა სწავლასა და მოძღვრებასა?

მრავალფერად და მრავალგზის ითესება გულსა შინა შენსა თესლი იგი სიტყვისა ღვთისა, ვითარცა ტაძარსა ამასა შინა, ეგრედვე გარეშე ტაძარისა. აქ გესმის შენ კითხვა საღმრთოისა წერილისა, გალობა საღმრთოთა და კეთილ-შეზავებულთა ლოცვათა; განიცადე აწ თავი შენი: არისა რომელიმე ნაყოფი გულსა შინა შენსა? ჰგრძნობა რომელსამე ცვლილებასა შინაგანისა შენისა კაცისასა? უკეთუ არა, მაშასადამე შეიტყე, _ რომელნი მიზეზნი აუქმებენ თესლთა ამათ? გააპოხიერე გული შენი ლოცვითა და სიმდაბლითა, რათა გამოიღოს მან ნაყოფი.

გარნა მაშინაც, ოდეს ხარ შენ გარეშე ტაძრისა ამის, სოფელსა შინა, ღმერთი არ უტევებს მრავალ-ფერად თესვად გულსა შინა შენსა. სინიდისი შენი მრავალგზის გასწავლის და გაფრთხილებს შენ; მიაქციე ყოველთვის ყური სინიდისსა შენსა; მიხედე ბუნებასა: მრთელი ცა ქვეყანა და ყოველი სავსება მისი, ქმნული ხელითა უფლისათა, არის მასწავლებელი და შემაგონებელი შენი; იცან, ვითარ ყოველი არსება ბუნებასა შინა მტკიცედ სდგას და ასრულებს თვისსა წესსა, რომელი მისცა მას შემოქმედმან. მარტო შენ იქმნებია გარდამხდომელი სჯულისა, შენ, რომელიცა აღგამაღლა ღმერთმან უმეტეს ყოველთა ქმნილებათა თვისთა და მოგცა უმჯობესი სჯული? ეცადე და ნუ გარდახდები ღვთაებრივსა მას სჯულსა, რომელი დაგიდვა შენ ღმერთმან, არა ვითარცა მონასა, არამედ ვითარცა შვილსა თვისსა.

დასასრულ, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, მეცა, ცოდვილი და უღირსი, ვარ ერთი მთესვართაგანი, რომელი, შეძლებისა და ვალისამებრ ჩემისა, ვთესავ თქვენს შორის სიტყვასა ღვთისასა. ხოლო, ვინ, ანუ რომელი კაცი სთესავს საყანესა ზედა თვისსა და არა მოელის ნაყოფსა? მეცა, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, თუმცა სუსტი მთესვარი ვარ, გარნა ვესავ ღმერთსა ნაყოფისა ხილვად, ვინაითგან არა ჩემსა და ჩემგნით ვთესავ, არამედ ბრძანებითა ღვთისათა და სიტყვასა ღვთისასა. არისა ნაყოფი? ესე უწყი შენ, მაცხოვარო ჩემო! მე მხოლოდ მახსოვს თქმული წმიდისა მოციქულისა შენისა პავლესი: **არცა დამსხმელი (ანუ მთესვარი) არს რაიმე, არცა მომრწყმელი, არამედ აღმაღორძინებელი ღმერთი**. შენ ხარ, ღმერთო, გამომცდელი ყოვლისა კეთილისა ნაყოფისა; შენზედ არს დამოკიდებული, რათა სიტყვამანცა ჩემმან სუსტმან გამოიღოს ნაყოფი. გევედრები, ნუ დამიკარგავ მეცა ნაყოფსა შრომისა და სიყვარულისა ჩემისასა. შენ უწყი, თუ ვითარითა ერთგულობითა ვემსახურები მე სიტყვასა შენსა და მსურს მოქცევა და სულიერი წარმატება ერისა ამის შენისა. გაახარე ერთგულნი შენნი ხილვითა ნაყოფისათა შორის ერისა ამის შენისა. თვით

საღმრთო მადლი შენი იყოს მომრწყველ გულთა მსმენელთა ამათ. მან განამტკიცოს გულნი და გონებანი დაფანტულნი, მან დაალბოს კლდოვანნი, ეკალნი შეაშთოს და ყოველნი განაპოხიეროს მიღებად თესლისა და გამოცემად ნაყოფისა მრავლისა. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
კვირიაკესა ზედა შემდგომად ნათლის-ღებისა, თქმული ქუთაისს, ჩყდ ბ-სა წელსა

უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან გამოუცხადა თავი თვისი სოფელსა და იწყო ქადაგება სახარებისა თვისისა შემდგომად ნათლის-ღებისა იოანესაგან იორდანესა შინა, ხოლო პირველნი სიტყვანი ქადაგებისა მისისანი იყვნენ ესენი: **შეინანეთ, რამეთუ მოახლებულ არს სასუფეველი ცათა**. მერმეცა მრავალგზის ახსენებდა მაცხოვარი სიტყვათა შინა თვისთა სასუფეველსა ღვთისასა და უხმობდა მსმენელთა შესვლად მას შინა; და ვინაიდგან წარსულს კვირიაკესა შინა ჩვენ ვიდღესასწაულეთ ნათლის-ღება იესო ქრისტესი, არ იქმნება უდროო, დღეს ჩვენ ვიფიქროთ, რაი არს სასუფეველი ღვთისა, რომლითა მაცხოვარმან ამ ჟამად იწყო ქადაგება თვისი, და რა უნდა ქმნას კაცმან, რათა ეღირსოს შესვლად სასუფეველსა ამას შინა.

რომელნიმე ქრისტიანენი შეცდომით ფიქრობენ, ვითომც სასუფეველი ღვთისა იქმნება მხოლოდ ცათა შინა მომავალსა საუკუნესა; გარნა მაცხოვარი არ იტყოდა: **მოახლოებულ არს სასუფეველი ცათა**; არ შეაგონებდა მსმენელთა, რათა მიეღოთ სასუფეველი ესე და შესულიყვნენ მას შინა. **არა, ძმანო**, სასუფეველი ცათა არის და დაიწყობა ქვეყანასა ზედა, კაცთა შორის; იგი არის უხილავი, შინაგანი ცხოვრება კაცისა, ოდეს კაცი დაუმორჩილებს გულსა თვისსა სიმართლესა სახარებისასა და ატარებს ცხოვრებასა თვისსა მგზავსად მცნებათა მაცხოვრისათა, ანუ ვითარცა აღგვიხსნა მოციქულმან პავლე: **არა არს სასუფეველი ღვთისა საჭმელ და სასმელ, არამედ სიმართლე და მშვიდობა და სიხარულ სულითა წმიდათა**. (რომაელ. იდ, იზ).

ცხოვრებასა კაცისასა აქვს ორი კერძო: ერთი შინაგანი უხილავი, მეორე გარეგანი ხილული. პირველსა შეადგენენ ყოველნი სულიერნი თვისებანი და მოქმედებანი კაცისანი, ესე იგი ჰაზრი, ფიქრი, განზრახვა, სურვილი, მიდრეკილებანი, სიყვარული ანუ სიძულვილი, მხიარულება ანუ მწუხარება, ერთი სიტყვით, ყოველი, რასაც კაცი გრძნობს გულსა შინა თვისსა. ხოლო მეორე არის ყოველი ხილული მოქმედება კაცისა: ლაპარაკი, მოძრაობა და სხვანი გარეგანნი მოქმედებანი. ცხად არს, რომელ ყოველი გარეგანი მოქმედება კაცისა და მრთელი მისი გარეგანი ხილული ცხოვრება დამოკიდებულ-არიან შინაგანთა თვისებათა ზედა მისის სულისათა; ესე იგი, ყოველნი საქმენი კაცისანი არიან ესრეთნი, ვითარნიცა არიან მისნი სულიერნი თვისებანი და მიდრეკილებანი, ვინაიდგან კაცი მხოლოდ იმას იქმს და გამოაჩენს, რაიცა აქვს გულსა და გონებასა შინა. გარნა ოდესცა მაცხოვარი გვეტყვის; **მოახლებულ არს სასუფეველი ცათა**, მიიღეთ და შედით სასუფეველსა შინა ღვთისასა, ამით გვასწავებს ჩვენ, რათა დაუმორჩილოთ გული და სული ჩვენი სახარებასა ღვთისასა, რათა ყოველი შინაგანი ცხოვრება

სულისა იყოს დაწყობილ მგზავსად მცნებათა სახარებისათა, ჰაზრნი და სურვილნი, თვისებანი და მიდრეკილებანი, სიყვარული და სიძულილე, ყოველივე დაემორჩილოს სიტყვასა ღვთისასა. გარნა ოდესცა შინაგანი ყოველი ჩვენი ცხოვრება დაემორჩილება სახარებასა, მაშინ გარეგანნიცა მოქმედებანი ჩვენნი იქმნებიან კეთილ, მაშინ მრთელი ჩვენი არსება შევა სასუფეველსა შინა ღვთისასა.

რაი ვქნა, მეტყვის ვინმე, დიახ მსურს, რომ მეც ვიყო მოქალაქე ღვთის სასუფევლისა; ვინ არ ისურვებს ამას? გარნა ცოდვა და უძლურება ჩემი არ მიშვებენ მე; სოფელი და თვით ხორცნი ჩემნი მაყენებენ მე. ესე ყოველი უწყოდა მაცხოვარმან და ამისათვის სთქვა: **შეინანეთ, მოახლოებულ არს სასუფეველი ცათა**. ერთი მხოლოდ არს პირობა, რომლითა კაცს შეუძლიან შევიდეს სასუფეველსა შინა ღვთისასა _ მონანიება. კაცსა, რომელსა კვალადვე უყვარს ცოდვა, რომლისა გული აღვსებულ არს ბოროტითა მიდრეკილებითა, მხოლოდ მონანიებითა შეუძლიან შევიდეს სასუფეველსა შინა ღვთისასა. გარნა რაი არს მონანიება და როგორ უნდა მოინანიოს კაცმან, ამას გვასწავლის ჩვენ დღეს წარკითხულის სახარებისაგან მაგალითი ცოდვილის დედაკაცის მონანიებისა: ოდეს მაცხოვარი იყო სახლსა შინა სვიმონ ფარისეველისასა, დედაკაცი იგი, არა მიმხედველი მისა, რომ ცოდვა და სირცხვილი მისი ცხად იქმნებოდა ესოდენსა კრებასა შინა, დავარდა ფერხთა ქვეშე მაცხოვრისათა, ცრემლითა თვისითა დაბანა იგინი და თმითა თავისა თვისისათა წარხოცა. იგი არ იტყოდა არცა ერთსა სიტყვასა; მხოლოდ ოხვრა მისი და ცრემლნი ცხად ჰყოფდენ, თუ ვითარ დამძიმებულ იყო სინიდისი მისი, ვითარ რცხვენოდა მას ცოდვისა თვისისა, ვითარ სწუხდა იგი უღირსებისა გამო თვისისა და ვითარითა მდუღარითა გულითა და სასოებითა გამოითხოვდა ღვთისაგან შენდობასა. ესრეთ უნდა მოინანიო შენცა, ძმაო ჩემო; ესრეთ უნდა გრცხვენოდეს შენცა ცოდვისა შენისა; ესრეთ უნდა სწუხდე უღირსებისა შენისათვის, უკეთუ გსურს მოიგო სასუფეველი ცათა. სასუფეველი ცათა ემგზავსება მდიდარსა და წარჩინებულსა ქალაქსა, რომლისა მოქალაქენი და მოვაჭრენი არიან ფრიად მდიდარნი და ჩინებულნი. შეუძლიანა გლახაკსა და ღარიბსა რომელსამე გაერიოს მოქალაქეთა მათ შორის და მიიღოს პატივი მათთანა, უკეთუ პირველად არ შეიძინა მან სიმდიდრე? ეგრეთვე, უკეთუ ქრისტიანემან არ შეიძინა სულიერი სიმდიდრე, რომელ არს სათნოება, არ იქმნება შერაცხილ შორის მოქალაქეთა სასუფეველისა ცათასა.

ახლა, ძმაო ჩემო საყვარელო, განიცადე თავი შენი, შესრულხარა შენ სასუფეველსა შინა ცათასა, მიგიღია შენ მოქალაქობა სულიერისა ამის სუფევისა, ანუ ვიდრე აქამომდე ღარიბ ხარ შენ სულითა და ვერ შერაცხე თავი შენი შორის მოქალაქეთა ზეციერისა სუფევისათა? დიდი ხანია სასუფეველი ესე რეკს კარსა გულისა შენისათა და ცდილობს, რომ შევიდეს იგი მას შინა, გარნა ვაი თუ ვიდრე აქამომდე ვერ ხედავს იგი, რომელ შენ აღგესრულებინოს პირობა მონანიებისა; ვიდრე აქამომდე ვერ ხედავს, რომ შენ უარ გეყო სოფელი და ცოდვა მისი. ნუ მეტყვი, ძმაო: მე ქრისტიანე ვარ და ნათელმიღებიეს; მე მრწამს სახარება, დავდივარ ეკკლესიაში და თავის დროზედ ვეზიარები. კეთილი არს ესე ყოველი და არც შეიძლება უიმისოთ კაცი შევიდეს სასუფეველსა შინა ცათასა; გარნა შეიძლება, რომ კაცმა ყოველი ესე აღასრულოს და მაინც არ იყოს მოქალაქე სასუფეველისა ცათასა; ვინაიდგან, თუმცა ამას ასრულებს, გარნა გული მისი მაინც დამორჩილებულ არს ცოდვისადმი, მაინც უყვარს მას სოფელი უმეტეს ღვთისა.

ძმაო ჩემო, საყვარელო! მრთელი გული და ცხოვრება შენი უნდა დაუმორჩილო სახარებასა; არ შეგიძლიან ემსახურო ორთა უფალთა, ესე იგი სოფელსა და ღმერთსა. ღმერთი არ მიიღებს ნახევარსა გულისა შენისასა; მას სურს, რომ მრთელი გული და გონება შენი მას ეკუთვნოდეს და მრთელი გული მას შესწირე. დიდ არს, ძმაო, და სანატრელ წოდება ესე შენი, რომლითა გიწოდა შენ ღმერთმან, რათა იყო მოქალაქე ღვთის სასუფევლისა. მაცხოვარმან დანერგა ქვეყანასა ზედა სასუფეველი ესე და ჩვენ ქრისტიანეთა მოგვანდო განვრცელება, განმტკიცება და განძრიელება მისი. თვითეული ჩვენგანი უნდა იხმარდეს ყოველსა ღონის-ძიებასა, რათა შეეწიოს განვრცელებასა სუფევისა მისისასა: უკეთუ ცხოვრება შენი კეთილ არს და სათნო, უკეთუ სიტყვითა და საქმითა შენ ცდილობ განავრცელო და განამტკიცო სასუფეველი, მაშინ იცოდე, რომ შენ ხარ მეგობარი ქრისტესი, ვინაიდგან შენ აღასრულებ საქმესა მისსა, შენ ხარ შემწე მისი; ხოლო უკეთუ ცუდითა შენითა ყოფა-ქცევითა აბრკოლებ ძმასა შენსა, გამოჩნდები ქრისტეს მტრად, ვინაიდგან შენ არღვევ შენობასა მისსა, შენ აოხრებ სასუფეველსა მისსა. _ გვიხაროდეს, ძმანო, ჩვენ ყოველთა, ვინაიდგან ღმერთმან ჩვენ ქრისტიანეთა მოგვცა მოქალაქობა თვისისა სასუფეველისა; გარნა ვეკრძალნეთ და ფრთხილ ვიყვნეთ, რათა უღირსებითა ჩვენითა არ დავკარგოთ უმაღლესი ესე პატივი. ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა
სულის წმინდის მოფენის დღესა

მრავალთა ერისა მისგანთა ისმინეს სიტყვა ესე და იტყოდეს: ესე არს ჭეშმარიტად წინასწარმეტყველი; სხვანი იტყოდეს, ესე არს ქრისტე. ხოლო სხვანი იტყოდეს, ნუ უკვე გალილეად მოსვლად-არს ქრისტე? და განწვალება იყო მისთვის ერსა შორის; და რომელთამე მათგანთა უნდა შეპყრობა მისი, და არავინ მიჰყვნა ხელნი მის ზედა (იოან. ზ. მ-მდ).

დასასრულსა დიდისა დღესასწაულისასა მაცხოვარი, ჩვეულებისამებრ თვისისა, დასდგა შორის ერისა და იწყო სწავლად და ქადაგებად; იგი აძლევდა ნუგეშსა მორწმუნეთა თვისთა, აღუთქვამდა რა მათ მოვლინებასა განმანათლებელისა სულისა წმიდისასა, და სხვათა მრავალთა ეტყოდა მათ სწავლათა და მოძღვრებათა. გარნა მსმენელთა მისთა შორის გაჩნდა ამაზედ ცილობა და შფოთი; ზოგნი იტყოდნენ: ის წინასწარმეტყველი არისო და კეთილად გვასწავლისო; სხვანი ამბობდენ: იგი ცბიერი არისო და ცუდად გვასწავლისო; ერთი სიტყვით, დიდი განწვალება და შფოთი იყო ერსა შორის მისთვის. რას ნიშნავდა, ძმანო ჩემნო, ეს გასაოცარი ცილობა და განწვალება? რისთვის აღსდგა ეს შფოთი და უკმაყოფილება? რას ეტყოდა მათ მაცხოვარი საწყენსა? იგი აღუთქვამდა მოახლებასა უმჯობესისა დროებისა, როდესაც იგინი მიიღებენ განათლებასა სულისა წმიდისაგან; იგი აძლევდა მათ ნუგეშისცემასა და სწავლასა. მაშა-სადამე, რისთვის იწყეს მათ შფოთი? რისთვის გაჩნდა მათ შორის განწვალება? ზოგიერთთა მსმენელთა იესო ქრისტესთა, ვითარცა შენიშნულ-არს თვით სახარებასა შინა, ვერც კი გაიგეს ნამდვილი ჰაზრი მისისა სიტყვისა, ვინაიდგან სულიწმიდა, რომელსა

იგი აღუთქვამდა მათ, არ იყო ჯერეც ცნობილი მათგან. მაშა-სადამე, რისთვის იწყეს მათ ცილობა და შფოთი? რა ეჩვენა მათ წინააღმდეგად?

ეს საკვირველი გარემოება, აღწერილი დღევანდელს სახარებასა შინა, გვასწავლის ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, ერთს ფრიად შესანიშნავს ჭეშმარიტებას, ესე იგი, რა მძიმე და ძნელი საქმე არის ქადაგება სიტყვისა ღვთისა. რაი არს ქადაგება და როგორ უნდა ჰქადაგებდეს სულიერი მოძღვარი სიტყვასა ღვთისასა?

ქადაგება სიტყვისა ღვთისა, ძმანო საყვარელნო, ორ-გვარი არის და ორ-გვარად აღსრულდება. პირველად შეიძლება, რომ მქადაგებელმან ქადაგებასა შინა მისსა გამოსთქვას მხოლოდ ისრეთნი ჰაზრნი, რომელნიცა არიან საზოგადონი, განყენებულნი ანუ განშორებულნი ცხოვრებისაგან, არავის პირ-და-პირ არ შეეხებიან, არავის არ მისცემენ განსაკუთრებითსა სწავლასა და დარიგებასა, არამედ ყოვლისა მსმენელისათვის იქმნებიან ერთგვარნი და ერთის ფასისანი. ესრეთი ქადაგება არავის არ გააჯავრებს, გარნა სარგებლობასაცა დიდსა არავის მისცემს. შეიძლება, რომ იგი იყოს დაწერილი მჭევრმეტყველად, მაღალთა ლექსებთა შინა, გარნა სარგებლობა მისი საეჭვო არის. მსმენელნი გულ-გრილად მიიღებენ ესრეთსა ქადაგებასა. იქმნება მათ კიდეც აქონ მქადაგებელნი, გარნა გულში არ დაუშთებათ არცა ერთი საკუთარი სარგებლობა.

მეორე სახე ქადაგებისა არის სხვა. აქ მქადაგებელი ცდილობს, რომ სიტყვა მისი იყოს დაახლოვებული მსმენელთა მისთა თანა; იგი წინა-პირველად შეიტყობს სულიერთა ნაკლულევანებათა და საჭიროებათა მსმენელთასა და მერმე იწყებს დარიგებასა და მოძღვრებასა მათსა; იგი ცდილობს, რათა სიტყვა მისი იყოს არა უქმი და განყენებული, მავალი ღრუბელთა ზედა, არამედ მახლობელ კაცთა, ცხოველ და გამოყვანილ თვით კაცის ცხოვრებისაგან, მისთვის, რათა ყოველმან კაცმან დაინახოს სიტყვათა შინა მისთა, ვითარცა სარკესა, მისი სულიერი მდგომარეობა. ესრეთი მქადაგებელი არ მისდევს მაღალთა ლექსთა, არ ეძიებს მჭევრ-მეტყველობასა, გარნა ცდილობს, რომ მარტივი სიტყვა მისი შევიდეს გულსა შინა მსმენელთასა და დასტოვოს მუნ რომელიმე კვალი. ესრეთნი ქადაგებანი არიან უმეტესად სასარგებლონი ერისათვის: გარნა მქადაგებელსა უნდა ახსოვდეს, რომელ იგინი ხშირად აღძრავენ უკმაყოფილებასა და შფოთსა შორის მსმენელთა.

ახლა გამოვითხოვ თქვენგან, ძმანო, ნებას, მივაქციო სიტყვა ჩვენი ჩვენზედვე. მოვალეობისამებრ ჩვენისა, ვითარცა აქაურმა შობითგანვე, ჩვენ შევიტყეთ, რა ნაკლულევანება და საჭიროება აქვსთ მცხოვრებთა ჩვენის ქვეყნისათა, და გვსურს, რათა დავნერგოთ გულთა შინა მათთა რომელიმე ზრუნვა გამოცვლად მათისა ზნეობისა და ყოფა-ქცევისა. მარად-ჟამ, ყოველთა ადგილთა და სოფლებთა შინა ვამხილებდით ჩვენ ორთა საშინელთა და დამღუპველთა ჩვენთა ცოდვათა, ესე იგი, უქმად დროების დაკარგვასა და ურთი-ერთშორის მტერობასა და განხეთქილებასა. თითქმის ყოველსა კაცსა ვაჩვენებდით მისსა საკუთარსა ნაკლულევანებასა. არ არის საკვირველი, რომელ ესრეთმან, დაახლოვებულმან ჩვენმან სიტყვამან განამწარა რომელნიმე პირნი. ყოველი კაცი თავისმოყვარეა და არ მოსწონს, როდესაც მას გამოუხატვენ ცხადად ცუდსა მისსა ხასიათსა; ამისთვის ჩვენზედაცა მოხდა რაოდენიმე ცილობა და განწვალება. გარნა ჩვენ არა ვსწუხვართ, როდესაც რომელნიმე პირნი ცილობენ ჩვენზედ, და გვემდურვიან. ესრეთვე უყვეს სხვათა უმჯობესთა მქადაგებელთა, რომელნი გულ-წრფელად ასწავლიდენ და ამხილებდენ მსმენელთა მათთა; ეგრეთვე უყვეს მაცხოვარსა, ოდეს იგი ჰქადაგებდა სიტყვასა ღვთისასა: ვინ არისო იგი, _ იტყოდენ ზოგიერთნი

ერისაგანნი, ვიღაც ერთი გალილეველი, ხუროს შვილი, როგორ ბედავს ესრეთ ჩვენ მხილებასაო? დიდნი მქადაგებელნი იყვნენ გრიგორი ნაზიანზელი, ღვთის-მეტყველი, და იოანე ოქროპირი, გარნა მრავალ-გზის იყვნენ იგინი დევნულ მათისა ქადაგებისათვის.

აქ იქმნება ვინმემ იფიქროს თავის გულში: ვის შეადარა ამან თვისი თავი? ნუ თუ მაგას ჰგონია, რომელ იგი არის მსგავსი გრიგორი ღვთის-მეტყველისა და იოანე ოქროპირისა? არა, ძმაო ჩემო, ნუ ხარ ჩქარი განკითხვად მოყვასისა შენისა! მე არ შევადარებ თავსა ჩემსა ხსენებულთა მქადაგებელთა; მე სხვა მწუხარება მაქვს გულში: მე იმას ვსტირ და ვსწუხვარ, რომელ სიტყვა ჩემი არის ერთობ სუსტი და უძლური, რომელ იმას არა აქვს ეგოდენი ძალა და მოქმედება, რაოდენიცა სურს გულსა ჩემსა. ნეტავი ვინმე მომცეს მე ისრეთი სიტყვა, რომელი შევიდოდეს შინაგან მსმენელისა და გამოსცვლიდეს მის გულსა; ანუ ვითარცა ზარი დაეცემოდეს მძინარესა სინიდისსა ცოდვილსასა და განაღვიძებდეს მას ღრმისა მისისა ძილისაგან, ანუ ცეცხლად მოეკიდებოდეს და დასწვიდეს ყოველსა ღვარძნილსა და კუროს-თავსა ცოდვილის გულისასა; შემუსვრიდეს გულსა ამაყისასა, ხოლო გულსა შინა მწუხარებისაგან დამძიმებულისა იქმნებოდეს ვითარცა ნელსაცხებელი, დამალბობელი წყლულებისა მისისა, მოიყვანდეს ცრემლსა თვალთა ზედა მსმენელთასა, მოაძულებდეს მათ ცოდვასა, შეაყვარებდეს ღმერთსა და მოყვასსა. ესრეთი რომ ყოფილიყო სიტყვა ჩვენი, მაშინ არ შევსწუხდებოდით, როდესაც გაჩნდებოდა მისგან განწვალება შორის მსმენელთა; გარნა იგი არის უსუსური და სუსტი, ესრეთ რომელ არა უწყით, აქვსა მას რომელიმე კეთილი ნაყოფი შორის მსმენელთა, ხოლო შფოთი და ცილობა კი განაჩინა მან.

გარნა რაც გინდა სუსტი და უძლური იყოს სიტყვა ჩვენი, მას აქვს ერთი კეთილი თვისება, რომელსა ვერავინ ვერ წაართმევს მას; იგი არის გულ-წრფელი და მომდინარე სიყვარულის და ერთგულების წყაროისაგან; თვით სულიერი მტერი ჩვენი, ეშმაკი, რომ წარმოსდგეს აქა, იგიცა ვერ დაამტკიცებს, რომელ სხვა რაიმე მიზეზი აღძრავდეს ენასა ჩვენსა, ანუ იყოს ვითარიმე ორგულობა ჩვენ გულში. მაშა-სადამე რისთვის მოახდინე შფოთი, ჰოი შენ ბოროტო კაცო? რისთვის აჩვენე შეურაცხება წმიდასა ამას ადგილსა? რათ აჩვენე სირცხვილი ეკკლესიის კრებასა და სჯულსა ჩვენსა? რას იტყვიან ახლა ურწმუნონი? არ იტყვიან იგინი, რომელ მართლ-მადიდებელთა ესრეთ მცირედი აქვსთ სასოება და მორიდება თვისის საკუთარის საყდრისა, რომელ არ ერიდებიან თვით ეკკლესიაში შფოთსა და უწესობასა? ეს სწვავს გულსა ჩემსა; სხვა არაფერი გვაწუხებს ჩვენ. იქნება ჩვენ ვართ ერთი უკანასკნელი კაცი, ღირსი ყოვლისა შეურაცხ-ყოფისა, გარნა, ძმაო ჩემო, არა მე შეურაცხ-მყოფ შენ, არამედ თვით შენსა სჯულსა; ჩემ პირში და ჩემ სახეში ანუ პატივ-ჰსცემ და ანუ შეურაცხ-ჰყოფ თვით შენსა საკუთარსა სარწმუნოებასა. შეინანე, ძმაო, შენი ბოროტ-მოქმედება და ნუ იყოფინ ნურაოდეს ჩვენში ესრეთი შფოთი და ცილობა, არამედ იყავნ სიყვარული და ერთგულობა. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
მენელსაცხებლეთა კვირიაკესა ზედა

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! დღეს, ვითარცა უწყით თქვენცა, წმინდა ეკლესია ასრულებს ხსენებასა და ქებასა წმიდათა: იოსებ არიმათიელისა, ნიკოდიმოსისა; მენელსაცხებლეთა: მარიამ მაგდალინელისა და სხვათა რომელთამე მენელსაცხებლეთა. რისთვის ეღირსნენ, ძმანო ჩემნო, ხსენებულნი პირნი ეგოდენსა პატივსა და დიდებასა, რომელ წმინდამან ეკლესიამან დანიშნა ეს პირველი და სხვათა უმთავრესი კვირიაკე საკუთრად მათის ხსენებისათვის, აქებს და აღამაღლებს მათ დღეს? რა ქმნეს მათ ამის ღირსი? სახარება არ მოგვითხრობს ჩვენ, რომ იგინი ყოფილიყვნენ მაცხოვართან მსგავსად მოციქულთა განუშორებელად, ანუ მერმე მიეღოთ მონაწილეობა ქადაგებასა შინა მისისა სახარებისა. არც ის სჩანს, რომ შემდგომად იესო ქრისტეს ამაღლებისა იგინი წასულიყვნენ სხვა და სხვა ქვეყნებში ქადაგებად სახარებისა, მიეღოთ მრავალი ტანჯვა, და სისხლი დაეთხიათ ქრისტეს სჯულისათვის. მაშასადამე, რისთვის მიანიჭა მათ ეკლესიამ ესოდენი ღირსება და პატივი? მხოლოდ მისთვის, რომ მათ დიდი ერთგულება, სიყვარული და სამსახური გამოაჩინეს იესო ქრისტესადმი, სწორედ იმ დროს, როდესაც იგი იყო დატეეებული და მოკლებული ყოველთა მისთა მახლობელთა და მოყვარეთაგან, დროსა ვნებისა, ჯვარცმისა და დაფვლისა. იოსებ არიმათიელი და ნიკოდიმოს, ვითარცა მოგვითხრობს სახარება, უწინაც იყვნენ იესო ქრისტეს მოწაფენი, გარნა, ვიდრემდის უფალი იყო დიდებასა შინა, ვიდრემდის მას ჰყავდა მრავალნი განცხადებულნი მოწაფენი, ვიდრემდის მას მისდევდა ურიცხვი ერი, იგინი განცხადებულად არ იყვნენ მასთან. გარნა, როდესაც უფალი ჯვარს აცვეს, და შეშინებულთა მოწაფეთა დასტოვეს იგი, მაშინ ამათ, მხნეთა მენელსაცხებლეთა, თამამად გამოუცხადეს თავიანთი სიყვარული და ერთგულება. იოსებ არიმათიელმა კადნიერად გამოითხოვა პილატესაგან გვამი იესო ქრისტესი, და დიდითა პატივითა და ერთგულებითა დამარხა იგი თავის საკუთარს მომზადებულს სამარეში; ნიკოდიმოსმა დიდი ერთგულებით და სიყვარულითა მრავალნი, ძვირფასნი ნელსაცხებელნი მოიხმარა იესო ქრისტეს გვამის დამარხვაზე. მსგავსადვე, დედანი მენელსაცხებლენი განცხადებულად ტიროდენ და იგლოვდენ იესო ქრისტეს ჯვარცმაზე, კადნიერად და უშიშრად იდგნენ წინაშე ჯვარისა მისისა, მოსწრაფებით და მხურვალე ერთგულებით მირბოდენ განთიად საფლავსა ტირილად და ნელსაცხებელის ცხებად მისსა. ამისთვისაცა მაცხოვარმან დიდად დააფასა ამათი ღრმა სიყვარული, და შემდგომად აღდგომისა თვისისა, იგი პირველად გამოეცხადა და «გიხაროდენი» უთხრა არა მოციქულთა და მოწაფეთა თვისთა, რომელნი სულმოკლედ დაიფანტნენ შიშისათვის ურიათასა, არამედ მხნეთა ამათ და სულ-გრძელთა მენელსაცხებლეთა დედათა.

წმინდა ეკლესია ახლა აქებს და ადიდებს საქციელსა მენელსაცხებლეთასა. რისთვის? პირველად მისთვის, რათა მადლობა გარდუხადოს მხნეთა ამათ და კეთილთა პირითა, რომელ იგინი ჟამსა მაცხოვრის ვნებისა და სიკვდილისა და დაფლვისა შეეწიენ, ემსახურენ მას. მეორედ მისთვის, რათა მათის მაგალითითა განაღვიძოს ჩვენს გულში იგივე ერთგულება, სიყვარული და სამსახური იესო ქრისტესი. მათი მაგალითის წარმოდგენით წმინდა ეკლესია ესრეთ ეტყვის ყოველთა კაცთა: შეხედეთ მხნეთა ამათ მენელსაცხებლეთა, ჰბაძევდით მათსა

ერთგულებასა და თქვენცა ემსახურეთ მასვე ქრისტესა ნაყოფთაგან თქვენთა. ნუ დაივიწყებთ მენელსაცხებლეთა დედათა ერთგულებასა და თავის გამომეტებასა; ეძიებდეთ თქვენცა უფლის იესოს მსახურებასა და შემწეობასა. თუმცა იესო ქრისტე ამაღლდა ზეცად, მჯდომარე არს მარჯვენით მამისა, და, მაშასადამე, მისთვის აღარ არის ახლა საჭირო ჩვენი შემწეობა, სამსახური, გარნა ერთი მხრით, იგივე უფალი იესო ქრისტე ახლაცა ჩვენ შორის იქცევა და მდგომარეობს საყდართა, საიდუმლოთა, წირვა ლოცვას და სხვათა წესთა შინა. მაშასადამე, ახლაც საჭირო არის მისთვის მსახურება, ერთგულება, საჭირო არის სახლი ანუ ეკლესია, რომელსა შინა ახლაც ასრულებს იგი საიდუმლო სერობასა, პურის და ღვინის კურთხევასა. ახლაცა საჭირო არიან მისთვის ჭურჭელნი, შესამოსელნი, სახვეველნი. მაშასადამე, ახლაც ერთგულთა მისთა და კეთილთა მოყვარეთა შეუძლიათ, მსგავსად ნიკოდიმოსისა, მარიამ მაგდალინელისა და სხვათა მენელსაცხებლეთა ემსახურონ მას ნაყოფთაგან თვისთა.

ესრეთნი განზრახვანი აქვს წმინდასა ეკლესიასა, როდესაც დღეს ასრულებს ხსენებასა წმინდათა მენელსაცხებლეთასა. მადლობა ღმერთს, განზრახვა ეკლესიისა და სწავლა მისი არ რჩება უნაყოფოდ! მრავალნი ქრისტეს მოყვარენი დედანი და მამანი ისმენენ მისსა სწავლასა, ემსახურებიან ქრისტეს მსგავსად მენელსაცხებლეთა, უშენებენ მას სახლსა, ანუ ტაძარსა, მიართმევენ მას სახვეველთა, ესე იგი, შესამოსელთა, შესწირავენ ნელსაცხებელსა, ესე იგი, სანთელსა, საკმეველსა და ემსახურებიან სხვითა სახითა. მაცხოვარი ახლაც იმავე სახით მიიღებს სამსახურსა ამას, როგორადაც მიიღო მენელსაცხებელთაგან. რომელმა არა შეურაცხჰყო ორი მწვლილი, ანუ ფარა ქვრივისა ღარიბისა დედაკაცისა და სთქვა: ჭეშმარიტად გეტყვი თქვენ, რამეთუ ქვრივმან ამან გლახაკმან უმეტეს ყოველთა შესწირა, _ რამეთუ ამათ ყოველთა ნამეტნავისაგან მათისა დასდვეს შესაწირავსა ამას ღმრთისასა, ხოლო ამან ნაკლულევანებისაგან თვისისა ყოველი, რაიცა აქვნდა საცხოვრებელი, შესწირა! (ლუკ. 21, 1-4). ახლაც ხედავს იგივე ყოველსა ერთგულსა შესაწირავსა, რაც გინდა მცირე იყოს იგი, მაშასადამე დიდი მნიშვნელობა აქვს და დიდი სულიერი სარგებლობა მოაქვს ყოველსა, რასაც კაცი ერთგულებით შესწირავს და შეეწევა ეკლესიასა.

გარნა, საუბედუროდ, არა ყოველნი პირნი ფიქრობენ ამ საქმეზე. მრავალთა არა აქვსთ ერთგულება ეკლესიის შეწირვისა და შემკობისათვის. რაოდენი არიან ჩვენში სოფლები, რომელთა შინა მიმავალი ნახავს მრავალს დიდ-დიდ სახლებს, შიგნით მდიდრად მორთულს, გარნა, იმავე სოფელში მაცხოვარს და დედასა მისსა არა აქვს შესაფერი ეკლესია, და ნაცვლად ამისა, ისრეთი შეუსაბამო და შეუფერებელი ეკლესიები არიან, რომ ღვთის მოყვარე კაცს, მათს შემხედველს, გული შეუწუხდება. არა ესრეთ არს ღვთის მოყვარეობა და ეკლესიისა ერთგულება რუსეთის მართლ-მადიდებელთა ერთა შორის. იქ ყოველ სოფელში დაინახავ დიდ-დიდთა, მაღალთა, შემკულთა ეკლესიათა, ხოლო გარემოს იმ ეკლესიისა ნახავ ღარიბთა, მომცროთა ქოხებთა მცხოვრებთასა. მართალია, ჩვენი ქვეყნის მცხოვრებნიც ღარიბნი არიან, გარნა, არა ყოველნი. უმეტესად სამწუხარო ის არის, რომელ ვისაც ღმერთმა ჩვენში შეძლება მისცა, ისინი გულ-გრილად უყურებენ ეკლესიის სიღარიბეს, მაშინ როდესაც სახარება ბრძანებს, რომ ვისაც ღმერთმან მეტი მისცა, მისგან მეტს მოითხოვს. კიდევ ის არის სამწუხარო ჩვენში, რომ თვით ისეთნი პირნი, რომელთა ღვთის მსახურებისათვის, ეკლესიის აშენებისათვის და შემკობისათვის არ ემეტებათ მცირეცა ხარჯი, არ ზოგვენ მრავალსა ხარჯსა ამაო

კმაყოფილებისათვის, რას ვამბობ, კმაყოფილებისათვის, თვით ზნეობის მავნებელი საქმისათვის, სულიერის და ხორციელის სიმთელის დამღუპველის ცოდვისათვის. რაოდენ გზის მომხდარა აქ, რომ მდიდარს კაცს მიადგა რომელიმე მთხოვნელი ეკლესიის აშენებისათვის, მას ეწყინა, გაჯავრდა, რას დაეთრევიანო ეს ხუცებიო, და არაფერი მისცა, ან დიდის უკმაყოფილებით ძლივს ერთს მანეთზე მოაწერა ხელი და მერმე იმავე ღამეს წავიდა და ქაღალდში წააგო ასობით, ანუ მთელი ქალაქის მდიდარნი პირნი და მაძღარნი დაჰპატიჟა და ორასი მანეთი მოიხმარა მათდა გასაძღომად და დასათრობად. ღმერთო, ვინ გაზომავს ამისთანა უგუნურებას! ხოლო ჩვენი დედანი რას შვრებიან? რაოდენ გზის ნახავ, შევლენ იგინი სოფლის ეკლესიაში ფარჩებით, ოქრო-მკედით, ხავერდით მორთულნი, ხოლო ქრისტე ღმერთი მისი სისხლით და ხორცით კალის ბარძიმ-ფეშხუმში ასვენია, ჩითის სახვეველი ახვევია; მისი ტრაპეზი დახეული შესამოსლით დაბურულია. ხოლო შენ, ძმაო ჩემო, ქრისტეს მოყვარე თუ ხარ, ნუ დაემგზავსები ამათ, არამედ მზგავსად მენელსაცხებლეთა კეთილთა ემსახურე ქრისტეს, შეძლებისა გვარად. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა,</u>
<u>თქმული საკათედრო ეკკლესიაში 1877 წელსა, წინაშე შეკრებილთა მოსწავლეთა სხვა-და-სხვა სასწავლებელთაგან</u>

ეკრძალენით ცრუ-წინასწარმეტყველთაგან, რომელნი მოვიდოდნენ თქვენდა სამოსლითა ცხოვართათა, ხოლო შინაგან იყვნენ მგელ-მტაცებელ. ნაყოფთა მათთაგან იცნნეთ იგინი (მათ. 7, 15 _ 16).

ამ სიტყვებით, ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, უფალი ჩვენი იესო ქრისტე გვასწავლის ჩვენ, რომ გავუფრთხილდეთ, მოვერიდოთ ცრუთა წინასწარმეტყველთა, ესე იგი, ცრუთა მოძღვართა, მასწავლებელთა, რომელნი არა ჭეშმარიტებასა გვასწავლიან, არამედ სიცრუესა, ღვთისაგან გამოცხადებულის სჯულის და სიტყვის წინააღმდეგსა სწავლასა.

ახლა სწორედ მრავლდებიან ესრეთნი ცრუნი წინასწარმეტყველნი, ანუ მასწავლებელნი. ეს რომ მართალია, სუყველამ ვიცით. ზოგიერთთა ჩვენგანთა არა თუ ვიცით, არამედ სატირლად და საგოდებლად გაგვიჩნდა ესა. ბევრნი მამანი არიან, რომელნი სტირიან ახლა და თავს იკლავენ ჯავრითა, ახლანდელთა ცრუ-წინასწარმეტყველთა მიზეზით. მაშასადამე, ჩვენ, სულიერთა მოძღვართა თქვენთა, მიუცილებელი მოვალეობა გვაქვს, ხშირად გაგაფრთხილოთ თქვენ ამა ცრუ წინასწარმეტყველთაგან. მათ ახლაც ისეთი ნიშნები აქვსთ და სახე, როგორიც ჰქონდა ცრუ-წინასწარმეტყველთა, მაშინ, როდესაც იესო ქრისტე იტყოდა ამა სიტყვებსა: **ეკრძალენით ცრუ-წინასწარმეტყველთაგან, რომელნი მოვიდოდნენ თქვენდა სამოსლითა ცხოვართათა, ხოლო შინაგან იყვნენ მგელ-მტაცებელ. ნაყოფთა მათთაგან იცნნეთ იგინი.** ახლანდელი ცრუ-წინასწარმეტყველნიც მოდიან სამოსლითა ცხოვართათა. ისინიცა შეაგონებენ, რომ მათ ჰსურსთ თქვენი

წარმატება, სიკეთე და ბედნიერება; ტკბილად გელაპარაკებიან, მაგრამ შინაგან არიან მგელ-მტაცებელ. იმათ ჰსურსთ, რომ მოგტაცონ შენ ის, რაც არის უძვირფასესი კაცისათვის: მოგტაცონ და წაგართვან შენ ღმერთი და სჯული, ანუ უმჯობეს არს თქმად, შენი სული გააშორონ და მოსტაცონ ღმერთსა და სჯულსა, და ჩააბარონ ეშმაკსა და ჯოჯოხეთსა. ვინ იცის, იქნება მართლაც ზოგიერთნი მათგანნი დარწმუნებულნი არიან, რომ კეთილსა რასმეს ეძებენ, იქნება მართლა ზოგიერთთა მათგანთა ქვეყნის ბედნიერება ჰსურს, მაგრამ ის ზომა და საშუალება, რომელსაც იგინი აცხადებენ, შეიქმნება დაღუპვა ქვეყნისა, და არა გაბედნიერება: **ნაყოფთა მათთაგანს სცანით, იგინი**, იტყვის მაცხოვარი. ჭეშმარიტად, შეგიძლიათ, ძმანო, თუ დაუკვირდებით, მათთა ნაყოფთაგან იცნათ, ვინ და რანი არიან იგინი, ესე იგი, მათის ცხოვრებისაგან და, უმეტეს სიტყვათაგან იცნათ, რა კაცნი არიან იგინი. აჰა, ზოგიერთი მათი ნიშნები: თითქმის ყოველნი ახლანდელნი ცრუ წინასწარმეტყველნი გამოსულნი არიან სასწავლებელთაგან, რომელნიცა მათ არ შეასრულეს, ანუ ვერ შეასრულეს, _ ზოგმა სიზარმაცით, ზოგმა ცუდის ყოფაქცევისა გამო. მაშასადამე, ისინი ყოველნი არიან ნახევრად, ანუ ზედაპირად სწავლულნი, რომელიც სრულიად უსწავლელზედ უარესია, და თვითონ კი თავის თავს ჰრაცხვენ მეცნიერად, ბრძნად და წინასწარმეტყველად. მათი ამპარტავნება და თავხედობა ეთანასწორება მათს უმეცრებას. გარდა ამისა, უმეტესი მათგანი სრულიად ცუდის ყოფა-ქცევისა არიან, არც ერთს ცოდვას არ ერიდებიან; ბევრნი მათგანნი ახლავე, სიყმაწვილეში, ლპებიან ცუდის სნეულებისაგან. მაგრამ უმჯობესად და უსწორესად თვით მათის სიტყვებისაგან და ლაპარაკისაგან შეიტყობ, თუ რა ნაყოფს უნდა მოველოდეთ მათგან. სიტყვაც და ლაპარაკიც ხომ ნაყოფია კაცის სულისა და გულისა, და ამასთანავე გამოაჩენს, რა საქმე უყვარს კაცს, რა საქმეს შეუდგება იგი. აბა, რას ლაპარაკობენ იგინი და რას წინასწარმეტყველებენ? ახლა, ამ მოკლე სიტყვებით ყოველიფერს, რასაც იგინი ჰბოდვენ, ვერ აგიხსნი, მხოლოდ რაოდენსამე მათსა ლაპარაკსა, როგორათაც გამიგონია, გეტყვი. ღმერთი, ეკლესია და საღმრთო სჯული მათ არა სწამს, _ ამაზე მრავალ-გზის მითქვამს. მარტო ეს არის საკმაო, რომ შეიტყოთ, რა ცოფნი და ბრმანი არიან ისინი. ვისაც ღმერთი და მისი სჯული არა სწამს, იმას რაღა კეთილი სიტყვა და საქმე შეუძლია ქვეყანაზე. მართლაც, სხვანიც მათნი აზრნი და სწავლანი არიან ერთობ განსაცვიფრებელნი და უგუნურნი. მაგალითებრ: უმცროს-უფროსობა აღარ უნდა იყოს ქვეყანაზე, არამედ, სუყველანი უნდა გასწორდნენ პატივითაც, ქონებითაც. _ თუ კი თვით ღმერთმა, ანუ, როგორათაც იგინი იტყვიან, ბუნებამ, კაცი კაცთან არ გაასწორა, არც ჭკუით, არც გულით, არც გონებით, არამედ თვით დაბადებიდგან და სიყრმიდგან ზოგიერთნი ნიჭიერნი და ღონიერნი გამოდიან და ზოგიერთნი სუსტნი და უღონონი ჭკუით და სულითაც, ვინ და როგორღა გაასწორებს მათ? ქონება და ცხოვრება ყოველი კაცისა როგორ შეიძლება, რომ გასწორდეს? ზოგიერთი კაცი არის ჭკუიანი და მშრომელი, და, რასაკვირველია, ბევრს შოულობს; ზოგიერთი არის ზარმაცი და გარყვნილი, და რაც დედ-მამამ დაუტევა, ისიც დააბნია. ნუ თუ, პირველმა თავის ნაშრომი და ნაოფლარი გაუყოს მეორეს? რა სამართალი იქნება ესა? ან კი რა გამოვა აქედგან? გამოვა ის, რომ პირველი წახდება და გაღარიბდება, და მეორეც არ გამდიდრდება. ზარმაცებს, გარყვნილებს, რასაკვირველია, კი იამებათ, რომ ჭკუიანთა და მდიდართა გაუყონ და გაუზიარონ თვისი ქონება, მაგრამ რა საშუალებით მოვახდინოთ ეს ცვლილება? აქ, ძმანო, ისინი, ახლანდელი ცრუ წინასწარ-

მეტყველნი, თურმე, ერთს ისეთს რამე საშუალებას იტყვიან, რომ არ დაიჯერებ, ზღაპარი გეგონება; არც მე მჯერა, მაგრამ მრავლის მხრით გამიგონია და კიდეც წამიკითხავს. ისინი, თურმე, ამბობენ, რომ ვინც თანახმა არ გახდება ამ ჩვენის პლანისა და დაწყობილობისაო, იმათ უნდა სისხლი გამოუშვათ, ამოვწყვიტოთო, და მასუკან კაცობრივი ნათესავი გაბედნიერდებაო.

მაგრამ გვეყოფა, რაც აქამდის ვსთქვით. მე მცხვენია ამ საღმრთო ადგილისაგან, რომ ესრეთი გადარეული და ცოფიანი აზრები მოვიყვანე თქვენს წინაშე, გარნა საჭიროებამ მაიძულა. როგორც წარსულს კვირას მოგახსენე, ცუდი და მძიმე დროება არის ახლა, ძმანო ჩემნო. მეშინის, რომ ვინმე თქვენგანი არ წარიტაცონ იმა ცრუთა წინასწარმეტყველთა. უმეტესად გაუფრთხილდით თქვენთა ძეთა და ასულთა. ისრეთი ურცხვენელნი არიან ის წინასწარმეტყველნი, რომ არავის ზოგვენ, არამედ ჰრყვნიან თვით მცირე-წლოვანთა ყრმათა.

ეკრძალენით ცრუ-წინასწარმეტყველთაგან, რომელნი მოვიდოდნენ თქვენდა სამოსლითა ცხოვართათა, ხოლო შინაგან იყვნენ მგელ-მტაცებელ. ნაყოფთა მათთაგან იცნეთ იგინი. ამინ.

<u>მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა</u>
<u>კ ვ ი რ ი ა კ ე ს ა უ ძ ღ ე ბ ი ს ა</u>

განვიხილოთ, ძმანო ქრისტიანენო, დღეს წარკითხული სახარებისაგან იგავი, შევიტყოთ რას ნიშნავს იგი და რას გვასწავლის მით მაცხოვარი.

კაცსა ვისმე, პატიოსანსა და მდიდარსა ესხნენ ორნი ძენი. უმცროსმან ძემან მისმან უთხრა მას ერთ-გზის: მამაო, მომეც მე ჩემი ნაწილი სამკვიდრებელისაგან, რათა წავიდე და ვიცხოვრო მე თვისად. განუყო მას მამამან ნაწილი მისი და არა მრავალთა დღეთა შემდგომ წარიღო მან იგი და წარვიდა ერთ შორს სოფელსა. იქ იწყო მან ცხოვრება არაწმიდებით და მოკლე დროს განაბნია მან ყოველი ქონება თვისი. ამ ჟამად მოხდა იქ დიდი შიმშილი, მოაკლდა მას საზრდო და იძულებულ-იქმნა დადგომად ერთისა მუნ მცხოვრებთაგანისა მოსამსახურედ, რომელმან გაგზავნა იგი მწყემსად ღორთა. და აჰა, ესერა წარჩინებულისა მამისა ძე იგი ისრეთსა უკიდურესსა მდგომარეობასა შინა შთავარდა, რომელ გული ეტყოდა მას განძღებად მუცლისა რქისა მისგან, რომელსა სჭამდნენ ღორნი და ისიცა არავინ მისცის მას. გარნა ბოლოს მოეგო იგი თავსა თვისსა, ესე იგი, იფიქრა და მიხვდა ვითარისა მდგომარეობისადმი მიიყვანა იგი ცოდვამან და ურჩებამან მისმან. მან ჰსთქვა: **რავდენთა სასყიდლით დადგინებულთა მამისა ჩემისათა ჰმატს პური და მე აქა სიყმილითა წარვსწყმდები, აღვსდგე და წარვიდე მამისა ჩემისა, და ვრქვა მას: მამაო, ვსცოდე ცად მიმართ და წინაშე შენსა, და არა ღირს ვარ წოდებად ძედ შენდა, არამედ მყავ მე, ვითარცა ერთი მუშაკთა შენთაგანი.** მაშინ აღსდგა, წარვიდა მამისა მიმართ და ვიდრე შორს-ღა იყო, იხილა იგი მამამან მისმან და შეეწყალა მას; მირბიოდა და დავარდა ქედსა მისსა ზედა და ამბორს-უყოფდა მას. **მამაო**, _ ჰრქვა ძემან, **ვსცოდე ცად მიმართ და წინაშე შენსა და არღარა ვარ მე ღირს წოდებად ძედ შენდა, არამედ მყავ მე, ვითარცა ერთი მუშაკთაგანი** (ლუკ იე, იც, ით, კ.) გარნა მამასა გაეხარდა მოქცევა მისი; უბრძანა მოსამსახურეთა თვისთა, შემოსონ იგი სამოსლითა ახლითა და შეაცვან ბეჭედი თითსა მისსა; შემდგომ დაუკლა ზვარაკი

ჭამებული, მოუწოდა მეგობართა თვისთა და იხარებდა ბრწყინვალედ. ამ ჟამად ძე იგი მისი უხუცესი იყო სხვაგან და მობრუნდა რა სახლსა შინა თვისსა, იხილა სერობა დიდი და განცხრომა, ჰკითხა ერთს მოსამსახურესა მიზეზი; შეიტყო-რა, გაჯავრდა და არ უნდოდა შესვლა სახლსა; გამოვიდა მამა და სთხოვა მას შემოსვლა, ხოლო მან უპასუხა: მე ყოველთვის შენთან ვიყავ, შენ გმონებდი და ერთხელაც ერთი თიკანი არ მომეც, მე რათა განვიხარო მეგობართა ჩემთათანა; ხოლო ძე ესე შენი, რომელმან შესჭამა ნახევარი საცხოვრებელისა შენისა მეძავთათანა, მოვიდა რა, დაუკალ მას ზვარაკი ჭამებული და გაიხარე. მამამან უპასუხა მას: **შვილო, შენ მარადის ჩემთანა ხარ და ჩემი ყოველი შენი არს; ხოლო აწ მხიარულება და სიხარული ჯერ-არს, რამეთუ ძმა ესე შენი მომკვდარიყო და განცოცხლდა, წარწყმედულიყო და იპოვა.**

ცხად არს, ძმანო ჩემნო, ჰაზრი იგავისა ამის: მამა, რომელსა ესხნენ ორ ძე, ნიშნავს თვით ღმერთსა; ძე უფროსი ნიშნავს კაცსა მართალსა და ღვთის-მოყვარესა, რომელი მარადის იმყოფება სახლსა შინა მამისა თვისისა ზეციერისასა, ესე იგი, მარადის აღასრულებს მცნებათა მისთა. ხოლო ძე უმცროსი და ყოველი მოქმედება მისი გამოხატავს ცხოვრებასა კაცისა ცოდვილისასა. კაცი ცოდვილი, მიიღებს რა ღვთისაგან სამკვიდრებელსა თვისსა, ესე იგი, ჭკუასა, გონებასა, სიმართლესა, სულსა და ხორცსა და ყოველსა, რაიცა აქვს კაცსა, განეშორება მამასა თვისსა ზეციერსა და დაღუპავს ამათ ყოველთა ცოდვასა და უსჯულოებასა შინა. უმცროსი იგი ძე, განაბნია რა ყოველი საცხოვრებელი თვისი, შეიქმნა მწყემსად ღორთა და იყო მშიერ და უძღებ. ეს გამოხატავს უკიდურესსა დაცემასა და წახდენასა კაცისა ცოდვილისასა, ოდეს იგი ესოდენ დაემონება უწმიდურთა ვნებათა, რომ შეიქმნება მსგავსი უუწმინდურესისა პირუტყვისა. გარნა უკანასკნელ უძღები იგი შვილი მოეგო თავსა თვისსა. ვიფიქროთ, ძმანო, გულის-ხმიერად სიტყვათა ამათთვის: **მოეგო თავსა თვისსა.** მოქცევასა და სინანულსა კაცისასა წინა უძღვის ესე: **მოეგო თავსა თვისსა**. ესე იგი შთაიხედა გულსა შინა თვისსა და საძაგელ ეჩვენა მას მდგომარეობა თვისი. ცოდვა მხოლოდ იქამდინ უფლებს გულსა შინა კაცისასა, ვიდრემდის კაცს გონება აქვს დაფანტული, ვიდრემდის იგი არ **მოეგო თავსა თვისსა**. გარნა ამაოდ ცდილობს კაცი ცოდვილი სრულიად დაივიწყოს თავი თვისი და დააჩუმოს სინიდისი; ამაოდ ფიქრობს იგი, რომელ ცოდვა დააკმაყოფილებს მას და სრულიად დაავიწყებს სახლსა და მამულსა მისის მამისასა, რომელსა განეშორა იგი. მოვა ჟამი, ოდეს სული მისი, შექმნილი ხატად და მსგავსად ღვთისა, იგრძნობს მოწყენასა და მწუხარებასა, შთავარდება საშინელსა შინა შიმშილსა. ცოდვა ვერ გააძღობს და ვერ გააბედნიერებს უკვდავსა სულსა კაცისასა; ცოდვა მხოლოდ ერთს წამს ამხიარულებს კაცსა; გავა წამი და ნაცვლად სიტკბოებისა დარჩა გულსა შინა სიმწარე, მოწყინება და სინანული. ნეტარ არს კაცი იგი, რომელმან ჟამსა ამას მოწყინებისა და სინანულისა მსგავსად უძღებისა მის, უთხრას თავსა თვისსა: რათა ვსტანჯავ მე სულსა ჩემსა, რათ ვატყუებ მე უბედურსა გულსა ჩემსა, რისთვის ვკვდები მე შიმშილით, აღვსდგე და მივიდე მამისა ჩემისადმი: იგი მოწყალე არს, იგი კვალად მიმიღებს მე, და მუნ მოვიპოვო მხიარულება და განსვენება სულისა ჩემისათვის.

ესრეთვე ჰქმენი შენცა, ძმაო ჩემო! აღსდეგ და მიიქეც მამისა შენისადმი; იგი არ გაყვედრებს ურჩებასა და ცოდვასა არცა ერთითა სიტყვითა, არამედ მიგიღებს შენ სიყვარულითა და სიხარულითა; იგი შეგმოსავს შენ ახლითა სამოსელითა, ესე იგი, მოგანიჭებს ახალსა მადლსა და სათნოებასა სულიერსა; იგი შეგაცვამს თითსა ზედა

შენსა ბეჭედსა ძვირ-ფასსა, ვითარცა ნიშანსა შერიგებისა და ღირსებისა შენისასა, იგი დაჰკლავს ზვარაკსა ჭამებულსა, ესე იგი, განგაძღებს შენ ნუგეშითა სულიერითა; ანგელოსნი ზეცათანი, ვითარცა თქმულ-არს სახარებასა შინა, განიხარებენ ღვთისა-თანა შენისა მოქცევისა და ცხოვრებისათვის.

გარნა რასა ნიშნავს და რას გვასწავლის ჩვენ, ძმაო, სიტყვა იგი უფროსისა ძმისა, რომელსა ეწყინა მობრუნება უძღებისა ძმისა და მოწყალება მისდამი მამისა თვისისა?

შეიძლება, რომ ამ სოფლად იყოს კაცი ვინმე ღვთის-მოყვარე, რომელი მარადის ემსახურება ღმერთსა და მარადის აღასრულებს მცნებათა მისთა, გარნა ითმენდეს ჭირსა და განსაცდელსა. შეიძლება, რომ მან ოდესმე იფიქროს გულსა შინა თვისსა: ღმერთო! მე ყოველთვის შენ გემსახურები, ყოველთვის ვასრულებ მცნებათა შენთა, გარნა არცა ერთი ნუგეში არ მომეც ქვეყანასა ზედა: **ესოდენი წელნი გმონენ შენ და არასადა მცნებასა შენსა გარდავხედ და მე არა-სადა მომეც ერთი თიკანი, რათამცა მეგობართა ჩემთა თანა ვიხარე**. უკეთუ ესრეთი ჰაზრი გაუჩნდა გულსა შინა თვისსა რომელსამე ღვთისმოყვარესა კაცსა, მაშინ მოაგონდეს მას პასუხი მამისა: **შვილო, შენ მარადის ჩემთანა ხარ და ჩემი ყოველი შენი არს.** რომელიღა ამაზედ უდიდესი ნუგეში გინდა შენ, ძმაო ჩემო, უკეთუ ჭეშმარიტად ხარ ძე ღვთისა და არა-ოდეს არ განეშორე მას? თუმცა ხარ შენ გაჭირვებული ამ სოფელში და მოკლებული ყოვლითა ნუგეშითა, ნუ გეშინის; იცოდე, რომ ღმერთი უმჯობესს რაიმეს ამზადებს შენთვის. იფიქრე, რაი არს უმჯობეს შენთვის? აქ, ამ მოკლე ცხოვრებაში, მოგცეს ღმერთმან მხიარულება და კმაყოფილება, ანუ მიგიტეოს შენ აქ ჭირსა და განსაცდელთა, ხოლო მომავალსა საუკუნესა შინა მოგცეს დაუსრულებელი ნეტარება? გარნა რას ვიტყვი: თვით აქაც, ამ სოფელში, თუმცა გაკლია ხშირად სოფლიური კმაყოფილება, გარნა შინაგანი შენი კაცი, წმიდა სინიდისი, კეთილი გრძნობა, სულიერი კმაყოფილება ას-წილ გყოფენ შენ უუბედნიერეს, ვიდრე ნუგეში ამის სოფლისა. ეს უნდა გახსოვდეს და ამით უნდა ნუგეშს სცემდე თავსა შენსა, ძმაო კეთილ-მსახურო!

გარნა ვინ გაბედავს და ვინ იტყვის წუთ სოფელში, რომ იგი იყოს უცოდველი და ემსგავსებოდეს უფროსსა ძმასა? ჩვენ ყოველნი ცოდვილნი ვართ, ძმანო ჩემნო, და უმეტესად ვემსგავსებით უმცროსსა მას ძესა; ხშირად განვეშორებით მამასა ჩვენსა ზეციერსა, გარნა ვისწრაფოთ და ვბაძვიდეთ მისსა მონანებასა და მოქცევასა. ამისათვისაცა ჰსთქვა მაცხოვარმან იგავი ესე, რათა განაღვიძოს გულთა შინა ჩვენთა მონანიება, რათა მოვიძაგოთ ცოდვა და ვნება და ვისურვოთ სულითა მიქცევა მამისადმი ჩვენისა ზეციერისა, რომელი და მოგვცეს ჩვენ ღმერთმან. _ ამინ.

<u>მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,</u>
<u>თ ქ მ უ ლ ი ს ო ფ ე ლ ს ჩ ხ ა რ ს</u>

მართლ-მადიდებელნო ძმანო ქრისტიანენო!

ვგონებ, თქვენ ყოველთა გაგიგონიათ და იცით, რომელ, ვისაც სურს, რათა იყოს ნამდვილი და ჭეშმარიტი ქრისტიანე და აცხოვნოს სული თვისი, მას უნდა ქონდეს

ორი ესე: მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება და კეთილი ყოფა-ქცევა. ღვთის მადლით, მართლ-მადიდებელი სჯული, ანუ სარწმუნოება გვიპყრიეს ჩვენ ყოველთა მტკიცედ; ვერავინ იტყვის, რომ ჩვენ არ გვახსოვდეს რომელიმე წეს-დებულება, ანუ ბრძანება სჯულისა; რაც ვისწავლეთ წმიდათა მამათაგან, ის ყოველი გვახსოვს და გვრწამს, გარნა კეთილს ყოფა-ქცევაში და სჯულის აღსრულებაში ვართ ფრიად სუსტნი და ნაკლულევანნი. ხოლო უფალი იესო ქრისტე წმიდასა სახარებასა შინა გვასწავებს ჩვენ, რომელ ჭეშმარიტი მისი მოწაფე არს მხოლოდ იგი, რომელი აღასრულებს მცნებათა მისთა. არა საკმაო არს სულის ცხოვნებისათვის ერთი მხოლოდ სარწმუნოება, არამედ სარწმუნოება შეერთებული საქმეთა-თანა; ყოველი კაცი უნდა ეცადოს და განიწმიდოს თავი თვისი ბოროტებისა და ბილწებისაგან; ყოველმან უნდა განიკითხოს თავი თვისი, განიცადოს გული თვისი და სცნას, რა ცოდვა ბუდობს მას შინა, რა ნაკლულევანება სჭირს მას.

ამისთვის მე მსურს, ძმანო, დღეს მოკლედ გითხრა თქვენ, რა ნაკლულევანება და რა ცოდვა შევნიშნე საზოგადოდ ამ ჩვენის ქვეყნის მცხოვრებთა შორის. პირველი და უსაშინელესი ჩვენი ცოდვა ის არის, რომელ სიყვარული და ერთობა ჩვენ შორის არ იპოვება; არ დარჩა თანხმობა და კეთილ-განწყობილება მოყვასთა შორის, აღარ გვახსოვს უმთავრესი მცნება ღვთისა: **შეიყვარე მოყვასი შენი, ვითარცა თავი თვისი**. ამ მცირე ჟამის განმავლობასა შინა, რაც აქ მე მოვსულვარ, ისრე არაფერი არ მაკვირვებს და მაწუხებს, როგორც საზოგადო განხეთქილება, მტერობა, შური, შურის-ძიება და სიძულვილი, რომელი სუფევს ქვეყანასა ჩვენსა; არა-თუ მეზობელთა შორის აღარ არის სიყვარული და მოყვარობა, არამედ ნათესავნი და მახლობელნი უმეტეს განხეთქილებაში არიან: ძმა ძმას ემტერება, მამა და შვილნი ვეღარ სდგებიან ერთად; დედანი ხშირად სწყევლიან შობილთა თვისთა, ძენი აღარ ემორჩილებიან მშობელთა. საშინელ არს და საზარელ წარმოდგენა ამის ყოვლისა! ამოდენი ჩივილი, დავა და მტერობა, რაც ამ პატარა ქვეყანაში არის, არსად არ გაგონილა ქვეყანაზედ. სხვა ქვეყანაში, ძმანო, როგორ შეიძლება, მამა შვილს, ანუ ძმა ძმას გაეყაროს; პირველად სირცხვილი არის და მეორედ ოჯახის დაცემა. თქვენც იცით, რომელ, რაც მეტი მუშაკი არის ოჯახში, ის ოჯახი უფრო გაკეთებულია და აღშენებულია; გარნა აქ როგორ შეიძლება ძმამ ძმასთან გასძლოს; თუ როგორმე ძმები კარგად იქნებიან ერთმანერთში, რძლები მაინც ვერ გასძლებენ ერთად ვერაოდეს. ამ მიზეზისა გამო ოჯახები არიან დაცემულნი და ღარიბნი; თუმც, ღვთის მადლით, მიწა და მამული გვაქვს ფრიად ნაყოფიერი, გარნა მაინც ღარიბნი ვართ. ამ მშვენიერს მამულში რომ იდგნენ ვინმე უცხო თესლნი, ძრიელ მდიდარნი და გაკეთებულნი იქმნებიან. ცხად არს, რომელ ჩვენმა უთანხმოებამ და განხეთქილებამ არა თუ სულითა წარგვწყმიდა, არამედ აქაც, ამ სოფელში, გაგვაფუჭა და დაგვამდაბლა.

მეორე ჩვენი ვნება და ჭირი, უმეტესად კეთილ-შობილთა შორის, არის უსაქმობა, ანუ უქმად დროების გატარება. ახლა, ძმანო, ისრედი დროება და ჟამი მოიწია, რომ ყოველი კეთილშობილი კაცი უნდა დაადგეს რომელსამე საქმესა და იყოს შრომაში და გამოზარდოს თავი თვისი შრომითა თვისითა. ძველს დროში კეთილ-შობილთა არ შეეძლოთ სხვა საქმე რაიმე გაეკეთებიათ, თვინიერ ომობისა და ლაშქრობისა, ვინაითგან მაშინ მრავალთა მტერთაგან იყო შეიწროებულ ქვეყანა ჩვენი და არა ქონდათ მათ დრო, თვინიერ ომობისა; გარნა აწ მოგვცა ღმერთმან მშვიდობა. შრომა და მუშაობა არ დაამდაბლებს კაცსა, არამედ უქმობა უმეტესად

წაახდენს და დაამდაბლებს კეთილშობილსა წოდებასა. უქმად მყოფი ადვილად იქმნს ყოველსა ცოდვასა, გონება და გული მისი მიდრეკილ არს ყოვლისა ბილწებისადმი; ხოლო კაცი, რომელსა არა აქვს მოცალება და ყოველთვის არის საქმეში, ადვილად ვერ შესცდება. რისგან განმრავლდა კეთილ-შობილთა შორის ურიგობა და სჯულის-გარდახდომილება, რისგან გვესმის მრავალნი შემარცხვენელნი საქმენი მათ შორის, თუ არა უქმობისაგან?

მესამედ, ჩვენი ცოდვა ის არის, რომელ არ გვიყვარს სიმართლე არც ლაპარაკში და არც ყოფა-ქცევაში. ყოველთვის მრუდედ ვლაპარაკობთ და მრუდედ ვიქცევით. მაცხოვარი გვასწავებს: **ნეტარ-იყვნენ, რომელთა შიოდეს და სწყუროდეს სიმართლისათვის, რამეთუ იგინი განსძღენ**. ისრე უნდა უყვარდეს კაცსა სიმართლე, როგორც მშიერს კაცს სურს და უყვარს პური. მაგრამ სად არიან ჩვენში სიმართლის მოყვარენი? ყოველნი მას სცდილობენ, რომ დამალონ სიმართლე, ანუ დააბნელონ იგი. საქმემ იქამომდე მიაღწია, რომელ მესმა, ვითომც ზოგნი, მოწოდებულნი მოწმედ, ფიცის ქვეშეცა იტყვიან სიცრუესა; გარნა ამას არ დავიჯერებ. ისრე როგორ გაფუჭდება სინიდისი, ისრე როგორ გაგვიწყრება ღმერთი, რომ ფიცის ძალი დაგვავიწყდეს!

ბოლოს, ძმანო, ამასაც დავუმატებ თქმულზედ: მესმა მე, ვითომც თქვენ შორის იყოს მკითხაობა. ამაზედ ვალი მაქვს გითხრა, რომ წმიდანი მამანი აღუკრძალავენ ესე ვითართა ზიარებასა, და, ვინც მივა მკითხავთან, იმას თითქმის სჯულზედ უარი უთქვამს. ვინც ჭკუიანად იფიქრებს და კარგად გამოსცდის, იგი მალე მიხვდება, როგორ ატყუებენ მკითხავები მოკლე ჭკუის კაცთა. ბევრი გამიგონია მე მათგან წახდენილი კაცი და ბევრი ავად-მყოფი მათითა უმეცრებითა მომკვდარიყოს.

ვეცადოთ, ძმანო, რომ სჯული ქრისტესი აღვასრულოთ საქმით და გამოვაჩინოთ ჩვენ სარწმუნოება ყოფა-ქცევაში. გახსოვდეს, რომ მარტო სარწმუნოება ვერ გვაცხოვნებს, თუ არ შევაერთეთ მასთან ყოფა-ქცევა. ქრისტიანე ცუდად მცხოვრები უარესად განარისხებს ღმერთს, ვიდრე მოუნათლავი უსჯულო, და უარესად დაისჯება, რაიცა ღმერთმან განაშოროს ჩვენგან. _ ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>გ ა ნ რ ღ ვ ე უ ლ ი ს კ ვ ი რ ი ა კ ე ს ა</u>

ეტყოდეს მას ურიანი, იგი შაბათი არს და არა ჯერ-არს შენდა აღებად ცხედარი შენი (იოან. ე, ი.).

უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან, განკურნა რა ოც-და-ათვრამეტის წლის უძლური განრღვეული, მდებარე ცხედარსა ზედა, ვითარცა გვესმა დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან, უბრძანა მას: აღსდეგ, აღიღე ცხედარი შენი და ვიდოდე. განკურნებული იგი კაცი სიხარულითა დიდითა აღსდგა ცხედრისაგან, აღიღო იგი და ვიდოდა. ეს იყო დღესა შაბათისასა. ურიათა, ოდეს იხილეს კაცი იგი, ეტყოდეს მას: შაბათი არს და არა ჯერ-არს შენდა აღებად ცხედარი შენი. და როდესაც შეიტყვეს, რომ მაცხოვარმან განჰკურნა იგი და უბრძანა აღება ცხედრისა შაბათსა, მაშინ იგინი აყვედრებდენ უფალსა და იტყოდენ, იგი სჯულისა

გარდამაქცეველი არისო. რას ნიშნავდა, ძმაო, ეს გასაოცარი ქცევა ურიათა? როგორ მოხდა, რომელ კეთილის-მყოფელსა მათსა, კაცის გამაბედნიერებელსა და განმაცოცხლებელსა, ნაცვლად მადლობისა, სიყვარულისა და პატივისცემისა, აყვედრებდენ, აგინებდენ და სდევნიდენ, და არა თუ სდევნიდენ, არამედ სახარებასა შინა შენიშნულ არს: მისთვის სდევნიდეს ურიანი იგი იესოს და ენება მოკვლა მისი. გესმის, ძმაო? ურიათა სურდა მოკვლა იესოსი, იმ იესოსი, რომელიცა იყო მათი კეთილის-მოქმედი, ცხოვრების და ბედნიერების მიმნიჭებელი. ამას ვერ დაიჯერებდა კაცი და ვერც წარმოიდგინდა, თუ თვით სახარება არ ახსენებდეს ამას. რისთვის იქცეოდენ ესრეთ ებრაელნი? რამეთუ ამას იქმოდა შაბათსა შინა.

აჰა, ძმანო, საშინელი და გასაოცარი მაგალითი მისა, თუ ვითარი მავნებელი არის კაცისათვის ყოველი ცრუ ჰაზრი; რა სახით მოსწამლავს კაცის გულს, რა სახით დააბნელებს ჭკუასა მისსა ზოგიერთი ამაო რწმუნება, უმართლო წარმოდგენა; რა სახით მოქმედობს იგი კაცის გულში, რანაირად გამოსცვლის მისსა ყოფა-ქცევასა და რაოდენთა ცოდვათა შინა შთააგდებს მას იგი. ურიათა ჰქონდათ გულში ღრმად შთანერგული ის ამაო რწმუნება, ანუ ჰაზრი, რომელ შაბათს კაცი უნდა იჯდეს უძრავად, არა ჰქმნას არცა ერთი საქმე, თუმცა საქმე იგი იყოს კეთილი და ღვთის-სათნო და, როდესაც მაცხოვარი მათდა განსანათლებელად და სასწავლებელად შაბათისა დღესა განკურნებდა სნეულთა, მაშინ იგინი სდევნიდეს იესოს და ენება მოკვლა მისი.

ჩვენ, ძმანო, ქრისტიანენი ვართ; უფალმან იესო ქრისტემან საღმრთოითა სწავლითა თვისითა განათავისუფლა კაცი ყოველთა ცრუთა, ამაოთა, მავნებელთა რწმუნებათაგან, რომელნი ფრიად სტანჯვიდენ და ავნებდენ ყოველთა წარმართთა და ურიათა, და მით უმეტეს სირცხვილი არის ჩევნთვის და შეუნდობელ, ოდეს ჩვენ გულშიც და გონებაშიც გაჩნდება და მუშაობს რომელიმე ცრუ ჰაზრი და ამაო რწმუნება; გარნა, საუბედუროდ, ქრისტიანეთაცა შორის არიან მრავალნი ესრეთნი ჰაზრნი, რომელნი დიდსა ვნებასა აძლევენ მათ. სიტყვა ჩვენი არა ერთ გზის შეეხებოდა ესრეთთა ცრუთა ჰაზრთა. მრავალგზის, შემლებისამებრ, ვიტყოდით აქ რომელთამე ესრეთთა ცრუთა რწმუნებათა ზედა და გაჩვენებდით ვნებათა, რომელნი წარმოსდგებიან მათგან. დღეს ჩვენ გვსურს გიჩვენოთ თქვენ კიდევ ერთი ცრუ და ფრიად მავნებელი ჰაზრი, რომელი მუშაობს ჩვენს ქვეყანაში და დიდსა ვნებასა აძლევს რომელთამე პირთა. გარნა, პირველ, გამოვითხოვ თქვენგან _ არა საწყენად მიიღოთ სიტყვანი ჩემნი. როდესაც რომელიმე ჰაზრი ღრმად აქვს შთანერგული გულში კაცს, თუ გინდ თვით კაცი იგი ჰგრძნობდეს, რომ ის აზრი არის ცრუ და მავნებელი, მაინც ეწყინება, თუ ვინმე შეეხო იმ ჰაზრსა და ცდილობს გაამტყუნოს იგი, გარნა ჩვენგან არ უნდა გეწყინოს, ძმაო, სიტყვა და დარიგება, როგორათაც შვილსა მამის დარიგება და მეგობარს საყვარელისა მეგობრისა და ძმის სწავლა არ უნდა ეწყინოს, მისთვის, რომელ ღმერთმან თვით ჩვენ მოგვცეს ესოდენი სიკეთე და ბედნიერება, რაოდენსაცა ჩვენი სული წადილობს თქვენთვის.

რომელი არის ეს ცრუ ჰაზრი და ამაო რწმუნება, რომელზედაც ახლა გვსურს ჩვენ უბნობა? ისა, ძმაო ჩემო, რომელ, ვითომც კეთილშობილისა კაცისათვის რომელიმე მუშაობა, შრომა ანუ რომელიმე ხელთ-საქმობა იყოს სათაკილო, ანუ სასირცხო, დამამდაბლებელი მისისა ღირსებისა. ეს ჰაზრი არის სრულებით ცრუ და გამოუთქმელად მავნებლი ჩვენთვის. მოკლედ, ესრეთ უნდა ვსთქვათ, რომ ქვეყანაზედ არ არის ისრეთი მუშაობა, რომელი კაცს აძლევდეს სარგებლობას, გარნა შემაგინებელი კი იყოს მისის ღირსებისა. ადვილად კი აღიხსნება, საითგან

გაჩნდა ის ჰაზრი, რომელ კეთილ-შობილისა კაცისათვის მუშაობა იყოს სათაკილო და სასირცხო. იყო ისრეთი დროება და გარემოება ჩვენ მამულში, როდესაც ნახევარი კერძო მცხოვრებთა უნდა ყოფილ-იყო აღჭურვილ თოფითა და იარაღითა, განმზადებულ ბრძოლად მამულის მტერთან. მაშინ თვით გარემოება მოითხოვდა, რომელ ესრეთთა პირთა ჰქონოდათ უმეტესი პატივი და მათ სიყრმიდგანვე შეაგონებდენ, რომელ მათთვის მდაბიო მუშაობა არის სირცხვილი. გარნა როდესაც მამულს არ ადგია ჭირი და მტერი არ აიწროებს, მაშინ ესრეთი შეგონება და ჰაზრი არის დიდად სავნებელი კაცისათვის. ვერაფრით, ვერცა საღმრთო წერილით, ვერცა ისტორიით ანუ ფილოსოფიურის განზრახვით ვერ გაამართლებს კაცი იმ ჰაზრს, ვითომც რომელთამე პირთათვის მუშაობა იყოს სასირცხო და დამამდაბლებელი. საღმრთო წერილი მარადის სიტყვითა და მაგალითითა გვასწავლის, რომელ მუშაობა არის საქმე კეთილი, საქები და ღვთის სათნო. ათასთა მაგალითთა შორის გამოვარჩევ ერთსა და წარმოგიდგენ: წმიდა მოციქული პავლე არ იყო არც ღარიბი და არც მდაბალის ხარისხისა. მას ჰქონდა ღირსება რომის მოქალაქობისა, რომელიც არა-თუ დაედარება, არამედ უმაღლესი არის ახლანდელისა კეთილ-შობილობის ხარისხისა, და ამასთანავე, იგი ესოდენ უყვარდათ ქრისტიანეთა, მისგან განათლებულთა, რომელ საჭირო რომ ყოფილ-იყო და ეთხოვა, არა თუ საჭმელსა და სასმელს მისცემდენ მას, არამედ საკუთარსა თვალსა ამოითხრიდა ყოველი მისი მოწაფე და მისცემდა, _ როგორათაც თვით მისწერს იგი კორინთელთა; გარნა როდესაც ესრეთი კაცი იშოვნიდა თავისუფალს დროებას, მაშინვე დაჯდებოდა და იწყებდა მუშაობას: იგი თვისი ხელით ჰკერვიდა კარვებს, ჰყიდდა და ამით იზრდებოდა, რათა არავინ დაემძიმებინა. ჩვენ რომ ქრისტიანენი ვართ, ეს მაგალითი საკმაო უნდა იყოს ჩვენთვის; გარნა არ შემიძლიან გაუშვა და არ წარმოგიდგინო კიდევ ერთი მაგალითი, რომელიცა დარწმუნებული ვარ, გაგაკვირვებს შენ. ჩინეთის ხელმწიფე, ანუ იმპერატორი, რომელსა სამასი მილიონი ქვეშევრდომი ჰყავს და სიმდიდრე აქვს აურაცხელი და წარმოუდგენელი, ყოველ წელიწადს, ერთ დანიშნულ დღეს, გამოვა მინდორში თავისი შვილებით და დიდებულებითურთ, თავისი საკუთარის, ხელით შეაბამს ხარებსა გუთანში, გაუძღვება მათ წინ, მოხნავს და დასთესს ყანასა; ამ ჟამად მას უმზერს აურაცხელი ერი, ყოველ მხრითგან შეკრებილი. რისთვის იქმს იგი ამას? მისთვის, რათა აჩვენოს, რომ მიწის მუშაობა არავისთვის არ არის სათაკილო და სასირცხვო, არამედ პატიოსანი და ღირსი. თუმცა იგი არის გაუნათლებელი კერპთ-მსახური, გარნა ამ შემთხვევაში იგი ჩვენცა, ქრისტიანეთა, გვაძლევს ფრიად გონიერსა და განათლებულსა მაგალითსა.

როგორ უნდა იფიქროს კაცმა, რომ მუშაობა არის სათაკილო და სასირცხო საქმე? მუშაობა კი არ დაგამდაბლებს შენ, ძმაო ჩემო, ვინც გინდა იყო, არამედ უქმად დროების განტარება, რომელი არის დედა ყოვლისა ცოდვისა. ღმერთო! რა სატირალი არის კაცის ბუნება! როგორ აფუჭებს მას ყოველი ცრუ ჰაზრი და ამაო რწმუნება! იგივე კაცი, რომელსა რცხვენის უბრალო მუშაობა, რომელი არ ცდილობს თავისი ხელის შრომით მოიგოს რაიმე, რავდენ-გზის მოტყუებით, ჭორით, ავაზაკობით და ყოვლითა უჯეროითა საშვალობითა ცდილობს მოგებად სიმდიდრისა. ესრეთ გააფუჭებს კაცის ბუნებასა ცრუ ჰაზრი! ცოდვისა არა რცხვენის, ცოდვას არ ერიდება და შრომა და მუშაობა კი სასირცხოთ მიაჩნია. ღმერთო! თვით შენ განაშორე ჩვენგან ყოველი ცრუ და მავნებელი ჰაზრი. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
მეცხრამეტესა კვირიაკესა

ხოლო თქვენ გიყვარდეთ მტერნი თქვენნი (ლუკ. ვ. ლე).

სხვათა მშვენიერთა დარიგებათა შორის, რომელნი ჩვენ გვესმა დღეს წარკითხული სახარებითგან, მაცხოვარი გვაძლევს ჩვენ იმ დარიგებასაც, რათა გვიყვარდეს ჩვენ მტერნი ჩვენნი, და კეთილს-ვუყოფდეთ მათ; **ხოლო თქვენ გიყვარდეთ მტერნი თქვენნი, და კეთილსა უყოფდეთ და ნურა რას უსასო-ჰყოფთ.**

ვინაითგან მცნება ესე იყო უცხო და თითქმის წინააღმდეგი ცოდვილის კაცის ბუნებისა, მეტადრე იმ ჟამად, როდესაც მაცხოვარმან პირველად გამოსთქვა იგი, მისთვის რომელ წარმართთა და კერპთ-მსახურთა სიძულილი და შურის-ძიება მტერთადმი მიაჩნდათ თითქმის დიდ-სათნოებად, ხოლო ებრაელთა, თუმცა მათი სჯული იყო ღვთისაგან მიღებული, მტერობა ცოდვად არ მიაჩნდათ, არამედ თვით მათი სჯული ასწავლიდა მათ: **კბილი კბილისა წილ, თვალი თვალისა წილ**, ამისთვის მაცხოვარმა, მისცა რა მოწაფეთა თვისთა ეს უჩვეულო მცნება, მაშინვე აჩვენა საფუძველი, ანუ მიზეზი, რომლისათვისაც იგი მოითხოვდა მათგან ესრეთსა მძიმესა მსხვერპლსა, რათა მათ შეიყვარონ მტერნიცა თვისნი. რომელი არს ეს საფუძველი, ანუ მიზეზი? ის, ძმანო ჩემნო, რომელ მაცხოვარმან მოგვცა ჩვენ უმაღლესი მადლი და უმშვენიერესი ზნეობითი სწავლა, და მოითხოვს მოწაფეთაგან, რათა იგინი იყვნენ უმჯობესნი ზნეობითა სხვათა კაცთა და აღემატებოდენ სათნოებითა და ღირსებითა, ვითარცა კერპთ-მსახურთა, ეგრეთვე ებრაელთა ზედა. ქრისტიანენი არიან ნათელნი სოფლისა, თესლი წმინდა, ერი რჩეული, მარილი ქვეყნისა. ჩვენ გვყო ღმერთმან ძედ ღვთისა, ამისთვის უდიდესსა მოითხოვს ჩვენგან სათნოებასა. **უკეთუ გიყვარენ თქვენ მოყვარენი თქვენნი, იტყვის მაცხოვარი, რა მადლი არს თქვენდა? რამეთუ ცოდვილნიცა მოყვარეთა მათთა ყვარობენ.** წარმართმაც და ურიამაც კი იცოდა შეყვარება მოყვარეთა და მეგობართა თვისთა. გარნა ქრისტიანე უნდა იყოს უმჯობესი და უმაღლესი მათზედა და ეს დაამტკიცოს მით, რომ მან შეიყვაროს მტერნიცა თვისნი, და **უკეთუ კეთილის მყოფელთა თქვენთა კეთილსა უყოფდეთ, რომელი მადლი არს თქვენდა? რამეთუ ცოდვილნიცა ამას ყოფენ**. რით უნდა განსხვავდეს ქრისტიანე ცოდვილთა კაცთაგან, უკეთუ იგი კეთილუყოფს მხოლოდ კეთილისმყოფელთა თვისთა? ამას კერპთმსახურნიცა, ცოდვილნიცა და ურიანიცა იქმონენ; ხოლო ჩვენ, ქრისტიანეთა, **გვიყვარდენ მტერნიცა ჩვენნი, კეთილსა უყოფდეთ მათ, და ნურარას უსასო-ვყოფთ.**

თუმცა თითქმის ორი ათასი წელი გავიდა მას აქეთ, რაც მაცხოვარმა წარმოსთქვა ეს დიდებული და განსაკვირვებელი სწავლა: **ხოლო თქვენ გიყვარდეთ მტერნი თქვენნი, და კეთილსა უყოფდეთ მათ**, და თუმცა განმავლობასა შინა უმეტეს თვრამეტის საუკუნოისა ათასთა და ბევრეულთა ქრისტეს მოწაფეთა თვით საქმით ცხოვრებასა შინა თვისთა აღასრულეს ეს საკვირველი მცნება და მით დაამტკიცეს, რომ კიდეც შეიძლება აღსრულება მისი, და ეს არათუ არ დაამდაბლებს კაცსა, არამედ უმეტესად აამაღლებს და გააკეთებს, გარნა ცოდვილსა

და დაცემულსა ბუნებასა კაცისასა ახლაც უჩნს იგი წინააღმდეგად. არას-გზით არ შეიძლება ამ მცნების აღსრულება, ფიქრობს ზოგიერთი კაცი. მტერი რომ შევიყვარო და ნაცვლად ბოროტისა კეთილი უყო მას, მაშინ იგი მე შემჭამს და დამჩაგრავს, მომაკლებს ყოველსა საცხოვრებელსა და თვით ცხოვრებასა. ესრეთ ფიქრობენ მრავალნი პირნი და ცდილობენ მტერობასა მტერობა მიაგონ, შურსა _ შური, სიძულილსა _ სიძულილი, და მით უმეტესად აღაგზნებენ მტერობის და შფოთის ცეცხლსა. ესრეთი ფიქრი და მოქცევა არის მავნებელი და უგუნური. მაცხოვარი იმას კი არ მოითხოვს ჩვენგან, რომ ჩვენ მტერთა თავი მივსცეთ შესაჭმელათ და არც ერთი ზომა არ მივიღოთ ჩვენი თავის დასაფარავად მტერთაგან. თუ მტერი გდევნის შენ, ძმაო, შეგიძლია შენ მიიღო ყოველნი ქრისტეანულნი, სჯულიერნი და კანონიერნი ზომანი შენი თავის დასაფარავად, გარნა სიყვარული მაინც გქონდეს მტრისადმი, არაოდეს არ ეძიებდე მისსა დაჩაგვრასა და წახდენასა, არამედ გულში კიდეც გებრალებოდეს იგი. მაგალითებრ: თუ გყავს მტერი ვინმე და მას სურს შენი დაჩაგვრა, მაშინ, შენ შენი მხრით, გაიხსენე, რომ მაცხოვარი იტყვის: **გიყვარდეთ თქვენ მტერნი თქვენნი და კეთილსა უყოფდით მათ**;Yპირველად ის ზომა მიიღე, რომ როგორმე შეურიგდე მას და მოსპო მის გულში მტრობა. თუ ეს აღასრულე და შეურიგდი, მაშინ შენ მოიგე კაცი და ქმენი დიდი მადლი; თუ ვერ შეიძლე და მტერმან განამრავლა დევნა და უსამართლოება შენდამი, შენ უნდა ეცადო დაფარვა თავისა შენისა იმ ზომითა, რომელსა გაძლევს შენ სამოქალაქო წესი და სოფლისა ამის ჩვეულება; გარნა მოძულებით მაინც ნუ მოიძულებ მას. ძვირად კი იქმნება ამ ქვეყანაზე ისეთი უგრძნობელი და გაქვავებული ხასიათის კაცი, რომელიც ხედვიდეს შენი მხრით სიმდაბლესა და სიყვარულსა და მაინც არ მოიშალოს დევნა და მტერობა შენი, და თუ კი, სამწუხაროდ, არის ესეთი კაცი, მაშინ იგი უნდა გებრალებოდეს შენ.

ბოლოს ის უფრო უნდა გვახსოვდეს ჩვენ, ძმანო ჩემნო, რომელ ამ დიდს და მაღალსა მცნებასა: **გიყვარდეთ თქვენ მტერნი თქვენნი,** აღასრულებს მხოლოდ ის კაცი, რომლის გული და ხასიათი არის სრულიად შეცვლილი, განათლებული და გაკეთებული სახარების სწავლითა და მადლითა. ეს მცნება არის თითქმის შევსება და ბოლო ქრისტიანულის ცხოვრებისა. რომელიც ქრისტიანე არ არის აღსრული მაღალსა ხარისხსა ზედა სარწმუნოებისასა, იგი ვერ შეიტკბობს ამ სწავლას და ვერ აღასრულებს მაღალსა ამას მცნებასა. წინაპირველად კაცმან უნდა იგრძნოს სრული ქრისტიანული სიყვარული ყოველთა მოყვასთა თვისდამი და მერმე მას შეუძლია შეიყვაროს მტერნიცა თვისნი. ამასთანავე წინაპირველად კაცმან უნდა განსწმიდოს გული თვისი ყოვლისა მრისხანებისა, სიძულილისა და ამპარტავნობისაგან და მერმედ შეუძლია აღასრულოს ესე მცნებაცა, ვითარმედ: **გიყვარდეთ მტერნი თქვენნი.**

როგორ შევიყვარო მე მტერნი ჩემნი, მეტყვის მე ვინმე კიდევ, თუ კი ვხედავ, რომ იგი არის ბოროტი, უმართლო ღვთის და სჯულის წინააღმდეგი. თუ ესრეთი ცუდი კაცი შევიყვარე, მაშინ მეც უნდა დავემგზავსო მას და შევიქმნე ბოროტი და ცუდი კაცი. არა, ძმაო! ეცადე და ყოველთვინ გაარჩიე თვით კაცი და მისი სიცუდე და ბოროტობა. კაცი შეიყვარე, ცოდვა, უსამართლოება და ბოროტება მოიძულე. კაცი არის ღვთის ქმნილება, შენი ძმა, უკვდავი არსება, ამისთვის ის უნდა გიყვარდეს; ხოლო უსამართლოება და ბოროტება, რომელიც, სამწუხაროდ, არის დანერგილი მის გულში, ეს გძულდეს. აღარ ვიტყვი მას, რაოდენი კეთილნი და სასარგებლონი საქმენი შეუდგებიან, უკეთუ ჩვენ შევიყვარებთ მტერთა ჩვენთა და

კეთილსა უყოფთ მათ. უმრავლესნი ნაწილნი ჩვენის უბედურებისა წარმომდინარეობენ მტრობისა და სიძულილისაგან. თუ მოვსპობთ მტრობასა და სიძულილსა, ესენი ყოველნი მოისპობიან და ნაცვლად მათდა განმრავლდება ჩვენს შორის სიყვარული, მშვიდობა, ერთობა, სიწმიდე და ბედნიერება სულიერი და ხორციელი, რომელიმცა განამტკიცოს ჩვენ შორის უფალმან იესო ქრისტემან თვისითა მადლითა. _ ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,
თქმული სოფლის ვანის ეკკლესიის კურთხევაზედ

მოგილოცავ თქვენ, საყვარელნო ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, კურთხევასა ეკკლესიისა ამის თქვენისასა. ვსთხოვ ღმერთსა, რათამცა წმიდა ეკკლესია ამიერითგან იყოს თქვენთვის წყაროდ სულიერისა მადლისა, ნუგეშინისმცემელად, განმწმედელად, განმანათლებელად და მაცხოვნებელად. კიდეც ვესავ ღმერთსა, რომელ იგი აღასრულებს ჩემსა ამას ვედრებასა. თქვენცა მისთვის დაშვერით და შეამკეთ, რათა მიიღოთ მისგან სულიერი აღშენება, სარგებლობა და მადლი სულთა თქვენთათვის; გარნა, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, უკეთუ ჭეშმარიტად გსურსთ და მოელით, რომ ამ ეკკლესიამ მოგცესთ სულიერი მადლი და სიწმიდე, და მეც დარწმუნებულ ვარ, რომელ ნამდვილად ამას მოელით და ისურვებთ, თქვენც თქვენი მხრით განიზრახეთ, იფიქრეთ და შეიტყეთ, რა უნდა ქმნას კაცმან, როგორ იხმაროს ეკკლესია და როგორ უნდა იქცეოდეს მას შინა, რათა ეკკლესია მისთვის იყოს ჭეშმარიტად სასარგებლო.

პირველად, კაცი, რომელსა სურს ეკკლესიაში მისვლა და წირვის მოსმენა, წინადვე უნდა მოემზადოს ამ საქმეს. კვირას ანუ დღესასწაულს დღეს, ვიდრე ეკკლესიაში მისვლამდე, ეცადე, ძმაო, და ისრე დააწყე შენი სული და გული, რომ ეკკლესიაში შესვლის დროს აღარაფერი არ გიშლიდეს გულს-მოდგინებით ლოცვის მოსმენასა. თუ კაცის აზრი დაფანტული არის, თუ ეკკლესიაში მან შემოიტანა ყოველი შფოთი და ზრუნვა, რომელიც მას აწუხებს სოფელში, რასაკვირველია, კარგად და სასარგებლოდ ვეღარ ილოცავს. ამისთვის ეცადე, ძმაო, და დაამშვიდე შენი გული, განიშორე შენგან ყოველი სოფლიური ზრუნვა და აზრი და მოსვენებული გულითა მიუახლოვდი ეკკლესიას; გარნა უწინარეს ეკკლესიაში შესვლისა, დასჯედ ერთს წამს ეკკლესიის ეზოში და მოიკრიფე გონება, კითხე შენ თავს: სად მიდიხარ? ეკკლესიაში ღმერთს უნდა წარუდგე, იქ ანგელოსნი და წმიდანი იქმნებიან შენნი მოწამენი. ხოლო უმეტეს ყოვლისა, ეცადე, რომ ყოველს კაცთან შერიგებული იყო და ძვირი არა ვისზედა არ გქონდეს. როგორ ილოცავს ის კაცი, რომლისა გული აღვსებულია შურითა და მტერობითა, რომელი აღშფოთებულ არს და აღელვებულ? ხშირად მოხდება, რომელ წირვის დაწყებადმდე ეკკლესიის ეზოში წაეჩხუბებიან ზოგნი ერთი მეორეს, აგინებენ ერთმანერთს და მერმე მივლენ ლოცვაზედ. რაღა ლოცვა იქმნება მათი ლოცვა? რაღა მადლი და ნაყოფი ექმნება იმ ლოცვას? თვით დღეს რომელნიმე აქა მდგომარეთაგანი ნადირობდენ მინდორში და მერმედ მოვიდენ წირვის მოსასმენად; როდესაც ღვთის-მოყვარენი კაცნი იდგნენ ცისკარზედ, იგინი ყვირილითა და ნადირობითა ემზადებოდენ ეკკლესიაში მისვლასა. რაღა მადლი

ექმნება მათ ლოცვას? მათი გული აღვსებულია მით, რაც ნახეს და გამოსცადეს იმ ნადირობაზედ. მათ არ ესმისთ ლოცვა და გალობა აქაური, ვინაითგან მათი სასმენელი ახლაც აღვსებულია ხმითა ნადირობისათა. თვალნი მათნი თუმცა უყურებენ ხატებსა, გარნა ისრევე ხედვენ მინდვრებს და ნადირთა; ერთი სიტყვით, ხორცი მათი კი აქ არის, გარნა სული და გული და სურვილი მათი იქ არის, ტყეში და მინდვრებში. ქრისტიანენი არიანა იგინი? არც თათრები, არც ურიანი არ დაარღვევენ და არ შეაგინებენ თვისთა დღესასწაულთა.

მეორედ, კეთილად მომზადებული ლოცვისათვის ეკკლესიაშიც წირვა-ლოცვაზედ კეთილად უნდა იდგეს და გულისხმიერად ილოცვიდეს. როდესაც შეხვალ ეკკლესიაში, იმას ნუ კი ფიქრობ, წინ დავდგეო; თუ ეკკლესიაშიც შენი პატივი და თავის-მოყვარება არ დაგავიწყდა, თუ იქაც ფიქრობ თავის გამოჩენას წინ-დადგომით, მაშასადამე რაღა ლოცვა იქმნება შენთვის? მრავალნი კარგვენ მადლსა და სულიერსა სარგებლობასა მით, რომელ ეკკლესიაში ეძიებენ წინ-დადგომას და თავის მოწონებასა. ეკკლესიაში იდეგ დუმილით და კრძალულებით; ნუ გავიწყდება, სადა ხარ; ლაპარაკი, იქით-აქეთ მიხედვ-მოხედვა, ერთი მეორის კაბების სინჯვა ეკკლესიაში ცოდვა არის. ეკკლესიაში კითხულობენ ლოცვებს, საღმრთო წერილს; ეცადე, რომ რაიმე გაიგო, რაიმე შევიდეს შენს გულში. ფრიად ცუდი ჩვეულება გვაქვს ყოველთა, რომელ სულ არ ვისმენთ და არ ვცდილობთ გავიგოთ აზრი წარკითხულის წიგნებისა; იქმნება ზოგიერთთა სამოციქულო და სახარება კი მოისმინონ დუმილით, გარნა დავითნის და ჟამნის კითხვასა არავინ ისმენს სრულიად; დიაკონიც ისე კითხულობს, რომ თითქმის იცის: მაინც არავინ არ ისმენსო; მაშინ ოდესცა დავითნში მრავალნი სანუგეშონი, მრავალნი დიდნი და აღმაშენებელნი აზრნი არიან, და ვინც კეთილად ისმენს მათ, მიიღებს დიდსა მადლსა. კითხვა, ლოცვა და გალობა მისთვის არის ეკკლესიაში დაწესებული, რომელ გაიგონოს ერმა და მიიღოს აღშენება; ხოლო უკეთუ ნაცვლად ლოცვის გაგონებისა, ნაცვლად სასოებისა და სიყვარულის შეგონებისა უქმად გაატარებს კაცი ეკკლესიაში დროებას, რა სარგებლობა იქმნება მისთვის ეკკლესიაში დგომა. ვინც გულის-ხმიერად ისმენს წირვა-ლოცვას და არ დაკარგავს არც ერთს აზრსა, იგი მიიღებს დიდსა განათლებასა სულიერსა. ყოველი სჯული და სწავლა ქრისტიანობრივი გამოითქმების იმ ლოცვებში და გალობაში, რომელნიც გვესმის ეკკლესიაში; მაშასადამე, ვინც გულის-ხმიერად ისმენს იმათ, იგი შეიტყობს, რაი არის სჯული და სწავლა ჩვენი. ისიც გახსოვდეს, ოდეს სდგეხარ და ლოცულობ ეკკლესიაში, გული შენი გრილად არ იყოს. მლოცველი რასმე უნდა გრძნობდეს გულში: დროსა ლოცვისასა იგი უნდა გრძნობდეს ან შიშსა თვისთა ცოდვათა და უღირსებათათვის, ანუ მწუხარებასა, ანუ სიყვარულსა ღვთისასა, ანუ სიტკბოებასა, ანუ ნუგეშსა, ანუ სხვა რომელსამე სულიერსა გრძნობასა. უკეთუ გულ-გრილად სდგეხარ ეკკლესიაში, არაფერს არ გრძნობ, ლოცვაცა შენი იქმნება გრილ, უნაყოფო. არიან მრავალნი, რომელნი ლოცულობენ მხურვალედ, გულს-მოდგინედ, რომელნი ჰპოულობენ ნუგეშსა და სიტკბოებასა ლოცვათა შინა; ხოლო არიან სხვანი, რომელნი ერთისა მხოლოდ გარეშეობისათვის მივლენ ეკლესიაში. ლოცვა ისრე უნდა უყვარდეს კაცს, როგორადაც საჭმელი და სასმელი უყვარს მშიერს, როგორადაც მოსწყურდება კაცსა, უკეთუ დიდ-ხანს არ მიიღო საჭმელი და სასმელი, ისრე უნდა მოსწყურდეს, უკეთუ დიდხანს დააკლდა წირვასა და ლოცვასა.

მესამედ, ის ვიფიქროთ, რა ბოლო ანუ რა ნაყოფი უნდა ჰქონდეს კეთილსა ლოცვასა და წესიერსა გულითადსა წირვა-ლოცვის მოსმენასა ეკკლესიასა შინა. ნაყოფი ჭეშმარიტისა და გულს-მოდგინებითისა ლოცვისა არის სულიერი წარმატება, უმჯობესობა, სულიერი სისრულე კაცისა. ჭეშმარიტი ლოცვა დაალბობს გულსა კაცისასა, გამოსცვლის ხასიათსა, გააკეთებს მას; როგორც სიტფო მზისა დაადნობს თოვლსა და ყინვასა და გაატფობს ჰაერსა, ეგრედვე მხურვალე ლოცვა დაადნობს და გააქრობს ვნებათა ბოროტის გულისასა. გინდა შეიტყო, კარგად და ნაყოფიერად გილოცავს, თუ არა? ადვილად შეგიძლიან შეიტყო: უკეთუ გული შენი ლოცვისაგან იგრძნობს მოსვენებასა და სიმშვიდესა, უკეთუ შენ ატყობ შენს თავს, რომ უმჯობესი და უკეთესი ხარ, ცოდვისა უმეტესად გრცხვენია და უმეტესად ჰგრძნობ სიყვარულსა ღვთისა და მოყვასისასა, მაშასადამე, კეთილად გილოცავს. თუ მართლა გულსმოდგინედ და მადლიანად ილოცე, ოდეს გამოსული ეკკლესიითგან ნახავ შენს მტერსა ანუ ძვირის-მოქმედსა, შენს გულში არა თუ სიძულილს გრძნობ, არამედ შეგებრალება იგი და მზად ხარ გარდაეხვიო მას კისერზედ და ყოველივე მიუტევო. გარნა უკეთუ გამოსრული ეკკლესიითგან ნახე ვინმე შენი მტერი და ძვირის-მოქმედი და გულში კვალადვე ის სიძულილი ანუ მტერობა იგრძენ, იცოდე, რომ ლოცვა შენი ყოფილა უნაყოფო და ცრუ. ახლა რა უნდა ვსთქვათ იმ ქრისტიანეთათვის, რომელნი, მოისმენენ რა წირვასა და გამოვლენ ეკკლესიითგან, მაშინვე მზად არიან ცუდი საქმისა და სიტყვისათვის: იმავე წამს, თვით ეკკლესიის ეზოში დაიწყებენ ყვირილსა და ჩხუბსა; რასაკვირველია, რომ მათ სრულიად არ ულოცავსთ; იგინი მხოლოდ ხელს აქნევდენ, რაღასაც მოძრაობას იქმოდენ ხელითა და სხეულითა, მაგრამ სულით არ ულოცავსთ. მრავალნი პირნი არიან, რომელნი წირვა-ლოცვას არ მოაკლდებიან, ძლიერ უყვარსთ ეკკლესიაში სიარული, მაგრამ მაინც უმჯობესნი არ არიან ცხოვრებითა! სჩანს, რომ იგინი მხოლოდ გარეშეობით ლოცულობენ პირმოთნეობით. არიან კიდევ ერის-კაცნი, რომელნი ხორცს არაოდეს არ სჭამენ; დღე და ღამე ვითომც ლოცულობენ; გარნა ისრედი საშინელი ხასიათი და ყოფა-ქცევა აქვსთ, რომელ მრთელი ის სოფელი, სადაც იგინი სცხოვრობენ, შეწუხებულია მათგან. რას ნიშნავს ეს? იმას, რომ მათ არ იციან, რაი არს ლოცვა. იგინი ფარისევლობით ლოცულობენ და არა სიმდაბლით და სიყვარულით. ხოლო თქვენ, ძმანო ჩემნო, ისრე ილოცეთ, რომ ლოცვამ გული გაგიკეთოსთ და ყოფა-ქცევა შეგიმკოსთ. _ ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>ბზობის კვირიაკესა</u>

და შევიდა იესო ტაძარსა მას ღვთისასა და გამოასხა ყოველივე იგი გამსყიდველი, და ყოველი, რომელი ისყიდდა ტაძარსა შინა და ტაბლები იგი მეკერმლეთა დაუქცია... და რქვა, წერილ არს: სახლსა ჩემსა სახლ სალოცველ ეწოდოს, ხოლო თქვენ გიყოფიეს იგი ქვაბ ავაზაკთა (მატ. კა. იბ, იგ.).

დღესასწაულობითი შესვლა მაცხოვრისა იერუსალიმს, რომელსა დღეს იხსენებს წმიდა ეკკლესია, იყო ერთობ შესანიშნავი შემთხვევა სოფლიურსა ცხოვრებასა შინა

მისსა მით, რომელ აქ მაცხოვარი მოიქცა თითქმის წინააღმდეგ თვისისა ჩვეულებისა: მან არა თუ არ დაჰფარა, ჩვეულებრივ, თვისი დიდება, არამედ განცხადებულად მიიღო ერისაგან უჩვეულო პატივისცემა. იგი შევიდა იერუსალიმს, ვითარცა ერთი ძლევა-მოსილი მეფე შევალს სატახტოსა ქალაქსა თვისსა. მას მიეგებნენ ყოველნი ქალაქის მცხოვრებნი, დაუფენდენ მას შესამოსელსა და რტოებსა ბაიასასა და ღაღადებდენ ყოველნი აღტაცებულითა ხმითა: **ოსანნა ძესა დავითისსა, კურთხეულ არს მომავალი სახელითა უფლისათა, ოსანნა მაღალთა შინა.**

მართალია, მაცხოვარმან ამ შემთხვევაში მისთვის შესცვალა თვისი ჩვეულება, მისთვის მიიღო დღეს განცხადებული მეფური დიდება და პატივი, რომელ ესრეთი მისი შესვლა იერუსალიმს იყო თქმული წინასწარმეტყველისაგან და დღეს უნდა აღსრულებულ- იყო იგი. გარნა რას ნიშნავს, ძმანო, მეორე იგი შემთხვევა, ესე იგი, როდესაც მაცხოვარი, შემდგომად შესვლისა იერუსალიმს, შევიდა ტაძარსა მას ღვთისასა და **გამოასხა ყოველი იგი გამსყიდველი, და ყოველი, რომელი ისყიდდა ტაძარსა შინა, ტაბლები იგი მეკერმლეთა დაუქცია... და რქვა, წერილ არს: სახლსა ჩემსა სახლ სალოცველ ეწოდოს, ხოლო თქვენ გიყოფიეს იგი ქვაბ ავაზაკთა**. რას ნიშნავს, რომ აქაც მაცხოვარი იქცევა წინააღმდეგ თვისისა ჩვეულებისა? ესე იგი, როდესაც ხედავს დიდსა უწესოებასა და შფოთსა საყდარსა შინა ღვთისასა, ნაცვლად სიტყვიერისა დარიგებისა და მშვიდისა შეგონებისა, იგი მოიხმარს მეფურსა უფლებასა მისსა, განასხამს ტაძრისაგან ყოველთა უწესოდ მქცეველთა, მოვაჭრეთა და მეშფოთეთა. დააქცევს ტაბლებსა მეკერმლეთასა და აყვედრებს მათ ფიცხლად: **სახლსა ჩემსა სახლ სალოცველ ეწოდოს, ხოლო თქვენ გიყოფიეს იგი ქვაბ ავაზაკთა?** ვგონებ, ძმანო ჩემნო, რომ ესრედ ფიცხლად მისთვის მოიქცა აქ მაცხოვარი, რათა მტკიცედ შეაგონოს ურიათა მათ, რა დიდი ცოდვა არის უწესოდ ქცევა და შფოთი საყდარში და ვითარითა შიშითა და კრძალვითა ჯერ არს დგომა საყდარსა შინა ღვთისასა.

თუ ვინმე ჩვენ ქრისტიანეთა შორის იფიქრებს, რომ ჩვენთვის არ არის საჭირო ესრეთი ფიცხელი შეგონება, ის ერთობ იქმნება შემცდარი. მართალია, ვაჭრობა, მეკერმლეობა და ავაზაკობა არ მოხდება საყდართა შინა ქრისტიანეთასა; გარნა თუ ფიქრობ, ძმაო, რომ ჩვენ, ქრისტეანეთათვის არ არის საჭირო შეგონება და გაფრთხილება ამ საგანზე, ფრიად შემცდარი ხარ. მრავალი გვაკლია ჩვენცა ამ შემთხვევაში და დიდად შორავს მოქცევა ჩვენი საყდართა შინა საღმრთოთა კანონთაგან. თუ ოდესმე, ძმაო ჩემო, სოფლის საყდარში დიდ დღესასწაულზე წირვას დაესწარი, გეხსოვნება, რა უწესოდ იქცევიან სოფლის მცხოვრებნი საყდარსა შინა. მეტად შეწუხდება კაცი, არა მოკლებული ქრისტიანულითა გრძნობითა, როდესაც იგი ნახავს, რა რიგად დგანან და იქცევიან საყდარში სოფლის მცხოვრებნი. ესრეთ იფიქრებს, რომ სრულიად არავის არ ახსოვს, სად დგას და რისთვის მოსულა იქ. განათლებულ ქვეყნებში ათასი და ბევრეული კაცი ერთად შეკრებული დიდსა საყდარსა შინა ესრეთითა დუმილითა და კრძალვითა სდგას და ლოცულობს, რომ უცებ შეხვიდე, იფიქრებ აქ არა ვინ არ არისო. ჩვენ საყდრებში კი, მეტადრე სოფლებში, თუ ბევრი შეიკრიბა ხალხი, ისეთი შფოთი და ხმიანობა გაჩნდება, რომ სრულიად არავის არ ესმის ლოცვა, კითხვა და გალობა. კარგად რომ დაუკვირდე, იფიქრებ, ეს ხალხი ლოცვისათვის კი არ მოსულა, არამედ სალაპარაკოდ და ახალი ამბის შესატყობელად. სუყველაზე უარესად კი დედაკაცნი იქცევიან. საუბედუროდ, თვით სამღვდელოთაც არ იციან კრძალვით

დგომა საყდართა შინა. მაშასადამე, არ შეუძლიათ ასწავლონ და მისცენ მაგალითი ერის კაცთა, და უთუოდ ეს უნდა იყოს უმთავრესი მიზეზიც ამ სამწუხაროისა უწესოებისა.

აქ, ამ ჩვენ საყდარში, თუმცა ღვთის მადლით სოფლებთა მცხოვრებზე ცოტა უკეთ ვიცით დგომა და მოქცევა, გარნა შეცდები, ძმაო, თუ იფიქრე, რომ ჩვენ კი სრულიად კანონიერად ვიქცევით და არ გვმართებს გაფრთხილება. როდესაც ერთის მხრით გავიხსოვნებთ იმ განათლებულის ქვეყნების მაგალითსა, რომელიც უწინ მოგახსენეთ, მეორეს მხრით მას, რომ აქ ქალაქი არის და ქალაქის მცხოვრებნი უფრო განათლებულნი უნდა იყვნენ, ვიდრე სოფლის მცხოვრებნი, მესამედ მას, რომელ სოფლის მცხოვრებნი, შემოვლენ რა აქ, თქვენ გიყურებენ და თქვენგან მიიღებენ მაგალითსა, იძულებული ვართ თქმად, რომელ ჩვენიცა ქცევა შორავს იმ შიშისა, კრძალვისა და მორიდებისაგან, რომელთა მოითხოვს ჩვენგან საღმრთო სჯული ჩვენი.

წერილ არს, სთქვა უფალმან, **სახლსა ჩემსა სახლ სალოცველ ეწოდოს, ხოლო თქვენ გიყოფიეს იგი ქვაბ ავაზაკთა.** საყდარი, ძმაო, მეტი არაფერი არ არის, მხოლოდ სახლი სალოცველი. მაშასადამე, როდესაც ემზადები საყდარში მისვლას, მეტი არასფერი არ უნდა გქონდეს გულში, მხოლოდ ლოცვა და ლოცვის სმენა. გარნა ვხედავ, როდესაც შენ მოხვალ საყდარში, სხვა რაღაც განზრახვა გაქვს გულში. განათლებულ ქვეყნებში ზოგიერთნი ღვთის-მოყვარენი პირნი საყდარში წასვლის დროს იცვამენ უკანასკნელს ღარიბს ტანისამოსს, თუმცაღა იყვნენ მდიდარნი, ეკკლესიაში დადგებიან სადმე კუთხეში ანუ მოეფარებიან სვეტს და ისე გაატარებენ წირვას, რომ ერთს კაცს არ შეხედვენ და ხმას არავის გასცემენ. ჩვენ ქვეყანაში კი მიმსვლელი ეკკლესიად ჩაიცვამს უმჯობესსა თვისსა სამკაულსა, საყდარში დადგება წინ, ერთ კაცს არ დასტოვებს, რომ არ გამოელაპარაკოს, ლოცვას კი ერთსაც ყურადღებით არ მოისმენს. ესეთი არის ჩვენი ჩვეულება და ზნეობა! რა სახით უნდა იმუშაოს ჩვენს გულში მადლმან წირვისა და ლოცვისამან? ჰოი, რა საწყალნი და განუნათლებელნი ვართ ჩვენ! ყოველი, რაიცა არს ქვეყანაზე ღვთისაგან და წმიდათა მამათაგან განჩინებული ჩვენდა განსანათლებელად და საცხოვნებელად, ჩვენ უსარგებლო ვყავით ცუდისა გამო ჩვენისა ზნეობისა.

ნუ იქნება, ძმანო, ამიერითგან ესრეთ! საყდარში მიხვიდოდე საღმრთო წერილისა და ლოცვისა მოსმენისათვის. თუ გსურს, რომ საყდარში მისვლა უნაყოფოდ არ დარჩეს შენთვის, ესრეთ მოიქეცი: რა გუნებაზედაც ხარ იმ დღეს, როდესაც მიდიხარ საყდარში, შეგიძლიან იმ გუნებითვე შეხვიდე, ესე იგი, თუ მხიარული ხარ რისგანმე, იმ დღეს შედი საყდარში მხიარულად, მადლობა შესწირე ღმერთსა, რომელმან მოგცა მხიარულება. თუ მწუხარეს ხარ რისგანმე, შეიყვანე შენთან შენი მწუხარება საყდარში, ისარგებლე მწუხარის გუნებითა, მწუხარითა და შემუსრვილითა გულითა ილოცე იმ დღეს. ყოველ შემთხვევაში, უგრძნობელად და დაფანტულის გონებით ნუ ხარ საყდარში. ამინ.

<u>მოკლე მოძღვრება</u>
<u>დიდ ხუთშაბათს ფეხის ბანვაზე</u>

ესე თუ სცანთ, ნეტარ ხართ, უკეთ ჰყოფდეთ ამას (იოან. იგ. იზ.).

მოციქულნი ყოველნი იყვნენ განცვიფრებულ, ოდეს მაცხოვარმან იწყო ხელითა თვისითა ბანვა ფერხთა მათთა, გარნა უმეტესად ყოველთა პეტრე მოციქული. ამან უწინარეს რაოდენისამე დღისა იცნო, ირწმუნა და აღიარა, რომელ მოძღვარი მათი, იესო ქრისტე, არის ძე ღვთისა ცხოველისა და აჰა ესერა ხედავს, რომელ იგი აღსდგა სერობისაგან, აღიღო ჭურჭელი წყლისა, მოიდრიკა მუხლნი და ვითარცა მონამან, იწყო ბანვა ფერხთა მოწაფეთასა. **უფალო, შენ დამბანა ფერხთა ჩემთა?** ჰკითხა მას განცვიფრებულმან პეტრე, ოდეს უფალი მივიდა მასთან დაბანვად ფერხთა მისთა, **არა დამბანო უკუნისამდე ფერხნი ჩემნი...**

მართლა ერთობ საკვირველი იყო ხილვა ამ მოქმედებისა. რისთვის ჰქმნა ეს უფალმან? რისთვის დაიმდაბლა ეგოდენ მან თავი თვისი? პირველად მისთვის, **რამეთუ შეიყვარნა თვისნი იგი ამა სოფელსა შინა და სრულიად შეიყვარნა იგინი** (იოან. იგ, ა), ვითარცა იტყვის იოანე მახარებელი, აღმწერელი ამ შემთხვევისა. ამით მან გამოაჩინა განუზომელი თვისი სიყვარული მოწაფეთადმი და თვით საქმით მოგვცა ჩვენ მაგალითი სიმდაბლისა და თავის უარის ყოფისა. არა საკმაოდ შერაცხა მან სიტყვითა მხოლოდ სწავლა ჩვენი, არამედ მანვე პირველად აღასრულა, რასაც ასწავლიდა, **სახე მიგეც თქვენ, რათა ვითარცა ესე მე გიყავ თქვენ, ეგრეთვე თქვენცა ჰყოფდეთ** (იოან. იგ, იე), თვით უფალმან აღუხსნა მოწაფეთა თვისთა. ამიერითგან მოწაფეთა მისთა სრულიად უნდა გამოსცვალონ სახე თვისისა ყოფაქცევისა; ამიერითგან ყოველი მათი მოქმედება უნდა დაეფუძნოს სიყვარულსა და სიმდაბლესა ზედა; ამიერითგან უდიდესი მათ შორის უნდა იყოს მსახურ ყოველთა, და წინამძღვარი, ვითარცა მონა; ამიერითგან ჩვენ უნდა დავსტოვოთ, დავივიწყოთ, ყოველი ამპარტავნება, თავის მოყვარება; ამიერითგან ჩვენ ვართ ერთი მეორის ძმანი, მსახურნი... **ესე თუ ჰსცანთ, ნეტარ ხართ, უკეთუ ჰყოფდეთ ამას.**

ძმანო ქრისტიანენო! უფალმან დღეს არათუ ათორმეტთა დაჰბანნა ფერხნი, არამედ, მათ შორის და მათ მიერ ჩვენცა ყოველთა დაგვბანს იგი ფერხთა. არა თუ მოციქულთა მხოლოდ მისცა სახე, არამედ მათ მიერ ყოველთა მისთა მომავალთა მორწმუნეთა. ჩვენცა გვეტყვის იგი დღეს: ესე თუ ჰსცანთ, ნეტარ ხართ, უკეთუ ჰყოფდეთ ამას. ესრეთითა სიმდაბლითა და სიყვარულითა გვასწავლის იგი ჩვენ სიმდაბლესა, სიყვარულსა, თავის უარის ყოფასა. ნუთუ შესაძლებელი არის წინააღუდგეს ვინმე ესრეთსა მისსა ლმობიერებასა და სიკეთესა! ვინ იქმნება ეგოდენ გაქვავებული გულითა, რომ თვითონაც, წარმომდგენელი ეგოდენისა მისისა სახიერებისა, არ დაემხოს წინაშე მაცხოვრის ხატისა და არ დაბანოს ცრემლითა თვისითა ფერხნი მისნი.

ესე თუ ჰსცანთ, ნეტარ ხართ, უკეთუ ჰყოფდეთ ამას! ნეტარ ხართ, უკეთუ მიითვისებთ ამ მაგალითს და კანონად დაიდებთ მას; ნეტარ ხართ, უკეთუ ემსახურებით მოყვასთა თქვენთა ყოვლითა სიყვარულითა და სიმდაბლითა. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
მესამესა მენელსაცხებლეთა კვირიაკესა, შემდგომად აღდგომისა

და მიჰხედა და იხილა, რომელნი იგი დასდებდეს შესაწირავსა ფასის-საცავსა მას მდიდარნი. და იხილა ვინმე ქვრივი გლახაკი, რომელმან დასდვა ორი მწვლილი; და სთქვა: ჭეშმარიტად გეტყვი თქვენ, რამეთუ ქვრივმან ამან გლახაკმან უმეტეს ყოველთასა შესწირა. რამეთუ ამათ ყოველთა ნამეტნავისაგან მათისა დასდვეს შესაწირავსა ამასა ღმრთისასა, ხოლო ამან ნაკლულევანებისაგან თვისისა ყოველი, რაიცა აქვნდა საცხოვრებელი შესწირა (ლუკ. 21. 1-4).

აწინდელი ჩვენი სიტყვა, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, იქმნება გაგრძელება იმ სიტყვისა, და იმავე საგანზე, რომელზედაც ვსთქვით ჩვენ სიტყვა წარსულს კვირიაკეში. გარნა, პირველად მოვიყვან სახარებისაგან ერთს მოკლე მოთხრობას, რომელიც ფრიად შეეწევა, დაამტკიცებს და განამაგრებს სიტყვასა ჩვენსა.

ერთხელ, უფალი ჩვენი იესო ქრისტე მოწაფეებითურთ თვისით იყო იერუსალიმის ტაძარსა შინა და დაინახა, რომ ერთმა გლახაკმა ქვრივმა დედაკაცმა დასდვა შესაწირავად ეკლესიასა ორი მწვლილი, ანუ ორი ფარა, მაშინ, როდესაც იქავე მდიდარნი შესწირვიდენ დიდ-ძალს ფულსა. მაცხოვარმან მიიქცა და უთხრა მოწაფეთა თვისთა: **ჭეშმარიტად გეტყვი თქვენ, რამეთუ ქვრივმან ამან გლახაკმან უმეტეს ყოველთა შესწირა, რამეთუ ამათ ყოველთა ნამეტნავისაგან მათისა დასდვეს შესაწირავსა ამასა ღვთისასა, ხოლო ამან ნაკლულევანებისაგან თვისისა ყოველი, რაიცა აქვნდა საცხოვრებელი შესწირა.** ამ მოკლე მოთხრობისაგან გამოდის ის სანუგეშო ჭეშმარიტება, რომელ ღმერთი მოწყალების თვალით უყურებს ყოველსა გულ-წრფელსა და ერთგულსა შესაწირავსა, რაც გინდა მწვლილი იყოს იგი, მაშასადამე, ყოველსა ღვთის მოყვარესა კაცსა უნდა უყვარდეს შეწირვა ღვთისა და მსახურება ნაყოფისაგან თვისისა.

სხვათა შესაწირავთა და მსახურებათ შორის, რომლითა ქრისტიანე კაცს შეუძლია დაამტკიცოს თვისი ერთგულება და სასოება ღმერთზე, ძველთაგანვე მიღებულ არს ანთება ეკლესიაში წინაშე ხატთა წმინდა სანთლისა. რას ნიშნავს ეს ჩვეულება? რას მოასწავებს წინაშე ხატისა ანთებული სანთელი? როგორადაც ახსნიან წმინდანი მამანი, როდესაც კაცი სანთელს აღანთებს წინაშე ხატისა, ამით იგი ხილულითა ნივთითა გამოუცხადებს ღმერთსა, რომელ მისი გულიც და სულიც არის ანთებული ერთგულებითა, სიყვარულითა და სასოებითა ღვთისადმი. ყოველთა შორის ურიცხვთა ქვეყნიერთა ნივთიერებათა, განგებ გამორჩეულ არს წმინდა სანთელი ძღვნათ ღვთისა, მისთვის რომელ იგი არის შედგენილი ტკბილისა და კეთილ სუნნელისა მასალისაგან, ესე იგი, თაფლისაგან, რომელსა ფუტკარი შეკრებს სხვათა და სხვათა ყვავილთაგან, მაშასადამე, იგი არის ყოველ ნივთთა შორის უმშვენიერესი და უწმინდესი. გარნა, მეორე მნიშვნელობაც აქვს ანთებულს სანთელს. იგი ანათლებს და ათბობს გარემოს თვისსა, მაშასადამე, იგი გამოხატავს მადლსა სულისა წმინდისასა, რომელი ერთბაშად ათბობს და ანათლებს გულსა კაცისასა. მაშასადამე, კარგს და კარგის მომასწავებელს ძღვენს მიართმევს ის კაცი ღმერთსა, რომელიც ეკლესიაში აღანთებს სანთელსა. გარნა

ესრეთსა ღვთის მსახურებასა და შეწირვასა აქვს მეორე კერძო, რომელიც უფრო დიდს ფასს და მნიშვნელობას აძლევს მას, რომელზედაც ახლა უნდა ვსთქვათ ჩვენ მოკლედ.

წმინდა სანთლის ანთებით მსახურება და შეწირვა ღვთისადმი მით არის კარგი, რომელ, პირველად, იგი შეუძლია აღასრულოს ყოველმა კაცმა, ესე იგი, არა თუ მდიდარმა და შეძლებულმა, არამედ თვით უღარიბესმა. როგორადაც თავიდგანვე მოყვანილი მაგალითი გვიმტკიცებს, ღმერთი უყურებს არა რაოდენობასა შესაწირავისასა, არამედ ერთგულებასა შემწირველისასა. მეორედ, იმ ფულით, რომელიც რჩება ეკლესიაში გაყიდული სანთელისაგან, მრავალი ფრიად პატიოსანი და ღვთის სათნო საქმე სრულდება. იქნება შენ, ძმაო, არც კი გიფიქრია ამაზე და არც კი იცი, რა კეთდება იმ ფულით, რომელიც შემოვა ეკლესიაში სანთლის გაყიდვისაგან? ამისთვის საჭიროდ ვრაცხ ახლა მოკლედ აღგიხსნა შენ.

მრავალი კეთილი და ქვეყნისათვის სასარგებლო საქმე კეთდება იმ ფულისაგან მთელს ჩვენს სახელმწიფოში და თითქმის ყოველთა ქალაქთა შინა. სხვათა შორის სასწავლებელთა საეროთა ყოველგან, ვითარცა უწყით თქვენც ყოველთა, არიან სასულიერო სასწავლებელნი, რომელთა შინა იზრდებიან და სწავლობენ თითქმის უმეტეს ოცი ათასის ყმაწვილისა. მათ შორის, თითქმის ნახევარი არიან ობლები, ამ სასწავლებელში სწავლობენ და ემზადებიან, და მათგან გამოდიან ყოველი ხარისხის სამღვდელონი და საეკლესიო მსახურნი. წარმოიდგინე ახლა, რაოდენი ფული დასჭირდება სასულიერო მთავრობას ხსენებულთა სასწავლებელთა შენახვისათვის? საითგან შემოდის ეს ფულები? უმეტესი ნაწილი იმ სანთლის ფულისაგან, რომელიც იყიდება და რჩება ეკლესიაში. გარდა ამოდენი ურიცხვი ხარჯისა, თვით ეკლესიებს შენახვა უნდა და ხარჯი: შესამოსელი, წიგნები, სამკაული, შენობის დაცვა და შეკეთება. ესენიც ყოველნი დაკმაყოფილდებიან ერთი მხრით იმავე წყაროისაგან.

ახლა, ძმაო, იფიქრე და წარმოიდგინე, ერთად რაოდენი კეთილი და მოსაწონი კერძო აქვს ამ ჩვეულებას, ესე იგი, სანთლის ანთებას, რაოდენი კეთილი და სასარგებლო საქმე შეუდგება მას! მცირე რამე ფულს გამოიღებ შენ და აღანთებ სანთელს წინაშე ხატისა; ამით პირველად შენ მიართმევ ღმერთს ძღვენსა და პატივს სცემ ხატსა მისსა, მეორედ ეწევი შენი სალოცველის შენახვასა და შემკობასა, იმ სალოცველის, სადაცა ძვალთა შენთა წინაპართა-თანა შენცა უნდა მიიღო საუკუნო განსვენება. მესამედ, რაც აქითგან გადარჩება, ის მოიხმარება ობლების გამოსაზდელად სასწავლებელთა შინა; მაშასადამე, ერთითა და იმავე მცირითა ხარჯითა სამსა უპირველესსა სათნოებასა ასრულებ! ვისაც ეს ესმის, უთუოდ ის შეიყვარებს სანთლის აღნთებასა ეკკლესიასა შინა. უეჭველია, ეს კარგად ესმისთ დალოცვილთა რუსეთის მართლ-მადიდებელთა მცხოვრებთა. იქ თვით უკანასკნელი და უღარიბესი კაცი ისე არ მოისმენს წირვას, რომ მცირე მაინც სანთელი არ აღანთოს. შენც შეგიძლია დაუკვირდე მათს ერთგულებასა და ხასიათსა, მაგალითებრ: რა საშუალება და ღონე უნდა ჰქონდეს უბრალო სალდათს? ვგონებ, ის თვეში ორ აბაზსაც ვერ ნახავს თავის ხელში; მაგრამ, თუ დაუკვირდები მათს საქციელს, ძვირად დაინახავ, რომ მათგანმა ვინმემ არ აღანთოს მცირე მაინც სანთელი საყდარში წირვაზე. დაუკვირდი კიდევ, თუ გინდა, უბრალო მუშა ბერძენს, რაც გინდა ღარიბი იყოს, ტანსაცმელიც რომ არ ეცვას, საყდარში კი უთუოდ აღანთებს სანთელს.

მხედველი და გამხსენებელი ამის ყოვლისა, ჭეშმარიტად შეწუხდება, როდესაც ამასთან შეადარებს ჩვენსა ხასიათსა და ზნეობასა. არა თუ ღარიბთა, არამედ თვით მდიდართა შეხედე ჩვენში, ბევრჯელ აღანთებენ იგინი ეკლესიაში სანთელს? მაგრამ, რა ვსთქვი ესა! ღარიბნი და საწყალნი კიდევ ზოგჯერ მაინც, მზგავსად გლახაკისა მის დედაკაცისა, ერთსა ანუ ორსა მწვლილსა მოიხმარებენ ნაკლულევანებისაგან მათისა სანთლის საყიდლად, გარნა მდიდარნი ნამეტნავისაგანაც მათისა არაფერს არ იმეტებენ. ჩვენთა ეკლესიათა სანთლის მონაგებისაგან არა თუ არაფერი გადარჩება სასწავლებელში ობლების გამოზრდისათვის, არამედ თვით იგინი არიან გარეთგან დაუხურავნი, შიგნით შეუმკობელნი, ტრაპეზნი და მისნი მსახურნი შეუმოსელნი. ნუ მეუბნები, ეს ჩვენი სიღარიბისაგან არისო! არა სიღარიბისაგან არის, არამედ გულ-გრილობისაგან და სულ-მოკლეობისაგან, ორი მწვლილი, ანუ ორი კაპეიკი ვის არ ექმნება, ანუ ვის რას დააკლებს, რომ საყდარში სანთელი აღანთოს? ყოველი კაცი რომ მარტო თითო კაპეიკის სანთელს აღანთებდეს, იქითგანაც საკმაო შემოსავალი შედგება, მაგრამ ისიც ეზარება ჩვენში კაცს.

ძმაო ჩემო! სამთა ეგოდენ დიდთა სათნოებათათვის, ვითარცა ღვთის პატივის-ცემა, ეკლესიის შემკობა, ობლების გამოზრდა, არა თუ განხრწნადი ფულის გამოღება არ უნდა გემძიმებოდეს, არამედ თავისა შენისა სიცოცხლე არ უნდა დაზოგო.

მოგვეც ჩვენ, ღმერთო, ესრედ ფიქრობად და ესრედ ქმნად. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>კე-სა კვირიაკესა</u>

შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა, და ყოვლითა სულითა შენითა, და ყოვლითა ძალითა შენითა, და ყოვლითა გონებითა შენითა, და მოყვასი შენი ვითარცა თავი თვისი (ლუკ. ი-კზ).

ხშირად გვესმის ჩვენ ყოველთა, ძმანო ქრისტიანენო, საღმრთოთა წერილითგან და ვიცით მტკიცედ, რომელ მცნება ღვთის-სიყვარულისა არის უმთავრესი ყოველთა ქრისტეს მცნებათა და საფუძველი ყოვლისა ქრისტეს სჯულისა; გარნა ხშირად ვფიქრობთა ჩვენ, რისთვის უნდა გვიყვარდეს ღმერთი, რასა შინა მდგომარეობს ღვთის-სიყვარული და როგორ უნდა გრძნობდეს კაცი სიყვარულსა ღვთისასა? მოვიხმაროთ დღეს რაოდენიმე წამი განზრახვად ამა პირველისა მცნებისა ჩვენისა სჯულისა.

რისთვის უნდა გვიყვარდეს ჩვენ ღმერთი? მისთვის, რომელ ღმერთი არის უმჯობესი, უმშვენიერესი და უსანატრელესი არსება და ერთი მხოლოდ ღირსი სრულისა ჩვენისა სიყვარულისა. მხოლოდ ღმერთი შეიცავს თვის შორის ყოველთა უმაღლესთა თვისებათა, რომელთა ძალუძსთ დაკმაყოფილება ჩვენის გულის სურვილისა. გული კაცისა ეძიებს მარადის უმჯობესსა საგანსა სიყვარულისასა; გარნა ვერცა ერთი რომელიმე სხვა საგანი ვერ შეავსებს წყურვილსა მისისა სიყვარულისასა. გონება ანუ ჭკუა კაცისა მარადის მეძიებელი სიბრძნისა და ჭეშმარიტებისა, მხოლოდ ღვთის შორის ჰპოვებს სრულსა და უმაღლესსა ჭეშმარიტებასა; სული კაცისა, რომელსა შინა ღმერთმან დანერგა მისწრაფება

უმაღლესისა ბედნიერებისადმი, მხოლოდ ღვთის შორის ნაჰხავს ნეტარებასა და განსვენებასა თვისსა.

მეორედ, ღმერთი მისთვის უნდა გიყვარდეს, რომელ ბუნება ჩვენი ღვთის-სიყვარულითა შეიქმნება უმჯობეს და უმაღლეს. ღვთის-სიყვარული განსწმედს გულსა კაცისასა, განანათლებს გონებასა მისსა, განამტკიცებს სულსა მისსა, გააბედნიერებს მას.

მესამედ, ღმერთი მისთვის უნდა გვიყვარდეს ჩვენ, რომელ მან პირველად შეგვიყვარა ჩვენ; ღმერთმან ჩვენ მოგვცა უმჯობესი და უმაღლესი ბუნება, ვიდრე სხვათა ქმნილებათა თვისთა; ჩვენ შეგვამკო მგზავსებითა და ხატებითა თვისითა, ჩაგვაბარა ყოველი ქვეყანა, დაგვიმორჩილა ფრინველნი ცისანი და თევზნი ზღვისანი. თუმცა ვსცოდეთ, თუმცა წარვსწყმიდეთ დიდი ნიჭი ღვთისა, სიწმინდე და უმანკოება, თუმცა დავამდაბლეთ ხატება და მგზავსება ღვთისა ჩვენს შორის ცოდვითა და უსჯულოებითა, გარნა არ განგვაგდო სრულიად პირისაგან თვისისა; არა სრულიად დაგვივიწყა, არამედ იხმარა ურიცხვნი ღვთაებრივნი ღონისძიებანი, რათა აღადგინოს ჩვენს შორის ხატი თვისი და, ბოლოს, ყოველი თვისი ქველის-მოქმედება ჩვენდამო დააგვირგვინა მით, რომელ გარდამოავლინა მხოლოდ-შობილი ძე თვისი აღსადგინებელად კაცობრივისა ნათესავისა, ვითარცა გვეტყვის მოციქული იოანე: **და ესე არს სიყვარული, არა რამეთუ ჩვენ შევიყვარეთ ღმერთი, არამედ, რამეთუ მან ჩვენ შეგვიყვარნა, და მოავლინა ძეი თვისი მლხინებელად ცოდვათა ჩვენთა** (იოანე. დ, ი).

აჰა, რავდენნი გვქონან მიზეზნი, რათა გვიყვარდეს ღმერთი! გარნა რასა შინა მდგომარეობს ღვთის-სიყვარული? რა სახით უნდა გრძნობდეს კაცი, ან რანაირათ უნდა შეატყობდეს, რომელ მას აქვს ნამდვილი ღვთის-სიყვარული? როდესაც ჩვენ ვგრძნობთ რომელსამე ქვეყნიერსა სიყვარულსა, მაშინ ადვილად შევიტყობთ ამას. ვსთქვათ მაგალითებრ, მე მიყვარს ერთი ვინმე კაცი. ამას ნამდვილად შევიტყობთ მით, რომელ მიხარიან, როდესაც ვხედავ იმ კაცს, მსურს, რომ იგი ყოველთვის ჩემთან იყოს; როდესაც იგი ჩემთან არის, მაშინ ბედნიერი ვარ, უკეთუ იგი ჩემთან არ არის, მოწყენილი ვარ და ხშირად ვფიქრობ იმაზედ. სწორედ ეგრეთივე უნდა იყოს სიყვარული ჩვენი ღვთისადმი. ღვთის-მოყვარე კაცი იგი არს, რომელ ხშირად ფიქრობს ღმერთზედ; ხშირად წარმოიდგენს მისთა თვისებათა; გული მისი დატკბობილ-არს, როდესაც იგი ფიქრობს ღვთაებრივთა თვისებათა ზედა. ღმერთი არს უზენაესი არსება, რომელი შეიცავს თვის შორის ყოველთა სულიერთა სისრულეთა, მაშასადამე, ღვთის-მოყვარე კაცი არის იგი, რომელ ეძიებს სულიერსა სისრულესა და წარმატებასა.

ღმერთი არს უწმიდესი არსება, რომელსა შინა არ არის არცა ერთი ნაკლულევანება; იგი არს ნათელი მიუმწუხრებელი; მაშასადამე, შენ გიყვარს ღმერთი, ოდესაც სცხოვრობ სიწმიდით, ოდესაც ცდილობ, რომ ხვიდოდე ნათელსა შინა სულიერსა და განეშორო ყოველთა საქმეთა სიბნელისათა; გარნა, უკეთუ ნაცვლად სიწმიდისა სცხოვრებ უწმიდურობასა შინა, მაშასადამე, შენ გიყვარს არა ღმერთი, არამედ მისი წინააღმდეგი.

ღმერთი არის თვით ჭეშმარიტება, მის შორის არის უმაღლესი სიმართლე და მართლ-მსაჯულება, მაშასადამე, ღმერთი უყვარს იმ კაცს, რომელიცა არაოდეს არ სტყუის, ერიდება ყოველთვის ცრუსა სიტყვასა და მრუდესა საქმესა; უხარიან ჭეშმარიტებისათვის და ყოვლითა ღონითა შეეწევა, რათა ჭეშმარიტებამან სძლიოს სიცრუესა; გარნა ვისაც ნაცვლად ჭეშმარიტებისა უყვარს სიცრუე, მას უყვარს არა

ღმერთი, არამედ იგი, რომელი არის მამა სიცრუისა, ესე იგი, სული უკეთურებისა. **ყოველმან, რომელმან არა ჰქმნეს სიმართლე, იგი არა არს ღმერთისაგან**, გვეტყვის წმინდა იოანე ღვთის-მეტყველი (იოანე გ. ი). ღმერთი არის ყოველგან-მყოფი და ყოვლისა-მეცნიერი: ვისაც ახსოვს, რომელ ღმერთი ჰხედავს ყოველსა მისსა საქმესა, ისმენს ყოველსა მისსა სიტყვასა და არა რაი არს დაფარულ მის წინაშე, ვისაც ეს ახსოვს და ისრე ცხოვრებს, ვითარცა ღვთის წინაშე, მას უყვარს ღმერთი. ღმერთი არს ყოვლისა შემძლებელი და ყოვლისა-მპყრობელი და ვისაც სწამს, რომელ ყოველივე, რაიცა მას შეემთხვევა, ღვთისაგან არის, მას უყვარს ღმერთი.

გარნა ვინ აღრიცხავს თითოეულად თვისებათა ღვთისათა? საყვარელი მოციქული და ღვთის-მეტყველი იოანე ერთითა სიტყვითა გამოგვიხატავს არსებასა ღვთისასა, გვეტყვის რა, რომელ ღმერთი სიყვარული არს; **სიყვარული ღმრთისაგან არს, და ყოველსა, რომელსა უყვარდეს, ღმრთისაგან შობილ-არს და იცის ღმერთი: რომელსა არა უყვარდეს, მან არ იცის ღმერთი, რამეთუ ღმერთი სიყვარული არს** (იოანე დ, ზ).

კვალად გვეტყვის წმიდა იოანე: **ჩვენ ვსცანთ და გვრწმენა სიყვარული, რომელი აქვს ღმერთსა ჩვენდა მომართ**. ღმერთი, გვეტყვის წმიდა იოანე, არის უხილავი, კაცს არ უნახავს იგი; გარნა უკეთუ ჩვენ გვიყვარს ურთიერთი, მაშინ ღმერთი ჩვენს შორის არის. **ღმერთი არა სადა ვის უხილავს: უკეთუ ვიყვარებოდეთ ურთიერთარს; ღმერთი ჩვენს შორის ჰგიეს. და სიყვარული მისი ჩვენს შორის აღსრულებულ-არს** (დ, იბ). თუმცა კაცი ვერ წარმოიდგენს ღვთის არსებასა, თუმცა ვერ მოიფიქრებს, რაი არს ღმერთი, რა ბუნება აქვს მას; გარნა, უკეთუ სურს მიეახლოს მას და იგრძნოს მისი არსება, ამას მიიღებს სიყვარულისაგან: **ღმერთი სიყვარული არს, და რომელი ეგოს სიყვარულსა ზედა, იგი ღმრთისათანა ჰგიეს და ღმერთი მისთანა.** (იოანე დ, ივ).

მაშასადამე, თვით სიყვარული არს ნიჭი ღვთისა, თვით იგი არს ჩვენი მასწავლებელი და განმანათლებელი, და რომელიცა ჰგრძნობს გულსა შინა თვისსა ესრეთსა სიყვარულსა, იგი მხოლოდ იცნობს ღმერთსა.

დასასრულ იგივე მოციქული, წმიდა იოანე, გვეტყვის ჩვენ: **უკეთუ ვინმე სთქვას, ვითარმედ მიყვარს ღმერთი, და ძმაი თვისი სძულდეს, მტყუარ არს; რამეთუ რომელსა არა უყვარდეს ძმაი თვისი, რომელი იხილა, ღმერთი, რომელი არა უხილავს, ვითარ ძალ-უძს შეყვარებად?** (იოანე დ, კ). _ აჰა მიზეზი, რომლისათვისცა სიყვარულსა ღვთისასა და მოყვასისასა აქვს გაუწყვეტელი კავშირი. ათასნი მიზეზნი გვქონან, რომლისათვისცა უნდა გვიყვარდენ მოყვასნი ჩვენნი, გარნა უპირველესი მიზეზი ის არის, რომ თვით ღმერთს უყვარს იგინი. უკეთუ შენ ღმერთი გიყვარს, მაშასადამე, გსურს, რომ სათნოეყო მას, გარნა სათნოეყოფი ღმერთსა მაშინ, ოდესაც შეიყვარებ მოყვასსა შენსა, ვითარცა თავსა შენსა. _ ამინ.

<u>მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,</u>
<u>თქმული ქუთაისის სოზოროში</u>

რომელი არა არს ჩემთანა, იგი მტერი ჩემი არს; და რომელი არა შეკრებს ჩემთანა, იგი განაბნევს (ლ. ია, კგ).

სახარება, ძმანო მართლ-მადიდებელნო, მრავალ-გზის მოიყვანს ისრედთა სიტყვათა ქრისტესთა, რომელნი არიან ერთობ მოკლენი, გარნა ძლიერნი, აღვსებულნი უღრმესითა აზრითა და უვრცელესითა სწავლითა. ერთი ესრედთა სიტყვათაგანი არის ეს მოკლე სიტყვა: **რომელი არა არს ჩემთანა, იგი მტერი ჩემი არს; და რომელი არა შეკრებს ჩემთანა, იგი განაბნევს**. ვგონებ, რომ განმარტება იმ აზრისა, რომელსა იპყრობს ეს მოკლე თქმა, დარჩება სასარგებლოდ ჩვენთვის. მაშასადამე, შევიტყოთ, რას გვასწავლის ჩვენ მაცხოვარი ამ სიტყვითა და მით შევავსოთ დღევანდელი ჩვენი ღვთის მსახურება.

პირ-და-პირი, ანუ ასო-ასო ჰაზრი მოყვანილისა სიტყვებისა არის შემდგომი: მაცხოვარი ეტყვის თვისთა მსმენელთა: ვინც არ მიიღებს ჩემსა სწავლასა და სჯულსა, ვინც არ არის მოზიარე და თანახმა ჩემის ჰაზრისა, იგი არის ჩემი მტერი; ეგრედვე, რომელიც მიიღებს ჩემსა სწავლასა და არ აღასრულებს მას, რომელიც არ სცდილობს, რომ შეიძინოს და გაამდიდროს თავი თვისი სათნოებითა, რომელთა მე ვასწავლი, იგი წახდება სულიერად, დაღარიბდება: **რომელი არა შეჰკრებს ჩემთანა, იგი განაბნევს**. აჰა, პირ-და-პირი, ანუ ასო-ასო აზრი მოყვანილისა სიტყვისა. ახლა ის გამოვიკვლიოთ, რისთვის სთქვა მაცხოვარმან ესრედი ძნელი და ფიცხელი სიტყვა? განა არ შეიძლება, ვინმემ სწავლა ქრისტესი არ მიიღოს, მაგრამ მაინც არ იყოს მისი მტერი? განა კიდევ არ შეიძლება, რომ კაცი, არ შედგომილი მისთა მცნებათა და სწავლათა, სხვა რომელიმე საშუალებით გამდიდრდეს სულიერად, ანუ კარგი, კეთილი კაცი შეიქმნეს?

ფიცხელი და მძიმე არის ეს თქმა, ძმანო ქრისტიანენო, მაგრამ იგი არის მართალი და ჭეშმარიტი. პირველად, სწავლა მაცხოვრისა არის ჭეშმარიტი, ღვთისაგან მოვლინებული; მაშასადამე, ვინც უარ-ყოფს ამ სწავლასა, იგი უარ-ყოფს ჭეშმარიტებასა, იგი უარ-ყოფს თვით ღმერთსა, მისთვის, რომ ღმერთი არის ჭეშმარიტება; მაშასადამე, იმ კაცს ჭეშმარიტება სძულს და უყვარს სიცრუე. საშუალო გზა არ არის კაცისათვის: იგი ან უნდა იყოს ჭეშმარიტების მორჩილი, ან მტერი; ვინც მიიღებს და დაემორჩილება ჭეშმარიტებას, იგი არის ქრისტესთან, ვინც არა, იგი არის მისი მტერი.

მეორედ, მაცხოვარმან გვასწავლა ჩვენ ისრედნი მცნებანი, რომელნი არიან უმაღლესნი და უწმიდესნი. კაცის ბუნების განათლება და აღდგენა და განწმედა შეიძლება მხოლოდ მაშინ, როდესაც კაცი ასრულებს მცნებათა ქრისტესთა. მაშასადამე, ვინც არის ჭეშმარიტი აღმასრულებელი ქრისტეს მცნებათა, იგი გამდიდრდება სულიერად; ვისაც არ ახსოვს ქრისტეს მცნება, ვინც სცხოვრებს თავის ცოდვილს ნებაზე, იგი განაბნევს სულიერსა ღირსებასა: **რომელი არ არს ჩემთანა, იგი მტერი ჩემი არს; და რომელი არა შეკრებს ჩემთანა, იგი განაბნევს.**

კაცის ბუნებასა, ძმანო ქრისტიანენო, ორი უმთავრესი ნიჭი, ანუ თვისება აქვს: აზრი და საქმე, ფიქრობა და მოქმედება. აჰა, ორნი კერძონი კაცის ბუნებასა! აზრითა, ანუ ფიქრითა შენითა, შენ უნდა იყო მონაწილე და თანახმა იესო ქრისტეს აზრისა და სწავლისა; მოქმედებითა ანუ ნებითა შენითა უნდა იყო თანამშრომელი და თანა-შემწე მისი. მაშასადამე, იცი, ძმაო, რას გიბრძანებს შენ მაცხოვარი ამა სიტყვებითა: **რომელი არა არს ჩემთანა, იგი მტერი ჩემი არს; და რომელი არა შეკრებს ჩემთანა, იგი განაბნევს.** გიბრძანებს, პირველად, სწავლასა, განათლებასა ჭკუისასა ანუ აზრისასა და მერმე გიბრძანებს შრომასა, მუშაობასა.

რა სახით იქმნება იესო ქრისტე აზრისა თანახმა და მოზიარე, თუ პირველად არ შეიტყე, რას ასწავლიდა იგი, თუ არ გაანათლე გონება შენი ყოვლითა მისითა

სწავლითა, თუ არ შეგიძლია გაარჩიო ჭეშმარიტი აზრი ცრუ აზრისაგან, თუ არ შეგიძლია დააფასო ქრისტეს სწავლა, ასწონო იგი და იგრძნო, რა დიდი საუნჯე არის სახარება და ვითარ უმჯობეს არს იგი ყოველთა კაცობრივთა სწავლათა; მაშასადამე, მაცხოვარი მოითხოვს შენგან სწავლასა, ჭკუის განათლებასა. კიდევ გაგიმეორებ, თუ ჭკუა არ გაანათლე, ვერ დააფასებ მაცხოვრის სწავლასა და ვერ შეიტკბობ მას გულითა. მაშასადამე, ეცადე, ძმაო, რაც შეგიძლია, გაანათლო სული შენი სწავლითა. პირველი და საღმრთო მოვალეობა კაცისა ის არის, რომ ჭკუა და გონება განათლებული ჰქონდეს სწავლითა. უსაშინელესი მტერი კაცისა, მისი დამღუპველი და წამხდენი არის უმეცრება და უსწავლელობა. ეს ჩვენი ქვეყანა, იმერეთი, იღუპება უმეცრებითა და უსწავლელობითა. ნახევარი, ნახევარზე მეტიც, რაც მოხდება ამ ჩვენს ქვეყანაში ბოროტი საქმე, ჩხუბი, კაცის კვლა, ქურდობა, სიცრუე, ფიცის-გატეხა წარმომდინარეობს უსწავლელობისაგან. უმეცარსა და უჭკუოსა კაცსა არაოდეს არ შეუძლია ქრისტეს-თანა ყოფნა; მაშასადამე, თუ გსურს ქრისტესთანა ყოფნა, შეუდეგი სწავლასა და ჭკუის განათლებასა. არ დავმალავ, რათგანაც, მართალია, რომ ზოგიერთი სწავლული კაციც უარჰყოფს ქრისტეს სჯულსა, არის ურწმუნო და წინააღმდეგი სახარებისა; გარნა ესრედი სწავლა არის ცრუ და არა ჭეშმარიტი; ამასთანავე უმეცრება და უსწავლელობა მაინც უმეტესად უშლის კაცს მიეახლოს ქრისტესა, მისთვის, რომ უმეცარი ვერ შეიგნებს, რაი არს სწავლა სახარებისა, ხოლო განათლებულს შეუძლია დააფასოს იგი და ოდესმე მიიღოს მისი სწასვლა; უმეცარს კაცს, ნაცვლად ჭეშმარიტისა ქრისტეს ჰაზრისა, გული აქვს ავსებული მარტო ცრუ აზრითა და წარმოდგენითა და ფიქრითა.

რომელი არა შეკრებს ჩემთანა, იგი განაბნევს. ცხადია, რომ ამ სიტყვებით მაცხოვარი შენ გასწავლის შრომას, მუშაობას. კაცი უქმი, მცონარე, რომელსა არ უყვარს გარჯილობა, ვერ გამდიდრდება სულიერადაც. სათნოების და წმიდა ზნეობის შეძენას დიდი შრომა და მოღვაწება უნდა. წმიდათა მამათა, უდაბნოსა შინა მცხოვრებთა, რასაკვირველია, ჩვენზე უკეთ ესმოდათ, რა სახით უნდა სცხოვნდეს კაცი, და რას გვასწავლიდენ, როგორ სცხოვრობდენ იგინი? როგორც რომ გამოვიდოდენ წირვითგან, ან ცისკრითგან, მაშინვე დაიწყებდენ მუშაობასა. ერთს წამს უქმად არ გაატარებდენ. თავის თავს თავის ხელის ნაშრომით არჩენდენ. ახლაც ისე იქცევიან მთაწმიდას მრავალნი მამანი. ლოცვას რომ გაათავებენ, მუშაობას დაიწყებენ; მუშაობას რომ გაათავებენ, ლოცვას შეუდგებიან. ერთი სიტყვით, ვისაც კი ესმის, რა სახით გვასწავლიდა ჩვენ მაცხოვარი, იმან იცის, რა დიდი მადლი აქვს შრომას და მუშაობას. ვინც უქმად ატარებს თავის დროებას, იგი ქრისტიანე არ არის. ვინც თავის შრომით არ არჩენს თავის თავს, ვინც სცხოვრობს და რჩება სხვისი ნამუშავრით და შრომით, იგი ამაოდ ამძიმებს დედა-მიწასა. ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა
ე-სა კვირიაკესა ზედა

შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა და ყოვლითა გონებითა შენითა, ესე არს დიდი და პირველი მცნება და მეორე მსგავსი ამისი: შეიყვარო მოყვასი შენი, ვითარცა თავი თვისი (ლუკ. კბ. ლზ. ლც. ლთ).

დღეს, ძმანო ქრისტიანენო, წმიდა სახარება წინა-დაგვიგებს ჩვენ საგნად ჩვენის უბნობისა ღვთისა და მოყვასის სიყვარულსა; დავემორჩილნეთ სიტყვასა სახარებისასა და შევიტყოთ ჰაზრი მისი.

შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი . . . . . რაისათვის გვიბრძანებს ესრედ, ძმანო, სახარება? ნუ თუ შესაძლებელი არის კაცმა რაიმე შეიყვაროს, ანუ მოიძულოს თავის ნებით და წინა-განზრახვით? სიყვარული ანუ სიძულილი არის ბუნებითი გრძნობა გულისა. ხანდისხან კაცმა არც კი იცის, საითგან, ანუ როგორ გაჰჩნდა მის გულში სიყვარული, ანუ სიძულილი; ეს მართალია, ძმანო, გარნა კაცსა აქვს ჭკუა და გონება და მით შეუძლიან იცნას, რომელი გრძნობა არის მის გულში კეთილი და რომელი ბოროტი. მერმედ, კეთილი და წმიდა გრძნობა გულისა შეუძლიან განამტკიცოს და განაცოცხლოს, ხოლო ბოროტი მოსპოს და დაჰთრგუნოს. და ესრედ, უკეთუ შენს გულში არა ჰგრძნობ სიყვარულსა ღვთისა და მოყვსისადმი, ეცადე და შეიძინე იგი. რა სახით? პირველად მით, რომელ თუ შენს გულში არის სხვა ვითარიმე ხორციელი, სოფლიური, არა კეთილი სიყვარული და სურვილი, რომელიცა არ უშვებს შენს გულში ღვთისა და მოყვასის სიყვარულსა, განაძე გულისაგან ცუდი იგი სიყვარული და მერმე ლოცვითა, სიმდაბლითა და კეთილი ყოფაქცევითა შეიძინე სიყვარული ღვთის და მოყვასისა.

შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა. რისთვის დაუმატებს სახარება სიტყვათა ამათ: **ყოვლითა გულითა შენითა?** ნუ თუ შესაძლებელი არის კაცისათვის, რათამცა თვინიერ ღვთისა სხვა არაფერი არ უყვარდეს ამ ქვეყანაზე? არა, ძმანო ჩემნო, სიტყვითა ამით საღმრთო წერილი გვასწავებს ჩვენ მხოლოდ მას, რომელ სიყვარული ღვთისა უნდა იყოს ჩვენს გულში უმაღლესი და უმტკიცესი ყოველთა სხვათა გრძნობათა, ესრეთ, რომელ ყოველი სხვა სურვილი და სიყვარული გულისა ჩვენისა ემორჩილებოდეს ღვთის სიყვარულსა. შენი ღმერთი, ძმაო, ის არის, რაც შენ გიყვარს უმეტეს ყოვლისა. კაცის გულს ისეთი თვისება აქვს, რომელ იგი ხშირად დაემორჩილება ერთს რომელსამე საგანსა; ხშირად მომხდარა, რომ კაცი ოქროსა და ვერცხლსა ისრე შეიყვარებს, რომელ იგი იქმნება მისი ღმერთი. კაცი ხშირად ისრე დაემორჩილება რომელსამე ცოდვასა და ვნებასა, რომელ ის ცოდვა ანუ ვნება არის მისი უფალი და ღმერთი. ამისგან გვაფრთხილებს ჩვენ სახარება და გვეტყვის: **შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა.** გული ჩვენი უნდა ემორჩილებოდეს ღვთის სიყვარულსა; ცხოვრებასა ჩვენსა უნდა მართავდეს ერთი მხოლოდ ღვთის სიყვარული.

შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა და ყოვლითა სულითა შენითა. სიტყვათა ამათ, ყოვლითა სულითა შენითა, მისთვის დაუმატებს საღმრთო წერილი, რათა განასხვაოს ღვთის სიყვარული ყოველთა სხვათა გრძნობათაგან, ვინაითგან ყოველნი სხვანი გულის-თქმანი და წადილნი არიან შერეულ ხორციელსა სურვილსა თანა, ხოლო სიყვარული ღვთისა არის წმიდა, სულიერი და განშორებული ყოვლისაგან ხორციელისა გრძნობისა.

ბოლოს, კვალად დაუმატებს: **შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გონებითა შენითა**. გონებითა კაცი ღმერთს მაშინ შეიყვარებს, ოდეს ხშირად ჰფიქრობს და განიზრახავს ღმერთზედ; ხშირად წარმოიდგენს მისთა თვისებათა, მისთა განგებულებათა და მისს დიდებასა. თუ გსურს, ძმაო, განმტკიცდეს შენს გულში სიყვარული ღვთისა, წარმოიდგენდე ხშირად, რაოდენი სიყვარული აქვს

თვით ღმერთსა შენზედ, რაოდენი განგებულება აღასრულა ღმერთმან შენის განათლებისა და ცხოვნებისათვის.

ესე არს პირველი და დიდი მცნება. რისთვის არის ღვთის სიყვარული პირველი და დიდი მცნება? სარწმუნოება, სასოება ანუ სხვა რომელიმე სათნოება რისთვის არ არის პირველი და დიდი მცნება, არამედ სიყვარული? რისთვის გვიქადაგებს ჩვენ საღმრთო წერილი დაუცხრობელად და თითქმის ყოველს ფურცელზედ მხოლოდ სიყვარულსა ღვთისასა? მისთვის, ძმანო ჩემნო, რომელ სიყვარული ღვთისა არის წყარო ყოველთა სხვათა სათნოებათა. ღვთის სიყვარულისაგან სწარმოებს კაცის განათლება, სულიერი სისრულე, ცხოვნება. ადამიანს ერთი ის თვისება აქვს, რომელ რასაც ანუ ვისაც შეიყვარებს ყოვლითა გულითა, იმას დაემორჩილება და იმას დაემზგავსება. მაშასადამე, როდესაც შენ შეიყვარებ ყოვლითა გულითა ღმერთსა, მისი მორჩილი იქმნები და მას დაემზგავსები.

ხოლო მეორე მსგავსი ამისი: შეიყვარე მოყვასი შენი, ვითარცა თავი თვისი. ღვთის და კაცის სიყვარულსა აქვს გაუწყვეტელი კავშირი; ღვთის სიყვარული გამოსცხადდება მოყვასის სიყვარულში. სიტყვისამებრ იოანე ღვთის-მეტყველისა, კაცმა რომ სთქვას, ღმერთი მიყვარსო და მოყვასი სძულდეს, იგი მტყუარ-არს და შემცდარ. გარნა რა არის მოყვასის სიყვარული და რაში გამოჰჩნდება იგი? ამას დიდი განმარტება არ უნდა. აქ ჩვენ მხოლოდ იმაზედ უნდა მივაქციოთ ყურადღება, რომელ სახარება მოითხოვს ჩვენგან მოყვასის სიყვარულსა არა სუსტსა, არამედ დიდსა; მოყვასი ისე უნდა გვიყვარდეს, ვითარცა თავი ჩვენი.

ახლა ერთი რაიმე უნდა გკითხო მე თქვენ, ძმანო ჩემნო მსმენელნო: არის თუ არა ჩვენს ქვეყანაში კაცთ-მოყვარება? გვაქვს ჩვენ, იმერეთის მცხოვრებთა, გულში კაცთ-მოყვარება? ერთი სიტყვით, კაცთ-მოყვარენი ვართ ჩვენ, თუ არა? ერთს ნამდვილ მაგალითს გეტყვი მე თქვენ და იქითგან თვით თქვენ ჰსაჯეთ, რა ხარისხი აქვს ჩვენს კაცთ-მოყვარებას. თვით ამ დღეებში, ერთი შორი სოფლითგან მოსული კაცი მიდიოდა გზაზედ, მახლობლათ ჩვენის ქალაქისა; იგი იყო უძლური, ვერსად ვერ იშოვნა მან თავის მისადრკობი ადგილი. დაეცა გზის პირზე, ათი დღე ეგდო იქ, გზის პირზე, უჭმელი, უსმელი, დაუხურავი, დღე _ სიცხეში, ღამე _ სიცივეში. ის გზა დიდი შარა არის; ამ ათი დღის განმავლობაში რავდენმა ადამიანმა გაიარა იქ, _ ერთმაც შემწეობა არ მისცა, ერთმაც არ იფიქრა, რომ ის არის ადამიანი, ძმა მისი და ღმერთი გვიბრძანებს ჩვენ: **შეიყვარო მოყვასი შენი, ვითარცა თავი თვისი**. აქითგან ჰსაჯეთ, გვაქვსა, თუ არა, ჩვენ კაცთ-მოყვარება? ამისთანა შემთხვევა გამოაჩენს, აქვსა სიყვარული კაცს გულში, თუ არა? ნურცა იმას ჰგონებ, ძმაო, რომელ ეს მაგალითი იყოს მარტვილი, ესე იგი, სხვა ამისთანა მაგალითი არ მომხდარიყოს ჩვენს ქვეყანაში. არა, ძმანო ჩემნო, ეს არის თითქმის საზოგადო ჩვეულება, როდესაც ვინმე გახდება სასტიკად ავად და როდესაც ავადმყოფს უნდა დიდი, ფაქიზი მოვლა, სიყვარული და ერთგულება და როდესაც ავადმყოფი მორჩება ერთითა მხოლოდ მოვლითა, მაშინ ხშირად იმას გამოაგდებენ კარზედ, დააყენებენ ტყეში სიცივეში, არავინ არ მიეკარება, თითქმის უმახლობელესნი ნათესავნიც დასტოვებენ და ესრეთ მოუვლელი ავადმყოფი ხშირათ მოკვდება. აჰა, ჩვენი კაცთმოყვარება! მიზეზად ამისა იტყვიან: სახადი არისო, ჩვენც დაგვემართებაო; მაგრამ რატომ სხვა ქვეყნებში არ იციან ესრეთ? ქართლი შორს არ არის ჩვენგან, უთუოდ რომ იგივე ავადმყოფობა იქაც დაემართება კაცს, მაგრამ არ გამიგონია, რომ იქ სახლითგან გააგდონ ავათმყოფი და არ მოუარონ.

არა, ძმანო ჩემნო, ფრიად მოკლებულნი ვართ ჩვენც კაცთ-მოყვარებასა! ვევედროთ ღმერთსა, რათა მადლითა თვისითა განაცოცხლოს ჩვენს გულში და დანერგოს ჯეროვანი სიყვარული ყოვლისა მოყვასისა. _ ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
თ ე ო დ ო რ ო ბ ი ს კ ვ ი რ ი ა კ ე ს ა ო თ ხ შ ა ბ ა თ ს ა ზ ე დ ა

ვიმარხვოთ მარხვა წმინდა, სათნო უფლისა. ჭეშმარიტი მარხვა არს ბოროტთა უცხო ყოფა, დაჭირვა ენისა, აღვირის სხმა გულის წყრომისა, და განშორება ბოროტთა გულის თქმათა, ტყუილისა და ცრუ ფიცისა (საგალობელი მარხვნისა).

საგალობელი ესე დიდმარხვისა არის ჭეშმარიტი და უმჯობესი ქადაგება ამა მარხვის დღეთა შინა. ჩვენი ქადაგება იქნება სუსტი და გრძელი, ხოლო ეს ქადაგებაა, როგორც მოკლე, ისე ძლიერი და მტკიცე. მით უმეტესად უნდა მივაქციოთ, ძმანო, ყურადღება მასზედ და შევიტყოთ რას გვასწავლის იგი.

ვიმარხვოთ მარხვა წმინდა, სათნო უფლისა. სჩანს, რომ არა ყოველი მარხვა არის წმინდა, სათნო უფლისა. რომელი არის ესრეთი მარხვა? ის, როდესაც შენ მარტო საჭმელს გამოიცვლი, ანუ დაიკლებ, ანუ იქნება სულ აღარ სჭამ, მაგრამ ყოფა-ქცევას არ იცვლი. საჭმელს აღარ სჭამ, გარნა მოყვასთა შენთა, სახლეულობასა შენსა, მეზობელთა, აწუხებ, სჭამ მრისხანებითა და გულის წყრომითა. არა სათნო არს ღვთისა მარხვა, თუ შენ ეკლესიაში ამ დღეთა შინა ხატისა წინაშე დავარდები, ევედრები ღმერთსა მოგიტევოს ცოდვანი შენნი, ხოლო გამოსრული ეკკლესიისაგან მიიქცევი სასამართლოში, საწყალსა ღარიბსა მოვალესა წაართმევ უკანასკნელსა ქონებასა, თუ არ მოგცა, საპყრობილეში შთააგდებ, და ატირებ მისსა სახლეულობასა. ის მარხვა არ არის ჭეშმარიტი და სათნო ღვთისა, როდესაც შენ თითქოს თავს იმდაბლებ, იტყვი, რომ უკანასკნელი ცოდვილი ვარო, და ამასთანავე ამპარტავანება გაქვს გულში, სულ-ყველაზედ უკეთესად მიგაჩნია თავი, ყოველ კაცს განიკითხავ, ეკლესიაში მეტანიას იქმ, პირჯვარს დაიწერ, რაოდენიმე ხანს ილოცავ, და მერმე იფიქრებ, რომ შენ ღირსი კაცი შეიქენი და მზად ხარ, რომ თვით მაცხოვარმა მოგიწოდოს თვით სულიერს ტრაპეზზე. შენთვის მაცხოვარი თავის სისხლს და ხორცს არ ზოგავს, სულიერად გამოგზრდის; შენ კი არც ერთი გლახაკი არ შეგიწყნარებია, სახლში არ შეგიყვანია: შენ მას სუფრაზედ როგორ დააჯდენ, გრცხვენია მისი ძონძისა, ვინ იცის, რაოდენი არიან მახლობლად შენი სახლისა მშიერნი, ტიტველნი, შენს სახლში კი სულ-ყველანი მაძღარნი არიან, ძაღლნიც და პირუტყვიც მსუქნები. მდიდარნი ხშირად სძღებიან შენს სახლში და გლახაკნი არა. მარხვა შენი არა სათნო არს ღვთისა, როდესაც ამ წმინდა საყდარში შენი პირისაგან გამოდის სიტყვები ლოცვისა, მადლობისა და დიდებისა, გარნა გამოხვალ რა აქედან, აღარა გახსოვს დაჭირვა ენისა, აღვირის სხმა გულის სიტყვათა, და იმავე პირისაგან, ვითარცა კვამლი და ალმური გამოდიან უუქმონი, სიტყვანი დამპალნი, მწარე ყვედრება, მაცთური შეგონება. ანუ იქნება შენ გგონია ამ ორ-სამ დღეში, ვიდრემდის ეზიარები, თითქოს თავის

მოსატყუებლად, უნდა ერიდებოდე ყოველთა ცოდვათა, და მიიღებ რა ზიარებასა, გამოხვალ რა ეკლესიიდგან, მიუბრუნდები ყოველთა შენთა უწინდელთა ჩვეულებათა.

ახლა შევიტყოთ, რომელი არის წმინდა, სათნო მარხვა. ამაზედ მოკლედ, გარნა ძლიერად გვეტყვის ზემო მოყვანილი ქადაგება მარხვისა. მარხვა სათნო არის, **ბოროტთა უცხო ყოფა, ენის დაჭირვა, გულის წყრომათა აღვირის სხმა, გაშორება ბოროტთა გულის თქმათაგან,** აჰა ჭეშმარიტი სულიერი მარხვა! ესენი ყოველი არც კი უნდა იყოს ჩვენთვის მარხვა, ესე იგი, შრომა, მოღვაწება, არამედ უბრალო ჩვეულებრივი საქმე. გარნა, საუბედუროდ, ჩვენი დაცემული ბუნება, მამა-პაპათაგან მიღებულნი ცუდნი ჩვეულებანი, ისე შეზრდილნი არიან ჩვენთან, რომ ახლა დიდ შრომას და მოღვაწეობას მოითხოვს ჩვენგან, რომ ზემოხსენებულნი ცოდვანი განვიშოროთ, მოვიშალოთ, ვიმარხოთ მათგან, როგორც ვმარხულობთ საჭმლისაგან. ხორციელი მარხვა, საჭმლის მოკლება დაწესებულია იმ ჭეშმარიტი მარხვისთვის, რომელსა გვიქადაგებს ზემო დაწერილი საგალობელი, უიმისოთ მას არა აქვს არც ერთი ფასი და მნიშვნელობა. ადვილი საქმეა სიჭმლის გამოცვლა, ანუ დაკლება. ყოველ კაცს შეუძლია მოითმინოს უსადილოდ, ანუ მცირე რამე სჭამოს, გარნა ენის დაჭირვა, გულის წყრომის აღვირის სხმა და სხვანი მოითხოვს დიდსა სულიერსა ღონესა. ამისთვის ვხედავთ ჩვენ, რომ საჭმელს მრავალნი ითმენენ და ცოდვებს კი არ იშლიან.

გარნა შენ, ძმაო ჩემო, თუ გონიერი კაცი ხარ, თუ გსურს რო ეს, ახლა დადგომილი დიდი მარხვა სასარგებლოდ დარჩეს სულისა შენისათვის, ყოველი ღონის-ძიება იხმარე, რომ შეიძინო მარხვა ჭეშმარიტი, სათნო ღვთისა. არა მხოლოდ შენი სტომაქი შეავიწროვო, არა მარტო მუცლით იმარხო, არამედ დაუწესე მარხვა სხვათაცა შენთა ასოთა, რომელი, საუბედუროდ, ხშირად შეიქნებიან ასონი ცოდვისანი, დააკავე ენა შენი ყოვლისა სიცრუისა და მოტყუებისაგან, აღვირი აუსხი ბოროტთა შენთა გულის-თქმათა, ნუ შეუშვებ შენს გულში ბილწთა, უწმინდურთა სურვილთა, დააკავე ხელი შენი ქრთამისაგან, მტაცებლობისაგან, მოარიდე თვალი შენი ყოველსა უწმინდურსა შეხედულობასა, ყურნი შენნი აღარ ისმენდენ ამაოთა სიტყვათა, მოყვასის განკითხვათა, ჭორთა, ერთი სიტყვით, ეცადე, რომ უცხო იქმნე ყოველთა ბოროტთაგან. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>პ ი რ ვ ე ლ ს ა დ ი დ მ ა რ ხ ვ ი ს კ ვ ი რ ი ა კ ე ს ა ,</u>
<u>მ ა რ თ ლ - მ ა დ ი დ ე ბ ლ ო ბ ი ს ა</u>

შებერა მათ და რქვა: მიიღეთ სული წმინდა, უკეთუ ვიეთნიმე მიუტევნეთ ცოდვანი, მიუტევნენ მათ, და უკეთუ ვიეთნიმე შეიპყრნეთ _შეპყრობილ იყვნენ (იოანნე, 20, 22, 23),

დღეს, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, წმინდა ეკლესია ჩვენი მიიღებს უჩვეულოსა სახესა და აღასრულებს განსხვავებულსა, შესანიშნავსა წესსა. აქამომდე იგი იყო დედა ჩვენი, და ვითარცა ჭეშმარიტი დედა, იგი ჩვენ მხოლოდ გვლოცავდა, გვაკურთხებდა, გვასწავლიდა. დღეს იგი გარდაიქცევა მსაჯულად

ჩვენდა და აღასრულებს მოვალეობასა მართლ-მსაჯულებისასა. აქამომდე ამ წმინდა ტაძარში თქვენ შემოდიოდით ვითარცა სახლსა შინა სალოცველსა, დაესწრებოდით ლოცვასა, მსხვერპლის შეწირვასა და ღვთის ვედრებასა, დღეს კი ეს სახლი გადაიქცა სასამართლოდ, დღეს თქვენ აქ მოისმენთ საღმრთოსა მართალის განჩინებასა.

ვინ დააყენა ეკლესია მოსამართლედ? ვინ ჰქნა იგი მსაჯულად? უთუოდ ესრედ იკითხავ შენ გულში. თვით ეკლესიის გამჩენმან და დამამყარებელმან, უფალმან იესო ქრისტემან. აღდგა იგი მკვდრეთით და გამოეცხადა მოციქულთა და მოწაფეთა შეკრებილთა, **შებერა მათ და რქვა: მიიღეთ სული წმინდა, უკეთუ ვიეთნიმე მიუტევნეთ ცოდვანი მათ, და უკეთუ ვიეთნიმე შეიპყრნეთ _ შეპყრობილ იყვნენ**. მიტევება და დაკავება ცოდვათა, შეკვრა, ანუ გახსნა სულთა კაცთასა, აჰა დიდი და მაღალი უფლება, რომელი მიანიჭა უფალმან მოციქულთა თვისთა და მათ გარდასცეს საუკუნოდ თავიანთთა მოადგილეთა; აჰა მართლ-მსაჯულება, რომელსა აღასრულებს დღეს წმინდა ეკლესია!

ვისზედ აღასრულებს დღეს წმინდა ეკკლესია თვისსა მოვალეობასა? ვინ იქნება დღეს მიცემული სამართალში? ვინ არიან ის დამნაშავე პირნი, რომელთა წმინდა ეკკლესია დააყენებს წინაშე თვისსა და წაუკითხავს თვისსა განჩინებასა? სამწუხაროდ, ისინი არიან რომელნიმე თვით მისთა შვილთაგანნი, რომელთა დაარღვიეს დედა-შვილობის კავშირი ეკკლესიასთან, დაივიწყეს ის პირობა, რომლითაც ეკკლესიამ იშვილა იგინი: წმინდა ეკკლესია იმ პირობით იშვილებს ყოველსა კაცსა, იმ პირობით ამოიყვანს ემბაზისაგან, ესე იგი სულიერად შობს, რათა მან მიიღოს და დაიცვას შეუცვლელად ის სწავლა, რომელი მისცა ეკკლესიას მაცხოვარმა იესო ქრისტემ. ეს საღმრთო სწავლა ყოველმა კაცმა ღრმად უნდა დაიმარხოს, არა აურიოს სოფლის ცრუთა ჰაზრთა და სწავლათა თანა, აწარმოვოს, ისარგებლოს, დააშენოს მას ზედა მისი ცხოვრება და მოქალაქობა. გარნა სამწუხაროდ, წმინდა ეკლესიამ იცის, რომ ზოგიერთნი ქრისტიანენი არღვევენ ამ პირობას, ხან სრულიად უარს ყოფენ უმთავრესთა მუხლთა სამღრთოისა სწავლისათა, ხან აურევენ უცხოთა სწავლათა-თანა, გარყვნიან შეუსაბამოითა აზრებითა. ამათ გამოუცხადებს დღეს წმინდა ეკკლესია თვისსა განჩინებასა.

რა სახით აღასრულებს დღეს წმინდა ეკკლესია თვისსა მართლ-მსაჯულებასა? სრულიად სხვა სახით და საშუალებით, ვიდრეღა სოფლისა ამის მსაჯულნი. სამართალი, რომელსა დღეს წმინდა ეკლესია განაჩენს, იმ ზომად არის ცხადი, უცილებელი, პირ-უთვნელი, რომ არც ერთს კაცს არ შეუძლია გაამტყუნოს იგი, ანუ შესწამოს ეკკლესიას უსამართლობა. როგორ გააჩენს დღეს წმინდა ეკკლესია სამართალსა? პირველად, წაიკითხავს იმ პირობათა, რომლითაც მან გვიშვილა ჩვენ ყოველნი. იმ სწავლას, რომელიც გამოგვიცხადა, და ესრეთ ვსთქვათ, ხელი მოგვაწერინა ჩვენ ყოველთა, პირველ მონათვლისა; მერმე გამუაცხადებს, ამა და ამ მუხლს უარ-ყოფენ და ამისთვის იგინი აღარ ურევიან ჩემთა შვილთა შორის, მათ აღარ ერგება საღმრთო იგი სამკვიდრებელი, მადლი და მაცხოვარება, რომელიც მიაბარა ეკკლესიას უფალმა იესო ქრისტემან დასარიგებლად ერთგულთა მორწმუნეთა ქრისტიანეთა.

რა სასჯელია ის სასჯელი, რომელსაც გაუჩენს დღეს წმინდა ეკკლესია მოღალატეთა პირთა? რა დააკლდება მათ, ანუ რით დაისჯებიან იგინი? სასჯელი, რომელსა დღესა განაჩინებს წმინდა ეკკლესია, არის უდიდესი და უსაშინელესი ყოველთა მათ სასჯელთა, რომელნი მოგონებულ არიან ქვეყნიურთა

მსაჯულთაგან. ერთი ძველთა წმინდათა მამათაგანი იტყვის: **ვისაც ეკკლესია არა უვის დიდად, მას არცა ზეციერი ღმერთი ეყოლება** მამად. ამ სიტყვებისაგან ცხადად გამოჩნდება ის სასჯელი, რომელსა დღეს წმინდა ეკკლესია მიაყენებს დამნაშავეთა თვისთა. ეკკლესია უარ-ყოფს და განაგდებს თვისთა ურწმუნოთა შვილთა, და ამით იგინი გაგდებულნი იქნებიან თვით პირისაგან ღვთისა. ვისაც კი ესმის რამე, ის მიხვდება, რომ ამაზე უსაშინელესი სასჯელი აღარ არის ქვეყანაზედ. მაგრამ დედობრივი სიყვარული და გულმტკივნელობა ეკკლესიისა აქაც ცხადად ჩნდება მით, რომ იგი არ დაასახელებს დამნაშავეთა პირთა, და მით აძლევს მათ სრულსა შეძლებასა, თავისუფლებასა და საშუალებასა, მოიქცენ, გაისწორონ თავიანთი აზრი და კვალად შეიქმნენ შვილნი წმინდის ეკკლესიისანი და მოიგონ ღმერთი მამად.

გარნა რას ნიშნავს, ძმანო ქრისტიანენო, ის გარემოება, რომ დღეს წმინდა ეკკლესია მისცემს სამართალში და დასჯის მხოლოდ ისრეთთა პირთა, რომელნი სცოდვენ მხოლოდ აზრით, ესე იგი, უარ-ყოფენ საღმრთოსა სწავლასა და სცოდვენ ღმერთს გონებით, აზრით; გარნა სხვათა უმრავლესთა პირთა, რომელნი სცოდვენ საქმით, ყოფა-ქცევით ეკკლესია არ შეეხება დღეს და არ დასჯის. ნუ თუ ეს უკანასკნელი დანაშაულობა არ არის მძიმე და არ ეწყინება ეკკლესიას? არა, ძმანო ჩემნო! ცოდვის მოურიდებელი, უზნეო, ცუდი ყოფა-ქცევის კაცი იმ სახითვე არღვევს დედა-შვილობის კავშირს წმინდა ეკკლესიასთან, როგორც გონებით და აზრით უარ-მყოფელი სახარებისა. გარნა აქ პირველად ის უნდა მივიღოთ მხედველობაში, რომ თუ კი რომელიმე კაცი არ უარ-ყოფს საღმრთო სწავლასა, სწამს ეკკლესია, მიიღებს მისგან ყოველთა საღმრთოთა საშუალობათა, იგი არ არის განდგომილი ეკლესიასაგან, მაშასადამე, ეკკლესიაც არ განაგდებს მას, მოელის მისგან ყოველთვის მოქცევასა, სინანულსა. მეორედ, ნუ გონებ მაინც, რომ ცუდი ცხოვრებისათვის წმინდა ეკკლესია არაოდეს არ გაასამართლებს ქრისტიანეთა და არც დასჯის მათ. იგინიცა თავის დროზედ მიეცემიან სამართალსა და სასჯელში; მათს გასამართლებას წმინდა ეკკლესია მიანდობს კერძო პირთა, ესე იგი, მღვდელთა, მოძღვართა. ესენი გამოიძიებენ ცხოვრებასა და ყოფა-ქცევასა თვითეული ქრისტიანე კაცისასა. თვითვეულს მორწმუნეს, არა განდგომილს ეკკლესიისაგან, ყავს თავისი საკუთარი მოძღვარი. ის მოძღვარი თავის დროზედ, ესე იგი, აღსარებაში, გამოიკვლევს თვით მისი პირისაგან მისს ყოფაქცევასა და მისთა საქმეთა, და თუ საჭიროდ შერაცხა, კიდეც დასდებს მასზედა სულიერსა სასჯელსა, რომელიც არის ეპიტიმია. და თუ დაინახა, რომ იგი ჭეშმარიტად ნანობს თვისთა ცოდვათა, ცხადად სურს გასწორება თვისისა ცხოვრებისა, _ მიუტევებს მას სახელითა უფლისა იესო ქრისტესითა. წინააღმდეგ შემთხვევაში დროებით გადააყენებს მას ზიარებისაგან, რათა უმეტესად შეინანოს და გასწორდეს. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>მ ე ო თ ხ ე ს ა კ ვ ი რ ი ა კ ე ს ა დ ი დ ი ს ა მ ა რ ხ ვ ი ს ა ს ა</u>

ხოლო თავადმან ჰრქვა მათ: ესე ნათესავი ვერ შესაძლებელ არს განსვლად, გარნა ლოცვითა და მარხვითა (მარკ. 9,25).

დღევანდელი სახარება მოგვითხრობს ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, რომ ერთხელ კაცმან ვინმემ მოუყვანა მოციქულთა იესო ქრისტესთა თვისი შვილი, შეპყრობილი და გატანჯული სულისაგან არა-წმინდისა და ევედრებოდა მათ, რათა განკურნონ იგი. გარნა მოწაფეთა ვერ შესძლეს მისი განკურნება და მოჰგვარეს იგი უფალსა იესო ქრისტესა და მან ერთითა სიტყვითა განაძო არა-წმინდა სული მისგან. განკვირვებულთა მოციქულთა ჰკითხეს უფალსა, რისთვის ვერ შესძლეს მათ განდევნა სულისა მის არა-წმინდისა, და მაცხოვარმან უპასუხა მათ: **ესე ნათესავი ვერ შესაძლებელ არს განსვლად, გარნა ლოცვითა და მარხვითა.**

ამ პასუხით მაცხოვარი გვაჩვენებს, რა დიდი ძალა აქვს მარხვასა და ლოცვასა. გარნა არა თუ მხოლოდ სიტყვითა, არამედ საქმითაც მაცხოვარი ხშირად აჩვენებდა, რომ დიდათ საჭირო არის კაცისათვის ლოცვა და მარხვა. ვიცით ჩვენ სახარებისაგან, რომ პირველ ვიდრე იგი შეუდგა ქადაგებასა, ორმეოცის დღის მარხვითა და ლოცვითა და მოამზადა თავი თვისი დიდისა ამის საქმისათვის. აგრეთვე, როდესაც მან განიზრახა ამორჩევა ათორმეტთა მოციქულთა, რომელთა მერმე მთელი ქვეყანა გაანათლეს ქადაგებითა თავიანთითა, მრთელი ღამე ილოცა და მერმე გამოარჩია იგინი. მრავალ გზის მოიყვანს კიდევ სახარება ამის მზგავსთა მაგალითთა. ხშირად მაცხოვარი საღამოს დროს განეშორებოდა მოწაფეთა და უდაბნო ადგილს, ანუ მაღალ მთაზე განატარებდა მთელს ღამესა ლოცვითა. საკვირველი არის! რა საჭირო იყო მისთვის ლოცვა და მარხვა? როდესაც ჩვენ, კაცნი, ვლოცულობთ და ვიმარხავთ, ამას ვიქმთ მისთვის, რომ ჩვენ ვართ ცოდვილნი და გვსურს ლოცვითა და მარხვითა გამოვითხოვოთ ღვთისაგან შენდობა და მოწყალება, გარნა მაცხოვარი იყო უცოდველი, კაცობრივი ბუნება მისი იყო შეერთებული ღვთისათანა. რაღა საჭირო იყო მისთვის ლოცვა? სჩანს, რომ ერთობ რამე დიდი მნიშვნელობა და ძალი აქვს ლოცვას თავის თავად, და, უეჭველია, ამისთვის თვითონაც ინუგეშებდა მაცხოვარი ლოცვითა და ჩვენცა საკუთარითა თვისითა მაგალითითა შეგვაგონებს ლოცვასა და მარხვასა.

მართალია, ლოცვას დიდი მნიშვნელობა და მადლი აქვს კაცის სულისათვის, ვიცით ჩვენ ყოველთა რა დაცემულია კაცის ბუნება, რა სახით მიდრეკილია ყოველი ადამიანი ცოდვისადმი! გარნა მის შორის მაინც სრულიად არაოდეს არ განქარდება თესლი ღვთის მადლისა და სიკეთისა. რაც გინდა გაფუჭებული იყოს და წამხდარი რომელიმე კაცი, რაც გინდა დაყრუებული იყოს მისი სინიდისი, მაინც არ შეიძლება არ დარჩეს მის შორის რომელიმე კეთილი კერძო, რაოდენიმე ნეშტი ღვთის ხატებისა და მზგავსებისა. გარნა, სამწუხაროდ, ამ კეთილს კერძოს ჩვენისა სულისა აუქმებენ და აყრუებენ ცოდვანი, განსაცდელნი და სოფლის ბოროტებანი. უფალი ჩვენი იესო ქრისტე მისთვის მოვიდა ქვეყანაზედა, რათა გააცოცხლოს და აღამაღლოს ეს უმჯობესი და უკეთილესი კერძო კაცის ბუნებისა, და ერთ უდიდესს საშუალობად ამ საგნისათვის გვიჩვენა ჩვენ ლოცვა და მარხვა. ლოცვა მარხვასთან შეერთებული, თუ კი იგი არის გულ-წრფელი, გააღვიძებს და გააცოცხლებს ყოველსა მას, რაიცა არის კაცის გულში და სულში კეთილი, წმინდა, პატიოსანი, ღვთიური, და დათრგუნავს, მოსპობს ყოველსა ბოროტსა სურვილსა და მიდრეკილებასა. თვით ჟამსა მყუდრო, წრფელი ლოცვისასა კაცის გულში დადუმებულია უნებლივად ყოველი ვნება და ცოდვა, და თუ კაცი ხშირად განიმეორებს მხურვალებით ლოცვასა, მაშინ სრულიად დაიძინებს და დაიმალება მის შორის ცუდი სურვილი და ყოველი გულის თქმანი. როგორადაც გაზაფხულის

მზე გაათბობს ჰაერსა, განსდევნის ნისლსა ზამთრისასა და გამოიხმობს მიწისაგან მცენარეთა, აღაყვავებს ხეხილსა, მზგავსადვე სითბო ლოცვისა დაადნობს და განსდევნის კაცის სულისაგან ნისლსა და სიბნელესა ცოდვისასა, გამოიხმობს მისი გულისაგან ყოველსა კეთილსა ჰაზრსა, და წმინდასა განზრახვასა.

მეორედ, გულ-წრფელი ლოცვა და მარხვა არის ნიშანი სიმდაბლისა და ღვთის მორჩილებისა. იგი მოასწავებს, რომ კაცმა იცნა თავი თვისი, მოიძულა ცოდვა, მოეწყინა მონება ხორცისა, დაიმდაბლა თავი თვისი. კაცსა ამპარტავანსა და თავხედსა არ შეუძლია გულ-წრფელად ილოცოს. ვიდრემდის კაცს არ გაუჩნდება გული შემუსვრილი, სული შემუსვრილი და დამდაბლებული, იგი ვერ დაემხობა ღვთის წინაშე სიმდაბლითა. იქნება მან პირჯვარი იწეროს, წირვა მოისმინოს, გარნა ჭეშმარიტის ლოცვის მადლი მას არ გამოუცდია.

მესამედ, ჭეშმარიტი ღვთიური ლოცვა გაუჩენს კაცს გულში გამოუთქმელსა ნუგეშსა და სიხარულსა, ასე რომ კაცმან, რომელმან იგრძნო ტკბილი გემო ლოცვისა, ადვილად იტვირთებს ცხოვრების სიმძიმესა ქვეყნისასა. როდესაც დავით წინასწარმეტყველსა და მეფესა გაუჭირდებოდა ამ სოფლის ცხოვრება, გარემოადგებოდენ განსაცდელნი მრავალ-ფერნი, მაშინ სული მისი მიიქცეოდა ღვთისადმი და ლოცვაში იპოვნიდა ახალსა ნუგეშსა და ღონესა. **ვითარცა სახედ ჰსურინ ირემსა წყაროთა მიმართ წყალთასა, ეგრეთ სურინ სულსა ჩემსა შენდამი, ღმერთო. სწყურინ სულსა ჩემსა ღვთისა მიმართ ძლიერისა და ცხოველისა ოდეს მე მივიდე და ვეჩვენო პირსა ღვთისასა (ფს. 41. 1-2). ვირჩიე მე მივრდომა სახლსა ღვთისა ჩემისასა, უფროს ვიდრეღა დამკვიდრებად ჩემდა საყოფელსა ცოდვილთასა (ფს. 83, 10). რაი სძეს ჩემი ცათა შინა, და შენგან რა ვინებე ქვეყანასა ზედა? მოაკლდა გულსა ჩემსა და ხორცთა ჩემთა ღმერთი, გულისა ჩემისა და ნაწილ ჩემდა არს ღმერთი (ფს. 72, 25, 26).** მაგრამ ვის შეუძლია მოიყვანოს ყოველნი მშვენიერნი სიტყვანი «დავითნითგან»! გადვიდეთ ახლა სხვათა მშვენიერთა და სასურველთა თვისებათა ზედა ლოცვისათა.

ერთი კიდევ და იგივე უმაღლესი თვისება ლოცვისა ის არის, რომელ ლოცვასა შინა კაცი სდგას ღვთის წინაშე, ლოცვა არის პირ-და-პირი და ვიწრო კავშირი, შეერთება კაცის სულისა ღვთისათანა. ხშირად გვესმის ეს სიტყვა, რომ ლოცვა არის უბნობა ღმერთთან, გარნა მეშინის, რომ არა საკმაოდ განვიზრახავთ, რა დიდი ჰაზრი არის ამ სიტყვებში. მარტო ღმერთი არს კეთილი, სახიერი, წმინდა; იგი არს წყარო, დასაბამი ყოვლისა სიცოცხლისა, ნეტარებისა, სიწმინდისა, გარეშე ღვთისა ყოველი ძნელია, უძლურება და სიკვდილი. გულწრფელს ლოცვაში კაცის სული შეუერთდება ამ წყაროს, სვამს თვით წყაროთაგან ღვთაებრივსა სიკეთესა, მადლსა მაცხოვარებისა. დიდი არის ეს საქმე! აი რაისათვის იტყოდა დავით მეფე: **ვითარცა სახედ ჰსურინ ირემსა წყაროთა მიმართ წყალთასა, ეგრეთ სურინ სულსა ჩემსა შენდამი, ღმერთო (ფს. 41,1)**. წარმოიდგინე, რომ ერთი ვინმე სოფელში გაზრდილი კაცი, თუმცა ბუნებით კარგი კეთილი, გარნა უსწავლელი, სიტყვა-პასუხის, მიხვრა-მოხვრის უცოდნელი, დაუმეგობრდა ერთს მაღალ განათლებულს, ფრიად კეთილს კაცს, ყოველთვის მასთან ლაპარაკობს, მასთან დადის, უყურებს მისსა ყოფა-ქცევასა, ესმის მისი გონიერი და კეთილი უბნობა. უეჭველია, რომ იგი ამით მიიღებს დიდ სარგებლობას, ფერს, თვისებას გამოიცვლის, ამაღლდება, ჭკუას ისწავლის. ახლა იფიქრე, რაოდენ უმაღლესი არის ღმერთი კაცზე! თუ ღმერთთან საუბარი ისწავლე, თუ ღმერთის პირის წინაშე ხშირად იქცევი, ესე იგი, ლოცვითა და კეთილისა გრძნობითა, სული შენი განიწმინდება, ამაღლდება, ყოველივე რაიცა

არის შენს შორის უკეთური, უწმინდური, ხენეში, დაჩჩვილდება, დადნება, შენ შეიქმნები კეთილი, კაცთ-მოყვარე, ლმობიერი.

სწორედ უბედური არის ის კაცი, რომელმან ლოცვა არ ისწავლა გულწრფელი, გულითადი, ღვთიური. ნუ ფიქრობ ვინმე, რომ იგი არის ჭეშმარიტი ქრისტიანე, პირველ ვიდრე მიეჩვია სახიერსა, ღვთიურსა ლოცვასა. მაგრამ მძიმე, და ძნელი საქმე ის არის, რომ ესრეთი ნაყოფიერი და მადლიანი ლოცვა ათასში ერთმა არ იცის. უმეტესი ნაწილი კმაყოფილია გარეგნითა ლოცვითა, მიჩვეული არიან მხოლოდ გარეგანთა წესთა და მოძრაობათა და ამასაც აასრულებენ უაზროდ და უნაყოფოდ. მათი ლოცვა იქვე გათავდება, სადაც გაათავებენ იმ გარეგანთა მოძრაობათა, მაშინ როდესაც ჭეშმარიტი ლოცვა უნდა გაჰყვეს კაცს, დარჩეს მის გულში და თანაუვიდოდეს, წინა-უძღოდეს ყოველსა შინა მისსა ცხოვრებასა.

მარხვისათვის აქ ჩვენ სიტყვას აღარ გავაგრძელებთ, რადგანაც მრავალ-გზის გვითქვამს და აგვიხსნია მარხვის მნიშვნელობა. მხოლოდ იმას დაუმატებ, რომ ლოცვას და მარხვას დიდი და მაგარი კავშირი აქვს, ერთი მეორეს აამაღლებს, დაამტკიცებს. აჰა, მიზეზი, რომლისათვის მაცხოვარი შეაერთებს ზემოდ მოყვანილ სიტყვებში მარხვას და ლოცვას და ორივეს სწორს მნიშვნელობას აძლევს. საღმრთო წერილიც ყოველგან ორივეს ერთად ახსენებს და, აგრეთვე, წმინდა მამანი. მაშასადამე, ერთი მათგანი არ იქნება საკმაოდ ნაყოფიერი, თუ მეორეც არ შეეწია. ამინ.

<u>მოკლე სიტყვა დიდ-ხუთშაბათს</u>

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! აწინდელსა დღესა, დიდსა ხუთშაბათსა, თითქმის საჭიროც არ არის და ნამეტანი იქმნება ჩვენი მხრითგან თქმა ქადაგებისა. პირველად მისთვის, რომ დღეს თვით მაცხოვარი ჩვენი იესო ქრისტე გვაძლევს სახარებისაგან დიდსა და ვრცელსა დარიგებასა, მეორედ, ძნელია დღეს ქადაგების თქმა: მქადაგებელმა არ იცის, რა საგანზე იწყოს დღეს უბნობა, რომელი სიტყვა მაცხოვრისა, დღეს თქმული, ანუ რომელი საქმე მისი, დღეს აღსრულებული აღიღოს საგნად ქადაგებისა; ისე მრავალნი არიან სიტყვანი, დღეს მისგან თქმულნი, და საქმენი, მისგან შესასრულებელნი. ნაცვლად ჩვენისა სიტყვისა თქვენი მხრითგან არის დღეს საჭირო მომატებული გულის ხმის ყოფით სმენა და ხედვა ყოვლისა, რაიცა წაიკითხება და აღსრულდება დღეს საყდარში. მორწმუნე ქრისტიანე ყოველთვის სასოებით და ერთგულად უნდა სდგეს და ისმენდეს საყდარში, გარნა დღეს მომატებულის გრძნობით უნდა სდგეს იგი აქა. დღეს დაასრულა მაცხოვარმან საფუძველი ახლისა აღთქმისა, დღეს მისცა მან მოწაფეთა თვისთა უკანასკნელნი თვისნი დიდნი მცნებანი და სწავლანი, ოდეს დააწესა მან უმთავრესი ქრისტიანული საიდუმლო ზიარებისა, დღეს მისცა მათ უმაღლესი სახე და მაგალითი ქრისტიანულისა სიმდაბლისა და სიყვარულისა, დაბანა რა ფერხნი მათნი. ერთი სიტყვით, როგორადაც აღდგომა ქრისტესი არის დაგვირგვინება მისისა საქმისა და ჩვენისა სჯულისა, მზგავსადვე დღევანდელი დღე იყო შევსება და დასრულება მისისა სჯულის დებისა. ამას ყოველსა დღეს შენ, ძმაო ქრისტიანე, უნდა იხსენებდე განსხვავებულითა გრძნობითა და სასოებითა. დღეს შეგეტყობა შენ, გიყვარს მაცხოვარი შენი, და რა ზომად გიყვარს იგი. ახლა

მაინც, ამ ერთ დღეს, დაივიწყე სოფელი და ყოველი მისი ამაოება. ამ დღეებში შენ განუშორებელად სულითა და გულითა უნდა იყო მაცხოვართან და ეზიარო მისსა ჯვარსა და ვნებასა.

ნეტარ არს კაცი იგი, რომელსა ღმერთმან მისცა ესრეთი გულითადი გრძნობა! ნეტარ ხარ შენ, თუ ახლა მაინც არ მოშორდები მაცხოვარსა შენსა, გაჰყვები მას, მიმავალსა ვნებად, დაესწრები მის პასუხის გებასა, ეზიარები მისსა ტანჯვასა, მოეხმარები მას, მზგავსად სვიმეონ კვირინელისა, ჯვარისა ზიდვაში, ახვალ მასთან მთასა ზედა გოლგოთასა, დადგები წინაშე ჯვარისა მისისა, საყვარელისა მისისა დედისა მარიამისა და მოწაფისა მისისა იოანეს თანა, მოისმენ და დაიბეჭდავ გულში უკანასკნელთა მისთა სიტყვათა, და ამ სახით შენცა ჯვარს ეცმები მასთან. ნეტარ ხარ შენ, თუ გაქვს ესრეთი გრძნობა და სასოება! იგინი იმ ზომად დაატკბობენ გულსა შენსა, რომელ მასთან ყოველი სოფლიური გრძნობა და გემოვნება, ვითარცა მტვერი და ნაცარი. მოგვეცინ ჩვენ, ღმერთო, კეთილი გრძნობა და სასოება. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>ჯვარცმის გარდამოხსნასა ზედა</u>

და მუნ ჯვარს აცვეს იგი (ლუკ. 23. 32).

ყოველნი წიგნნი საღმრთოისა წერილისანი რომ დაიკარგოსო, იტყვის დიდი წმინდა მამა ბასილი, მაშინ ერთი მხოლოდ უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი ცხოვრება, ვნება და სიკვდილი საკმაოდ გვასწავლის ჩვენ, რაი არს ქრისტიანობა. გოლგოთის ჯვარზედ აღწერილი არის ყოველი, რაიცა საჭირო არის ჩვენთვის ცნობად ღვთისა და ჩვენი თავისა. ჯვარი ქრისტესი არის თვით შუაგულ-ადგილი, რომელსა ზედა შეიკრიბებიან და შეერთდებიან ყოველნი სწავლანი და ჭეშმარიტებანი ჩვენისა წმინდისა სარწმუნოებისანი. ჩვენი დაცემა და აღდგინება, ცოდვა და მადლი, მართლ-მსაჯულება და მოწყალება _ ეს ყოველი წაიკითხება ჯვარსა ზედა. ჯვარი არის სასწავლებელი, იტყვის ნეტარი ავგუსტინე, სადაცა მასწავლებელი უსიტყვოდ გვასწავლის ჩვენ ძელითგან, რომელსა ზედა დამოკიდებულია. გარნა ამასთანავე იგივე ჯვარი არის ჩვენი სამსჯავრო.

ჯვარი მაცხოვრისა არის ჩვენი სასწავლებელი. გოლგოთის ჯვარი, თუ ჯეროვნად ვუმზერთ მასზედა ჯვარცმულსა, გვასწავლის ჩვენ:

ა) სრულსა მოთმინებასა. რა მოთმინებით მიიღო უფალმან თვით უსაშინელესი ტანჯვანი, ამას კაცის გონება ვერ წარმოიდგენს. იგინი იყვნენ არა თუ მარტო ხორციელნი, არამედ ცალკე სულიც მისი იტანჯებოდა, სხეული მისი თავიდან ფეხამდი იყო გვემული, დახვრეტილი, გასისხლიანებული თავი ეკლის გვირგვინითა, გვერდი ლახვრითა, ხელნი და ფერხნი ლურსმებითა, მთელი სხეული ჯოხის ცემითა. ყოველნი მისნი, თვით უმცირესნი ასონი, სახსარნი, ძარღვნი იყვნენ ანთებულნი, გაჭიმულნი. ჩვენ რომ ერთი რომელიმე ასო ფრიად აგვტკივდება, მთელი გვამი იტანჯება და გვტკივა. მაცხოვარს კი აღარც ერთი უმცირესი ასო დარჩენია მთელი, ყოველი ასო შიგნით და გარეთ სტკივოდა. ამისთანა მდგომარეობა კაცის სხეულისა, რასაკვირველია, მის სულსაც გასტანჯავს.

გარნა სულსა მაცხოვრისასა სხვანი ჰქონდენ საკუთარნი წყარონი ტანჯვისა. გაიხსენეთ განკიცხვა, ნერწყვი, ყვრიმალს ცემა; გაიგონეთ სიტყვები: გიხაროდენ, მეუფეო ურიათაო! ანუ: **აცადეთ, ვიხილოთ თუ მოვიდეს მასთან ილია;** ანუ კიდევ: **სხვანი აცხოვნა, აცხოვნე თავი შენი; აჰა, რომელი ტაძარსა დაარღვევს და მესამესა დღესა აღაშენებს.** ანუ წარმოიდგინეთ დანახვა წინაშე მისა მდგომარისა, მტირალისა დედისა მისისა და შეიტყვეთ, რომ არ იყო ქვეყანაზე ტანჯვა და ტკივილი, ვითარცა მისი. და ესრეთ თუ ვისმე თქვენგანსა ეწვიოს მწუხარება, სევდა, ტანჯვა, შეხედეთ ჯვარსა მისსა და ისწავლეთ მოთმინება.

ბ) ჯვარი ქრისტესი გვასწავლის სიყვარულსა. ჩვენ ვებრალებოდით მას, ჩვენმა სიყვარულმა აღიყვანა იგი ჯვარზე. თვით ჯვარზე ჩამოკიდებულმა, საშინელსა ტანჯვასა შინა მყოფმა, არ მოიკლო მან სიყვარული. გაიხსენეთ მისი სიტყვები: **მამაო, მიუტევე ამათ, რამეთუ არ იციან, რასა იქმონენ!** ანუ გაიხსენეთ, რა უთხრა მასთან ჯვარცმულსა ავაზაკსა: **ამინ გეტყვი შენ, დღეს ჩემთან იყო სამოთხესა შინა**. ხოლო დედასა თვისსა ჩააბარებს საყვარელსა თვისსა მოწაფესა, მეტყველი: **აჰა ძე შენი**! და იოანეს ეტყვის: **აჰა დედა შენი!** რაც გინდა გაყინული ჰქონდეს კაცს გული, არ შეუძლია არ იგრძნოს ლმობიერება და სიყვარული შემხედველმა გოლგოთის ჯვარისა და გამგონემ ამათ სიტყვათა.

გ) ჯვარი გვასწავლის კიდევ, რათა ჩვენცა ჯვარს ვაცვათ ხორცნი ჩვენნი ქრისტესთან. სხვა გზით, გარეშე ჯვარისა, არ შეეძლო ქრისტეს გამოხსნა და ცხონება ჩვენი. არც ჩვენ შეგვიძლია, ძმანო ჩემნო, ვეზიაროთ მისსა მაცხოვარებასა, თუ ჯვარს არ ვაცვამთ ხორცთა ჩვენთა. **ქრისტესთა** მათ, იგი ვინც ქრისტეს ეკუთვნის, **ხორცნი მათნი ჯვარს აცვინ ვნებითურთ და გულისთქმით**.

დ) ვისწავლოთ, აგრეთვე, ჯვარისაგან შეურაცხ-ყოფა სოფლისა და მისი დიდებისა. მაცხოვარი ეკიდა ჯვარზე, ვითარცა ერთი უკანასკნელი და უღარიბესი კაცთაგანი. უწინ მას ერთი წყვილი ტანისამოსი მაინც ჰქონდა: ახლა ისიც გაძარცვეს, ტიტველია. ახლა მას ეკუთვნის მხოლოდ ერთი ფიცარი, რომელზედაც დამოკიდებულია და ხმა მაღლად, თუმცა უსიტყვოდ, გვასწავლის: **ნუ დაემორჩილებით სოფლის დიდებასა!**

ე) ვისწავლოთ სიმდაბლე: თუ ოდესმე, ძმაო, გულში გაგიჩნდეს მაღალი ჰაზრი, თავხედობა, შეხედე ჯვარსა. რას დაინახავ? მას ზედ დამოკიდებულია დიდება ღვთისა! ჩვენ ისე ღრმად დავეცით, რომ ძე ღვთისა სისხლსა თვისსა ღვრის და კვდება ჩვენთვის.

ვ) ვისწავლოთ, აგრეთვე, შერიგება, მადლი, მშვიდობა. ჯვარსა ზედა ცხადად დაწერილ არს: **არა ნებავს ღმერთსა სიკვდილი ცოდვილისა, არამედ რათა მოიქცეს და სცხოვნდეს**. ხელით წერილი ცოდვათა ჩვენთა დაიხია! მაცხოვარს ხელები აქვს განპყრობილი, რათა მოეხვიოს ყოველთა ცოდვილთა, მონანულთა. დაუფასებელი სისხლი დაითხია ცოდვათა ჩვენთათვის, ავაზაკი ცხონდა. ხმამაღლა ქადაგებს ჯვარი: ყოველი კაცი მიიღებს ამიერ შენდობასა, მადლსა, მშვიდობასა, თუ მოიტანს სინანულსა.

გარნა, როგორც უწინ ვთქვით, ჯვარი არის ჩვენი სამსჯავროცა. ცოდვილი შემნანებელი ჯვარითგან მიიღებს უდიდესსა ნუგეშსა, ვინაითგან მაცხოვარმა ჭეშმარიტად ივნო და, შეგვარიგა ზეციერს მამასთან; გარნა შეუნანებელი ცოდვილისათვის ჯვარი არის საშინელი სამსჯავრო და სასჯელი. რას ეტყვის მაცხოვარი, როდესაც წარმოუდგება მას განუღვიძებელი ცოდვილი?

ა) მე თქვენ შეგიყვარეთ და თქვენ მომიძულეთ, მდევნიდით, მკიცხავდით, მგმობდით; თქვენ არ დააფასეთ ჩემი სიყვარული და მომაგეთ მე უმადურება; უმისოთაც ღირსი იყავით თქვენ სასჯელისა, ვითარცა ცოდვილნი, გარნა აწ ბრალი თქვენი უდიდესია, რადგანაც თქვენ შეურაცხ-ჰყავთ ჩემი განუზომელი სიყვარული. ვისაც არ განაღვიძებს ამისთანა სიყვარული, იგი ჯოჯოხეთისა არის.

ბ) მე თქვენთვის ვივნე, მე უბრალო ვიყავი, გარნა მივიღე ჩემს თავზე ცოდვა ყოვლისა კაცისა და ვიტვირთე მათთვის ყოველი სასჯელი. არსად, არაოდეს არ გამოჩენილა ასე ფიცხლად მართლ-მსაჯულება ღვთისა, არცა სამოთხეში, არცა წარღვნაში, არცა სოდომსა და გომორზე. თქვენზე, შეუნანებელ ცოდვილთა ზედა იქმნება მსგავსივე ფიცხელი სასჯელი.

გ) მე შევწირე ჩემი თავი მსხვერპლად. ჩემი თავი მივეცი თქვენდა გამოსასყიდლად ცოდვისაგან, გარნა თქვენ მაინც შეიყვარეთ მონება ცოდვისა. თქვენ არაფერი შემომწირეთ მე, არცა გული, არცა ჰაზრი, არცა ერთი კეთილი საქმე. თქვენი კერპი, თქვენი ღმერთი იყო ვერცხლის სიყვარული, ანგაარება, ხორცის სიამოვნება; იმათ უკმევდით საკმეველსა, მათთვის იკლავდით თავსა; მათ შესწირავდით თქვენს თავს მსხვერპლად.

დ) მე დავანთხიე სისხლი. ერთი წვეთი ჩემი სისხლისა საკმაო იყო განბანად მთელი თქვენის ცოდვისა. ადვილად შეგეძლოთ თქვენცა განთავისუფლება ცოდვათაგან, გარნა თქვენ არ უყურებდით ჩემსა ოფლსა, ჩემთა ცრემლთა, ჩემს სისხლსა. ახლა რომლისა სასჯელისა ღირსი არა ხართ თქვენ?!

ე) მე მოვკვდი თქვენთვის, რათა თქვენც მოკვდეთ ცოდვისათვის. გარნა არა შემხედველი ამისა, თქვენ არ მოკვდით ცოდვისათვის; ცოდვა ყოველთვის ცოცხალი იყო თქვენს შორის, ამისთვის თქვენ მიეცემით საუკუნოსა სიკვდილსა.

მე ვიქმენ დაფლულ; თქვენ კი, ნაცვლად მისსა, რომ დაგეფლათ ცოდვანი თქვენნი, მე დამფალით. აწ ჯოჯოხეთი იქმნება თქვენი საუკუნო საფლავი.

დასასრულ, ძმანო ჩემნო, ვისთვისაც ჯვარი ქრისტესი არ არის სასწავლებელი, მისთვის იგი გარდაიქცევა სამსჯავროდ, დასასჯელად. მეორესა საშინელსა მოსვლასა ქრისტე გამოჩნდება ჯვარითა თვისითა. მონანულნი, ცხონებულნი გაიხარებენ; ცოდვილნი იქმნებიან ზარ-განხდილნი, მოწყლულნი. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>კვირა-ცხოვლობასა ზედა, ანუ თომა მოციქულისა</u>

მოვიდა იესო და დასდგა შორის მათსა (მოწაფეთა) და ჰრქვა მათ: მშვიდობა თქვენთანა! (იოანე, 20, 19.).

ორმოცი დღის განმავლობაში შემდგომად აღდგომისა გამოეცხადებოდა უფალი იესო ქრისტე მრავალ გზის მოწაფეთა თვისთა, ზოგჯერ თვითოეულს, ცალ ცალკე, ვითარცა, მაგალითებრ, პეტრესა და იაკობს, ზოგჯერ ორ-ორს, მაგალითად, ორთა მოწაფეთა, გზასა ზედა მიმავალთა სოფელს, ანუ ყოველთა ათერთმეტთა მოწაფეთა ერთად, ვითარცა მოისმინეთ დღეს წაკითხულს სახარებასა შინა; ერთხელ გამოეცხადა უმეტეს ხუთასთა მოწაფეთა და მორწმუნეთა შეკრებილთა მთასა ზედა გალილიისა. ყოველთა ამათ გამოცხადებათა შინა პირველი სიტყვა

იესო ქრისტესი იყო: **მშვიდობა თქვენთანა!** მერმე გაამხნევებდა მათ, დაამშვიდებდა, უჩვენებდა ხელთა და ფერხთა თვისსა და გვერდსა თვისსა, რომელთა ზედა იყვნენ კვალნი ლურსმებისა და ლახვარისა, მოწაფენი მისნი აღივსებოდენ სიხარულითა, ვითარცა თქმულ არს დღეს წაკითხულს სახარებასა შინა: **და განიხარეს მოწაფეთა, იხილეს რა უფალი.** მაცხოვარი გაახსენებდა მათ იმ სწავლასა, რომელსა აძლევდა უწინარეს თვისის ჯვარცმისა და სიკვდილისა: **ვითარცა მომავლინა მე მამამან, მეცა წარგავლინებ თქვენ.** ბოლოს, რათა კეთილად და მხნედ აღასრულონ მათ მათი მოვალეობა, მისცა მათ სულიწმიდა: **შებერა მათ და რქვა: მიიღეთ სულიწმინდა.**

ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! მაშინდელნი მოციქულნი და მორწმუნენი, რომელთა მაცხოვარმან მისცა მშვიდობა და სულიწმიდა, იყვნენ წარმომადგენელნი წინაშე ქრისტესა ყოველთა მისთა მომავალთა მორწმუნეთა და მსასოებელთა ქრისტიანეთა. არა თუ მხოლოდ მათ ეტყოდა მაცხოვარი: **მშვიდობა თქვენთანა!** არამედ ყოველთა; არა თუ მათ მხოლოდ მისცა სულიწმინდა, არამედ ჩვენცა ყოველთა; დიდი, დაუფასებელი საუნჯე დაუტოვა მაცხოვარმა თვისთა მოწაფეთა. მშვიდობა მათთვის იყო უსაჭიროესი სხვათა ნიჭთა, რადგანაც იგინი ემზადებოდენ დიდისა საქმისათვის და მთელი თვისი ცხოვრება უნდა გაეტარებიათ დიდსა მოღვაწეობასა, შრომასა და ბრძოლასა შინა. იგივე მშვიდობა არის უსაჭიროესი ნიჭი ყოველთა აწინდელთა ქრისტიანეთავის, ღვთის მსახურება, ცხონება, მისწრაფება ზეცისადმი შეიძლება მხოლოდ მუნ, სადაც სუფევს მშვიდობა; გარნა სადაც არის შფოთი, სიძულვილი და განხეთქილება, მუნ არამც თუ სულიერი წარმატება არ მოხდება, არამედ არცა მცირედი რამე სიკეთე. ბედნიერი არის ქვეყანა იგი და ერი, რომელსა შინა დამყარებულია და კეთილად წარმოებს სარწმუნოება, სასოება და ღვთის მსახურება და ნაყოფი მათი. მშვიდობა, ყოველი სიკეთე და წარმატება არის ნიჭი ღვთისა, ვითარცა იტყვის წმიდა მოციქული იაკობი: **ყოველივე მოცემული კეთილი და ყოველივე ნიჭი სრული ზეგარდმო არს გარდამოსრულ მამისაგან ნათლისა** (1, 17). გარნა ვის, რომელს ქვეყანას, რომელს ქალაქს და რომელს ერს მისცემს ღმერთი ზეგარდამოსრულსა ნიჭსა? იმ ქვეყანას და იმ ერს, რომელსა შინა სუფევს სარწმუნოება კეთილი, მსახურება ღვთისა, და რომელსა შინა წმინდა მართლ-მადიდებელი ეკკლესია არს მტკიცედ დამყარებული, აშენებს და აკეთებს ზნეობას ერისასა. მაცხოვარი აღგვითქვამს და მოგვცემს არა თუ ზეციერსა სიკეთესა და სულის ცხონებასა, არამედ თვით ამ სოფელში არის ჩვენი მფარველი და შემწე. თვით მაცხოვარმა მოგვცა ეს აღთქმა: **ხოლო თქვენ ეძიებდით პირველად სასუფეველსა ღვთისასა და სიმართლესა მისსა,** ესე იგი, უწინარეს ყოვლისა შეიძინეთ, ეძიეთ ღვთის სასუფეველი, სიმართლე, ღვთის მსახურება, წმინდა ცხოვრება **და ესე ყოველი შეგეძინოს თქვენ,** სოფლიურიცა სიკეთე დაგემატება თქვენ (მათესი 6, 32). **უკეთუ თქვენ უკეთურთა იცით მისაგებელი კეთილი მიცემად შვილთა თქვენთა, რაოდენ უფროსღა მამამან თქვენმან ზეციურმან მოსცეს კეთილი, რომელნი სთხოვდეს მას** (მათესი 7, 11), საღმრთო მოთხრობა ძველისა აღთქმისა წარმოგვიდგენს ჩვენ მრავალთა მაგალითთა, რომელნი ამტკიცებენ ამ აზრსა: ძველი აღთქმის მორწმუნე ხალხი ისრაილი იყო ყოველთვის ღვთის მფარველობასა ქვეშე: **სმენით თუ ისმინე უფლისა ღვთისა შენისა,** ეტყოდა მათ უფალი ღმერთი, **და მარხვად და ყოფად ყოველთა ამათ მცნებათა, რომელთა მე გამცნებ, დღე-დღე გყოს შენ უფალმან ღმერთმან შენმან, ზეშთა ყოფელთა ნათესავთა ქვეყინისათა** (მეორე სჯული 28_1).

ეს სიტყვა ყოველთვის სრულდებოდა ისრაილსა ზედა, ვიდრემდის იგინი იყვნენ ერთგულნი და მორწმუნენი, ასრულებდნენ საღმრთოსა სჯულსა, ღმერთი ადიდებდა მათ, იფარვიდა ყოველთა მტერთა მათთაგან, გარნა როდესაც იგინი განდრკებოდენ ღვთისაგან, დაიწყებდენ კერპთ-მსახურებას, მაშინ ღმერთი აიღებდა ხელს მათზედ, და მათ ერეოდნენ მტერნი, აოხრებდნენ მათსა ქვეყანასა, ხოლო როდესაც იგინი შეინანებდნენ გულწრფელად, მიიქცეოდნენ ღვთისაკენ, მაშინ მიიღებდნენ ღვთისაგან შემწეობასა, მტერნი მათნი უკუნ-მიიქცეოდნენ და ქვეყანა მათი აჰყვავდებოდა. ბოლოს, როდესაც ებრაელთა სრულიად უარჰყვეს ჭეშმარიტი ღმერთი და მიეცნენ კერპთ-მსახურებასა, მაშინ ღმერთმა სრულიად აიღო მათზედ ხელი. ქვეყანა მათი აოხრდა, მტრებმა იგინი წარტყვევნეს და დაფანტეს უცხოთა ქვეყანათა შორის. ახლაც ურიანი დაფანტულნი არიან უცხოთა თესლთა შორის მისთვის, რომ არ იცნეს მათ დღე ღვთის მოხედვის, უარ-ჰყვეს, გასცეს და ჯვარს აცვეს თავიანთი მესსია, უფალი ჩვენი იესო ქრისტე, რომელსაც, უწინარეს ყოვლისა, სურდა განსაკუთრებით მათი განათლება, გაბედნიერება, ცხონება. დღესაც იქმნებოდნენ ისინი თავიანთს ქვეყანაში განათლებულნი და გაბედნიერებულნი, რომ იესო ქრისტე ერწმუნათ, მიეღოთ და მისს სახარებას დამორჩილებულიყვნენ.

იქნება, ზემოთქმულნი ჰაზრნი საეჭვოდ ეჩვენოს ვისმე და არ დაიჯეროს. მაგრამ მე მოვიყვან ერთს უმახლობელეს მაგალითს, თვით ჩვენი საქართველოს ტომის და ერის ხვედრისა და ცხოვრებისაგან. ორი ათას წელიწადზე მეტი იქნება, რაც დაიწყო ერთ-მეფობა იმ ქვეყნებში, სადაც ახლა ქართველნი სცხოვრობენ. უწინ იგინი იყვნენ წარმართნი, კერპთმსახურნი, მსგავსად გარემოსთ მყოფთა მათთა სახელმწიფოთა. მეოთხე საუკუნეში, ესე იგი, ათას-ხუთასი წელიწადის წინ, ქართველთა მიიღეს ქრისტე იესოს მართლ-მადიდებელი სჯული. მასუკან მათ გადაემტერნენ; იწყეს მათი დევნა ყოველთა გარემოს ერთა და მეფეთა. ჯერ კერპთ-მსახურთ და მერმე მაჰმადიანთა. ვის შეუძლია მოკლეს სიტყვასა შინა გამოხატოს, რამდენი ჭირი, მუსრი, ბრძოლა, აოხრება მოითმინა ჩვენმა ქვეყანამ განმავალობასა შინა თუთხმეტისა საუკუნოისა?! ყოველი მხრითგან გლეჯდენ მას, ვითარცა მგელი ცხვართა. განცვიფრდება კაცის გონება, როდესაც წარმოიდგენს, რამდენი შური, მტერობა და რამდენი განსაცდელი ეწვია ჩვენსა ქვეყანასა განგრძობასა შინა ამოდენთა საუკუნეთასა! უმეტესად განცვიფრდება და იკითხავს თავის გულში კაცი: რამ დაიფარა, როგორ გადაურჩა ეს ერთი მუჭა ერი ამდენსა ჭირსა, მაშინ როდესაც გარემოს მისსა დაეცნენ და განქარდნენ უმძლავრესნი მეფობანი და ერნი, მაგალითებრ, ძველი დიდი მაკედონიის სამეფო, ძველი დიდი და უმძლავრესი სპარსეთის სამეფო, არაბეთი და სხვანი, რომელნი უწინ აოხრებდნენ და თითქმის ამოწყვიტეს საქართველოს იმიერ და ამიერ ქვეყანა, და მერმე კი თვითონ განქარდნენ და კვალიც აღარ დაუტოვებიათ ქვეყანაზე! რამ დაიცვა ქართველები, როგორ მოხდა, რომ ჩვენი ერი არ მოისპო, არ განქარდა და ჩვენი სახსენებელი დარჩა ქვეყანასა ზედა? მიზეზი ამისი არის ის, რომ ჩვენი ერი იყო ყოველთვის ერთგული საღმრთოისა სჯულისა და ღმერთიც იფარვიდა მას მეოხებითა და ვედრებითა დედისა მისისათა, რომელსა წილად ერგო ივერია და ერი ივერიისა. ეს მცირე, ერთი მუჭა ერი გადარჩა, აღორძინდა, განათლდა; ხოლო ურიცხვნი მათნი მტერნი განქარდნენ.

გვახსოვდეს ჩვენ, ძმანო, ყოველთა ეს ჭეშმარიტება და ამით ნუგეშინის ვსცემდეთ თავთა ჩვენთა. გვახსოვდეს, რომ ჩვენი მშვიდობა და წარმატება

დამოკიდებული არის ჩვენის სჯულის აღსარებასა ზედა და კეთილ მსახურებასა, და არა თუ მთელი ერისა და ქვეყნის, არამედ თვითოეული კაცისა, კერძო პირისაც; ყურადღებით უნდა დაუკვირდე გარემოს შენსა და ბევრს მაგალითს დაინახავ, რომ შენი ნაცნობი კაცი, რომელი უწინ მდიდარი იყო, დაღარიბდა, დაეცა, დაგლახაკდა; გამოიკითხე, შეიტყე, რა იყო მიზეზი მისისა დაგლახაკებისა, და შეიტყობ, რომ მიზეზი იყო ცუდი, ღვთის წინააღმდეგი ცხოვრება. არ მიიღო მან მშვიდობა ღვთისა, და მშვიდობა განშორდა მისგან და შთავარდა იგი შფოთსა და უბედურებასა შინა.

უკანასკნელთა ამათ წელთა ჩვენს ქვეყანაში, მეტადრე ახალგაზრდობამ მიაქცია ყურადღება ჩვენი ქვეყნის და ერის წარსულს ცხოვრებასა, ჩვენი მამა-პაპის ისტორიასა; იწყეს აღწერა და შესწავლება მათთა ჩვეულებათა. ხშირად მოგვიწოდებენ ჩვენც ისინი მამულის, ჩვენის ქვეყნის ისტორიის სწავლასა, ჩვენი ენის არა დავიწყებასა. დიაღ პატიოსანი არის და მოსაწონი ეს მიმართულება! მაგრამ აქ ერთი მაკვირვებს მე და მაწუხებს: ის, რომ ახლანდელთა მწერალთა არა აქვთ საკმაოდ მიქცეული ყურადღება სწორედ იმაზე, რაც უმეტესად შესანიშნავი და უმთავრესი თვისება ჰქონდა ჩვენთა წინაპართა, რითაც იგინი იყვნენ გამხნევებულნი, აღტაცებულნი, რაც მართავდა მათ, აძლევდა ღონეს და ძალს. ეს იყო სიყვარული საღმრთო სჯულისა, მართლ-მადიდებელი ეკკლესიისა. სარწმუნოებამან მათმან დაიცვა იგინი, სარწმუნოებამან გააძლებინა და მოიყვანა ვიდრე აქამომდინ ჩვენი ერი!.. ამაზედ ახალი მწერლები არ მიაქცევენ საკმაო ყურადღებას და მით ივიწყებენ ჩვენი წინაპრების უმჯობესსა სამკაულსა. საშუალ აურიცხველთა ამბოხთა, მტრების ბრძოლათა, მათ ჰქონდათ გულში ის საღმრთო მშვიდობა, სიყვარული, შური სჯულისა და მამულისა, რომელმაც იგინი დაიცვა და აქამომდე მშვიდობით მოიყვანა! ვევედროთ მაცხოვარს ჩვენსა, არ მოაკლოს ჩვენსა ერსა და ქვეყანასა მისი მფარველობა და ყოვლად წმინდა დედა მისი მარადის უყურებდეს ამ ქვეყანასა, ვითარცა წილ ხვდომილისა თვისის საკუთარი მფარველობისასა. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>კვირიაკესა ზედა შობიდგან ბრმისასა</u>

და ვითარცა წარვიდოდა იესო, იხილა კაცი ბრმა შობიდგან. ჰკითხვიდეს მოწაფენი მისნი და ეტყოდეს: რაბი, ვინ ჰსცოდა _ ამან, ანუ მშობელთა ამისთა, რამეთუ ბრმა იშვა? რქვა მათ იესო: არცა ამან ჰსცოდა, არცა მშობელთა ამისთა, არამედ _ რათა გამოსცხადნეს საქმე ღმრთისა მაგას ზედა (იოან. 9, 1 - 3).

მოწაფეთა იესო ქრისტესთა ჰქონდათ ის ჩვეულება, რომელ როდესაც იხილვიდენ რომელსამე გასაკვირვებელსა და უცნაურსა მოვლენასა, ანუ როდესაც მოუვიდოდათ გულში რომელსამე საგანზედ ეჭვი, მაშინვე ჰკითხვიდენ მოძღვარსა და სთხოვდენ, რათა აუხსნას მან ეჭვი მათი. ახლაც დაინახეს რა კაცი შობიდგან ბრმა, მაშინვე იფიქრეს თავის გულში: რისგან დაემართა მას ეს დიდი უბედურება, და ჰკითხეს უფალსა: **რაბი, ვინ ჰსცოდა _ ამან, ანუ მშობელთა ამისთა, რამეთუ ბრმა იშვა?** როგორც თვით ამ კითხვისაგან სჩანს, მოწაფენი დარწმუნებულნი

იყვნენ, რომელ კაცს ყოველი უბედურება და მწუხარება შეემთხვევა თვისი ბრალით და ცოდვით და ყოველი უბედურება და მწუხარება კაცისა არის სასჯელი ცოდვათათვის.

ახლაც არის, ძმანო ჩემნო, მეტადრე დაბალ წოდების ხალხში, ეს აზრი გავრცელებული: ახლაც როდესაც კაცი ჰნახავს, ანუ გაიგონებს თვისი მოყვასის უბედურებასა, მაშინვე იკითხავს და განიზრახავს, რა მიზეზისათვის დაემართა მას ეს უბედურებაო, და უმეტესი ნაწილი გადასწყვეტს თავის გულში, რომელ ყოველი უბედურება დაემართება კაცს თვისი ცოდვისა და ბრალისაგან.

როგორ ახსნა უფალმან იესო ქრისტემან ეჭვი მოწაფეთა თვისთა? რა პასუხი მისცა მათ? მივაქციოთ ახლა ჩვენ ამაზედ ყურადღება და კარგად ავხსნათ პასუხი უფლისა იესო ქრისტესი. რადგანაც ჩვენც ყოველნი ქვეშევრდომი ვართ ჭირისა და მწუხარებისა, რადგანაც ცხოვრება ყოველი კაცისა ამ ქვეყანაზედ თითქმის ილევა ჭირთა, უბედურებათა და მწუხარებათა შინა, მაშასადამე, ძლიერ საჭირო არს, რომ ჩვენ, ქრისტიანეთა, გვქონდეს მართალი და ქრისტიანული შეხედულობა ამ საგანზედ.

უფალმან იესო ქრისტემან ესრეთ უპასუხა მოწაფეთა თვისთა: **არცა მან ჰსცოდა, არცა მშობელთა ამისთა, არამედ _ რათა გამოსცხადნეს საქმე ღმრთისა მაგას ზედა**. აჰა პასუხი უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი. იგი თუმცა პირ-და-პირ არ გაამტყუნებს მისი მოციქულების აზრსა, მაგრამ მიაქცევს მათ ყურადღებას მასზედ, რომელ ზოგიერთ კაცს უბედურება და მწუხარება არ დაემართება თვისი ცოდვისაგან; არ არის სასჯელი მისი ბრალისა, არამედ დაემართება ღვთის განგებულებით: **რათა გამოსცხადნეს საქმე ღვთისა მას ზედა**. რა საქმე ღვთისა უნდა გამოცხადდეს უბედურებითა და მწუხარებითა კაცისათა? ამას შევიტყობთ მაშინ, როდესაც გავიხსოვნებთ რა საქმეს აკეთებს ღმერთი ჩვენს შორის? ღმერთს, ძმანო ჩემნო, ერთი დიდი საქმე აქვს ჩვენს შორის, რომელსა იგი აკეთებს უწინარეს ყოვლისა: ეს საქმე არის ჩვენი სულიერი განათლება და გაკეთება, ეს საქმე არის ჩვენი მოქცევა, მონანება, განწმენდა და ცხოვნება. ამაზედ უდიდესი საქმე ღმერთსა არა აქვს ჩვენს შორის. ამ საქმისათვის მოგვცა ჩვენ ღმერთმან სჯული; ამისთვის მოავლინა ქვეყანაზედ მხოლოდ-შობილი ძე თვისი; ამისთვის მოითმინა უფალმან იესო ქრისტემან ქვეყანაზედ ტანჯვა, ჯვარცმა, სიკვდილი, დაფლვა. სხვათა შორის, ღონეთა და საშუალებათა, რომელთა ღმერთი ხმარობს, რათა მოიყვანოს სისრულეში ეს დიდი საქმე, ისიც არის, რომ იგი ზოგიერთ კაცს მიაყენებს მწუხარებასა, მისთვის, რომ ჭირი, მწუხარება განაღვიძებს კაცსა, დააფიქრებს, მიაქცევს მის გონებას მის თავზე, სინანულში შეიყვანს. ჭირსა, უბედურებასა, მწუხარებასა დიდი გავლენა აქვს კაცის გულზე და სულზე; მრავალსა საკვირველსა მაგალითსა მოგვითხრობს, ვითარცა საღმრთო წერილი, ეგრეთვე, სამოქალაქო ისტორია დასამტკიცებლად ამა აზრისა. მრავალნი პირნი, რომელნი იყვნენ სრულიად განრყვნილნი და უსჯულონი, ღმერთმან მოაქცია და განსწმიდა უბედურებითა და მწუხარებითა, რომელი მიაყენა მათ. შეიძლება დარწმუნებით ვსთქვათ, რომ ჭირი და მწუხარება არის უმჯობესი მასწავლებელი კაცის ჭკუისა, მზრდელი, გამაფრთხილებელი, გამაღვიძებელი კაცის გონებისა, განმამტკიცებელი მისი ღონისა და ნიჭიერებისა. მაგრამ, ვგონებ, დიდი დამტკიცება არ უნდა ამ აზრს! ვინ არ იცის, რომელ უმეტეს ნაწილად კაცი ბედნიერებასა, მოსვენებასა და ფუფუნებასა შინა მყოფი, ფუჭდება სულით და გულით, გარნა ჭირი და განსაცდელი გამოაფხიზლებს მას და გამოაჩენს

უმჯობესთა დაფარულთა მისთა ღონეთა და ნიჭთა. მაშასადამე, უბედურება და მწუხარება ზოგჯერ არის საქმე და განგებულება ღვთისა კაცთა ზედა.

თვით დღევანდელი სახარების მოთხრობა, შობიდგან ბრმის განკურნებაზედ, ამტკიცებს ამას ყოველსა, რაიცა აქამომდე ვსთქვით, ესე იგი, რომ ხშირად უბედურება კაცს დაემართება ღვთის განგებით, იგი არის საქმე ღვთისა, იგი ხშირად მოაქცევს კაცს, შეეწევა სულის ცხოვნებასა შინა. დიდად და გამოუთქმელად უბედური იყო ბრმა იგი შობიდგან, გარნა ეს უბედურება მისი შეიქმნა სადიდებელად ღვთისა და საცხოვნებელად მისდა. მიიღო რა მან განკურნება _ იგი შეიქმნა მორწმუნე იესო ქრისტესი; ამ დიდმა სასწაულმა მოაქცია და არწმუნა ქრისტე უფალი მრავალთა სხვათაცა, და მით შეეწია მათსა ცხონებასა. გარნა ამითაც არ გათავდა საქმე ღვთისა ამ მოვლენაში. მოთხრობა შობიდგან ბრმის განკურნებისა აღიწერა სახარებაში და ურიცხვნი კაცნი ისმენენ და ამოიკითხვენ მას და ადიდებენ ღმერთსა, მტკიცდებიან სარწმუნოებითა და სასოებითა. აჰა, რაოდენი და რა დიდი საქმე ღვთისა გამოჩნდა ამ კაცის უბედურებასა შინა.

გარნა ჩვენ თავიდგანვე ვსთქვით, რომ უფალმან იესო ქრისტემან თვისი პასუხით პირ-და-პირ არ გაამტყუნა ის აზრი მოწაფეთა თვისთა, რომელ უბედურება არის ხშირად საგძალი, ანუ სასჯელი ცოდვისა. ახლა ისიც უნდა დავუმატოთ, რომელ თვით უფალი იესო ქრისტე იტყოდა და ასწავლიდა იმ აზრს, რომ კაცს სასჯელი, უბედურება ხშირად მისი ცოდვით დაემართება. ერთხელ უფალმან განჰკურნა ერთი ოც და თვრამეტის წლის უძლური, მდებარე, და შემდეგ უთხრა ეს სიტყვები: **აჰა ცოცხალ-იქმენ, ნურღარა სცოდავ, რათა არა უძვირესი რაიმე გეყოს შენ (იოანე, 5, 14)**. მართლა, უმრავლესი ნაწილი კაცთა შთავარდება ჭირთა, უბედურებათა და მწუხარებათა შინა მათი უგუნურობით და ცოდვით. გარნა მე არ შეუდგები ახლა ამ აზრის ვრცლად დამტკიცებას, პირველად მისთვის, რომ არა ერთ გზის მითქვამს თქვენს წინაშე სიტყვა ამ საგანზედ, მეორედ მისთვის, რომ ეს აზრი თავისთავად ცხადია და არ მოითხოვს ვრცელსა დამტკიცებასა. მხოლოდ, დასასრულ სიტყვისა ჩვენისა დავუმატებ: როდესაც შეგემთხვევა შენ, ძმაო ჩემო, რომელიმე ჭირი, მწუხარება, უბედურება, მაშინ კარგად დაფიქრდი და პირ-მოუფერებლად გამოიკვლიე, რა იყო მაგის მიზეზი? სიდგან მოგევლინა ის მწუხარება? თუ შეატყო და სინდისმა შენმა პირ-მოუთნევლად გითხრას, რომ თვითონ შენ იყავი მიზეზი ამისა, მაშინ ეცადე მოსპო შენ შორის ის მიზეზი, დასტოვო ის ჩვეულება, გაისწორე ის თვისება, განეშორე იმ ვნებას, რომელნი არიან უმთავრესნი მიზეზნი შენთა უბედურებათა. გარნა, თუ ჭკუამან და სვინიდისმან შენმან დაგარწმუნოს, რომ შენ თვითონ არ იყავი პირ-და-პირ მიზეზი შემთხვეულისა უბედურებისა, მაშინ იგი მიიღე, ვითარცა ღვთისაგან მოვლინებული სწავლა და გაფრთხილება, რომლითაც ღმერთს ჰსურს წინ წაგიყვანოს შენ სულიერსა მოქალაქობასა შინა, მოგიმატოს გონიერება, გამოცდილება, სულიერი სისრულე, რათა იყო ძვირფასი, ვითარცა ოქრო, გამოხურებული ცეცხლსა შინა.

და ესრეთ, ვევედროთ ღმერთსა, რათა ჭირი და მწუხარება ჩვენ ისევე ღვთის განგებულებით, ჩვენდა განსაწმენდელად შეგვემთხვევოდეს, და არა სასჯელად ჩვენთა ბრალთა და ცოდვათა. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
მეოთხესა კვირიაკესა ზედა შემდგომად სულის წმინდის მოფენისა

მიუგო ასის-თავმან მან და რქვა: უფალო! არა ღირს ვარ მე, რათამცა სართულსა ჩემსა ქვეშე შემოხვიდე (მათ. 8,8).

რა გასაოცარი, წრფელი, ღრმა სიმდაბლე გამოაჩინა, მართლ-მადიდებელნო ძმანო ჩემნო, ასის-თავმან კაპერნაუმისამან. თუმცა იცოდა, რომ უფალი იესო ქრისტე იყო მოწყალე და თავმდაბალი, და არა თუ მის სახლში, არამედ უღარიბესთა კაცთა ეწვეოდა, გარნა ისეთი თავმდაბალი იყო, რომ შეეშინდა მას თვისი უღირსებისა, და როდესაც იესო ქრისტემ უბრძანა: **მე მოვიდე შენს სახლში და განვკურნო მონა შენი, _ მან მოახსენა: უფალო, არა ღირს ვარ, რათამცა სართულსა ჩემსა ქვეშე შემოხვიდე; არამედ სიტყვით ხოლო სთქვი და განიკურნოს მონა იგი ჩემიო**. ამის მსგავსითა სიმდაბლითა იყვნენ შემკულნი, ძმანო ქრისტიანენო, უდიდესნი წმიდათა შორის: მოსე, დავით, პავლე. საღმრთო წერილი იტყვის, რომ თვით ზეციურნი ანგელოსნი არიან მშვიდნი და თავ-მდაბალნი. იგივე სათნოება არის უდიდესი და უსაჭიროესი ყოველთა ქრისტიანეთათვის, რომელთა ჰსურსთ შესვლა სასუფეველსა შინა ღვთისასა. ეს სათნოება, როგორც იტყვის წმინდა მამა ამბროსი მედიოლანელი, არის სამკაული ყოველთა სხვათა სათნოებათა. როგორც გონიერი სახლის მშენებელი ეძებს მაგარსა საძირკველსა, და ვიდრემდის არ ჰნახავს კლდეს, არ დაიწყებს სახლის შენებას, მზგავსადვე კაცმა, რომელსაც ჰსურს აშენება თვისისა სულიერისა სახლისა, სიმდაბლეზე უნდა აღაშენოს იგი. სიმდაბლე ის არის კაცის ცხონებისათვის, რაიცა ფესვი მცენარისათვის. თუ ფესვი მრთელი და მაგარი აქვს მცენარეს, იგი არ დასჭკნება, თუ გინდ მრავალ-გზის მოჰკაფონ მისნი რტონი, მაინც ახალთა გამოიღებს. მზგავსადვე, თუ მტკიცე სიმდაბლე არის კაცის სულში, იგი კაცი არ წაჰწყმდება, თუ გინდ მრავალნი ჭირნი და განსაცდელნი ეწიონ მას. ვერაფერი ვერ გაუსწორდება სიმდაბლეს, იტყვის იოანე ოქრო-პირი. იგი არის დედა, ფესვი, საფუძველი, საზრდელი და კავშირი ყოვლისა სიკეთისა. ვინც ისწავლა სიმდაბლე, მან მხოლოდ ისწავლა ბაძვა იესო ქრისტესი.

სიმდაბლე არის სარწმუნო მცველი ყოველთა სათნოებათა. წარმატება სათნოებათა შინა არის წარმატება სიმდაბლესა შინა. წინააღმდეგ ამისა, რაი არიან ყოველნი სხვანი სათნოებანი გარეშე სიმდაბლისა? მტვერი, რომელსა წარიტაცებს პირველი შებერვა ამპარტავნებისა. გარეშე სიმდაბლისა ამაოა ყოველი სულიერი შრომა: არ არის არცა სიყვარული ღვთისა და კაცისა, არცა სიწმინდე გულისა, არცა მოთმინება, ერთის სიტყვით, არცა ერთი ღვთის წინაშე ღირსება. ვინც დაჰკარგა სიმდაბლე, მან დაჰკარგა ყოველიფერი, თუგინდ სხვაფერ კი სრული კაცი იყოს და დაახლოებული ღვთისადმი. შეაერთეთ ლოცვა, მარხვა, სიწმინდე; თუ სიმდაბლე დააკლდა, ყოველივე იგინი მალე განჰქარდებიან. თვით ზეციერნი ანგელოსნი დაეცნენ და შთაცვივდნენ ჯოჯოხეთს, ოდესცა სიმდაბლე დაჰკარგეს. ვის უყურებს ღმერთი? _ მხოლოდ **მდაბალთა, ღვთის მოშიშთა, რომელნი ძრწიან სიტყვისაგან მისისა,** იტყვის ისაია წინასწარმეტყველი.

რაიცა აქამომდე ვსთქვით, ეს ყოველი, ძმანო ქრისტიანენო, არა ჩვენი სიტყვები იყო, არამედ სიტყვა იოანნე ოქროპირისა. იგინი ცხადად გამოჰხატავენ, რა მნიშვნელობა აქვს სიმდაბლეს ქრისტიანული ცხოვრებისათვის. საუბედუროდ, აწინდელთა ქრისტიანეთა შორის ფრიად მცირენი არიან მცოდნენი და მქონენი ჭეშმარიტისა სიმდაბლისა. გარეგანი შეხედულობა, მიხვრა-მოხვრა, უბნობა კი მრავალთა აქვს ვითომც მდაბალი, გარნა გულში არა აქვსთ ჭეშმარიტი სიმდაბლე. ზოგიერთი აწინდელი ქრისტიანე ფეხების ქვეშ დაგეგება, კრავისაებრ მშვიდად გამოაჩენს თავის თავს, გარნა, თუ რამე პირ-უთნეველი სიმართლე გაიგონა შენგან, თუ რამე, მოვალეობისამებრ შენისა, ამხილე მას და აყვედრე, მაშინ კი, დაუკვირდი, რა ნაირად აღიძრება მისი ამპარტავნება! ან, თუ ვინმე აქე პირში, თუ გინდ სრულიად არ იყოს ღირსი ქებისა, შეჰხედე, რა ნაირად იამება და დაგიჯერებს კიდეც. ნამდვილად თავ-მდაბალ კაცს ქება ეწყინება და შეაწუხებს, ხოლო მხილება იამება და დაგიჯერებს. მართლა თავ-მდაბალი კაცი სხვას არავის განიკითხავს და თავის თავს კი განიკითხავს, ამტყუნებს და სჯის. თუ რამე კეთილი არის მის შორის და ღირსი ქებისა, იმას სრულიად არ ჰხედავს, და თუ რამე ნაკლულევანება აქვს და ცუდი თვისება, იმისგან სცხვენია და იტანჯება. თუ რამე უბედურება ეწვია _ იტყვის, ღირსი ვარო ამისა, ჩემის ცოდვით დამემართაო; თუ ბედნიერება მიიღო _ ღმერთმან მომცაო, რათა ამით მე მოქცევა და მადლობის შეწირვა მასწავლოსო. ნუ ჰფიქრობთ, ვინმემ მოიპოვოს წარმატება სხვასა რომელსამე საქმეში, იტყვის წინად ხსენებული ამბროსი მედიოლანელი, თუ არ შეიძინა პირველად სიმდაბლე.

რა საშუალებით უნდა შეიძინოს კაცმა ქრისტიანული, ღრმა სიმდაბლე? წმიდანი მამანი, გამოცდილნი ყოველთა სათნოებათა შინა და უმეტესად სიმდაბლესა შინა, გვასწავლიან, რომ პირველი საშუალება შეძინებად სიმდაბლისა არის ხშირად დაფიქრება, მარადის წარმოდგენა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტეს ცხოვრებისა და მისთა თვისებათა. თვით იგი უფალი გვიხმობს ჩვენ: **ისწავეთ ჩემგან, რამეთუ მშვიდ ვარ და მდაბალ გულითა.** თუ ძე ღვთისა ზეცით გარდამოხდა, ხატი მონისა მიიღო, მოითმინა ქვეყანაზე ყოველ გვარი მწუხარება და დამდაბლება, განკიცხვა, ნერწყვი, გვემა-ჯვარცმა, სიკვდილი, ჩვენ კი, _ მიწა და ნაცარი, _ როგორ არ უნდა ვიყოთ მდაბალნი, რით უნდა ვიყოთ ამპარტავანნი? საუბედუროდ, ხშირად მოხდება, რომ კაცი გულ-დიდია მით, რაიცა მას არ ეკუთვნის, რაც სხვისგან სამოწყალოდ მიუღია, ან თავის თავს შეადარებს მათ, რომელნიც მასზე უარესნი არიან და მით გულ-დიდობს. რაიცა ვართ _ ღვთისაგან ვართ, რაც გვაქვს ღვთისაგან ანუ სხვათა კაცთაგან გვაქვს. მაშ, რისთვის-ღა უნდა ვიყოთ გულ-დიდი! შენზე უმჯობესს კაცს უნდა შეამსგავსო შენი თავი და არა შენზედ უარესს. თუ კარგად გამოიკვლევ, რა გაკლია შენ, იმით ვეღარ იქმნები გულ-დიდი, რაიცა გაქვს.

თუ მართლა გსურს შენ, ძმაო ჩემო, იყო ჭეშმარიტი ქრისტიანე, ესე იგი, თავმდაბალი კაცი, ერთ რჩევას მოგცემ მე, და თუ დამიჯერებ და კარგად აასრულებ, უთუოდ შეგეძინება ღვთისაგან მადლი სიმდაბლისა. ყოველ დღე დილით და საღამოს ყოველი შენი ლოცვა გაათავე ამ სიტყვებით: **გლახაკ, დავრდომილ ვარი მე! ღმერთო შემეწიე მე!** იცით, ვინ ლოცულობდა ასე? მეფე, წინასწარმეტყველი, ღვთის სულით სავსე დავით. თუ იგი ასე თავ-დაბალი იყო, ასე ლოცულობდა, შენ ვინ ხარ, საბრალოვ! შენ უფრო ხშირად, ყოველს წამს უნდა განიმეორო ეს ლოცვა. ამინ!

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა
მეხუთესა კვირიაკესა ზედა

განმარტება კვირიაკისა სამოციქულოისა (რომ. 10. 1 _ 11.).

ძმაო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! საღმრთო ლიტურღიის, ანუ წირვის აღსრულებასა შინა, უმთავრესთა წესთაგანი არის წაკითხვა სახარებისა და სამოციქულოისა. მაშასადამე, ვისაც ჰსურს ჯეროვნად და სასარგებლოდ მოსმენა წირვისა და მიღება მადლისა, მან ყოველთვის საკუთარი ყურადღება უნდა მიაქციოს რიგის სამოციქულოსა და სახარებასა ზედა და ეცადოს, რომ კარგად გაიგოს აზრი და დარიგება, რომელნიც არიან მათ შინა.

აწინდელთა კვირიაკეთა შინა, ესე იგი შემდგომად სულის წმინდის მოფენისა, ყოველს წირვაზედ წაიკითხებიან სამოციქულოისაგან რომაელთა მიმართ წმიდისა პავლე მოციქულისა ისრეთნი თავნი და მუხლნი, რომელნიც იპყრობენ თვის შორის დიდსა და ღრმასა სწავლასა. მეტადრე დღეს წაკითხული სამოციქულო წინა-დაგვიდებს ერთობ ღრმასა სწავლასა, რომელსა ყოველი ქრისტიანე ვერ გაიგებს ჯეროვნად, უკეთუ არ ეყოლა ხელ-მძღვანელი. ამისთვის, შეწევნითა ღვთისათა, ავხსნათ აზრი დღეს წაკითხულის სამოციქულოისა, ხოლო ხელ-მძღვანელად ჩვენდა მოვუწოდოთ დიდსა და წმიდასა მამასა ჩვენსა იოანე ოქროპირსა, რომელმან დაგვიტოვა ჩვენ ვრცელი და მშვენიერი განმარტება ყოველთა პავლე მოციქულის წერილთა.

გარნა პირველ, ვიდრე შეუდგებით დღეინდელ სამოციქულოს განმარტებასა, უმჯობესი იქმნება მოკლედ ვსთქვათ, რა საგანზედ ლაპარაკობს წმინდა პავლე მას შინა. რაკი ამას შევიტყობთ, მაშინ გაგვიადვილდება ცალ-ცალკედ განმარტება თვითოეულის მუხლისა. მაშასადამე, რა საგანზედ ლაპარაკობს საზოგადოდ დღეს წაკითხული სამოციქულო? იმაზედ, რომელ ებრაელები შემცდარნი იყვნენ, როდესაც ამტკიცებდენ, რომელ კაცი განმართლდება და ცხონდება მათი, ძველი აღთქმის, სჯულით; წინააღმდეგ ამისა, კაცს შეუძლიან ცხონება მხოლოდ იესო ქრისტეს სარწმუნოებითა. ეს არის უმთავრესი აზრი დღეს წაკითხულის სამოციქულოისა. უფრო მოკლედ რომ ვსთქვათ, ყოველი კაცი ცხონდება იესო ქრისტეს სარწმუნოებით და არა ძველი, ებრაელების სჯულით, რომელიც მათ მისცა მოსემ. ახლა დავიწყოთ თვითოეული მუხლის განმარტება ცალ-ცალკედ.

ძმანო, ნება გულისა ჩემისა და ვედრება ჩემი ღმრთისა მიმართ ისრაილისათვის, არს საცხოვრებელად (მუხლი 1).

ამ პირველი მუხლის სიტყვებში წმინდა მოციქული არწმუნებს ებრაელთა, რომ მას დიდად ჰსურს მათი ცხონება და ლოცულობს მათი ცხონებისთვის; ჩემი გულის ნება, ანუ წადილი ღვთისა მიმართ ვედრება ისრაილისათვის, ანუ ებრაელისათვის არისო, რათა იგინი ცხონდნენო.

ვეწამები მათ, რამეთუ შური საღმრთო აქვს, არამედ არა მეცნიერებით (მუხ. 2). აქ წმინდა მოციქული ამბობს, რომ მე თვითონ მოწამე ვარო, დარწმუნებული ვარო, რომ მათ, ებრაელთა, საღმრთო შური აქვსთ, გარნა არა მეცნიერებით. რაი არს საღმრთო შური? საღმრთო შური არს დიდი და მომეტებული ღვთის ერთგულება. ვისაც ამისთანა შური აქვს, იმას ფრიად ჰსურს, რომ ყოველი კაცი ღმერთს ადიდებდეს და ძლიერ ეწყინება, როდესაც ჰნახავს ვისმეს თავის წინააღმდეგს.

ესრეთი საღრთო შური დიაღ პატიოსანი და მოსაწონი თვისება არის, _ გარნა მაშინ, როდესაც ის არის მეცნიერებით, ესე იგი, ჭკუით, გონიერად. გარნა ებრაელთა, სამწუხაროდ, ეს შური ჰქონდა არა მეცნიერებით.

გარნა ამას შემდგომ მუხლში წმინდა მოციქული აღგვიხსნის ჩვენ: **რამეთუ უმეცარ-იყვნეს იგინი სიმართლისა მისგან ღმრთისა, და თვისსა მას სიმართლესა ეძიებდეს დამტკიცებად, და სიმართლესა ღმრთისა არა დაემორჩილეს**. (მუხლი 3). აჰა, რასა შინა მდგომარეობდა მათი უმეცრება. მათ, ესე იგი, ებრაელთა, კარგად არ გამოიძიეს და არ შეიტყეს ღვთის სიმართლე, ესე იგი, ღვთის ნება, ღვთის განგება, და ნაცვლად ამისა, თავიანთს საკუთარს სიმართლეს ეძიებდენ დამტკიცებად და ღვთის სიმართლეს არ დაემორჩილნენ. ერთი სიტყვით, ნაცვლად ღვთის ნების და ბრძანების აღსრულებისა, იგინი თავიანთს საკუთარს ნებასა და სურვილს ასრულებდენ. რა იყო და რომელი ნება და განგებაა ღვთისა, რომელსაც ებრაელნი არ დაემორჩილნენ? ამას წმინდა მოციქული აღგვიხსნის შემდგომსა მუხლსა შინა: **რამეთუ დასასრული სჯულისა ქრისტე არს მაცხოვრად ყოვლისა მორწმუნისა** (მუხლი 4). აჰა, რაში მდგომარეობდა ნება ღვთისა. ის ძველი სჯული, რომელიც ებრაელთა მისცა ღმერთმა წინასწარმეტყველების პირითა და ხელითა, იყო დროებითი, მოსამზადებლად მათდა ქრისტე იესოს მოსვლისათვის. ძველი აღთქმის სჯულის დასასრული იყო ქრისტე იესო, მოვლინებული მაცხოვარებად ყოვლისა მორწმუნისა. ებრაელთა დაივიწყეს ეს ჭეშმარიტება. მათ არ მიიღეს უფალი იესო ქრისტე. ამისათვისაც იგინი უმეცარი შეიქმნენ ღვთის ნებისა, იგინი არ დაემორჩილნენ ღმერთსა.

რამეთუ მოსე დაჰსწერს სიმართლესა მას სჯულის საგანსა, ვითარმედ, რომელმან ჰქმნეს იგი კაცმან, ჰსცხოვნდეს მას შინა. (მუხლი 5). აქ წმინდა მოციქული პავლე ცხადად და გონივრად ამტკიცებს, რომელ ძველი სჯულის საშუალებით კაცის ცხონება არ შეიძლება. როგორც თვითონ მოსე სწერს, სჯულის სიმართლე, ანუ განმართლება კაცისა სჯულის საშუალებით, შეიძლება მხოლოდ მაშინ, როდესაც კაცი სჯულს აღასრულებს დაუკლებელად, სრულიად. **რომელმან ჰქმნეს იგი კაცმან, სცხოვნდეს მას შინა.** ვინც იქმს ანუ აღასრულებს სჯულს, ის სცხონდება სჯულით. გარნა, რადგანაც არ შეიძლება, რომ გამოჩნდეს ვინმე ისეთი კაცი, რომელსა შეეძლოს აღსრულება ყოვლისა სჯულისა, ესე იგი, დაუკლებელად, და შეიქმნეს უცოდველი ყოველ კერძოდ, მაშასადამე, არც ის შეიძლება, რომ ძველი სჯულის საშუალებით ვინმე სცხონდეს.

ახლა, ძმანო, სამს მუხლს: მეექვსეს, მეშვიდეს და მერვეს ერთად წავიკითხავ და ავხსნი, რადგანაც მათ ერთი აზრი აქვს.

ხოლო სარწმუნოებისაგან სიმართლე ესრედ იტყვის: ნუ იტყვი გულსა შენსა, ვინ აღვიდეს ზეცად? _ ესე იგი, არს ქრისტესი გარდამოყვანებად _ ანუ ვინ შთავიდეს უფსკრულად? _ ესე იგი, არს ქრისტესი მკვდრეთით აღმოყვანება (მუხლი. 6, 7, 8).

წინად სთქვა, და კიდეც დაამტკიცა წმიდამან პავლემ, რომელ სჯულის საშუალებით, ანუ საქმეთაგან სჯულისათა შესაძლებელი არ არის სცხონდეს კაცი. ამისთვის, რომ არავის არ შეუძლიან მრთელი სჯული აღასრულოს, ესე იგი, უცოდველად იცხოვროს.

ახლა იმას ამტკიცებს, რომ ცხონება უადვილესად და ყოველი კაცის შესაძლებელად შეიქმნა ქრისტე იესოს სარწმუნოების საშუალებითაო. ნუ იტყვი შენს გულში, ესე იგი, ნუ იფიქრებ გულში, რომ ძნელი რაიმე იყოს იესო ქრისტეს

სარწმუნოება, ანუ მისი სარწმუნოებით გამართლება. ნუ იტყვიო, ვინ ავა ზეცად, რომ ქრისტე ჩამოიყვანოსო, ანუ ვინ ჩავა ქვესკნელად, რომ ქრისტე ამოიყვანოსო; **სიტყვა სარწმუნოებისა მახლობელ შენდა არსო, პირსა შენსა და გულსა შენღაო**, ესე იგი, იესო ქრისტეს სარწმუნოება ადვილი არისო, წინააღმდეგ სჯულის შესრულებისა, რომელიც შესაძლებელი არ არის.

ვითარმედ აღვიარო პირითა შენითა უფალი იესო და გრწმენეს გულითა შენითა, რამეთუ ღმერთმან აღადგინა იგი მკვდრეთით. (მუხლი 9). რა იქმნება ამაზედ უადვილესი, რომ პირითა შენითა აღიარო და გულითა გწამდეს იესო ქრისტე მკვდრეთით აღდგომილი და მით სცხონდე, **რამეთუ გულითა გვრწამს სიმართლედ, ხოლო პირითა აღვიარებთ საცხოვრებელად.** (მუხლი. 10). გულითადი სარწმუნოება გაგვამართლებს, პირითა აღსრულება გვაცხონებს.

ამ სახით გაგვიადვილა უფალმან იესო ქრისტემან ცხონება. ახლა წარმოიდგინე უგუნურება ებრაელთა, რომელნი დაჟინებით ამტკიცებენ, რომელ კაცი ცხონდება მათი სჯულის დამარხვითა? თვითონვე ჰხედვიდენ, რომ მთელი სჯულის აღსრულება არ შეუძლიან არც ერთს კაცს, მაშასადამე, ქვეყანა უნდა წარწყმედილიყო, თუ არ მოენიჭა უფალსა იესო ქრისტეს ჩვენთვის ცხონება სარწმუნოებითა თვისითა. გარნა იმ ზომად იყვნენ ებრაელნი დაბრმავებულნი, რომ მაინც არ მიიღეს იესო ქრისტეს სარწმუნოება.

ჩვენც უნდა გვეშინოდეს, ძმანო ქრისტიანენო, რომლითამე მხრით არ შემოგვერიოს სულიერი სიბრმავე და თავხედობა, მსგავსად ებრაელთა მათ. როდესაც დიდი და საკვირველი მამათა შორის, ზემო ხსენებული ოქროპირი აღსნის აწინდელსა სამოციქულოსა, ბოლოს გამოიყვანს თვისისა სამწყსოისათვის საკვირველსა ზნეობითსა სწავლასა. ეს სიბრმავე და სიკერპე ებრაელთა დაემართა, იტყვის იგი, ამპარტავნებითა და თავხედობით, და მერმე გააგრძელებს სიტყვასა, თუ როგორ უნდა ეშინოდესთ ქრისტიანეთა ამპარტავნებისა და სულიერისა სიბრმავისა. ნეტავი თქვენცა შემძლებელ იყვნეთ და კითხულობდეთ წიგნებსა იოანე ოქროპირისასა! რა სახით დაგიტკბებოდათ გული მისს დარიგებითა! მის სიტყვებს ისრეთი მოქმედება აქვს ჩვენს გულზედ, რომელ როდესაც ავიღებთ მისს წიგნს და ვკითხულობთ, მაშინ ყოველი სოფლიური მწუხარება და ამაოება დაგვავიწყდება, ცხოვრების ტვირთი შეგვიმსუბუქდება, რომელიც და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ღმერთმან. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>მ ე ც ა მ ე ტ ე ს ა კ ვ ი რ ი ა კ ე ს ა ზ ე დ ა</u>

იგავი ვენახსა ზედა (მათ. 21. 32 _ 42).

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო!

დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ ყურადღებით მოისმინეთ დღეს წარკითხულის სახარებისაგან იგავი. უეჭველია, კიდეც მიჰხვდით, რომ იმ იგავში უფალმან იესო ქრისტემან მიფარულად და საიდუმლოდ აღწერა ბოროტი თვისება, უნაყოფოება, უმადურება ებრაელთა. ვენახი იგი, რომელი დაასხა სახლსა უფალმან, მიფარულად ჰნიშნავდა იუდიანთ ქვეყანასა; სახლისა უფალი თვით ღმერთსა; ზღუდე ვენახისა, საწნახელი, გოდოლი, რომელი აღაშენა სახლისა უფალმან,

მოასწავებენ ყოველთა მათ ხორციელთა და სულიერთა სიკეთეთა, მშვიდობასა, სიმდიდრესა, სჯულსა, მადლსა, რომლითა ღმერთმან შეზღუდა და შეამკო ქვეყანა იგი ურიათა. რისთვის მიცა ღმერთმან ეგოდენი მადლი ურიათა? მისთვის, რომ თავ-თავის დროზედ გამოიღონ ნაყოფი, ესე იგი: სარწმუნოება, სასოება, კეთილი საქმენი და სხვა; მაგრამ მათ ნაყოფი არ გამოიღეს. ნაცვლად ამისა, როდესაც გაჰგზავნიდა ღმერთი მონათა თვისთა წინასწარმეტყველთა ნაყოფის მისაღებად, ურიანი მათს სიტყვას არ ისმენდენ, ზოგიერთს მათგანს სცემდენ და სტანჯვიდენ, ზოგს მოჰკვლიდენ. ბოლოს ღმერთმან გაჰგზავნა მათთან ძე თვისი, მხოლოდ-შობილი, რათა უკანასკნელი ზომა მიიღოს, თუ შეიძლება, მოაქციოს იგინი და ნაყოფი გამოაღებინოს; გარნა ურიათა არ შეიკვდიმეს მისიც, არამედ გამოიყვანეს იგი სავენახისა გარეთ, ესე იგი, იერსალიმით, და ჯვარს აცვეს იგი. ესრეთი იყო უმადურება და ბოროტება ერთა!.. ესრეთისა მათისა ბოროტებისათვის უფალმან გამოუცხადა, რაც დაემართებოდა მათ: **ამისთვის გეტყვი თქვენ, ვითარმედ მიგეღოს თქვენგან სასუფეველი ღმრთისა და მიეცეს ნათესავსა, რომელნი ჰყოფდენ ნაყოფსა მისსა.** (მათ. 21, 43). აჰა, რა საშინელი სასჯელი მიეცა ურიათა! ღმერთი მათგან განეშორა, იგინი მოაკლდენ მადლსა და სასუფეველსა ღვთისასა. სასუფეველი ღვთისა ახლა მოგვეცა ჩვენ, ქრისტიანეთა, მაგრამ ჩვენც იმ პირობით, რომელი პირობითაც ჰქონდა მიცემული ურიათა, ესე იგი, რათა გამოვიღოთ მისი შესაფერი ნაყოფი. მაშასადამე, ნუ ჰფიქრობთ, ძმანო ჩემნო, რომ იგავი ესე, დღეს წაკითხული, შეეხება მხოლოდ ურიათა. არა! ახლა ჩვენ, ქრისტიანეთა, უმეტესად შეგვეხება და გვასწავლის იგი. ჩვენ, ქრისტიანენი, შევადგენთ ახლა ვენახსა ღვინისასა. ჩვენ, ქრისტიანეთა, მოგვცა ღმერთმან უმეტესნი და უდიდესნი მადლნი და სიკეთენი. ნაცვლად მოსეს სჯულისა, ჩვენ შეგვზღვნა ღმერთმან სახარებითა; საწნახლად ააშენა წმიდა ეკლესია და გოდოლი მას შინა დასდვა ცხოველს-მყოფელი თვისი ჯვარი. მაშასადამე, ჩვენგან ღმერთი მოელის უმაღლესსა ნაყოფსა. რა ნაყოფი უნდა მივართვათ ჩვენ, ქრისტიანეთა, ღმერთსა? წმინდა, მართალი და უბიწო ცხოვრება _ აჰა ნაყოფი, რომელსა მოელის ჩვენგან ღმერთი ჩვენი. ვიდრემდის ჩვენ ვცდილობთ ესრეთისა ნაყოფისა გამოღებას, ჩვენ ვიქმნებით შეყვარებული ღვთის ვენახი. ამისათვისაც ყოველს წირვაზე ვევედრებით ღმერთსა ხელ-აღპყრობილნი: **გარდამოიხილე, ზეცით, ღმერთო, და იხილე, და მოჰხედე ვენახსა ამას, და განამტკიცე, რომელი დაასხა მარჯვენემან შენმან.** როდესაც გესმის ეს უცხო სიტყვები, ძმანო, გაიხსოვნე, რომ ქრისტიანული ერი, წმიდა მართლ-მადიდებელი ეკლესია ახლა არის ვენახი ღვთისა და ჩვენ ყოველნი ერთბამად ვართ მუშაკნი ღვთის ვენახისანი. ხოლო სახელდობრ ჩვენ, **ერი ქართველი და საქართველოს ეკლესია,** არის ერთი უძველესთა ვენახთა ღვთისთაგანი. ჩვენ, უწინარეს მრავალთა აწინდელთა ქრისტიანულთა ერთა, გვიწოდა ზეციერმან მამამან მუშაკად თვის ვენახში. აქედგან საკუთრად ჩვენთვის გამოდის ის სწავლა, გაფრთხილება, რომ არ დავემსგავსოთ იმ მეორე იგავში მოყვანილს უფროსს ძმას, რომელსა მამამ თვისმა უბრძანა წასვლად ვენახში მუშაობად, და რომელმან აღუთქვა _ წავალო და არ წავიდა, მოატყუა მამა. თუ ჩვენ, უწინარეს სხვათა წოდებულნი და წოდების მსმენელნი, არ ვიქმნებით კარგი მუშაკნი, ამით სწორედ დავემსგავსებით მას უფროსსა შვილსა და შევიქმნებით მტყუარნი ღვთის წინაშე, რომელიც განაშოროს ჩვენგან ღმერთმან. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
მ ე თ ე ქ ვ ს მ ე ტ ე ს ა კ ვ ი რ ი ა კ ე ს ა ზ ე დ ა

მოვიდა იგიცა, რომელსა ერთი ქანქარი მიეღო, და ჰრქვა: უფალო! უწყოდი, რამეთუ ფიცხელი კაცი ხარ შენ, მოიმკი, სადა არა დასთესი, და შეიკრიბი, სადა არა განგიბნევიეს, და შემეშინა, წარვედ და დავმალე ქანქარი იგი შენი ქვეყანასა (მათ. 25. 24_25.).

ამ სიტყვებით უნდოდა დაემალა თვისი უკმაყოფილება და დრტვინვა მესამესა მონასა, რომელმან მიიღო ერთი მხოლოდ ქანქარი, ანუ ტალანტი. მან დაინახა, რომ სხვათა მონათა მიიღეს ხუთ-ხუთი და ორ-ორი ტალანტი მეფისაგან, და ეწყინა; იფიქრა, რა უნდა მოვიგო ამ ერთი ტალანტისაგანო, ერთი სიტყვით, უკმაყოფილო დარჩა თავის გულში, დრტვინვა დაიწყო. მრავალნი არიან მსგავსნი ქვეყანაზედ მონისა ამის. ძლივს შეიძლება მოპოება ქვეყანაზედ ისეთი კაცისა, რომელიც არ დრტვინვიდეს, არ სტიროდეს, არ სჩიოდეს თვის ხვედრზედ, ანუ მდგომარეობაზედ. ზოგი ერთზე რამეზე დრტვინავს, ზოგი _ მეორეზე; ყოველიფრით კმაყოფილი და მადლიერი ღმერთზედ კაცი თითქმის არ იპოვება ქვეყანაზედ. რისგან არის ესა? რისგან წარმოსდგება ეს საზოგადო დრტვინვა და უმადურება კაცთა. მიზეზი ამისა არა ერთია, არამედ მრავალი. მაგალითებრ: ზოგიერთი კაცი უკმაყოფილო არის თავის ხვედრზედ მისთვის, რომ მის ჭკუას და გონებას არა აქვს კანონიერი მიმართულება, არ იცის კანონიერი მსჯელობა. იტყვიან ერთს ძველი დროების მეფეზედ, რომ ერთხელ ქუჩაში რომ დასეირნობდა, დაინახა რამდენიმე უბრალო მუშები სადილად ისხდენ, პურისა და წყლის მეტი არაფერი ჰქონდათ, მაგრამ ისე მხიარულად და სიცილით სადილობდენ, რომ შეეხარბა იმ მეფეს, ტირილი დაიწყო და სთქვა: მე არაოდეს არ მიჭამია ასე მხიარულად სადილიო, ის კი დაავიწყდა მას, რაოდენი სხვა ჰქონდა დიდება, ბედნიერება და წარმატება. ზოგიერთი კაცი მარადის დრტვინავს და სჩივის მისთვის, რომ ცუდი გუნება აქვს, მარადის სნეულს კაცს დაემსგავსება; კიდეც რომ ყოველიფერი ჰქონდეს ქვეყანაზე, მაინც გუნება არ აძლევს მას კმაყოფილებას. ზოგიერთი დრტვინავს და უკმაყოფილოა მისთვის, რომ სუსტი ხასიათი აქვს, სიმტკიცე არა აქვს სულისა და გულისა, ვერ მისცემს საზღვარს თვისთა სურვილთა და მისწრაფებათა. ალექსანდრე მაკედონელმა მრავალი ქვეყანა დაიმორჩილა, მაგრამ მაინც ვერ გაჩერდა, კიდევ უნდოდა ბრძოლა და მთელი დედამიწის დაპყრობა. სოლომონ ბრძენს ჰქონდა ყოველ-გვარი ნუგეში და კმაყოფილება, რასაც კაცის გული წარმოიდგენს, მაგრამ მაინც მოწყენილი იყო და დრტვინოდა: **«ამაოება ამაოთა და ყოველივე ამაო»**, ოხვრით იტყოდა იგი. ეს მისთვის, რომ საზღვარი არ დაუდვა თვისთა სურვილთა და გრძნობათა. ბოლოს, ზოგიერთი მარადის უკმაყოფილოა, დრტვინავს მისთვის, რომ ზარმაცია და უსაქმოდ უყვარს ყოფნა. იმ ზარმაცი და მედგარი მონისათვის ერთის მაგიერად ხუთი ტალანტიც რომ მიეცა მეფესა, მაინც დრტვინვას დაიწყებდა. შრომა, მეცადინეობა კმაყოფილებას გააჩენს კაცის გულში, ზარმაცობა კი _ უკმაყოფილებას.

მაინც რა გამოვა ამისთანა უკმაყოფილებისაგან! გამოვა, პირველად, უგუნურება და უბედურება კაცისა. დრტვინვით, უკმაყოფილებით ვერასფერს ვერ გაასწორებს

კაცი. მარადის მოწყენილი, მარადის მდრტვინველი კაცი თავის თავს თითქმის განგებ აუბედურებს. ჭკუიანი, კეთილ-გონიერი კაცი მართლაც რომ ცუდ მდგომარეობაშიც იყოს, შეუძლია თავის დაწყნარებულს კეთილს სულში მოიპოვოს მრავალი ნუგეში და კეთილი აზრი. ნამდვილი მწუხარება და უბედურება გადიდდება და დამძიმდება წუხილით და დრტვინვით; ხოლო დამცირდება და გაჰქრება, თუ კაცი სულგრძელია და მომთმენი. გარნა სუყველაზე უარესი და საშინელი ის არის, რომ კაცი მდრტვინველი, უკმაყოფილო, ადვილად დაჰკარგავს საუკუნო ცხოვრებას და ნეტარებასაც. ეს მისთვის, რომ იმას შეუმცირდება სარწმუნოება, დააკლდება სასოება, კარგად ვერ ილოცავს, ღვთის სიყვარული აღარა აქვს, ყოველი მოყვასი ეძაგება.

რა განჰკურნავს ამ სენს? განჰკურნავს მხოლოდ სახარება, ქრისტე იესოს სჯული. იგი გვასწავლის ჩვენ, რომ ღმერთი არის მამა ჩვენი. თუ შენ ღმერთი ცხოვლად გწამს და გახსოვს, რომ იგი არის შენი ზეციერი მამა, ეს განკურნავს ყოველს შენსა მწუხარებასა, მისთვის, რომ ადვილად მოითმენ ყოველს აქაურს მწუხარებას, რადგანაც მოელი, სასოება გაქვს მიიღო ზეციერი, დაუსრულებელი ნუგეში და ბედნიერება, რომელიც და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ღმერთმან. ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა
მეჩვიდმეტესა კვირიაკესა ზედა

განმარტება სახარებისა. (მათ. 15. 22_28.)

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! ერთობ უბრალო არის და მოკლე დღეს წარკითხული სახარება, გარნა იგი იპყრობს დიდსა საუნჯესა სულიერისა სწავლისასა? თვით უბრალო და მოკლე მოთხრობა იგი დღევანდელისა სახარებისა წარმოგვიდგენს ჩვენ მრავალთა და ფრიად აღმაშენებელთა მაგალითთა და დარიგებათა. პირველად გასაკვირველი არის და ერთობ სახმარი და სასარგებლო მაგალითი თვით იმ უბრალო ქანანელი დედაკაცისა, რომლისა ლოცვასა და ვედრებასა აღწერს დღეს წარკითხული სახარება. რა გასაოცარი, შეურყეველი სარწმუნოება, გონიერება, სიმდაბლე და სიმშვიდე გამოიჩინა უბრალო სოფლის ქალმა წინაშე იესო ქრისტესა! იგი იყო ქანანელი, მაშასადამე, წარმართი. იგი სცხოვრებდა საზღვართა ზედა ურიასტანისათა, გაგონილი ჰქონდა იესო ქრისტეზე და მისთა სასწაულთა ზედა, იქნება კიდეც ნახა იგი მან ოდესმე და გაიგონა მისი სწავლა, ამისთვის მის გულში გაჩნდა შეურყეველი სარწმუნოება იესო ქრისტესადმი. ამ უბრალო, უსწავლელმა ქანანელმა დედაკაცმა აჯობა სარწმუნოებით თვით ურიცხვთა სწავლულთა, მწიგნობართა, ერის მოძღვართა, რომელნი ყოველ დღე ჰხედვიდენ იესო ქრისტეს, კიდეც იცოდენ წიგნთაგან მისი მოსვლა და მნიშვნელობა, ყოველ დღე ჰხედვიდენ მისთა სასწაულთა, გარნა მაინც ურწმუნონი იყვნენ. ამაზედ უფრო გასაკვირველი არის ის შეურყეველი სიმტკიცე, რომელიც მან გამოიჩინა ლოცვასა შინა. **«შემიწყალე მე, იესო, ძეო ღვთისაო»**, - ესრედ ღაღადებდა იგი და მისდევდა მას. იესო ქრისტემ დიდი ხანი ხმა არ გასცა მას, მაგრამ იგი მაინც არ იშლიდა ლოცვას; მერმე იესო ქრისტემ პირდაპირ უარი

უთხრა მას: **არა ვარ მოვლინებული გარნა წარწყმედილთა ძეთა ისრაილისათა.** გარნა დედაკაცი არ დაღონდა, არამედ უმეტესის ერთგულებით ევედრებოდა მას. მოწაფეებსაც მოეწყინა ეგოდენი ყვირილი დედაკაცისა და სთხოვეს იესო ქრისტეს განტევება მისი, გარნა უფალმა არც მათი ისმინა. ბოლოს დედაკაცი მიეახლა იესო ქრისტეს და კიდევ მწარედ ევედრებოდა: **შემიწყალე მეო.** მაცხოვარი თითქოს განრისხდა, შეურაცხყოფა აჩვენა მას, თითქმის აგინა, ძაღლად უწოდა: **არა ჯერ არს წართმევად პურისა შვილთაგან და დაგდებად ძაღლთა.** სხვა ვინმე ვერ მოითმენდა ესრეთსა სასტიკობასა. გარნა, საოცარი გონიერება დედაკაცისა ამის თითქმის აღემატებოდა ყოველსა განსაცდელსა. მან თითქოს ესრედ უპასუხა: მართალია, მე ერთი ქანანელი დედაკაცი, წარმართი _ არც კი ვარ უმჯობესი ძაღლისა, მაგრამ ძაღლებსაც კი გადუგდებენ ტაბლიდან ნამუსრსა პურისასაო. ერთი სიტყვით, ამ დედაკაცის ლოცვა იყო მსგავსი ჭიდაობისა, ბრძოლისა. აქ ერთი მხრით შეურყეველი სარწმუნოება, სიმდაბლე, სიმშვიდე, მორჩილება, მეორეს მხრით თითქოს გასაოცარი სასტიკობა, შეურაცხყოფა, უარის ყოფა ჭიდაობდენ ურთიერთს შორის და სუსტმა, გარნა მორწმუნე დედაკაცმა, მიიღო ძლევა. მაცხოვარმა უპასუხა: **ჰოი დედაკაცო, დიდ არს სარწმუნოება ეგე შენი, გეყავნ შენ, ვითარცა გნებავს.**

მეორედ უნდა მივაქციოთ ყურადღება განსხვავებულსა მოქმედებასა და ხასიათსა ზედა, რომელი გამოიჩინა ამ შემთხვევაში უფალმან იესო ქრისტემან, იგი ყოველთვის იყო მოწყალე და გულმტკივნეული, მსწრაფლ ისმენდა ლოცვასა და მიანიჭებდა მოწყალებასა ყოველთა მთხოვნელთა; ამ შემთხვევაში კი იგი სრულიად სხვაფერ იქცევა. გულმოდგინედ ლოცვას ქანანელი დედაკაცისას დიდხანს არ ისმენს; მერმე თითქო დიდს სასტიკობას გამოიჩენს და შეურაცხყოფას აჩვენებს მთხოვნელს. რისთვის ჰქმნა უფალმან ესრედ? მისთვის, რათა დედაკაცს მისცეს შემთხვევა ბოლომდის გამოჩენად თვისისა სულიერისა სათნოებისა, ესე იგი, სარწმუნოებისა, მოთმინებისა, მორჩილებისა და სხათა.

ახლა ყოველი, რაიცა აქამომდის იყო თქმული, მიაქციე, ძმაო, შენსკენ, შენის გულისა და სულისაკენ, და მიეც სულსა შენსა სულიერი სწავლა და აღშენება. ჩვენთვის დაიწერა ესე ყოველი. ჰხედავ, რა სარწმუნოება, გონიერება გამოიჩინა უბრალომან ამა დედაკაცმან, უსწავლელმან და თითქმის წარმართთაგანმან. სირცხვილი არ იქნება ჩვენთვის, რომ არ გვქონდეს მტკიცე სარწმუნოება დროსა ლოცვისასა! შენი ლოცვაც უნდა იყოს მტკიცე და შეურყეველი. ნუ შეგეშინდება, ეჭვი ნუ მოგივა, თუ დიდხანს არ ისმინოს ღმერთმან ლოცვა შენი, არამედ ევედრე ღმერთსა უმეტესითა მორჩილებითა, სიმდაბლითა, ვითარცა ქანანელი დედაკაცი. ნაცვლად შენი ვედრების აღსრულებისა, კიდეც რომ მისი წინააღმდეგი დაგემართოს, რაიმე შეურაცხყოფა, ანუ მწუხარება მოგაყენოს ღმერთმან, მაინც ნუ დაჰღონდები, არამედ უმეტესი სიმშვიდე და მორჩილება გამოაჩინე ლოცვასა შინა შენსა, ვითარცა ჰყო ქანანელმა დედაკაცმა. ბოლომდის უნდა მიიყვანო შენი მოთმინება, მორჩილება, სიმდაბლე, სიმშვიდე. განა ღმერთმა წინადვე არ იცის, რა კაცი ხარ; მაგრამ შენ კი არ იცი ესა, შენ უნდა შეგატყობინოს, რა თვისება გაქვს, რა არის კარგი, ან ცუდი შენს შორის. უფლისა იესო ქრისტეს მოქმედებამ, ესე იგი, რომ მან უჩვეულო ხასიათი მიიღო, ნაცვლად ჩვეულებრივისა მოწყალებისა, ლმობიერებისა, გამოიჩინა ფიცხელობა და შეურაცხყოფა დედაკაცისადმი _ გასწავლოს შენ, რომ კაცის ხასიათზე და მოქმედებაზე არ უნდა იფიქრო და მიიღო გადაწყვეტილი აზრი, მისი გარეგანისა მოქცევისა და ლაპარაკისაგან, არამედ იმას

უფრო უნდა უყურო, რა განზრახვა აქვს კაცს, რა მიზანი, ანუ საგანი ამოქმედებს და ალაპარაკებს. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
ოცდამეხუთესა კვირიაკესა ზედა

იგავი მოწყალე სამარიტელსა ზედა (ლუკა 10, 25_37).

დღეს წაკითხული სახარება, ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, გვიქადაგებს და შეგვაგონებს ჩვენ ქრისტიანულსა სიყვარულსა და მოწყალებას. ვგონებ, რომ წინაშე მართლ-მადიდებელთა ქრისტიანეთა არ არის საჭირო ვრცლად უბნობა მასზედა, თუ რა დიდი სათნოება არის მოწყალება. ეს იცის ყოველმა ქრისტიანე კაცმა, და არა თუ ქრისტიანეთა, არამედ სხვათა, უცხო სჯულისა კაცთა, მაგალითებრ, მაჰმადიანთა, ურიათა დიდ სათნოებათ მიაჩნიათ მოწყალება, და დიახაც სცდილობენ აღასრულონ იგი. გარნა ქრისტიანული მოწყალება დიდად განსხვავებულია მათი მოწყალებისაგან. თვით დღეს წაკითხული იგავი სახარებისაგან არა იმაზედ ლაპარაკობს, რომ მოწყალებანი დიდი სათნოება არისო, _ ეს ყოველმა კაცმა იცის, როგორც ვსთქვით, _ არამედ იმას, თუ როგორ უნდა აღასრულოს ქრისტიანემ ეს სათნოება, რომ იგი ნამდვილ ქრისტიანულ მოქმედებად შეიქმნას. როგორია ქრისტიანული მოწყალება? როგორ უნდა აღსრულდეს იგი? ამაზედ კი ფრიად საჭიროა ლაპარაკი წინაშე ქრისტიანეთა, ვინაიდგან არა ყოველნი ქრისტიანენი ქრისტიანულად აღსრულებენ მოწყალებას.

რასა შინა მდგომარეობს ქრისტიანული მოწყალება, და საიდგან წარმოსდგება იგი? ქრისტიანული მოწყალება არის ბუნებითი გრძნობა კეთილი კაცის გულისა, გარნა უმეტესად განღვიძებული და გაღონიერებული სარწმუნოებითა. თუ კაცს გული არა აქვს გაფუჭებული და ზნეობა დაცემული, როდესაც დაინახავს შეწუხებულს და უბედურს კაცს, თვითონაც უნებლივად შეწუხდება, მისი სული თანა-უგრძნობს მოყვასის შეწუხებას და უნებლივად მოინდომებს რითიმე შეუმსუბუქოს მას მწუხარება.

მოწყალე იგი სამარიტელი თავის საქმისთვის მგზავრად მიდიოდა ერთი უდაბური გზით, და როდესაც დაინახა დაჭრილი და დაგდებული გზის პირზედ ავაზაკთაგან კაცი, უნებლივად შესწუხდა, გაჩერდა და დაიწყო შემწეობა მისი.

ვის უნდა უყოს კაცმა მოწყალება? ყოველს შეწუხებულს და გაჭირვებულს კაცს, ვინც გინდა იყოს იგი, თუ გინდ მახლობელი და მონათესავე კაცი, თუ გინდ უცხო, უცნობელი და სხვა სჯულის კაცი, ურია, გინდა თათარი. რაოდენადაც შეგიძლია და ვისდამიც შეგიძლია, ჰყავ მოწყალება. ერთი მხოლოდ გაარჩიე: ვინც უფრო გაჭირვებულია, წინა პირველად მას შეეწიე. ასე არ მოიქცა მოწყალე იგი სამარიტელი? იმან არ მიჰხედა მას, რომ დაჭრილი იგი კაცი იყო ურიათაგანი, რომელნი ემტერებოდენ სამარიტელთა. მან მხოლოდ ის იფიქრა, რომ კაცი, ადამიანი, გაჭირვებულია და სიჭიროა მისი შეწევნა.

როგორ, რა სახით უნდა აღასრულოს კაცმა მოწყალება ქრისტიანული? ამა კითხვაზე უფრო საჭირო არის გამოკვლევა. მრავალნი არიან ქრისტიანენი, რომელთაც უყვარსთ და კიდეც ჰყოფენ მოწყალებასა, გარნა, სამწუხაროდ, არა

ქრისტიანულად, და ამით ამცირებენ ფასსა მოწყალებისასა. მოწყალება უნდა აღასრულოს კაცმა, პირველად, კეთილი და მხიარული გულით და მისწრაფებით, ვითარცა ჰქმნა მოწყალე სამარიტელმა: როგორც დაინახა მან დაჭრილი მდებარე კაცი, მაშინვე ჩამოხდა ცხენიდგან, მივიდა მასთან, შეუხვია თავისი ხელით წყლულებანი მისნი, დაასხა ზეთი და ღვინო, შესვა თავის ცხენზედ, წაუძღვა წინ და მიიყვანა სასტუმრო სახლში და მიაბარა იქ მოსავლელად, სასყიდლის მიცემითა.

მეორედ, უდიდესი და უმთავრესი საქმე ის არის, რომ მოწყალება უნდა აღასრულო უანგაროდ, განღვიძებულმა მხოლოდ ერთითა კეთილის გულის გრძნობითა, მოყვასის სიყვარულითა და უმეტესად სარწმუნოებითა. არიან მრავალნი ქრისტიანეთა შორის, რომელნი აღასრულებენ მდიდრად და უხვად მოწყალებასა, ასობით და ათასობით მოახმარებენ ღარიბთა კაცთა; გარნა ამასთანავე უყვარსთ, რომ ქვეყანამ შეიტყოს, ბუკი დაუკრან მათ მოქმედებაზედ, გაზეთებში დაბეჭდონ მათი მოღვაწეობა. ვგონებ რომ, ამით მოწყალება მათი ჰკარგავს ქრისტიანულს ხასიათსა და თვისებას. არა ესრედ მოიქცა მოწყალე იგი სამარიტელი! იგი არც ერთს ჯილდოს არ მოელოდა, მის მოქმედებას არავინ უყურებდა, ვერც ვინმე შეიტყობდა, რომ ქებისათვის და თავის მოწონებით ექმნას მას მოწყალება. იქნება შენ გაგიკვირდეს, ძმაო, ესეთი აზრი, მაგრამ მაინც გეტყვი: როდესაც მოწყალებას რასმეს იქმ და კეთილს საქმეს, ნურც ის აზრი გაქვს მაშინ, რომ ღმერთი გარდამიხდისო, მაგიერს მომაგებსო. მართალია, ღმერთი ყოველ კაცს გადუხდის მისი კეთილი საქმისათვის; საღმრთო წერილი პირდაპირ იტყვის, რომ ვინც გლახაკს მოწყალებას მისცემს, ის ღმერთს ავასხებსო; მაცხოვარი გვეტყვის, რომ ვინც ერთს სტაქანს გრილ წყალს დაალევინებს მწყურვალე კაცს, არ დაჰკარგავს მისს სასყიდელს. გარნა, თუ შენ მოწყალებას აღასრულებ მარტო იმ აზრით, რომ ღმერთი მაგიერს მომცემსო, და არა ღვთის და მოყვასის სიყვარულით, მაშინ შენი მოქმედება უფრო დაემსგავსება ვაჭრობას; იგი დაჰკარგავს ნამდვილ ქრისტიანულ ხასიათს, და მიიღებს სახეს და ხასიათს ფრანგულს, ანუ კათოლიკებისას, და ერთის მხრით მაჰმადიანთა, რომელნიც კეთილ საქმეს ისე ანგარიშობენ, როგორც ვაჭარი ფულის თავნს და სარგებელს.

გარნა, მივუბრუნდეთ კიდევ მშვენიერსა მოქმედებასა სამარიტელისასა. მისი მოწყალება არა თუ უანგარო იყო, არამედ მოითხოვდა თავის გამომეტებასაც. ადგილი იგი, სადაცა დაჰხვდა მას დაჭრილი კაცი, იყო საშინელი, და მრავალნი იღუპებოდნენ იქ ავაზაკებისაგან. წინედ მის მოსვლისა, იქ გაიარეს მღვდელმა და ლევიტელმა, გარნა შიშისა გამო, ვერ გაჰბედეს იქ გაჩერება და შემწეობის მიცემა დაჭრილისათვის. სამარიტელმა არ მიჰხედა ამას ყოველსა, არ იფიქრა მან, რომ ავაზაკები, რომელთაც დასჭრეს კაცი იგი, მახლობლად იქმნებოდენ და მოჰკლავდენ მას, არამედ გამოიმეტა თავი და მისცა შემწეობა უბედურსა მას დაჭრილსა. ესრეთი თავის გამომეტება მოწყალების აღსრულებაზე, არის ნამდვილი ქრისტიანული მოწყალება, უმაღლესი სათნოება. როდესაც კაცი, არა თუ თვისი ქონებისა და ნაყოფისაგან ეწევა გაჭირვებულს კაცს, არამედ თვით სიცოცხლესაც აღარ ჰზოგავს მოყვასის გულისათვის, იგი აღსრულებს ჭეშმარიტად მცნებასა ქრისტიანულისა სიყვარულისასა; იგი ჰბაძავს თვით მაცხოვარსა, რომელმან თავი თვისი შესწირა ღმერთსა სახსრად ჩვენდა. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
ოცდამეექვსესა კვირიაკესა ზედა

ნუ დაითვრებით ღვინითა, რომლითა არს სიბილწე; არამედ აღივსენით სულითა. ეტყოდეთ თავთა თვისთა ფსალმუნითა და გალობითა, და შესხმითა სულიერითა, უგალობდით და აქებდით გულითა თქვენითა უფალსა (ეფეს. 5. 18_19)..

ამ სახედ გვასწავლის, ძმანო ქრისტიანენო, წმიდა მოციქული პავლე დღეს წარკითხულსა სამოციქულოსა შინა. ფრიად საჭირო არის, ყოველ დღე, ყოველი კაცისათვის, ახსოვდეს ეს დარიგება, ამისთვის, რომელ ამ სიტყვებში მოციქული პავლე აგვიხსნის ჩვენ, რა ნუგეში, ანუ რა ნაირი შექცევა არის კანონიერი და სასარგებლო ქრისტიანე კაცისათვის, ანუ რომელი შექცევით და კმაყოფილებით უნდა ატარებდეს კაცი ქრისტიანე თავისუფალ დროებას, როდესაც შრომიდგან უნდა მოსვენება.

ვიცით ჩვენ ყოველთა, რა სახით უყვარს კაცს ლხინი, მხიარულად დროების გატარება. თვით ბუნება კაცისა ელტვის ანუ ეძიებს ნუგეშსა და კმაყოფილებასა. შრომასა, მოღვაწეობას კაცი თითქმის ძალდატანებით ასრულებს, ხოლო ლხინსა, განცხრომასა_ თავის ნებით და მხიარულებით. ესეც ვიცით ყოველთა, რომელ ქვეყანაზე ათასი არის სხვა და სხვა ნაირი ლხინი და შექცევანი, დროების გატარება, და თითოეულსა კაცსა ერთი რომელიმე მათგანი სხვაზე მომეტებულად უყვარს. მაგრამ არის ერთი ხორციელი ნუგეში, ანუ სიამოვნება, რომელი თითქმის ყოველს ადამიანს უყვარს. ეს არის მომეტებული ღვინის სმა. ვგონებ, ძნელად იპოება ქვეყანაზე ისეთი კაცი, რომელსა არ მოსწონდეს მომეტებულის ღვინის სმა და მით გამხიარულება. დიდი ძალა და გავლენა აქვს ღვინოს ბუნებასა ზედა კაცისასა. ამისთვისაც წმიდა მოციქული პავლე აღგვიკრძალავს მთვრალობას, და იქავე მოიყვანს მიზეზსა: ნუ დაითვრებით **ღვინითა, რომლითა არს სიბილწე.** თუმცა, გარდა ბილწებისა, სხვანიცა მრავალნი ვნებანი და ცოდვანი შეუდგებიან მთვრალობასა, მაგალითებრ, ერთი უსაძაგლესი ვნება, რომელიც მთვრალობისაგან წარმოსდგება, ის არის, რომ იგი ერთ ხანს კაცს პირუტყად გაჰხდის, ჭკუას დაუბნელებს, ენას დაუბამს; მაგრამ სუყველაზე უცუდესი თვისება მთვრალობისა ის არის, რომ მთვრალობას და ბილწებას აქვს განუწყვეტელი კავშირი. მაშასადამე, მოერიდე, ძმაო ჩემო, ვისაც გესმის ესა, სიხარბით ღვინის სმასა. არა თუ არ უნდა დასთრვე, მომეტებულიც არ უნდა დალიო. არ დაგიშლის წმიდა მოციქული პავლე სრულიად ღვინის სმას, არამედ დაგიშლის მთვრალობას. თვითონ მან მისცა ნება და კიდეც უბრძანა საყვარელსა მოწაფესა თვისსა ტიმოთეს, რომელი დააყენა კვიპრეს მწყემსთმთავრად, მცირე ღვინის სმა სტომაქისათვის და სიმთელისათვის.

ნაცვლად ღვინის სმით შექცევისა და ლხინისა, წმიდა მოციქული პავლე გვასწავლის ჩვენ სხვა ნაირს სიამოვნებასა და შექცევასა. **ნუ დაითრვებით ღვინითა... არამედ აღივსენით სულითა. ეტყოდეთ თავთა თვისთა ფსალმუნითა, და გალობითა, და შესხმითა სულიერითა, უგალობდით და აქებდით გულითა თქვენითა უფალსა.** იცოდა წმიდამან მოციქულმან, რომ სუსტი კაცის ბუნება ვერ გასძლებს სრულიად უნუგეშოდ და შეუქცევრად, ამისათვის გვაჩვენა ჩვენ საშუალება, რით უნდა შევიქცევდეთ თავსა და მოვიპოვებდეთ მხიარულებასა.

გალობა ძლიერ გაამხიარულებს ყოველსა კაცსა. რაც უნდა მოწყენილი და მწუხარე იყოს კაცი, ტკბილი ხმით გალობა დაავიწყებს მას მისსა მწუხარებასა. მაგრამ წმიდა მოციქული პავლე წინადაგვიდებს ჩვენ სულიერსა გალობასა და ქებასა ღვთისასა, მისთვის, რომ ესრეთი გალობა კიდეც გაამხიარულებს კაცსა და კიდეც აღაშენებს სულსა მისსა, მაშინ, როდესაც ხორციელი, სოფლიური გალობა, ანუ სიმღერა, ხშირად აღელვებს ვნებათა კაცისათა და მისცემს ცუდსა ზნეობასა.

ჩვენთა ძველთა წინაპართა ერთი კარგი ჩვეულება ჰქონდა, ძმანო ქრისტიანენო, მათ უყვარდათ თავის შექცევა და ლხინი სუფრაზე სწორედ იმ სახით, როგორათაც გვასწავლის ჩვენ წმიდა მოციქული პავლე. სუფრაზე დაჯდომილნი, იგინი დიდდხანს ნუგეშობდენ სძლისთ პირების, ფსალმუნების და სხვა საეკლესიო გალობის წარმოთქმით. მაშინ თითქმის ყოველმა კაცმა კარგად იცოდა საეკლესიო გალობა. ახლა კი, სამწუხაროდ, თან-და-თან ჰქრება ეს დიაღ პატიოსანი ჩვეულება, და ნაცვლად ამისა, შემოდის სხვანაირი დროების გატარება და თავის შექცევა, რომელიც, სამწუხაროდ, ძლიერ ჰშორავს იმ ძველ ჩვეულებისაგან პატიოსნებითა და სულიერი სარგებლობითა. მეტადრე ფრიად დასაწუნებელი და გასამტყუნებელია ერთი, სხვაზე მომეტებულად გავრცელებული, თავის შექცევა საზოგადოებასა შინა _ ქაღალდის თამაშობა. თუმცა ამაზე მე ორჯერ, ანუ სამჯერ მითქვამს, მოვალეობისა-მებრ ჩემისა, გარნა კიდევ გარიგებ და გირჩევ, ძმაო ჩემო, ვისაც ეს ჩვეულება გაქვს, დასტოვე იგი, რადგანაც არის მავნებელი სულიერადაც და ხორციელადაც. სულიერად იმ სახით, რომელ, როდესაც კაცი ქაღალდს თამაშობს, მაშინ მის სულში აღიძვრებიან და განმტკიცდებიან მრავალნი ცუდნი ვნებანი: სიხარბე, ჯავრი, სიძულილი, ჩხუბი; ხორციელად ასე, რომ კაცი დიდხანს მჯდომარე ერთს ადგილს, გაფუჭებულის ჰაერის დიდხანს მსუნთქავი, წააგებს სიმრთელესა და მოიგებს სნეულებასა. ამისთანა თავის შექცევასა კიდევ სჯობია ის მეორე, ძველი თავის შექცევა, რომელი უყვარდა ჩვენთა წინაპართა _ ნადირობა. ნადირობაში სიმრთელეს არ ასუსტებს კაცი, არამედ გაამაგრებს, ხოლო სიმრთელე არის ერთი დიდი ღვთის ნიჭი, და დიაღ საჭირო არის მისი დაცვა.

გარნა, ძმაო ჩემო, თუ გსურს, რომ თან-და-თან უმჯობესობაში და სულიერობაში შეხვიდე, თუ გსურს, რომ ბოლოს შეიქმნა ჭეშმარიტი სათნო ქრისტიანე, ეცადე, რომ შენი ლხინი და ნუგეში იყოს ღვთის ვედრება, წირვა ლოცვის მოსმენა ეკკლესიაში. დავით წინასწარმეტყველი იტყვის: **განვიხარე მე, რომელთა მრქვეს სახლსა უფლისასა წარვიდეთ.** გამიხარდაო, როდესაც მითხრეს საყდარში წავიდეთო. გაგიხარდეს შენცა, როდესაც გაიგონებ ზარის ხმას. თუ მწუხარება რამე გეწია, თუ გული მოწყენილი გაქვს _ ილოცე, თუ მოლხენილი ხარ _ იგალობე. **სჭირდეს თუ ვინმეს თქვენგანსა,** _ გვასწავლის წმიდა მოციქული იაკობი, _ **ილოცევდი; მოლხინე თუ ვინმე არს _ ჰგალობდინ**. აჰა, ქრისტიანული ნუგეში და ლხინი! გაიხსოვნე, რა დაგემართა შენ და რა მდგომარეობაში ჰყოფილხარ, თუ, საუბედუროდ, დასთვერი, მეორე დღეს: თავი გტკიოდა, გული გერეოდა, გრცხვენოდა კაცის შეხედვისა, მოწყენილი იყავ და ყოველიფერი გეძაგებოდა. ამ სახით თავდება ყოველი უგუნური და უწმინდური ლხინი. არა ესრეთია სულიერი ლხინი და ნუგეში; თუ საყდარში ტკბილად ილოცე, თუ კეთილი საქმე რაიმე აღასრულე, თუ სულიერი ტკბილი გალობით გამხიარულდი, მაშინ გამხნევდები, გასცოცხლდები, გული დამშვიდებული გაქვს, ყოველი კაცის სიყვარულსა ჰგრძნობ.

ნუ დაითვრებით ღვინითა, არამედ აღივსენით სულითა. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
ოცდამეშვიდესა კვირიაკესა ზედა

აღიღეთ ყოვლად საჭურველი იგი ღმრთისა, რათა შეუძლოთ წინა-დადგომად დღეს მას ბოროტსა, და ყოველსავე იქმოდეთ, რათა სდგეთ (ეფესელთა, 6, 13).

დღეს წაკითხულსა სამოციქულოსა შინა, ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, წმიდა მოციქული პავლე აგვიხსნის ჩვენ, რომ ცხოვრება ჩვენი ქვეყანასა ზედა, არის ბრძოლა, მოღვაწეობა, ჭიდაობა; სიცოცხლე ჩვენი გარემოცული არის მრავალთა ჭირთა და განსაცდელთა მიერ; დიდი ღონე, სიმტკიცე და თავის გამომეტება გვმართებს ჩვენ, რომ ჯეროვნად და სათანადოდ გავატაროთ ჩვენი ცხოვრება. თუ თვით ღმერთი არ შეგვეწევა და არ გაგვაძლიერებს, ჩვენ არ შეგვიძლია გავმაგრდეთ ბრძოლასა ამას შინა, რადგანაც ბრძოლა ჩვენი არ არის ხორცთა და სისხლთა მიმართ; ესე იგი, უძლურთა, სუსტთა კაცთა თანა, არამედ მთავრობათა და ხელმწიფებათა ამის სოფლისათა, ესე იგი, საშინელთა უხილავთა და უკეთესთა სულთა მიმართ. ამისთვის, დაუმატებს წმიდა მოციქული პავლე: **აღიღეთ ყოვლად საჭურველი იგი ღმრთისა, რათა შეუძლოთ წინა-დადგომად დღესა მას ბოროტსა და ყოველსავე იქმოდეთ, რათა სდგეთ.**

გავაჩეროთ ყურადღება ჩვენი ამ უკანასკნელ სიტყვათა ზედა დღეს წაკითხულის სამოციქულოისა. ამ სიტყვებში წმიდა მოციქული პავლე შეგვატყობინებს ჩვენ, რომ, თუმცა მთელი ჩვენი სიცოცხლე და ყოველნი დღენი ცხოვრებისა ჩვენისანი არიან აღსავსენი შრომითა, მოღვაწეობითა და ბრძოლითა, გარნა ზოგიერთნი მათგანნი განსხვავებულად ბოროტნი არიან, და ამისთანა დღეებისათვის საკუთრათ და განსხვავებულად უნდა ვიყვნეთ ჩვენ აღჭურვილი ყოვლითა ღვთის საჭურველითა, ანუ იარაღითა. ეს არიან ის ბოროტნი დღენი, რომელთა შინა კაცს შეემთხვევა განსხვავებული რაიმე განსაცდელი.

რაი არს განსაცდელი? განსაცდელი არის ისრეთი გარემოება, ანუ შემთხვევა, რომელსა შინა კაცმან უნებლივად უნდა გამოიჩინოს ნამდვილნი თვისებანი სულისა მისისანი, სიმტკიცე, ანუ სისუსტე მისისა სათნოებისა, უღონოება მისისა სარწმუნოებისა, სიმაგრე, ანუ უღონოება მისისა სათნოებისა და კეთილობისა. მრავალნი არიან ესრეთნი შემთხვევანი და გარემოებანი ცხოვრებასა შინა ყოვლისა კაცისასა, სიხარული და მწუხარება, ბედი და უბედურება, შიში, დევნა, სნეულება, სიკვდილი მოყვასთა და სხვა. იგინი გამოაჩენენ, რა არის ჩვენ შორის უძლიერესი ცოდვა, ანუ მადლი; რას უფრო მივდევთ და ვეძიებთ, ხორციელთა ზრახვათა, ანუ სულიერთა მოთხოვნილებათა, რას უფრო ვემორჩილებით, საღმრთო სჯულსა, ანუ სოფლის ამაოებასა? ამით გამოიცდება და გამოიხურება ჩვენი სასოება, სარწმუნოება და მოთმინება. განსაცდელი რომ ეწევა კაცს, მაშინ გაჩნდება მის გულში რყევა, ჭიდაობა შორის ღვთისა და სოფლის სიყვარულისა, და რომელი კერძო მიიზიდავს მის გულს და დაიმორჩილებს _ მით გამოჩნდება მისი ვინაობა. რისთვის შეემთხვევა კაცს ამისთანა განსაცდელი? მისთვის, რათა მან იცნას თავის თავი. უეჭველია, განსაცდელნი შეემთხვევიან კაცსა არა გარეშე ღვთის ნებისა,

არამედ ღვთის განგებით, გარნა იმისთვის კი არ აგდებს ღმერთი განსაცდელში კაცს, რომ მას ჰსურს შეიტყოს კაცის თვისება და სიმაგრე. ღმერთმა წინადვე იცის ყოველი კაცის თვისება და ხასიათი, არამედ თვით კაცმა შეიტყოს, რა ღირსება აქვს მას; ფრიად საჭირო არს, რომ ჩვენ ვიცნობდეთ ჩვენს თავს, ვხედვიდეთ ჩვენს ღირსებას და ვიცოდეთ, რაი არს ჩვენი ფასი. მრავალნი არიან, რომ არ იცნობენ თავის თავს; თავ-ხედობა, თავის-მოყვარეობა მრავალთა პირთა დაუბნელებს ჭკუას, და შეაგონებს, ვითომ ისინი არიან საკმაოდ მღვიძარენი და გაფრთხილებულნი. მაშინ ღმერთი განგებ ჩააგდებს მათ განსაცდელსა შინა, რათა მათ იცნან თავი თვისი. ჩვენ ხშირად არც კი ვიცით, რითა ვართ ღვთის წინაშე დაკლებული, დანაშაული; გარნა განსაცდელი შეგვატყობინებს ჩვენ, რა გვაკლია და რაში ვართ სუსტი. შენ, ძმაო, ხშირად თავს იქებ, შენი თავი მიგაჩნია კეთილად და პატიოსნად, გარნა რით და როდის უნდა გამოჩნდეს ესა, თუ არ განსაცდელში. აქ შეიტყობ შენ, რა გაკლია და რით ხარ სუსტი. მაშასადამე, განსაცდელი თუ კარგად მოიხადა კაცმა, იგი წინ წასწევს, აღამაღლებს, გასწმენდს. თითქმის გარეშე განსაცდელისა არც კი შეიძლება სულიერი წარმატება. განსაცდელი აღამაღლებს აზრსა და გასწმენდს ცნობასა, გაგვისწორებს ზნეობასა, აღამაღლებს მიდრეკილებათა და სურვილთა. მინემ განსაცდელი არ ეწია კაცს, იგი დამონებულია, მედგარია. განსაცდელი გააბრთხილებს კაცს. ხშირად კაცს, რომელსაც ჰსურს დაისწავლოს ცურვა, ძალად ჩააგდებენ წყალში; მტევანი ყურძნისა, თუ არ გაიჭყლიტა, ღვინოს არ გამოიღებს; მზგავსადვე კაცის სული, თუ არ შევიწროვდა, ვერ გამოიღებს კარგს ნაყოფს. ჰაერი თუ დიდხანს დაწყნარებულია და მედგარი, ივსება სხვა და სხვა ცუდი სუნითა და ხაშმითა, გარნა ქარიშხალი გასწმენდს მას. არაოდეს არ მომხდარა, რომ კაცი შეიქმნეს სათნო და წმიდა გარეშე განსაცდელისა.

როგორ უნდა ვიქცეოდეთ განსაცდელსა შინა? დიდის ყურადღებით და გონიერებით უნდა მოვიხმარდეთ და ვისარგებლებდეთ ყოველთა განსაცდელთა. თუ მრავალ გზის გეწვია განსაცდელი და არ მოიხმარე იგი, სრულიად დაიღუპები. დიდი დაფიქრება და მოთმინება გმართებს განსაცდელსა შინა; იგინი მოივლინებიან ჩვენდა გასაუმჯობესებლად. პირველი საქმე ის არის, რომ არ დაჰღონდე დღესა ბოროტსა, მხნეობა არ დაჰკარგო; მეორედ, ეცადო, რომ განსაცდელი გარდაიქცეს შენდა სასარგებლოდ. დიდი ჭკუა და მხნეობა იქმნება, რომ მწუხარებიდგან სიხარული გამოიყვანო, უბედურებიდგან გამოიყვანო შენი სულისათვის სიკეთე და წარმატება; და ეს ნამდვილათ მოხდება, თუ შენ არ დაჰღონდები დღესა ბოროტსა, არამედ, აღჭურვილი საჭურველითა საღმრთოითა, ესე იგი, სასოებითა, სარწმუნოებითა, _ ეცდები, რომ გაისწორო ყოფაქცევა, უმჯობესი შეიქმნე, წინ წაიწიო სულიერითა ცხოვრებითა. კიდევაც მადლობა შესწირე ღმერთსა, თუ გეწია განსაცდელი; მოითმინე იგი, დაიმდაბლე თავი: ჩემი ცოდვით იყოთქო, მე ვარ დანაშაულითქო, ჩემი ცოდვის კითხვა არისთქო! თუ ესრედ მოიქეცი, ყოველი განსაცდელი შეიქმნება შენდა სასარგებლოდ, რომელიც და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ღმერთმან. ამინ.

<u>მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა</u>
<u>ფ ე რ ი ს ცვ ა ლ ე ბ ა ს ა ზ ე დ ა</u>

მოვედით აწ უაღრესითა შეცვალებითა შეცვალებულთა, თავნი თვისნი განვიმზადეთ ხვალისად, კეთილად აღსვლად მთად ღვთისად წმიდად, უცვალებელისა ქრისტეს დიდებისა აელვარებულისა ხილვად (საგალობელი დღესასწაულისა).

ეს სიტყვები, ძმანო ქრისტიანენო, ჩვენ მოვიყვანეთ ერთისა საეკლესიო საგალობელისაგან, რომელიც ითქმის მწუხრსა ზედა აწინდელისა დღესასწაულისასა.

ვგონებ, რომელ ზოგიერთთა თქვენგანთა, რომელნი ყურადღებით და სასოებით ისმენთ საეკლესიო წიგნთაგან საკითხავთა, იცით, რომ სადღესასწაულო საგალობელნი და წასაკითხავნი, ფრიად მშვენივრად აღსნიან დღესასწაულის მნიშვნელობასა, და მრავალთა მშვენიერთა და აღმაშენებელთა და გრძნობად მომყვანებელთა აზრთა და დარიგებათა იპყრობენ თვის შორის. ამ სახით, ზემო-მოყვანილი სიტყვებით წმიდა ეკკლესია მოგვიწოდს ჩვენ, რათა თავნი ჩვენნი განვამზადოთ უაღრესითა შეცვალებითა, ესე იგი, სიცუდისაგან და სიბოროტისაგან შევიცვალოთ თავნი ჩვენნი, ანუ, მოკლედ ვსთქვად, ჩვენცა ფერი ვიცვალოთ, და, ესრედ, კეთილად აღვიდეთ მთად წმიდად, ხილვად უცვალებელის ქრისტეს დიდებისა.

მართლა, რისთვის იცვალა ფერი უფალმან იესო ქრისტემან მთასა ზედა? რად გამოაჩინა მან ბრწყინვალე დიდება თვისი მთასა ზედა თაბორსა, მაშინ, როდესაც მას, ვითარცა მოგვითხრობს სახარება, არაოდეს არ უყვარდა თვისი დიდების გამოჩენა, არამედ ჰმალვიდა და ჰფარვიდა თავსა თვისსა სოფლისაგან? სხვათა შორის, მისთვის, რათა აღგვიხსნას და ცხადად გვაჩვენოს ჩვენ საიდუმლო მომავალისა ცხოვრებისა ცათა შინა, და დიდებისა მართალთა კაცთა. დღევანდელი სახარება მოგვითხრობს ჩვენ, რომელ, როდესაც უფალი იესო ქრისტე აღვიდა მთასა ზედა თაბორსა, და დადგა ლოცვად, მაშინ იცვალა მათ წინაშე მოციქულთა სხვა ფერად, და განბრწყინდა პირი მისი, ვითარცა მზე, და სამოსელი მისი იქმნა სპეტაკ, ვითარცა ნათელი (მათ. 17, 2.) ამასვე არ იტყვის წმიდა მოციქული პავლე მართალთა ზედა? რომელ იგინი სასუფეველსა შინა ცათასა გაბრწყინდებიან ვითარცა მზე? მაშასადამე, შეიძლება ვსთქვათ, რომ ცხონება მართალთა სასუფეველსა შინა იმაში მდგომარეობს, რომელ იგინიცა ფერს იცვლიან და განბრწყინდებიან, ღირსებისამებრ თვისისა, ვითარცა უფალი მთასა ზედა თაბორსა.

გარნა ესრეთი განბრწყინვება, ანუ ესრეთი ფერის-ცვალება უცფად, მოუმზადებელად არ მოხდება. დიდი მეცადინეობა, მომზადება და მოთმინება უნდა ვიხმაროთ ჩვენ ყოველთა ქრისტიანეთა, რათა ვეღირსნეთ ესრეთსა ფერის-ცვალებასა. აქვე, ამ ქვეყანაზე და ახლავე უნდა ვიწყოთ ჩვენი ფერის-ცვალება. **მოვედით აწ უაღრესითა შეცვალებითა შეცვალებულთა**, ვიდრემდის აქვე ვართ ქვეყანასა ზედა, **თავნი თვისნი განვამზადეთ ხვალისად**, ესე იგი, მომავალისა საუკუნოისათვის, **კეთილად აღსვლად მთად ღვთისად წმიდად,** ესე იგი,

სასუფეველსა შინა ცათასა, **უცვალებელისა ქრისტეს დიდებისა აელვარებულისა ხილვად.**

მართალია, მთელი ქვეყნიური ცხოვრება კეთილ-გონიერის ქრისტიანისა, სხვა არაფერი არ უნდა იყოს, გარნა ერთი მხოლოდ განუწყვეტელი და ხარისხითი-ხარისხად აღმავალი სულიერი ფერის-ცვალება, ესე იგი, შეცვალება, ანუ გადასვლა არა-კეთილისა სულიერისა მდგომარეობისა და ხასიათისა, კეთილსა და წმიდასა მდგომარეობასა შინა, და ესრედ აღსვლა მდაბლისა ხარისხისა _ უმაღლესსა ხარისხსა ზედა სიწმინდისა და სათნოებისასა. სულიერი ცხოვრება და მდგომარეობა ქრისტიანისა თან-და-თან, დღითი-დღე უნდა იცვლებოდეს, განახლდებოდეს, უმჯობესდებოდეს, ამაღლდებოდეს. უმაღლესი ნიჭი, ანუ თვისება კაცის სულისა, არის გონება, მეცნიერება, ანუ ჭკუა. ეს ნიჭი და გონება ჩვენი თან-და-თან უნდა იზრდებოდეს, სრულდებოდეს, განახლდებოდეს, ვითარცა იტყვის წმიდა მოციქული პავლე: **ნუ თანა-ხატ-ექმნებით სოფელსა ამას, არამედ შეიცვალენით განახლებითა მით გონებისა თქვენისათა, რათა გამოიცადოთ, რა იგი არს ნება ღმრთისა, კეთილი, სათნო და სრული** (რომ. 12, 2.). ამ სოფელს ნუ დაემსგავსებითო, არამედ შეიცვალენით გონების განახლებითაო, რათა იცნათ ნება ღვთისა. თუ გონება ჩვენი თან-და-თან არ მდიდრდება და არ განახლდება ღვთის მცნებისა, საღმრთო წერილის, ანუ ღვთის სიტყვის სწავლითა, მაშინ იგი შეიქმნება ბიწიერი, სოფლიერი, მაშასადამე, ფერს ვერ იცვლის, ვერ გაბრწყინდება. მეორე, უდიდესი სულისა ჩვენისა თვისება, ანუ ნიჭი, არის ნება ანუ სურვილი, რომელსა კიდევ ეწოდება მნებელობა, რომელი ჰმართავს მოქმედებასა ჩვენსა. კეთილგონიერმა ქრისტიანემ ყოველთვის უნდა ეცადოს, რომ გული თვისი განაახლოს, გაიცოცხლოს, შესცვალოს, ერთი სიტყვით, სხვა სულიერი და საღმრთო ფერი მისცეს. სიტყვა ღვთისა გვიმტკიცებს ჩვენ, რომელ, თუ გული, ანუ სურვილი კაცისა ცოტ-ცოტად არ იცვლება სულის წმიდის ტაძრად, მაშინ იგი გადაიქცევა ცოდვისა და ეშმაკისა სადგურად. მაშასადამე, მორწმუნე და გონიერი ქრისტიანე მღვიძრად უნდა იდგეს სახმილავსა ზედა გულისა თვისისასა, და დღითი-დღე მიუშვებდეს სულსა წმიდასა, რათა მადლმან სულისა წმიდისამან ცოტ-ცოტად სცვალოს სულიერი ფერი მისი. ერთი სიტყვით, კაცი მონათლული ყოველთვის უნდა ცდილობდეს, რომ ყოველი ძველი, ცოდვისაგან წამხდარი ფერი განიძარცვოს, და ახალი, განათლებული მადლითა, შეიმოსოს, ვითარცა იტყვის წმიდა მოციქული პავლე: **განიძარცვედ ძველი იგი კაცი საქმით მისითურთ, და შეიმოსეთ ახალი იგი განათლებული მეცნიერება, მზგავსად ხატისა მის დამბადებელისა მისისა.**

მაშასადამე, ცხადი არის, რომელ თუ აქვე, ამ სოფელში არ ვიწყეთ მზადება, აქვე არ შევუდეგით ჩვენსა სულიერსა ფერის-ცვალებასა, მაშინ ვერ ვეღირსებით დიდებასა ღვთის სასუფეველისასა, რაც შეიძინა აქ კაცის სულმა, იმას გადიტანს იმ სოფელში. რაც ფერი აქ მიიღო მისმა სულმა, იმ ფერით გადავა იმ სოფელში. თუ გული მისი მუდამ იყო აქ აღვსებული ბოროტებითა, ამაოებითა, ცოდვითა, იქ როგორღა გაბრწყინდება და რით განათლდება? აქ უნებლივად გაგვახსოვდება ჩვენ ერთი არა-გონიერი ჩვეულება, რომელიც ძველად ჰქონდათ ჩვენთა წინა-პართა და ახლაც, ერთის მხრით, დაშთენილი არს ჩვენ შორის. ზოგიერთი საბრალო ქრისტიანე, თუმცა მორწმუნე არის და სასოება აქვს, გარნა წარტაცებული სოფლის ამაოებითა, სიკვდილადმდე ანუ სრულიად არ ჰფიქრობს, ანუ ჰფიქრობს ძრიელ მცირედ და სუსტად სულის ცხონებაზე, და როდესაც მოიწევა უკანასკნელი ჟამი,

მაშინ იწყებს ურვას, მწუხარებას, შიშითა და სირცხვილითა არა იცის რა ჰქმნას, და ესრედ საცოდავად შეშინებული, გადავა ამ სოფლიდან. გარნა ზოგიერთნი კიდევ მაზე უარესად და უგუნურად მოიქცევიან. ზოგიერთთა იმედი აქვსთ თავის შეძლებაზე, ანუ სიმდიდრეზე; სიცოცხლეში არ სცდილობენ, რომ სული და გული, ხასიათი შეიცვალონ, ერთი სიტყვით, გაშავებული ცოდვისაგან ფერი სულისა შეიცვალონ სათნოების, ესე იგი, ღვთის და მოყვასის სიყვარულის, ფერად, და როდესაც მიადგება მათ სიკვდილი, მაშინ იგინი გასცემენ მრავალთა სასყიდელთა, თუ მონასტრებსა შინა, თუ ეკკლესიათა, ანუ საწირავად, და ამით მხოლოდ ჰფიქრობენ, რომ სცხონდებიან. რასაკვირველია, წირვა-ლოცვა და გაცემული სამოწყალო, ვითარცა გვასწავლიან წმიდანი მამანი, შეეწევიან კაცის სულის ცხონებას, გარნა როდის? მხოლოდ მაშინ, როდესაც მიცვალებული თავის სიცოცხლეში არ იყო უდები, არამედ სულსა თვისსა ამზადებდა, ცუდსა და მყრალსა ცოდვის ფერსა იცვლიდა, და, ბოლოს, საწირავიცა და სამოწყალოც გასცა იმ სასოებით, რათა ლოცვამან ეკკლესიისამან და მოყვასთა მისთა, დაკლებულნი მისგან შეავსონ და განამტკიცონ ღვთისა წინაშე. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>ფ ე რ ი ს - ც ვ ა ლ ე ბ ა ს ა ზ ე დ ა</u>

და, აჰა, ხმა იყო ღრუბლით გამო და ჰრქვა: ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი, რომელი მე სათნო-ვიყავ; მაგისი ისმინეთ (მათე, 17, 5).

ფერის-ცვალება უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი, რომელსა აწ ჩვენ ვდღესასწაულობთ, ძმანო ქრისტიანენო, არის ერთი სხვათა უმეტესად შესანიშნავი გარემოება ქვეყნიერისა მისისა ცხოვრებისა, ამისთვისაც წმიდა ეკლესიამ საჭიროდ და ღირსად შეჰრაცხა დაწესება საკუთარისა დღისა სადღესასწაულოდ ამ შემთხვევისა, და გვიწოდებს ჩვენ, რათა ჩვენცა აღვიდეთ მთასა ზედა მისთანა: **მოვედით და აღვიდეთ მთად მიმართ უფლისად და სახით ღვთისა ჩვენისა, და ვიხილოთ დიდება ფერის-ცვალებისა, დიდება ვითარცა მხოლოდ-შობილისა მამისა მიერ**. დავემორჩილოთ ხმასა ეკლესიისასა, და აღვიდეთ სულითა, აზრით და გულით მთასა ზედა თაბორსა, და მუნ ვიხილოთ უფალი გაბრწყინვებული, ვითარცა მზე, და ვისმინოთ ხმა ზეცით მეტყველი: **ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი, რომელი მე სათნოვიყავ; მაგისი ისმინეთ.**

საკვირველნი და შესანიშნავნი იყვნენ ყოველნი გარემოებანი, რომელნი წინა უძღოდენ და უკანა უვიდოდენ ფერის-ცვალებასა უფლისა იესო ქრისტესსა. იგინი ყოველნი არიან აღვსებულნი დიდითა სწავლითა, და მრავალთა აზრთა განაღვიძებენ გონებასა შინა ჩვენსა. მაგალითებრ, რისთვის იცვალა უფალმან ფერი მაღალსა მთასა ზედა, და არა სხვა ადგილს? რისთვის იცვალა ამ დღეს, და არა უწინ, ანუ მერმე? რისთვის წაიყვანა მოწმედ მხოლოდ სამნი მოციქულნი, და არა თორმეტნი? რისთვის მოვიდენ ზეციდგან მხოლოდ მოსე და ილია, დასწრებად ფერის-ცვალებასა ზედა, და არა სხვანი რომელნიმე წინასწარმეტყველნი? დიაღ,

ღირს და სასარგებლო იქმნება ახსნა და განმარტება ამათ ყოველთა და სხვათაცა მრავალთა გარემოებათა, რომელნი გარემოუვიდოდენ ფერის-ცვალებასა უფლისასა; გარნა ჩვენ დღეს მივაქციოთ ყურადღება მხოლოდ ერთს საგანზედ; ესე იგი, შევიტყოთ, რისთვის იცვალა უფალმან ფერი? რათ გამოაჩინა მან ესრეთი ღვთაებრივი თვისი დიდება წინაშე მოწაფეთა თვისთა, მაშინ, როდესაც მას არ უყვარდა თავის გამოჩენა, და არავისგან არ ეძიებდა და არ მიიღებდა დიდებასა?

წმიდა ეკლესია ერთსა შინა საგალობელსა თვისსა ერთი მხრით აღგვიხსნის ამას. იგი იტყვის, რომელ უფალმან მისთვის გამოაჩინა დღეს დიდება წინაშე მოწაფეთა თვისთა, რათა, როდესაც ისინი იხილავენ მისსა ვნებასა, ჯვარცმასა, განკიცხვასა, სიკვდილსა, არ დაბრკოლდენ, არ დაჰკარგონ სარწმუნოება, არამედ გაიხსოვონ ფერიცვალება მთასა ზედა თაბორსა, და მიჰხვდენ, რომელ ყოველი ვნება და დამდაბლება მაცხოვარმან მიიღო თავისი ნებით, ჩვენისა ცხონებისა და გამოხსნისათვის. ეს იყო ერთი მიზეზი, რომლისათვისაც მაცხოვარმან ფერი იცვალა მთასა ზედა თაბორსა. გარნა მეორე მიზეზი, ანუ საგანი ფერის-ცვალებისა, მიზეზი უმაღლესი, იყო ის, რათა მთელმა ქვეყანამ, ყოველმან ნათესავმან კაცთამან, მაშინდელმან, ახლანდელმან და მომავალმან გაიგონოს, და ვისაც სული და გული აქვს მიმღებელი, ისმინოს და მიიღოს და მიითვისოს ეს სიტყვა, ზეგარდამოსული ზეციერისა მამისაგან: **ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი, რომელი მე სათნო ვიყავ; მაგისი ისმინეთ.**

პირველად, მიაქციეთ, ძმანო, ყურადღება, საიდგან გამოვიდა ეს საკვირველი სიტყვა? ის გამოვიდა არა ქვეყანისაგან, არამედ ზეციდგან. ეს სიტყვები სთქვა არა კაცმან ვინმემ, არცა ანგელოზმან, არამედ თვით ღმერთმან, ცის და ქვეყნის შემოქმედმან. თვით ზეციერი მამა და შემოქმედი ჩვენი იტყვის დღეს, რომელ იესო ქრისტე არის მისი საყვარელი და სათნო ძე, და გვიბრძანებს, რათა მაგისი ვისმინოთ. თუ ეს გარემოება მართალია, ესე იგი, თუ მართლა თვით ზეციდგან ეს ხმა იყო და ეს სიტყვები მოციქულთა გაიგონეს, წარმოიდგინე, მაშინ, ძმაო, რა დიდსა ნუგეშსა, რა დიდსა სიხარულსა, რა დიდსა სიმტკიცესა შეიქმს ჩვენ ყოველთა მორწმუნეთა ქრისტიანთათვის ეს შემთხვევა! და, რომ ეს გარემოება მართალია, ეს ჩვენ ვიცით თვით მხილველთა მოწმეთაგან, რომელნი დაესწრენ და იხილეს დიდება იესოს ფერის-ცვალებისა. ერთმან მათგანმან, პეტრე მოციქულმან, თავის სიცოცხლეშივე დასწერა თავის ხელით წიგნში ეს გარემოება. მისგან დაწერილი წიგნი მასუკან ყოველთვის არის ჩვენ, ქრისტიანეთა, ხელში. სხვათა დამსწრეთა მოწმეთა, თუმცა თვისი ხელით არ დაუწერიათ, გარნა მაშინვე დააწერინეს თვისთა მოწაფეთა, სამთა: მათეს, ლუკას და მარკოზს, და ამათგან დაწერილი სამი სახარება იმ დღიდგან მარადის არის ხელთა შინა ქრისტიანეთასა, და წაიკითხების საყდარში.

დიდითა კრძალვითა და დიდითა სიხარულითა და ნუგეშითა უნდა განვიზრახვიდეთ ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, ამას ყოველსა; დიდსა და აღურაცხელსა მადლობასა უნდა შევსწირვიდეთ ღმერთსა მას ზედა, რომ მან მოგვცა ესრეთი ცხადი დამტკიცება ჩვენის სჯულისა, ესრეთსა კლდესა ზედა დაამყარა იგი სჯული, რომელ, ვისაც კი უყვარს სიმართლე და ჭეშმარიტება, ვისაც გული ცოტა-ოდენ გამზადებული აქვს და შეუძლია შეყვარება სიწმინდისა, სათნოებისა, ღვთის მცნებისა და ღვთის სიტყვისა, მას არცა ერთი მცირედი მიზეზი აღარ დააბრკოლებს მიღებად და რწმენად სახარებისა.

მეორედ, მივაქციოთ, ძმანო, ყურადღება მას ზედა, რა აზრი არის ამ სიტყვებში: **ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი, რომელი მე სათნო ვიყავ; მაგისი ისმინეთ.**

ამ სიტყვებით თვით ღმერთი მოკლედ გამოჰხატავს ორსა უმთავრესსა კერძოსა, ანუ შინაგანსა არსებასა ჩვენისა საღმრთოისა სჯულისასა. ქრისტიანულს სჯულს აქვს ორი კერძო; ერთი არის სწავლა, რომელსა ეწოდება დოღმატი, ესე იგი, რომელიმე აზრი, თვით ღვთისაგან გამოცხადებული რომელსამე საღმრთოსა, ჩვენის სულის ცხონებისათვის საჭიროსა საგანსა ზედა; მეორე კერძო მცნება, ანუ რომელიმე ბრძანება, ანუ მოვალეობა. პირველი, ესე იგი დოღმატი, ანუ სწავლა, ჩვენ უნდა მივიღოთ და ვირწმუნოთ ჭკუითა; მეორე, ესე იგი, მცნება, ანუ ბრძანება, უნდა აღვასრულოთ საქმითა. ის სიტყვა, რომელი მთასა ზედა თაბორსა მოვიდა ზეციდგან: **ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი, რომელი მე სათნო ვიყავ; მაგისი ისმინეთ,** იპყრობს თვის შორის უმაღლესსა ქრისტიანულსა დოღმატსა და უდიდესსა მცნებასაცა.

ესე არს ძე ჩემი, საყვარელი, რომელი მე სათნო ვიყავ! აჰა, უპირველესი ქრისტიანული დოღმატი, სწავლა, რომელსა ზედა დამყარებულნი არიან ყოველნი სხვანი ქრისტიანულნი სწავლანი და დოღმატნი. იესო ქრისტე არის საყვარელი, მხოლოდ-შობილი ძე ღვთისა ჩვენი მაცხოვარი. მან შეგვარიგა ღმერთთან; მას მხოლოსა შეუძლია გამოყვანა ჩვენი ცოდვისაგან და მიყვანა ზეციერისა მამისადმი.

მაგისი ისმინეთ! აჰა, უმაღლესი და უპირველესი ქრისტიანული მცნება, ანუ ბრძანება! იესო ქრისტეს სმენა, ანუ მორჩილება არის წყარო ყოველთა სხვათა ქრისტიანულთა სათნოებათა, ესე იგი, ყოველი საქმე, რომელსა იქმს ქრისტიანე, მხოლოდ მაშინ არის კეთილი და ღვთის სათნო, როდესაც იგი არის ქრისტეს მორჩილებითა; გარნა ყოველი ის საქმე, რომელსა კაცი იქმს თავის მნებელობით, თავის-მოყვარეობით, თავის-მოწონებით, თუ გინდ იგი იყოს ჭკუიანი და სასარგებლო საქმე, არ შეერაცხება მას სათნოებად.

მაგისი ისმინეთ! ესე იგი, რაც მან გიბრძანოსთ, რაც დაგიდვასთ მცნება, ის ჰქმენით. თქვენი ნება და ჭკუა დაუმორჩილეთ მის ნებას და სურვილსა. არა მარტო სასმენელით, ანუ ყურით, მისი სწავლა მიიღეთო, არამედ გულითა და სულით შეიყვარეთო. იგი გამოგზავნა ზეციერმა მამამან საცხონებლად ჩვენდა. რა ზომად მას დაემორჩილება კაცი, იმ ზომად ამაღლდება ზნეობით, მიეახლება ღმერთსა და ცხონდება. ამინ.

<u>მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა</u>
<u>ა მ ა ღ ლ ე ბ ი ს დ ღ ე ს ა ზ ე დ ა</u>

და განიყვანა იგინი გარე, ვიდრე ბეთანიადმდე, და აღიპყრნა ხელნი თვისნი, და აკურთხნა იგინი. და იყო კურთხევასა მას იესოსსა მათდა მიმართ, განეშორა მათგან და აღვიდა ზეცად. და იგინი თაყვანის-სცემდეს მას, და მოიქცეს იერუსალიმად სიხარულითა დიდითა (ლუკ. 24. 50_52).

ესრედ აღსრულდა ცხოვრება იესო ქრისტესი ქვეყანასა ზედა. მრავალი ღვაწლი და შრომა მიიღო მან თავის თავზე, გარნა მრავალიცა დიდება მიეცა მას. მან

აღასრულა საქმე იგი, რომელი მიანდო მას მამამან ზეციერმან. აღასრულა მოვალეობა, რომელი მიიღო თავის თავზედ, **თავი თვისი დაიმდაბლა და ხატი მონისა მიიღო,** ვითარცა იტყვის წმიდა მოციქული პავლე, **და მსგავს კაცთა იქმნა, და ხატითა იპოვა, ვითარცა კაცი; დაიმდაბლა თავი თვისი და იქმნა იგი მორჩილ, ვიდრე სიკვდილადმდე, და სიკვდილითა მით ჯვარისათა. ამისთვისცა იგი ღმერთმან უმეტესად აღამაღლა, და მიანიჭა მას სახელი უზესთაესი, უფროს ყოველთა სახელთასა** (ფილიპ. 2, 7, 8, 9.).

მოციქულთა იხილეს რა დიდებით ამაღლება უფლისა ზეცად, სიხარულითა დიდითა მოიქცენ იერუსალიმს, და მიიღეს, შემდგომ ორმოცდა ათის დღისა, ზეგარდამო სული წმიდა, იწყეს თავის მხრითაც მოღვაწეობა, შრომა, ქადაგება სახარებისა ყოველსა ქვეყანასა ზედა. შეიძლება ვსთქვათ, რომელ, ვითარცა პირველთა იესო ქრისტეს მოციქულთა და მოწაფეთა, ეგრეთვე, ყოველთა ქრისტიანეთა, პირველ საუკუნეთა შინა ცხოვრებასა შინა თვისსა, განაახლეს და განიმეორეს იესო ქრისტეს ცხოვრება, შეძლებისა გვარად თვისისა. მათი ცხოვრება, ყოფა-ქცევა და მოქმედება იყო ხატი და მსგავსება იესო ქრისტეს ცხოვრებისა. უფალი იესო ქრისტე გაცოცხლდა მათ შორის. რა ზომადაც შეიძლება ცოდვილი კაცის ბუნებითა, იმ ზომად იესო ქრისტეს მადლი, ხასიათი, სიწმიდე, სიბრძნე, განახლდებოდა, გაცოცხლდებოდა და განმეორდებოდა მათ შორის.

ახლაც ეს არის უმთავრესი და უპირველესი მოვალეობა ყოველთა ქრისტიანეთა. იმ ზომად ვიქმნებით ჩვენცა ჭეშმარიტნი ქრისტიანენი, რა ზომად იესო ქრისტე ჩვენს გულში გამოიხატება და გაცოცხლდება. მოკლედ ვსთქვათ, მთელი იესო ქრისტეს ცხოვრება, შობიდგან ამაღლებამდინ, ყოველი ქრისტიანი კაცის გულში უნდა განმეორდეს და შესრულდეს, პირველად, იესო ქრისტე შენს გულშიც უნდა დაიბადოს, ანუ იშვას, ძმაო. როდის, ანუ რა საქმით მოხდება ეს? როდესაც შენ მოგნათლეს, მაშინ იესო ქრისტე შენს გულში, მართალია, დაიბადა, მაგრამ შენ პატარა იყავი და ვერ იგრძნე. ხოლო როდესაც ჰასაკში მოხვალ, ჭკუა გაგეშლება, მაშინ იესო ქრისტე უნდა იცნა და გულით შეიყვარო: ეს იქნება იესო ქრისტეს დაბადება შენს გულში და შენთვის. ვისაც იესო ქრისტე არ უცვნია და არ შეუყვარებია, მისთვის იგი არც კი დაბადებულა ჯერედ, თუ გინდ დიდი ხანია მონათლულიც იყოს.

მეორედ იესო ქრისტე შენს გულში უნდა გაიზარდოს, ჰასაკში მოვიდეს. ეს მოხდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც შენ დაუახლოვდები იესო ქრისტეს, როდესაც მისი მადლი გადიდდება შენს გულში, როდესაც იგი იწყებს უფლებასა და მეფობასა შენზედა.

მესამედ, იესო ქრისტემ უნდა იწყოს შენს გულში ლაპარაკი, ქადაგება, დარიგება. სახარების კითხვას როდესაც შენ ერთგულად ყურს უგდებ და თვითონაც კითხულობ, როდესაც სახარების სიტყვებს შენ მიიღებ ისეთის კრძალვით და სასოებით, ვითომც თვით უფალი იესო ქრისტე იდგეს შენს წინაშე და თვისი ბაგითა გელაპარაკებოდეს, მაშინ მაცხოვარს დაუწყია ქადაგება შენთვის და შენს გულში.

მერმე ნიშები და სასწაულები უნდა აღასრულოს მაცხოვარმა თვით კაცის გულში. თუ სახარების სიტყვამ ისე იმოქმედა შენს გულში, რომ გაასწორა შენი ჭკუის ცუდი, დაბნელებული აზრი, და, ნაცვლად მისა, დანერგა მუნ წმინდა ღვთიური აზრი, ეს იქნება სასწაული, მზგავსი ბრმის თვალის აღხილვისა. როდესაც მაცხოვრის მადლი ცუდსა, გარყვნილსა, გაფუჭებულსა კაცსა მოაქცევს,

გასწმენდს, ღვთის მადლს მის გულში გამოაცოცხლებს და აღადგენს, ეს იქნება უდიდესი სასწაული, ვიდრეღა მკვდარის გაცოცხლება.

ამისა მერმედ იესო ქრისტემ კიდეც უნდა ივნოს, ჯვარს ეცვას და მკვდრეთით აღსდგეს შენს გულში. როდესაც კაცი სიმართლისათვის, კეთილი საქმისთვის მიიღებს ვნებას, ითმენს უსამართლოებას, მეტადრე, როდესაც სათნოებისათვის და წმიდა ცხოვრებისათვის კაცი აიწროებს, სტანჯავს თავის ხორცს და ვნებასა, და ცოდვასა, მის შორის მყოფსა, მაშინ იგი ივნებს და ჯვარს ეცმის იესო ქრისტესთანა.

ამ სახით უნდა განახლდეს და განმეორდეს იესო ქრისტეს ცხოვრება კაცის გულში. ნუ ჰგონებთ, ძმანო ჩემნო, საყვარელნო, რომელ, რაც ჩვენ აქამომდე ვსთქვით, ის იყოს რამე ნამეტნავი და ჩვენგან მოგონებული. არა! ეს არის ნამდვილი სწავლა საღმრთო წერილისა, თვით საღმრთო წერილში არის თქმული: **რაოდენთა ქრისტეს მიერ ნათელ გვიღებიეს _ ქრისტე შეგვიმოსიეს**. თვით პავლე მოციქული იტყვის თავის თავზე: **ცხოველ-ვარ არა მე, არამედ იესო ქრისტე ჩემ შორის ცხოველ არს**. თვით იგივე იტყვის: **ქრისტესთანა უნდა ჯვარს ვეცვნეთ, რათა იმასთანა აღვსდგეთ**. ერთი სიტყვით, საღმრთო წერილი ნამდვილად მოითხოვს ჩვენგან, რომ ქრისტე იესოს ცხოვრება განახლდეს და განმეორდეს ჩვენ შორის.

მხოლოდ ორი არის გარემოება, ანუ შემთხვევა იესო ქრისტეს ცხოვრებისა, რომელიც ვერ განახლდება ახლავე კაცის ცხოვრებაში: პირველი მკვდრეთით აღდგომა და მეორე ზეცას ამაღლება დიდებითურთ; გარნა ეს ორი იქნება ჯილდო და გვირგვინი მათთვის, რომელთა სხვანი ყოველნი სახენი და მაგალითნი იესო ქრისტეს ცხოვრებისა განიმეორეს და განაახლეს თვის გულში. მეორესა მოსვლასა შინა უფლისა იესო ქრისტესსა, ყოველნი მისნი მორწმუნენი, რომელთა კეთილად დაიცვეს ბეჭედი და ნიჭნი სულისა წმიდისანი, რომელთა, შეძლებისა გვარად, განაცოცხლეს იესო ქრისტე თვის გულში, იყვნენ ხატნი და მსგავსებანი მისის ცხოვრებისანი და, მსგავსად პავლე მოციქულისა, თვით სხეულთა თვისთა შინა იტვირთეს წყლულებანი იესო ქრისტესნი, _ აღსდგებიან მსგავსად იესო ქრისტესა, შეეგებებიან მას ზეცას, და მოისმენენ სანატრელსა ხმასა: **მოვედით, კურთხეულნო მამისა ჩემისანო**, _ და მერმე მასთან ამაღლდებიან ზეცად საუკუნოისა ნეტარებისათვის, რომელი და არა მოგვაკლოს ჩვენ ყოველთა ღმერთმან მადლითა თვისითა. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა,
თქმული 29 აგვისტოს 1875 წელსა ქუთაისის საპყრობილესა შინა

გამოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი, რათა აღუარო სახელსა შენსა (ფსალ.).

წმიდა წინასწარმეტყველი და მეფე დავით, სხვათა შორის ლოცვათა, ერთხელ ესრეთ ევედრებოდა ღმერთსა: **გამოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი, რათა**

აღუარო სახელსა შენსა. რისთვის ევედრებოდა ესრედ იგი ღმერთსა? განა იგი როდისმე იყო დაჭერილი საპყრობილეში? არა. იგი იყო მეფე, მჯდომარე ტახტსა ზედა, და არაოდეს არ ყოფილა ჩაგდებული საპყრობილეში. სჩანს, იგი იტყოდა არა ხილული, გარეგანი საპყრობილისათვის. სულიერი საპყრობილე ის არის, როდესაც კაცი არის შეკრული, ანუ შეპყრობილი რომლითამე დიდითა ცოდვითა, ასე, რომ სული მისი დამონებულია ცოდვისა, თავისუფლება აღარა აქვს. ამისთანა მდგომარეობაში იყო ერთხელ დავით მეფე. თუმცა იგი იყო წმიდა წინასწარმეტყველი, მაგრამ მაინც კაცი იყო და კაცის ბუნება ჰქონდა, და ერთხელ საშინელს ცოდვაში ჩავარდა: უბრალო, კარგი კაცი მოაკვლევინა და მისი ცოლი თვითონ წაიყვანა. ამით იგი ჩავარდა საშინელს მდგომარეობაში. სული წმიდა განშორდა მისგან, სული და გული გაუქვავდა. მონანებაც ვერ მოახერხა და ვერ შეიძლო. გარნა ღმერთმან განაღვიძა იგი თვისითა მრისხანებითა, ანგელოზი ღვთისა ცხადად ეჩვენა მას ცეცხლის მახვილითა და დაიწყო შემუსრვა და მოწყვეტა ერისა. ამისა მერმედ დავით მოვიდა გრძნობაში, შეინანა, იწყო ტირილი და გლოვა და სხვათა შორის სიტყვათა, ესეც წარმოსთქვა: **გამოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი, რათა აღუარო სახელსა შენსა**, ესე იგი, განაშორე ჩემგან ეს ცოდვა, რომელმან დამამწყვდია მე, ვითარცა საპყრობილესა შინა, რათა ვილოცო, შევინანო, რათა აღუარო სახელსა შენსა.

თქვენცა, საბრალონო და საწყალნო, საპყრობილესა ამას შინა მყოფნო! ხშირად უნდა განიმეორებდეთ ლოცვასა ამას დავით წინასწარმეტყველისასა: **გამოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი, რათა აღუარო სახელსა შენსა**. ხშირად ევედრეთ ღმერთსა, გამოიყვანოს სული თქვენი საპყრობილედგან ცოდვათასა, ესე იგი, არა ამა ხილულ საპყრობილიდგან გამოიყვანოს სული თქვენი, ესე იგი, ამ სახლიდგან, არამედ სულიერი საპყრობილიდგან, ესე იგი, ცოდვისაგან, რომელმან შეგკრა თქვენ და შემოგიყვანა ამ ხილულ საპყრობილეში. მართლა დიდი მწუხარება და უბედურება არის ამ საპყრობილეში ყოფნა. ვინ არ ისურვებს აქედგან გამოსვლას და განთავისუფლებას? მაგრამ დიდი სარგებლობა არ ექნება მით, თუ მარტო აქედგან განთავისუფლდა კაცი, და სულიერ საპყრობილეში მაინც კი დარჩა. რამდენჯერ მომხდარა, და იქნება თქვენც გამოგიცდიათ, რომელ აქედგან განათავისუფლეს კაცი, გარნა მცირე ხანს უკან აქვე შემოიყვანა და დაამწყვდია მისმა ცოდვამ. პირველად სულიერი საპყრობილისაგან უნდა გამოვიდეს კაცი: **გამოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი**, და ხორციელი, ხილული საპყრობილისაგან მალე განთავისუფლდება. რით უნდა გამოვიდეს კაცი სულიერისა საპყრობილისაგან, ესე იგი, ცოდვისაგან? სინანულით, გულისა და სულის შეწუხებით; დავით მეფემ გვაჩვენა ამის მაგალითი. როდესაც ღმერთმა შეატყობინა მისი ცოდვა, იგი შესწუხდა, გაიხადა სამეუფო ტანისამოსი და ძაძა შეიმოსა, მიწაზე დაჯდა, იწყო გლოვა და ტირილი: **მიწყალე მე, ღმერთო, დიდითა წყალობითა შენითა, და მრავლითა მოწყალებითა შენითა... აღხოცე უსჯულოება ჩემი, გული წმიდა დაჰბადე ჩემთანა და სული წრფელი განმიახლე გვამსა ჩემსა; აღმოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი; ნუ განმაგდებ მე პირისა შენისაგან**. ესრედ ჰხმობდა იგი ცრემლით და გოდებით ღვთისადმი, და ღმერთმან ისმინა მისი და აღხოცა მისი ცოდვა და აღიყვანა პირველსავე ხარისხსა მისსა.

თქვენ უფრო გმართებსთ, ძმანო ჩემნო, ტირილი და გოდება, სინანული და გულის წუხილი. არა ერთხელ განარისხეთ თქვენ ღმერთი, ვითარცა დავით, არამედ მრავალგზის. ცხოვლად წარმოიდგინე თვითოეულმა, რაოდენ გზის და

რაოდენი ცოდვითა დააშავა თვისი სულიერი ღირსება, გააგდო თვისგან მადლი ღვთისა, განარისხა ღმერთი. თქვენც ცხადად შეგატყობინა ღმერთმა თქვენი ცოდვა, თვისი რისხვა. რით? მით, რომ აქ, ამ სამწუხარო ადგილს ჩაგაგდო, _ ეს ღვთის განგებით იყო! ყოველივე ღვთისაგან დაემართება კაცსა, გარნა ცოდვილსა.

თუ ცრემლი არა გაქვს, თუ გული გაგრილებული გაქვს, აი რა ღონე იხმარე. წარმოიდგინე, როგორ იტანჯები შენ აქა, რა სახით გსურს აქედგან გასვლა, შენ სახლში, შენ სოფელში მისვლა. იქაური ჰაერი, თავისუფლება, მოძრაობა, სადაც გინდა მისვლა-მოსვლა... ვინ შემოგიყვანა აქ? ცოდვამ! მაშასადამე, მოიძულე ის ცოდვა, ის შენი დამღუპველი მტერი! თუ კი აქ, ამ მცირე დროს ასე იტანჯები, წარმოიდგინე, რომ ცოდვა თუ არ შეინანე, იგი შთაგაგდებს შენ უსაშინელეს საუკუნო საპყრობილესა შინა, ჯოჯოხეთში, საიდგანაც ვერავინ ვერაოდეს ვეღარ გამოგიყვანს.

თუ კარგად დაჰფიქრდები, თუ მოინდომებ მთელითა სულითა და გულითა, _ ღმერთი მოგხედავს, მისი მადლი შენს გულს დაალბობს, ცრემლს მოგცემს, გამოიყვანს სულსა შენსა საპყრობილიდგან ცოდვათასა და მაშინ მხოლოდ იქნები თავისუფალი ამა ხილული საპყრობილიდგან. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა,
თქმული საპყრობილის ეკკლესიაზედ ქუთაისში

ღვთის ამიერი იგი მწუხარება სინანულისა ცხოვრებისასა შეუნანებელსა შეიქმს, ხოლო სოფლისა ამის მწუხარება სიკვდილსა შეიქმს.

სახლი ესე არის სახლი მწუხარებისა. უეჭველია, რომ თქვენ, ძმანო ქრისტიანენო, აქა დაპყრობილნი მწუხარენი ხართ და შეწუხებულნი. თუ სხვანი კაცნი, უცხონი, შორიდგან მხედველნი თქვენი მდგომარეობისა, მწუხარებასა და სიბრალულსა ჰგრძნობენ, როგორღა შეიძლება, რომ თქვენ თვითონ არ სწუხდეთ თქვენს თავზედ. გარნა რა ნაირია თქვენი მწუხარება? რა გაწუხებთ თქვენ უფრო? **ზემომოყვანილ სიტყვებში წმიდა მოციქული პავლე,** სულით წმიდით აგვიხსნის ჩვენ, რომ მწუხარება ორნაირია: ერთი მწუხარება არის ღვთის მიერი, ანუ ღვთის გულისათვის. ღვთის მიერი მწუხარება ის არის, როდესაც კაცი სწუხს თავის უღირსებას, თავის ცოდვას, სწუხს, რომ ღმერთს განეშორა, მისი მცნება დაარღვია, ნაცვლად კეთილი საქმისა ბოროტი საქმე ჰქმნა და მით გაამწარა ზეციერი მამა. დიახ კეთილია და პატიოსანი, ძმანო, ესრეთი სულიერი მწუხარება. იგი, როგორც იტყვის წმინდა მოციქული პავლე, გააჩენს კაცის გულში სინანულსა ცხოვრებისასა. ამით დაიწყება კაცის მოქცევა და ცხონება.

მეორე მწუხარება არის სოფლიური. ეს მწუხარება იმაში მდგომარეობს, როდესაც კაცი სწუხს რომელიმე სოფლიური ნუგეშის მოკლებასა. ზოგიერთი კაცი, თუ რამე უბედურება დაემართა, სტირის და სწუხს, მაგრამ ღმერთზე აღარ ჰფიქრობს, და ავიწყდება, რომ ღვთისაგან არის ყოველიფერი _ კაცის მწუხარებაც და სიხარულიც, ბედიც და უბედურებაც. ნაცვლად მისა, რომ ღმერთს მადლობა

შესწიროს, სასოება არ დაჰკარგოს, იგი ჰნაღვლობს მხოლოდ სოფლიურ ნუგეშის მოკლებას. ნაცვლად მისა, რომ დაჰფიქრდეს და გამოიკვლიოს რისგანაც დაემართა მას უბედურება, და მოინანოს ის ცოდვები, რომელნი იყვნენ მიზეზნი მისისა უბედურებისა, იგი ხან ღმერთს აბრალებს თავის უბდურებას, ხან ეშმაკს, ხან სხვა კაცს. ესრეთი სოფლიური, ხორციელი მწუხარება, როგორც იტყვის წმიდა მოციქული პავლე, სიკვდილს გააჩენს, მოჰკლავს კაცს.

ახლა კიდევ გკითხავ მე თქვენ: რომელი ამ ორთა მწუხარებათა არის თქვენ გულში? თავიდანვე ვსთქვი, რომ არ შეიძლება თქვენს გულში არ იყოს მწუხარება, მაგრამ ღვთის მიერი მწუხარება არის, თუ სოფლისა ამის მწუხარება თვითოეულის თქვენგანის გულში? თუ ვინმე თქვენგანი მარტო იმაზედ სწუხს, რომ დაჭერილია აქა, თავისუფლებას მოკლებულია, მარტო იმას ჰფიქრობს, რომ ვაი თუ დაჰსაჯოს ხორციელმა მთავრობამ, ის კაცი მართლა საცოდავია და უბედური. ამისთანა მწუხარება იმას არაფერს კეთილს არ მოუტანს. ის კაცი აქედგან რომ გავა, ხელ-ახლა შეუდგება იმ საქმეებს და იმ ცოდვებს, რომელთა იგი ამ საპყრობილეში შემოაგდეს; მაშასადამე, უარესად გაფუჭდება და დაეცემა, და ბოლოს სიკვდილით გათავდება მისი მწუხარება. არა, ძმანო ჩემნო! აქ, ამ უბედურ სახლში ღვთისა მიერი მწუხარება უნდა იყოს თქვენს გულში! იმისთვის უნდა სწუხდეთ, რომ თქვენ თქვენმა ცოდვამ დაგღუპათ, ღვთისაგან განგაშორათ, უბედურებაში ჩაგაგდოთ; ღვთის გულისათვის უნდა შეიწუხოთ თავი, რომ მოაკლდით ღვთის მადლსა, ზეციერსა მამას განეშორენით, ოდესმე შვილნი ნათლისანი, შეიქმენით შვილნი ბნელისა და ცოდვისა. თუ ამას ჰფიქრობთ, თუ ამით შეიწუხებთ თქვენს გულსა, მაშინ გაჩნდება თქვენს გულში სინანული ცხოვრებისა, ეს იქნება დასაწყისი თქვენი მოქცევისა და გაცოცხლებისა. თუ აქაც არ დაჰფიქრდით, თუ ამისთანა მდგომარეობაში მყოფთა არ შეინანეთ, მაშ, როდისღა დაჰფიქრდებით, როდისღა შეინანებთ? არც უნდა სწუხდეთ იმისთვის, რომ დაჭერილნი ხართ საპყრობილეში, არამედ კიდეც უნდა მადლობა შესწიროთ ღმერთსა. ღვთის განგებად შეჰრაცხეთ, რომ ამ საპყრობილეში ჩავარდით, ამით გიწოდებს ღმერთი სინანულისათვის და მოქცევისათვის. თუ შეინანეთ, უწინდელი საქმეები მოიძულეთ, გაცოცხლდებით, სცხონდებით; თუ აქაც არ გაიღვიძეთ და არ გამოიცვალეთ ხასიათი, საუკუნო უბედურებასა და სიკვდილსა მიეცემით, რომელიც და განგაშოროთ თქვენ და ჩვენ ყოველთაგან მაცხოვარმა უფალმა იესომ, არამედ მოგვცეს სინანული ცხოვრებისა შეუნანებელი. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა,</u>
<u>კვირიაკესა ხორციელისასა</u>

და წარვიდენ ესენი სატანჯველსა საუკუნესა, ხოლო მართალნი ცხოვრებასა საუკუნესა (მათ. კე, მვ).

არა უმიზეზოდ დააწესა, ძმანო ქრისტიანენო, წმიდამან ეკლესიამ წარკითხვა დღეს სახარებისა მის, რომელიცა გამოხატავს მეორედ მოსვლასა და საშინელსა სამსჯავროსა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესსა. მოახლოებულ არიან დღენი ლოცვისა და მარხვისანი, რომელთა შინა ჩვეულება გვაქვს ჩვენ, მართლ-მადიდებელთა ქრისტიანეთა, მონანება და მიღება წმიდისა საიდუმლოისა;

ამისათვის წმიდა ეკლესია ადრითგან გვამზადებს ჩვენ, რათა ღირსად აღვასრულოთ საღმრთო ვალი ესე ჩვენი და სიწმიდით განვატაროთ დღენი დიდისა მარხვისანი. ერთსა მახლობელსა წარსულსა კვირიაკესა წარკითხულ იქმნა ეკლესიაში სახარებისაგან იგავი მეზვერისა და ფარისეველისა, რომლითა მაცხოვარმან გვასწავა ჩვენ, თუ ვითარ ჯერ-არს ლოცვა და მონანება. მეორესა კვირიაკესა იგავითა უძღებისა ვისწავეთ ჩვენ, ვითარ დაამდაბლებს ცოდვა კაცსა და ვითარ მამა ჩვენი ზეციერი ელის მონანებასა კაცისა ცოდვილისა და სიხარულით მიიღებს კაცსა მონანულსა. ბოლოს დღეს წარკითხულითა სახარებითა საშინელისა სამსჯავროისათვის წმიდა ეკლესია შეგვაგონებს ჩვენ, ვითარი ხვედრი მოელის კაცსა ცოდვილსა და მართალსა.

ჭეშმარიტად, ძმანო ქრისტიანენო, არცა ერთი ჰაზრი და წარმოდგენა ისრე არ განაღვიძებს გონებასა და გულსა კაცისასა და ვერ განაფხიზლებს მას, ვითარცა აზრი და წარმოდგენა საშინელის მის და შემაძრწუნებელისა წამისა, ოდესცა კაცი თვით პირისაგან ღვთისა გაიგონებს უკანასკნელსა დაუსრულებელსა მისსა განჩინებასა. ბრძენი და ფრიად გამოცდილი ისო ზირაქ იტყვის წიგნსა შინა თვისსა: **ყოველთა შინა საქმეთა შენთა მოიხსენებდ უკანასკნელსა შენსა და უკუნისამდე არა სცოდო**; ხოლო უკანასკნელი ყოვლისა კაცისა არის საშინელი სამსჯავრო, და უკეთუ კაცი ყოველ დროს და ყოველთა საქმეთა შინა მისთა წარმოიდგენს საშინელსა სამსჯავროსა ქრისტესსა, მრავლისა ცოდვისაგან დაიცავს იგი თავსა თვისსა. ვიფიქროთ, ძმაო, ამაზედ.

აქა, ამ ქვეყანაზედ კაცი, თუმცა ადვილად და ხშირად სცოდავს, გარნა ის იმედი აქვს, რომ ცოდვასა მისსა არავინ არ შეიტყობს. ყოველი კაცი თავის მომწონე არის; ყოველ კაცს ეშინიან, რომ ვინმემ ცუდი რაიმე არ იფიქროს მას ზედა; ყოველი კაცი ცდილობს, რომ დამალოს და დაჰფაროს ყოველი ცოდვაი თვისი და ცუდნი თვისებანი. ცოდვას უყვარს სიბნელე და დუმილი; ეს უეჭველია და ჭეშმარიტი, რომ, უკეთუ კაცს არ შეეძლოს ამ სოფელში დაფარვა ცოდვისა თვისისა, უკეთუ იგი დარწმუნებული იყოს, რომელ იმავე წამს, როდესაც ცოდვას იქმს, ცოდვა მისი შეტყობილ-იქმნება ყოველთა კაცთაგან, _ მაშინ იგი არ გაბედავდა და ვერ იქმოდა მრავალთა თვისთა ცოდვათა.

გარნა წარმოიდგინე, ძმაო ჩემო, რომელ ამ საშინელ დროს, ესე იგი, მეორედ მოსვლასა უფლისასა, წინაშე პირისა ყოვლისა ქვეყანისა გამოჩნდება ყოველი შენი ცოდვა. უკეთუ აქაც, ამ წუთ სოფელში ზოგჯერ ისრე შეგრცხვება ხოლმე შენ, თუ დიდ შეკრებულებაში პატივი არა-გცეს, ან ცუდი რამე სთქვეს შენზედ, ანუ შენ მეგობარზედ, რომელ თითქმის აღარც იცი, სად დაიმალო სირცხვილისაგან, _ წარმოიდგინე, ვითარი სირცხვილი და განკიცხვა გექმნება მაშინ, ოდეს ცა და ქვეყანა, ყოველნი მცნობნი და უცნობნიცა შეიტყობენ შენსა სიცუდესა და წარწყმედასა. ამ სოფელში შენ, რასაკვირველია, გყვანან მრავალნი მეგობარნი და მოყვარენი; ფრიად გეწყინება, რომ იმათ ცუდი რაიმე შეიტყონ შენზედ. წარმოიდგინე, რომ არათუ მხოლოდ იგინი, არამედ მრთელი ქვეყანა, ანგელოზნი და კაცნი გიხილავენ შენ მდგომარედ მარცხენით წარწყმედულთა შორის. ჰოი ვითარი სირცხვილი და გამოუთქმელი შემუსვრა დაგეცემა შენ ამ ჟამად! იქნება აქ ქვეყანაზედ მრავალთა მიაჩნდი შენ კეთილ კაცად და ღვთის-მოყვარედ, იქნება აქ ატყუებდი მოყვასთა შენთა კეთილითა სახითა და გარეშეობითა. გარნა მუნ გამოჩნდება, რომ ესე ყოველი იყო სიცრუე; იქ შეიტყობენ ყოველნი, რომ ღვთის-

მოყვარება შენი იყო მხოლოდ თვალ-ღება, სიმართლე გქონდა შენ მხოლოდ ენასა ზედა და გული შენი იყო აღვსებულ ბოროტებითა და უსჯულოებითა.

მეორედ, ძმანო ჩემნო, ამ სოფლად თუმცა ვსცოდავთ ჩვენ, გარნა ყოველთვის გვაქვს იმედი ოდესმე მოვინანოთ ცოდვა ჩვენი, თუმცა ვარღვევთ ხშირად სჯულსა, გარნა მრავალ მიზეზსა მოვიგონებთ ჩვენდა სანუგეშოდ და მრავალ-ფერად დავაჩუმებთ სინიდისსა ჩვენსა. სინიდისი ჩვენი ხშირად შეკრული არის და დაბნელებული ამ ქვეყანაზედ, გარნა იმ საშინელ დღეს კაცსა ცოდვილსა მოესპობა ყოველი თავის გასამართლებელი მიზეზი და ყოველი ნუგეში. რით-ღა გაიმართლებს მაშინ თავსა თვისსა კაცი წარწყმედილი? რით დააჩუმებს სინიდისსა თვისსა? აღარ დარჩა დრო მონანებისა; მან გაიგონა უკანასკნელი განჩინება იგი, იქმნა რა განყოფილ მართალთაგან და დადგინებულ შორის წარწყმედულთა. სინიდისი მისი, განთავისუფლებული ყოველთა ცბიერთა და ცრუთა ჰაზრთა და მიზეზთაგან, იწყებს ტანჯვასა და ქენჯნასა მისსა უწყალოდ. ყოველნი მისნი სიტყვანი და საქმენი ამ ქვეყანისანი, ვითარცა ლაშქარნი უწყალონი, წინა დაუდგებიან მას და იწყებენ შეძრწუნებასა და შემუსვრასა მისსა. ამღვრეულნი და გაშტერებულნი შიშით და ურვით, მაშინ იწყებენ ცოდვილნი ყვედრებასა და მოძაგებასა თავისა თვისისასა. მაშინ მოგაგონდება შენ, ძმაო, ყოველი შენი ბოროტება თვითოეულად: რაოდენი ჟამი დაჰკარგე შენ უქმად და უნაყოფოდ სულისა შენისათვის! რაოდენი მადლი და ნიჭი ღვთისა გააუქმე შენ ცოდვათა და უსჯულოებათა შინა! რაოდენგზის ღმერთმან მოგცა შენ შემთხვევა მონანებისა და მოქცევისა, გარნა შენ უგულებელ ჰყავ იგი; რაოდენ-გზის მრავალ-ფერად შეგაგონებდა შენ იგი, გარნა შენ დაჰშთი ყრუ და ბრმა ყოველთვის. რასა ვფიქრობდი მე უბედური? ეტყვი შენ მაშინ გოდებით და ტირილით თავსა შენსა. ვის ვემსახურებოდი მე? ვის შევწირე ყოველი ძალი და გონება ჩემი? გარნა ამაოდ იქმნება მაშინ ყოველი შენი კვნესა და გოდება, ამაოდ აღიპყრობ ხელთა შენთა. გათავდა ჟამი მონანებისა; მოისპო დრო შეწყალებისა და მოწყალებისა; თქმულ არს საშინელი იგი: **წარვედით ჩემგან, წყეულნო, ცეცხლსა მას საუკუნესა**. მაშინ აღსრულდება შენზედა წინასწარ-თქმული უფლისა მიერ: **აჰა ესერა მოვლენ დღენი, რომელთა შინა იწყონ სიტყვად მთათა, დამეცნინ ჩვენზედა და ბორცვთა, დამფარენით ჩვენ.** კაცი ცოდვილი, მიმავალი ჯოჯოხეთად, დასწყევლის მაშინ დღესა შობისა თვისისასა; იგი ისურვებს, როგორმე მოსპოს და განაქარვოს თავი თვისი, გარნა ამაოდ იურვის იგი: უმაღლესმან სიმართლემან და მართლ-მსაჯულებამან ღვთისამან მიაგო მას მსგავსად საქმეთა მისთა და ვინ წინააღუდგების განჩინებასა მისსა!

ამას ყოველსა დაუმატე ესეცა: ამ ქვეყანაზედ, რაც უნდა საშინელი ჭირი შეემთხვიოს კაცსა, მაინც ანუგეშებს თავსა თვისსა მით, რომელ ოდესმე გათავდება ჭირი მისი. ვსთქვათ, რომელ ერთი რაიმე ისრეთი უბედურება შეემთხვევა კაცსა აქა, რომ სიკვდილამდე უნდა ითმენდეს მას, გარნა სიკვდილით მაინც მოსპობს უბედურებასა მისსა. ხოლო უკანასკნელი ესე სამსჯავრო მით უმეტეს არს საშინელ და შემმუსვრელ სულისა, რომელ განჩინება მისი იქმნება უკანასკნელი, წარწყმედა და ტანჯვა ცოდვილისა დაუსრულებელი. წარმოიდგინე, გევედრები, ძმაო ჩემო, მდგომარეობა ცოდვილისა კაცისა გეენიასა შინა გარესკნელსა; უფსკრულსა შინა და სიბნელესა ტარტაროზისასა ცოდვილნი იტანჯებიან გამოუთქმელად და არც ექმნება დასასრული ტანჯვასა მათსა.

ხოლო ვინ გამოხატავს ბედნიერებასა და ნეტარებასა მართალთასა! ვის შეუძლიან იგრძნოს სიტკბოება გულისა მათისა, ოდესცა იგინი ისმენენ სიტყვასა: **მოვედით, კურთხეულნო მამისა ჩემისანო, და დაიმკვიდრეთ განმზადებული თქვენთვის სასუფეველი დასაბამითგან სოფლისა!** გათავდა ყოველი მათი შრომა და მწუხარება! მიიღეს მათ გვირგვინი, რომლისათვისცა იგინი იღვწიდენ და ურვიდენ ამ ქვეყანაზედ; იხილეს მათ იგი, რომელსა სული მათი ეძიებდა მარადის; შეერთდნენ იგინი მასთან, რომელიცა იყო წადილი და მისწრაფება მათი ამ სოფელში. განსძღენ იგინი ხილვითა და სიტყვითა ტკბილისა და საყვარელისა მის მეუფისა, რომლისათვის ჰშიოდა და ჰსწყუროდა მათ ამ ქვეყანაზედ. **და წარვიდენ ესენი სატანჯველსა საუკუნესა, ხოლო მართალნი ცხოვრებასა საუკუნესა.**

ხოლო აწ გლოცავ თქვენ, საყვარელნო, ვიდრემდის დრო გვაქვს, ვიდრემდის ღმერთი ითმენს ჩვენს ცოდვასა, ხშირად, მარადის წარმოიდგენდეთ საშინელსა ამა ხატსა მეორედ მოსვლისასა და მით გააფრთხილებდეთ თავსა თქვენსა. ხოლო გსურსა შეიტყო, რით შეგიძლიან განრინება ცოდვილთა ხვედრისა და მიღება იმ ჟამად ნაწილისა მართალთასა? ესეცა გვესმა დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან. მაცხოვარი ეტყვის მარჯვენით მდგომარეთა: **მშიოდა და მეცით ჭამადი; მწყუროდა და მასვით მე; უცხო ვიყავ და შემიწყნარეთ; შიშველ ვიყავ და შემმოსეთ; საპყრობილესა შინა ვიყავ და მოხვედით ჩემდა.** აჰა რა აცხოვნებს კაცსა! ჰყავ შენცა ესე, უკეთუ გსურს ცხოვრება. ამინ.

<u>მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,</u>
<u>ოთხშაბათსა დიდ-მარხვის პირველის</u>
<u>კვირიაკისასა</u>

და ესე უწყოდეთ ჟამი, რამეთუ აწვე არს ჟამი განღვიძებად ძილისაგან. აწვე უმახლობელეს არს ჩვენდა ცხოვნება ოდესღა ესე გვრწმენა (რომ. იგ. იდ. ივ).

ესრეთ მისწერა ოდესმე რომაელთა წმიდამან პავლე მოციქულმა; ხოლო წმიდამან ეკლესიამან განგებ დააწესა წაკითხვა სიტყვათა ამათ თვით შესავალსა დიდისა მარხვისასა და მით გვასწავლა ჩვენ, რომელ იგინი უმეტესად შეეფერებიან პატიოსანთა ამათ დღეთა დიდისა მარხვისათა.

ჭეშმარიტად, ძმანო ქრისტიანენო, თუ ოდესმე შესაძლებელი არის განღვიძება ცოდვილისა ძილისაგან ცოდვათასა, ეს ახლა, დღეთა ამათ შინა მარხვისათა; თუ ოდესმე შეიძლება სთქვას კაცმა, ახლა არის ჟამი განღვიძებად და ახლა არის უმახლობელეს ჩვენდა ცხოვნება, ეს იქნება აწ, განმავლობასა შინა დიდისა მარხვისასა. რისთვის? მისთვის, რომელ წმიდამან ეკლესიამან ისე კეთილად და ბრძნად დააწესა წმიდასა მარხვასა შინა კითხვა, ლოცვა, გალობა და ყოველივე დაწყობილება საღმრთოსა მსახურებისა, რომელ შესაძლებელი არ არის არ გაიღვიძოს და არ შეინანოს კაცმა ცოდვილმა, უკეთუ იგი სრულიად არ არის მკვდარი. რაც რომ კი არის მაღალი, კაცის გულის შემმუსვრელი და გრძნობად მომყვანებელი, ვითარცა საღმრთოსა წერილსა შინა, ეგრეთვე თხზულებათა შინა წმიდათა მამათასა, ესე ყოველივე განგებ შეკრიბა წმიდამან ეკლესიამან დღეთა

ამათ შინა შენდა აღსაშენებლად და მოსაქცეველად, ძმაო ჩემო! ყოველსა მისსა საუნჯესა, ძველსა და ახალსა, ახლა გამოიტანს წმიდა ეკლესია და გაგიფენს შენ. ახლა განამრავლებს იგი უმეტესად კითხვასა სამღთოთა ფსალმუნთა; ახლა აღმოჰკრეფავს წინასწარმერტყველთაგან უმჯობესთა კეთილ-სუნოვანთა ყვავილთა; ახლა გიქადაგებს იგი ბაგითა სოლომონ ბრძენისა და ისუ ზირაქისათა და ყოველთა წინასწარმერტყველთასა; ერთი სიტყვით, რაც კი აქვს წმიდასა ეკლესიასა უმჯობესი, ყოველი დაიმარხა აწინდელთა დღეთათვის. დაუგდე ყური სამღრთოთა ამათ სიტყვათა. გააღე კარი გულისა შენისა და მიუშვი მადლი სამღრთოისა ქადაგებისა; აწვე არს ჟამი განღვიძებად ძილისაგან. აწ უმახლობელეს არს ჩვენდა ცხოვნება.

დრო არს, ძმაო, გაიღვიძო, მოგეახლა ცხოვნება. თუ ახლაც არ მოინანე ცოდვანი შენნი, თუ ახლაც არ გაიღვიძე, მაშასადამე, აღარ ყოფილა შენთვის გაღვიძება. რა სახით არ შეგაგონებს შენ წმიდა ეკლესია; რომლის კერძოით არ მოგეახლება იგი! თუ შიშით, თუ სიყვარულით, თუ შერცხვენით, თუ ლმობიერებით, თუ მრისხანებით. ყოველ საშუალებას იხმარს, ყოველ ხერხს გამოსცდის. გაიხსოვნე გუშინ წინ წაკითხული წინასწარმეტყველება ისაიასი. თუ კარგა დაუგდე მას ყური და ცრელმი არ მოგივიდა და არ შეგეშინა, მაშასადამე, გულის მაგიერად გქონია შენ ქვა. თვით ღმერთი წარუდგება ისრაილსა და გამოითხოვს მას სამართალში, ცასა და ქვეყანას მოიყვანს მოწმად და იტყვის: **ძენი ვშევ, და აღვამაღლე, და მათ შეურაცხ მყვეს მე, ხარმან იცნა მომგებელი თვისი, და ვირმან ბაგა უფლისა თვისისა, და ერმან ჩემმან მე არა მიცნო.** მერმე, როგორათაც ერთი მამა, გამოყვანილი მოთმინებისაგან გაუწყრებოდეს შვილსა და ეტყოდეს, წადი ჩემგან და ნუღარ მეჩვენები, შენ დამავიწყე მე მამობრივი სიყვარული ცუდითა შენითა ქცევითაო; ამ სახით გაურისხდება ღმერთი ისრაილსა, მცოდველსა და ეტყვის, რომელ იგი აღარ შეხედავს მათ, აღარ ისმენს მათსა ლოცვასა; მათი მარხვა, მათი დღესასწაულნი, მსხვერპლნი მოსძულდა მას. **ვაი ნათესავსა ცოდვილსა და ერსა სავსესა ცოდვითა. თესლნი ბოროტნი, ძენი უსჯულონი დაუტევეთ უფალი დაივიწყეთ, წმიდა ისრაილისა**. ეს სიტყვები, ძმაო, შენკენ მიაქციე; ესრე წარმოიდგინე, რომ თვით შენ გეუბნება უფალი. შენც გშვა მან წმიდისა ემბაზისაგან, შენც აღგამაღლა მან და განგანათლა სამღრთოითა სწავლითა და უმეტესად აღგამაღლა ვიდრე ისრაილი, გარნა შენცა, ვითარცა ძველი იგი ისრაილი, ხშირად დაივიწყებ ღმერთსა და უღალატებ მას.

დრო არს, ძმაო, გაიღვიძო ძილისაგან შენისა; ისარგებლე სამღრთოითა ამით ჟამითა, თუ ახლაც უდებ იქმენ, თუ ახლაც უსარგებლოთ დარჩა შენთვის ესოდენი შეგონება, სწავლა, ქადაგება, რაღა მოგაქცევს შენ და ვინღა შეგაგონებს, ვერაოდეს ვერსად ვერ გაიგონებ შენ ისრეთთა ტკბილთა და ლმობიერთა სიტყვათა, როგორათაც გეტყვის შენ დიდსა სერობასა ზედა წმიდა ანდრია კრიტელი. არ შეიძლები უმჯობესად შეგონება კაცისა! სწორეთ სულმან წმიდამან გაანათლა ანდრია საღმრთო, თორემ კაცის ენა ვერ წარსთქვამდა ესოდენსა მადლსა, რაოდენსა საღმრთოსა სახესა წინა დაგიგებს იგი! რაოდენსა მაგალითსა მოგიყვას! რაოდენსა საკვირველსა ჰაზრსა შეგაგონებს! ქვეყნის დაბადებიდგან ვიდრე უკანასკნელ დღეთადმდე რაიცა რამ იყო წმიდა მაგალითი, ყოველსა აღწერს იგი შენთვის! ამის მეტი სხვა არაფერი განსხვავება რომ არ იყოს დიდმარხვის ლოცვებში, მარტო ეს იქმნებოდა საკმაო შენდა განღვიძებად ძილისაგან ცოდვათასა.

აჰა, ვითარცა სამღრთოისა ტაბლასა დაგიგებს შენ წმიდა ეკკლესია დღეთა ამათ შინა! აჰა, რაოდენნი და ვითარნი მქადაგებელნი წარმოგიდგებიან შენ! განიღვიძე უკვე! ვიდრემდის უნდა გეძინოს შენ, ვიდრემდის უნდა გამოსცადო სულგრძელობა და მოთმინება მამისა შენისა ზეციერისა. საკმაო არს ესოდენი ძილი, უკეთუ არა, იგი გადიქცევა სიკვდილად. **განიბანენით, წმიდა იქმენით, მოსპენით უკეთურებანი სულთაგან თქვენთა. ისწავეთ კეთილისა ქმნა, გამოიძიეთ მსჯავრი**. ესრეთ გეტყვის თვით ღმერთი პირითა ისაია წინასწარმეტყველისათა. **სულო ჩემო! სულო ჩემო! აღსდეგ, რასა გძინავს, აღსასრული მოახლებულ არს!** ესრეთ ხმობდე ნეტარის ანდრიასა თანა შენცა, ჰოი კაცო. ამინ.

<u>მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა</u>
<u>მ ე ზ ვ ე რ ი ს ა დ ა ფ ა რ ი ს ე ვ ლ ი ს კ ვ ი რ ი ა კ ე ს ა</u>

«ორნი კაცნი აღვიდოდეს ლოცვად ტაძარსა მას, ერთი ფარისეველი და ერთი მეზვერე» (ლუკ. იც, ი).

მრავალნი ცოდვანი სტანჯვენ ქვეყანასა ამას შინა დაცემულსა ბუნებასა კაცისასა, გარნა არცა ერთი მათგანი არ არის უსაშინელესი ფარისეველობისა, მისთვის რომელ არცა ერთი მათგანი ეგრეთ არ მოეკიდება გულსა კაცისასა, ვითარცა ფარისევლობა; არცა ერთი მათგანი იმ ზომად არ მოინადირებს სულსა მისსა და ისრე ღრმად არ შთანერგდება ბუნებასა შინა მისსა. ყოველნი სხვანი ცოდვანი მხოლოდ ერთ დროს და ერთს ჰასაკსა შინა მოეკიდებიან კაცსა, ფარისევლობა სიყრმითგან საფლავამდის მისდევს მას; ყოველი სხვა ცოდვა გაერევა და გამოჩნდება მხოლოდ ზოგიერთთა საქმეთა შინა, ეს კი ყოველ სიტყვაში და ყოველ საქმეში; ფარისევლობა ყოველ მოქმედებას გასვრის და გააუწმინდურებს, ყოველ ჰაზრს და სიტყვას მისცემს რაღასაც ცუდად განსხვავებულს ფერს; გარნა უმაღლესი სიცუდე ფარისევლობისა ის არის, რომელ იგი ატყუებს კაცსა. კაცი მყოფი ფარისევლობასა შინა ფიქრობს, ვითომც იგი არის კეთილი და სათნო ღვთისა.

რა არს, ძმაო, ფარისევლობა? გავიცნათ იგი დღეს. აღვწეროთ მისი ნიშნები; ვიცნათ მახლობლად ეს საშინელი მტერი ჩვენი, რათა არ შემოგვეპაროს იგი ჩუმათ და არ წარიტაცოს ჩვენი გული. დიდი კრძალვა და სიფრთხილე მართებს ყოველსა კაცსა, რათა დაიცვას თავი თვისი ცბიერისა ამის და მატყუებელისა მტრისაგან, ვინაითგან იგი ვითარცა ერთი მოლიქნე და ცრუდ-მომფერებელი მეგობარი, უეცრად შეეპარება ადამიანს გულში და მოინადირებს სულსა მისსა.

დღეს წარკითხულის სახარებისაგან იგავი კარგად აღწერს ფარისეველის მოქმედებათა და გაგვაცნობს ჩვენ მისთა თვისებათა.

ორნი კაცნი აღვიდოდეს ლოცვად ტაძარსა მას, ესრეთ იწყო მაცხოვარმან იგავი ესე, _ **ერთი ფარისეველი და ერთი მეზვერე. ფარისეველი იგი წარსდგა და ამას იტყოდა თვისაგან: ღმერთო, გმადლობ შენ, რამეთუ არა ვარ, ვითარცა სხვანი**. ამ სიტყვებისაგან იცან, ძმაო, რომელ პირველი თვისება ფარისევლობისა არის ამპარტავნება ანუ გულ-დიდობა; ფარისეველი შევიდა საყდარში ლოცვად და ნაცვლად ლოცვისა წარსდგა, ესე იგი, წინ დადგა და იწყო ქება თავის გულში

თვისის თავისა. რა საშინელი ამპარტავნება და გულ-დიდობა უნდა ჰქონდეს კაცსა, უკეთუ იგი საყდარშიაცა, დროსა ლოცვისასა, არ იქცევა თავმდაბლად, არამედ იქაც ახსოვს თვისი გულ-დიდობა, იქაც ეძიებს პატივსა და წინდგომასა, იქაც მისთვის შევა, რათა აჩვენოს სხვათა თვისი დიდ-კაცობა და სიმდიდრე. ახლაც არიან მრავალნი მსგავსნი ამ ფარისეველისა! ახლაც მრავალნი არ იკადრებენ საყდარში თავ-მდაბლად ქცევასა. მეტადრე სოფლებში, არათუ მრავალნი ეძებენ წინ-დგომასა, არამედ ეჯავრებათ, თუ მათ სიახლოვეს დადგა ვინმე დაბალი და ღარიბი კაცი. დროსა ლოცვისასა გულ-მაღლად იხედვენ გარემო თვისა, პირის სახეზედ გამოხატული აქვსთ რაღაც ამპარტავნება, პირ-ჯვარს მძიმედ იწერენ, ვითომც არცკი კადრულობენ პირ-ჯვრის დაწერასა და დიდად ავალებენ ღმერთსა თვისის პირ-ჯვრის დაწერითა. მოკლედ, ახლაცა ვიეთნიმე ქრისტიანენი, რომელთა აქამომდე არა უცვნიათ სული ქრისტესი, დაემსგავსებიან ძველთა მათ ფარისეველთა. გარნა მივიქცეთ კვალად იგავისადმი და ვიხილოთ, ვითარ ილოცვიდა ფარისეველი თავის გულში.

ფარისეველი იგი წარსდგა და ამას იტყოდა თვისაგან: ღმერთო, გმადლობ შენ, რამეთუ არა ვარ, **ვითარცა სხვანი კაცნი მტაცებელ, ცრუ და მემრუშე, გინა ვითარცა ესე მეზვერე...** რა ლოცვა იყო ეს ლოცვა! ლოცვაში კაცი შიშით და ძრწოლით უნდა აღუარებდეს ღმერთსა უღირსებასა თვისსა და გამოითხოვდეს მისგან ცოდვათა შენდობასა, და თუგინდ მლოცველი ჰგრძნობდეს თავის გულში, რომ მან შეძლებისამებრ თვისისა დაიცვა სჯული ქრისტესი და არა თუ არ შთავარდნილ-არს რომელთამე დიდთა ცოდვათა შინა, არამედ მადლითა ღვთისათა დაუმარხავს მცნებანი ღვთისანი, მაშინაც ამას უნდა მიაწერდეს ღვთის მადლსა და მადლობასა შესწირვიდეს ღმერთსა, და გამოითხოვდეს მისგან, რათა მომავალს დროსაცა შინა დაიცვას იგი ცოდვათაგან. გარნა ფარისეველი იგი იქებს თავის თავს და რით იქებს იგი თავს? მით, რომ იგი არ არის ცრუ, მემრუშე და მტაცებელი. რა ქება არის ეს? ესრეთ შეუძლიან იქოს თავი თვით უბოროტესმა ავაზაკმა. გარნა აქ, ძმაო, მიაქციე საკუთარი ყურად-ღება ამ სიტყვებს: **არა ვარ, ვითარცა სხვანი კაცნი, ანუ ვითარცა ესე მეზვერე**. ეს სიტყვები გამოაჩენენ მეორესა ხაზსა ფარისევლობის ხასიათისასა, ანუ მეორესა მისსა თვისებასა; ეს თვისება არის შეურაცხ-ყოფა, ანუ დაკნინება მოყვასისა: არა ვარ ვითარცა სხვანი კაცნი... მე არ ვემსგავსები სხვათა კაცთა, მე სხვაზედ უმჯობესი ვარ, სხვანი ცუდნი არიან.

არ გენიშნებაა აქ, ძმაო, ზოგიერთის შენის მცნობის თქმულობა და ლაპარაკი? ეს უგუნური სიტყვა ფარისეველისა არ მოგაგონებსა ზოგიერთთა ახლანდელთა ქრისტიანეთა ლაპარაკსა? არ გახსოვსა, რას იტყვის ზოგიერთნი და იქნება შენც გითქვამს, და იქნება, ვინ იცის, მეც მითქვამს ამის მსგავსი სიტყვა? მართალია, ესრეთ პირ-და-პირ არ იტყვი შენ: მე სხვაზედ უმჯობესი ვარო, მაგრამ ზოგჯერ შენის ლაპარაკისაგან პირ-და-პირ ის ჰაზრი გამოდის, რომ შენ არა ხარ, ვითარცა სხვანი კაცნი. როდესაც შენ მოჰყვები და იწყებ ვრცლად განკითხვასა მოყვასთა შენთასა, მჭევრ-მეტყველად აღწერ მათთა შეცდომათა და სიცუდესა, დასცინი მათთა საქმეთა და თვისებათა, _ მაშინ შენ საუბარში ისმის რაღაც მსგავსი ამ ფარისეველის სიტყვისა, თითქოს იმას ამტკიცებ, რომ შენ არა ხარ მსგავსი იმ კაცისა, რომელსა განიკითხავ, შენ ისრეთ არ შესცდები, შენ ჭკვიანი ხარ... სწორეთ ესრეთი ჰაზრი გამოდის ხშირად შენის საუბრისაგან. იქნება შენ თითონაც არა გრძნობ ამას, მაგრამ ფრთხილად იყავ: ფარისევლობა დიდად მზაკვარია; იგი ხშირად შენდა უცნობლად დაიბუდებს შენს გულში, იგი ზოგჯერ შენდა

შეუტყობლად მიაბრუნებს შენთა სიტყვათა და საქმეთა მუნ, სადაცა შენ არ გსურდა... გარნა მივიქცეთ კვალად ფარისევლისადმი...

მან ესრეთ განაგრძო თავის გულში ლოცვა: **ვიმარხავ ორგზის შაბათსა შინა და ათეულსა შევსწირავ ყოვლისაგან მონაგებისა.** ვაიმე, ძმაო, რა საშინელი და ზარ-დამცემელი ჰაზრი გამოდის სიტყვათა ამათგან! თურმე მარხვა და სხვერპლის შეწირვა ორ-ნაირი ყოფილა! თურმე მარხვაცა და სხვერპლის შეწირვაცა ზოგჯერ გამოდის არა სინანულისა და ღვთის-მოყვარებისა, არამედ ამპარტავანებისაგან! თურმე შესაძლებელი არის მარხვაცა და მსხვერპლის შეწირვაცა ნიშნავდეს და მოასწავებდეს არა მადლსა და ღვთის-მსახურებასა, არამედ ერთსა მხოლოდ ცოდვასა და ღვთის-წინააღმდეგობასა! რისთვის იქებდა ფარისეველი თავსა, უკეთუ ეს ესრეთ არ იყოს! რაი არს და რას ნიშნავს ჭეშმარიტი მარხვა და სხვერპლის შეწირვა? მეტი არაფერი, მხოლოდ გლოვა, მონანება, შეწუხება, ტირილი და ღვთის ვედრება. როდესაც კაცი ჭეშმარიტად მარხულობს, ამითი ნიშნავს, რომ იგი არის შეწუხებული ცოდვათა თვისთათვის. რითღა შეუძლიან მას სიქადული? არა! ამ ფარისეველმა არ იცოდა, რა არის ჭეშმარიტი მარხვა და სხვერპლის შეწირვა. მისი მარხვა ყოფილა ნაყოფი მისისა ორგულობისა და ამპარტავნობისა; მას უმარხავს მხოლოდ თავის მოწონებისათვის და პატივის მიღებისათვის. აჰა, ძმაო, კიდევ ერთი ხაზი ანუ ნიშანი ფარისეველის სახისა. იგი თუ რაიმეს იქმს, მხოლოდ გარეშეობით და მოჩვენებით. თუ მარხულობს, მხოლოდ კაცთა საჩვენებლად; მსხვერპლს შესწირავს და გლახაკს მისცემს მოწყალებას მხოლოდ მაშინ, როდესაც სხვანი დაინახვენ, და ესრეა ყოველ საქმეში და ქცევაში. თუ ლაპარაკში იგი გარწმუნებს, რომ არის მეგობარი და კეთილის მსურველი, ნუ დაუჯერებ; როდესაც მწუხარითა სახითა გელაპარაკება რომელსამე ცოდვასა და უსამართლოებასა ზედა, ვითომც მას ეძაგებოდეს ის უმართლოება, ნუ დარწმუნდები; უთუოდ იგი არის პირველი მოქმედი იმ უსამართლოებისა. რაოდენი არიან ესრეთნი პირნი ჩვენ შორის, რომელნი მრისხანითა სახითა და ფიცხელთა სიტყვათა შინა განიკითხავენ მოყვასთა თვისთა; გაიგონებ რა, იფიქრებ: ამაზედ უმჯობესი კაცი არ არისო, ამას ყოველი ცუდი საქმე ეძაგებაო; გარნა ვინ იცის, იქმნება მას არ ჰქონდა შემთხვევა, თორემ პირველი იგივე აღასრულებდა იმ საქმეს, რომელსაც ესრეთ განიკითხავს. მაგალითებრ, რავდენი იქმნება ჩვენ შორის ისრეთი პირი, რომ, როდესაც შემთხვევა არა აქვს და არ შეუძლიან ქრთამის აღება, მაშინ გულ-მოსული და გაფიცხებული სწყევლის ქრთამსა და ქრთამის ამღებსა, გარნა როდესაც მიეცა შემთხვევა, თვითონ სხვაზედ უარესად იწყებს ქრთამის აღებასა.

ესრეთი იყო ლოცვა უგუნურისა მის ფარისეველისა და ესრეთნი არიან სამნი მისნი ბოროტნი თვისებანი. ესე იგი: ამპარტავნება, მოყვასის შეურაცხ-ყოფა და პირში მოფერება ანუ მოტყუება!

ხოლო უკეთუ გსურს შეიტყო, ძმაო ჩემო, რაი არს ჭეშმარიტი ლოცვა და მონანება, მიაქციე ყურად-ღება ლოცვასა მეზვერისასა: **ხოლო მეზვერე იგი შორს ჰსდგა და არა იკადრებდა თვალთაცა ზე აღხილვად, არამედ იცემდა მკერდსა და იტყოდა: ღმერთო, მილხინე ცოდვილსა ამას!** მონანული მეზვერე, შემუსვრილი და შეწუხებული ვერ ჰბედავდა წინ დგომასა... იგი შორს სდგა... იგი ესრეთ იყო შეწუხებული თვისის საკუთარის გრძნობისაგან, რომელ თითქმის თავის თავი ეძაგებოდა მას. იგი ვერ ჰბედავდა ზე აღხილვად და გარემოს თვისსა მიხედვად; იგი მხოლოდ იცემდა მკერდსა და იტყოდა: **ღმერთო, მილხინე მე ცოდვილსა!**

წინააღმდეგ ფარისეველის ვრცლად მოთხრობისა, იგი წარსთქვამს მხოლოდ ოთხთა ამათ ლექსთა: ღმერთო, **მილხინე მე ცოდვილსა ამას!**

გარნა ვითარსა უღრმესსა გრძნობასა და სიმდაბლესა გამოაჩენს მისი მოკლე სიტყვა!

იგი თავს აღარ იმართლებს, მსგავსად ფარისეველისა. მან იგრძნო, რომ აქა ყოველი თავის გამართლება იქმნებოდა ერთი მხოლოდ მზაკვარება და სიცრუე; იგი მხოლოდ სწუხს, სტირის და იცემს მკერდსა და იტყვის: **ღმერთო, მილხინე მე ცოდვილსა ამას.**

ღმერთო, გვილხინე ჩვენცა ცოდვილთა! ესრეთ სიღრმისაგან გულისა წარვსთქვათ ჩვენცა, ქრისტიანენო: ღმერთო, გვილხინე ჩვენცა, რომელნი სიტყვით და საქმით ხშირად დავემსგავსებით ფარისეველსა ამას, გარნა არა გვაქვს მონანება მეზვერისა: ღმერთო, გვილხინე ჩვენცა ცოდვილთა ამათ! ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა
დღესა ხარებისასა, თქმული ჩყიზ
წელსა ქუთაისს

დღეს, ძმანო და დანო ჩემნო ქრისტიანენო, სიტყვასა მოძღვრებისა ჩვენისასა, ერთხელვე ჩვენგან მიღებულისა ჩვეულებისამებრ, მივაქცევთ საკუთრად ქალთადმი. ქრისტიანულთა ქალთა უნდა მოვაგონოთ დღეს ჩვენ მათი დიდი მნიშვნელობა, მათი საღმრთო მოვალეობა; მათ უნდა ველაპარაკოთ დღეს ჩვენ განსაკუთრებით.

ხოლო სახედ, მაგალითად და საფუძველად ჩვენისა აწინდელისა მოძღვრებისა მივიღოთ ცხოვრება, თვისება და ყოფა-ქცევა ქალწულისა მის, რომელსა დღეს მთავარ-ანგელოზმან მიართვა ზეციური ხარება. როგორათაც კაცი, შეხედავს რა სარკესა, განიხილავს პირის სახესა თვისსა, მსგავსად ამისა ყოველსა კეთილ-გონიერსა ქალსა სარკედ ჰქონდეს ცხოვრება და თვისება ღვთის მსგავსისა ამის ქალისა და მით განიხილავდეს სახესა თვისისა ცხოვრებისასა.

რა მნიშვნელობა აქვს ქალს ქვეყანაზედ? რომელნი არიან მისნი უმთავრესნი მოვალეობანი, ღვთისაგან განჩენილნი, და თვით ბუნებისაგან ცხადად გამოჩენილნი? ამას აღგვიხსნის ჩვენ საღმრთო მოთხრობა დაბადებისა. ღმერთმან შექმნა წინაპარი ჩვენი ადამი და შეხედა რა, რამეთუ ადამისი არა იპოვებოდა მსგავსი მისი შემწე, ბრძანა: **არა კეთილ არს ყოფად კაცი მარტო, ვჰქმნეთ მისა შემწე მისებრ** (შექ. ბ, ით), და ამისა მერმეთ ღმერთმან შექმნა ევა მსგავსად და ხატად კაცისა და შემწედ მისა. აჰა საფუძველი ქალთა მნიშვნელობისა და მოვალეობისა! აჰა წყარო, რომლისაგან მომდინარეობს ყოველი მათი თანამდებობა და ყოფა-ქცევა. ქალი არის შემწე და მეგობარი კაცისა, თანა მოზიარი ყოვლისა მისისა საქმისა, ბედისა და უბედურებისა, მწუხარებისა და სიხარულისა. ხოლო თუ იგი არის შემწე მისი, მაშასადამე, მან უნდა შეუმსუბუქოს და გაუადვილოს კაცს ცხოვრება ქვეყანაზედ, იგი უნდა იყოს კაცის ნუგეში, განმამხნევებელი, განმაღვიძებელი, ერთი სიტყვით, გაამართლოს თვით სახელი თვისი «მეუღლე», ესე იგი, ქალი უნდა შეეწიოს კაცის უღელის ზიდვას.

როდის და რომელთა საქმეთა შინა არის ქალი შემწე კაცისა? პირველი მისი შემწეობა არის ვითარცა მეუღლასა, ანუ ცოლისა. აქ გამოსჩნდება ჭეშმარიტი შემწეობა მისი. თვით სახელი ესე «მეუღლე» მშვენიერად გამოხატავს, რომ ქალი უნდა შეეწიოს კაცსა მისის უღელის გაწევაზე, ესე იგი, ყოველი ცხოვრების, საქმის და მოვალეობის აღსრულებაზე. კეთილსა და გონიერსა ქალსა ყოველთვის უნდა ჰქონდეს სახეში, რომ მან აქ უნდა შეუმსუბუქოს და გაუადვილოს ცხოვრება მეუღლესა თვისსა. იგი პირველად არის მცველი და განმამტკიცებელი ოჯახის სიწმინდისა, პატიოსნებისა, დიდებისა და სათნოებისა; მეორედ, იგი მართავს ოჯახსა, ზრდის შვილთა მისთა, დაუცხრომელითა შრომითა და მეცადინეობითა შეეწევა ოჯახის რჩენასა და გამოზრდასა. ზოგიერთთა ქალთა აქვსთ დიდად შეცთომილი ჰაზრი, ვითომც ოჯახის რჩენა, ესე იგი, ყოველი ამ სოფლის საჭირო ნივთების მოპოება, საჭმლის, სასმლის, ტანსაცმელისა და სხვათა არის მოვალეობა ქმრისა, ანუ მამობრივისა სქესისა. გარნა ეს ჰაზრი არის უმართლო; აქაც მეუღლე უნდა იყოს ჭეშმარიტი მეუღლე, ესე იგი, შემწე ქმრისა თვისისა. დიდად საქები და მადლიანი არის ის ქალი, რომელიც თავის ხელის ნაშრომით არჩენს თავსა თვისსა და შვილთა თვისთა. მაშინ იგი ასრულებს ჭეშმარიტად თვისსა დანიშნულებასა. და თუ ნაცვლად ამისა მას არ უყვარს შრომა და ყოველსა რჩენასა მოითხოვს ქმრისაგან, მაშინ იგი არ იქმნება შემწე, არამედ დამაბრკოლებელი და დამამძიმებელი ქმრისა. რაღა უნდა ვსთქვათ ზოგიერთ უგუნურთა ქალთა ზედა, რომელნი არათუ შეეწევიან ოჯახის რჩენასა და გამოზრდას, არამედ ზარმაცობით, დაფანტულითა ცხოვრებითა, მორთულობისა და უსარგებლო სამკაულის სიყვარულითა დააღარიბებენ თვისთა მეუღლეთა და ვალში შთააგდებენ მათ! თუ სიტყვისამებრ სოლომონ ბრძენისა, ქალი მხნე არის გვირგვინი ქმრისა, რა სახელი უნდა უწოდოთ ესრეთთა ზარმაცთა და დაფანტულთა ქალთა? ისინი დაემსგავსებიან ლოდსა, დამოკიდებულსა ქმრის ყელზე, რომელი ახჩობს მას. ღმერთმა ნუ მისცეს ესრეთი მეუღლე ნურცა ერთსა კაცსა! საზოგადოდ ის კი უნდა ვსთქვათ, რომ დაბალთა ხალხთა შორის ქალი უმჯობესად ასრულებს თვისსა მოვალეობასა! იგი არის ჭეშმარიტი შემწე ქმრისა ყოველ საქმეში და შრომაში. გარნა კეთილ-შობილთა შორის ხშირად იპოებიან ისრეთნი ქალნი, რომელთა არ უყვართ შრომა, არამედ მოსვენება, ლხინი და დაფანტული ცხოვრება. გარნა ახლა მოიწია ისეთი დროება, რომ ისინიც უნდა დაფიქრდენ და გამოსცვალონ თვისი ჩვეულება. მრავალნი ცვლილებანი ქვეყნის ცხოვრებასა შინა, რომელნი მოხდნენ და კიდევ მოხდებიან ამ მოკლე დროში, მოითხოვენ, რათა განიღვიძონ ამათაც, შეამოკლონ მრავალი უსარგებლო ხარჯი, გამოსცვალონ სახე ცხოვრებისა, გაუადვილონ მეუღლეთა ცხოვრება, შეუდგნენ შრომასა, მოღვაწეობასა და ესრედ გამოსჩნდენ ჭეშმარიტნი მეუღლენი.

დასასრულ სიტყვისა ჩვენისა კვალად მივაქციოთ გული და გონება ჩვენი ყოვლად წმიდისა ღვთის-მშობლისადმი. როგორ ცხოვრებას ატარებდა იგი? მშვიდსა, დაფარულსა, თავდაბალსა. სამკაულნი, ძვირფასნი ტანსაცმელნი უყვარდა მას, თუ არა? სრულიად არა! წმიდანი მამანი მოგვითხრობენ ჩვენ, რომელ ყოვლად წმიდის ღვთის-მშობლისაგან დარჩა ერთი მისი საკუთარი სარტყელი, იგი იყო უბრალო, იეფი და მისი ხელით ნაქსოვი. უყვარდა მას, თუ არა უქმად ჯდომა, ჭორი და განკიცხვა? სრულიად არა! იგი ანუ ლოცულობდა, ანუ ქსოვდა მატყლსა, ანუ სხვა ხელსაქმეს აკეთებდა. კვართი ძისა მისისა, იესო ქრისტესი, რომლისა გაყოფა დაეზარათ და წილი ჰყარეს მას ზედა მისთა ჯვარის მცმელთა, იყო მისი

დედის ხელით ნაქსოვი. აღარ ვიტყვი მისსა სიწმიდესა, უმანკოებასა, ღვთაებრივსა ხასიათსა და ღვთის-მოყვარეობასა. ესე ყოველი საკმაოდ ვიცით და გვასმიეს ჩვენ ყოველთა. აჰა სახე და მაგალითი, თუ როგორ უნდა იქცეოდეს ყოველი ქალი!

შეეწიე ყოვლად წმიდაო ქალწულო და დედაო ყოველთა ქრისტიანე ქალთა, რათა იყვნენ შენნი მობაძავნი. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
დიდ პარასკევს ჯვარცმის გარდამოხსნაზე

სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა!

ოდეს წმიდა ეკკლესია შეგვკრებს ჩვენ, ქრისტიანეთა, მოხსენებად და თაყვანისცემად ვნებათა ქრისტესთა ამ დღესა შინა, ერთი ჰაზრი უნებლივად წარმოუდგება და უმეტესად განაკვირვებს გონებასა კაცისასა, ჰაზრი მას ზედა, თუ რაოდენი შრომა და ღვაწლი მიიღო მაცხოვარმან თავის თავზე ჩვენთვის და ჩვენ კი მცირესაცა შრომასა და ღვაწლსა არ ვითმენთ მისთვის; რაოდენი სიყვარული, რაოდენი მაგალითი გვიანდერძა მან ჩვენ და რა მცირესა ხედავს ჩვენ შორის განმზადებულებასა მიღებად მათდა და მადლობის გადახდად მათთვის.

არა შესაძლებელ არს მცირეთა სიტყვათა შინა აღწერად ყოველთა მათ, რაიცა ჰქმნა მაცხოვარმან ჩვენთვის. საშინელნი ტანჯვანი, რომელნი მან მოითმინა თვით ამ დღეს ჩვენისა სიყვარულისათვის, შეადგენენ ერთსა მხოლოდ ნაწილსა მისთა ღვაწლთა. შეიძლება ვსთქვათ, რომელ მაცხოვარი არათუ მხოლოდ მოკვდა ჯვარსა ზედა, არამედ მრთელი თვისი ცხოვრება განატარა მას ზედა. გარნა ნუ იფიქრებთ, ძმანო, რომელ იგი იტანჯებოდა ამ სოფელში რომელთამე ხორციელთა ნაკლულევანებათა გამო. მართალია, მას ხშირად არა ჰქონდა, სადა თავი მიედრიკა; იგი მოწაფეებითურთ იზრდებოდა მით, რასაც მიართმევდენ ერთგულნი მისნი მორწმუნენი; იგი ხშირად იმალებოდა მტერთაგან უდაბურთა ადგილთა შინა; გარნა ეს არ იყო მიზეზი მისისა მწუხარებისა: იგი იტანჯებოდა მხედველი საცოდავისა კაცთა ნათესავისა მდგომარეობისა, დაცემისა, უმეცრებისა, სიცოდვისა. თუ კი ჩვენცა, რომელნი თვითონაც ცოდვილნი ვართ და საწყალნი, გვემძიმება და სამწუხაროდ გვიჩნს ხედვა კაცის ბუნების წახდენისა და დაცემისა, როგორღა არ შეწუხდებოდა უწმინდესი არსება, რომლისათვის თვით მცირე ცოდვა საძაგელ არს, მხედველი უღრმესისა კაცის ბუნების გაფუჭებისა და წახდენისა. ეს აწუხებდა და სწყლავდა გულსა მისსა ყოველთა დღეთა შინა ცხოვრებისა მისისათა. გარნა უკანასკნელთა ამათ დღეთა შინა, მან ბოლომდინ შესვა მწარე სასმელი ყოველთა ვნებათა და ტანჯვათა. არა უმიზეზოთ ეტყოდა იგი მოწაფეთა თვისთა ვენახსა შინა გეთსამანიისასა: მწუხარე არს სული ჩემი ვიდრე სიკვდილადმდე. არა უმიზეზოთ სამ გზის დაემხო იგი მიწასა ზედა წინაშე მამისა თვისისასა მეტყველი: **მამაო, უკეთუ არა შესაძლებელ არს თანა წარხდომად სასმელისა ამის, იყავნ ნება შენი.** გარნა ნუ იფიქრებთ რომ მას ეშინოდა ხორციელისა ტანჯვისა, ცემისა, ლურსმნისა, ნერწყვისა, ჯვრისა; არა! ესრეთისა არსებისათვის, ვითარცა იყო მაცხოვარი ჩვენი, ხორციელნი ტანჯვანი მცირედ გამოჩნდებიან წინაშე სულიერთა ტანჯვათა! მაცხოვარმან წინათვე უწყოდა, რომელ მოახლებულ არს დღე, რომელსა შინა მას ზედა აღიჭურვება ყოველი ბოროტება დაცემულისა კაცის ბუნებისა, როდესაც მტერნი მისნი ცხადად

გამოაჩენენ, სადამდინ მიიყვანა ცოდვამ კაცის ბუნება. ძველმან მტერმან, დამთესველმან კაცის გულსა შინა ცოდვისა და მტრობისა, მოიხმარა აქ ყოველნი თვისნი ხერხნი და საშვალებანი დათრგუნვად და მოსპობად სასუფეველისა ღვთისა, რომლისა დაფუძნებად მაცხოვარი მოვიდა ქვეყანასა ზედა. როგორ არ შეწუხდებოდა ვიდრე სიკვდილამდე სული ქრისტესი, მხედველი საშინელთა მათ საქმეთა, რომელი ჰქმნეს მტერთა მისთა.

უბედური იუდა ფულზე მისყიდავს მოძღვარსა და მეგობარსა თვისსა: ეს იყო მაცხოვარისათვის უმწარეს ლურსმნებთა, რომელთა განსჭვალნეს ხელნი და ფერხნი მისნი.

ფარისეველთა და მოხუცებულთა ორგულთა, სჯულის სარწმუნოების ერთგულების სახისა ქვეშე, იხმარეს თვით უბნელესნი საშვალობანი დასჯად იესო ქრისტესა: ეს უჩნდა მას უმეტეს მძიმედ, ვიდრე ცემანი და ნერწყვანი.

უმადლო ერი ურიათა, რომელსა მაცხოვარმან უყო ურიცხვნი კეთილნი საქმენი, რომელი გუშინ დღესასწაულობით მიეგება მას და უღაღადებდა: **ოსანნა ძესა დავითისასა**, დღეს კი, რათა სათნო ეყოს მთავართა და მოხუცებულთა, ჰყვირის: **ჯვარს აცვი, ჯვარს აცვი ეგე**! ესრეთი უმადლოება ხალხისა, ესრეთი დაუდგრომელობა მისგან გაბედნიერებულისა ერისა, ასწილ უმძიმეს იყო ჯვრისა, რომელი დასდვეს მხართა ზედა მისსა!

უმართლო მსაჯული პილატე განაჩენს მისთვის სასჯელსა სიკვდილისასა და მაშინვე თავათ აღიარებს, რომ იგი არ ხედავს მის შორის არცა ერთსა ბრალსა; ესრეთი დავიწყება ყოვლისა სიმართლისა და მართლ-მსაჯულებისა უმეტესად სტანჯვიდა სულსა მისსა, ვიდრე ეკლისა გვირგვინი, რომელი დასდვეს თავსა ზედა მისსა.

დასასრულ მხეცური სასტიკობა მხედართა, რომელთა თავის შესაქცევად მიაჩნდათ ტანჯვა კაცისა უბრალოისა, დასუსტებულისა და ძლივ ცოცხლისა, უმაგალითო ბოროტება ფარისეველთა და მოხუცებულთა, რომელნი ეცინოდენ ჯვარსა ზედა დამოკიდებულსა მომაკვდავსა, უგრძნობელობა ერისაგანთა, რომელნი, ხედვიდენ რა ჯვარსა ზედა დამოკიდებულსა, თავს იყრიდენ და ბასრობდენ მას, ამათ ყოველთა აღუწერელად შეავსეს სასმელი მისთა სალმობათა.

გარნა არა მიმხედველი ესრეთთა უმაგალითოთა სულიერთა და ხორციელთა ტანჯვათა, არა მიმხედველი მისა, თუ რა სახე მიიღო აქ კაცის ბუნებამან, მაცხოვარი არცა ერთს წამს არ შეარყევს სიყვარულსა თვისსა კაცთა ნათესავისადმი, არამედ ილოცავს: **მამაო, მოუტევე მათ, არა უწყიან, რასა იქმან!**

აჰა რა ჰქმნა მაცხოვარმან ჩვენთვის! და რას მოითხოვს იგი ჩვენგნით ამათ ყოველთა წილ? მოითხოვს მხოლოდ მას, რომელ მისი სწავლა და ყოველი მისი მაგალითი არ დარჩეს ჩვენთვის უსარგებლოდ, არამედ ვისარგებლოთ მით ჩვენისა განათლებისა და ბედნიერებისათვის. გარნა საუბედუროდ რა მცირესა ხედავს იგი ჩვენ შორის ერთგულებასა და მომზადებასა!

ჩვენ გვაკვირვებს, ჩვენ გვეძაგება იუდას ღალატობა და გაცემა; გარნა, ძმანო ჩემნო, ჩვენ კი არაოდეს არ უღალატებთა მაცხოვარსა! ღალატობა არ არისა ყოველი ცოდვა, ყოველი დავიწყება მისისა სწავლისა? როდესაც ჩვენ დამვიწყებელნი მისისა სიყვარულისა ვცხოვრობთ და ვიქცევით წინააღმდეგ მისისა სწავლისა, ანუ უღალატებთ და უმტერებთ ერთი მეორესა, არა გავახსოვნებთა მაშინ იმას იუდას ღალატობასა?

ბნელი ორგულობა მწყემსთ-მთავართა და მწიგნობართა ურიათასა, მათი სიძულილი, მათი გაქვავება განაღვიძებენ ჩვენს გულში მწუხარებასა, გარნა, ძმანო ჩემნო, საშინელი იგი ცოდვა ფარისეველობისა სრულიად მოისპო ჩვენ ქრისტიანეთა შორის? ზოგიერთნი სიტყვანი და საქმენი, რომელთამე ქრისტიანეთა არ გააცოცხლებენა გულსა შინა იესოსსა ტანჯვათა მათ, რომელნი მან მოითმინა ფარისეველთგან?

საღმრთოსა შინა წერილსა ამოვიკითხავთ ჩვენ, რომელ ქრისტიანე ცოდვის მოურიდებელი მეორედ ჯვარს აცვამს იესო ქრისტესა. საკვირველიც არ არის! შეუძლია გულ გრილად უყუროს ცოდვათა ჩვენთა, რომელთა მოსპობისათვის მან ესოდენი მოითმინა? იტყვიან, რომ ამ ქვეყანაზე ყოველთა უდიდესი და უძლიერესი სიყვარული არის სიყვარული დედისა ნაშობისადმი თვისისა; რისთვის? მისთვის, რომ დედასა ძვირად უღირს შობა და აღზრდა ძისა თვისისა. ჩვენი სულიერი შობა და განათლება მაცხოვარსა უღირდა გამოუთქმელ და აღუწერელ ტანჯვად; ამისთვის არცა ერთი დედა ქვეყანასა ზედა ისე არ სწუხს მხედველი სიცუდისა და სიბოროტისა თვისისა შვილისა, როგორცა სწუხს მაცხოვარი მხედველი ჩვენისა უღირსებისა.

ურიათა, რომელთა სტანჯეს უფალი იესო ქრისტე, ერთი მაინც შესანდობელი მიზეზი ჰქონდათ ის, რომელ მათ დაჯერებით არ იცოდნენ, ვინ იყო იგი; ჩვენ კი ვიცით და გვრწამს იგი და გვიყვარს, მაშასადამე, ჩვენ არცა ერთი შესანდობელი მიზეზი არ გვექმნება და არა გვაქვს, როდესაც ვსტანჯავთ მას ჩვენისა სიცოდვითა და ურჩებითა.

მაცხოვარო ჩვენო, ჩვენთვის ჯვარცმულო! შენვე განაცოცხლე ჩვენ შორის გრძნობა დიდისა შენისა მსხვერპლისა, რომელი შესწირე ჩვენთვის; შენვე შეგვეწიე, რათა იგი არ დარჩეს ჩვენთვის უსარგებლოდ, არამედ იყოს ჩვენდა სახედ ყოველთვის და ყოველგან. ამინ.

ს ი ტ ყ ვ ა
ა მ ა ღ ლ ე ბ ა ს ა ზ ე დ ა

აჰა ესერა მე თქვენთანა ვარ ყოველთა დღეთა და ვიდრე აღსასრულადმდე სოფლისა (მათ. კც, კ).

რა მშვენიერი ნუგეში დაუტევა, ძმანო ქრისტიანენო, მოწაფეთა უფალმან იესო ქრისტემან, ამაღლდებოდა რა ზეცად წინაშე მათთა. თუმცა საყვარელნი მოციქულნი და მოწაფენი მისნი ამიერიდგან მოაკლდებიან ხორციელად ხილვასა მისსა, გარნა მაცხოვარი ეტყვის მათ, რომელ იგი მარადის იქმნება მათ შორის ყოველთა დღეთა ვიდრე აღსასრულადმდე სოფლისა. მოციქულთა კარგათ გაიგეს, რა დიდი ნუგეში იყო სიტყვათა ამათ შინა, იგინი არა თუ არ შეწუხდენ, ოდეს საუკუნოდ მიეფარა მათგან საყვარელი მათი მოძღვარი, არამედ, ვითარცა თქმულ არს სახარებასა შინა, **სიხარულითა დიდითა მოიქცეს იერუსალიმად და იყოფოდეს ტაძარსა მას შინა, მარადის აქებდეს და აკურთხევდეს ღმერთსა.** საფიქრელ იყო, რომელ ამაღლება ქრისტესი დიდსა მწუხარებასა გააჩენდა გულთა შინა მოწაფეთა მისთასა, ვინაიდგან იგინი ობლათ იყვნენ დატოვებულნი ქვეყანასა შინა და

გარემოცულნი უმრავლესთა მტერთა, ჭირთა და განსაცდელთა მიერ. გარნა არა! იგინი სიხარულითა დიდითა მოიქცენ იერუსალიმად; იგინი გრძნობდენ სიღრმესა შინა გულთასა, რომელ ქრისტე მათ შორის არის და იქმნება, თუმცა გრძნობადითა თვალითა თვისითა ვეღარ იხილავენ მას. ესრეთი მტკიცე და დიდი სასოება ჰქონდათ მათ გულში, რომელ ოდეს ქრისტე მიეფარა მათგან, მაშინ უმეტესი სიყვარული და სარწმუნოება მისდამი გაუჩნდა მათ გულში. გული მათი ცხოვლად გრძნობდა, რომელ, ქრისტე მათ შორის უხილავად არის. განმავლობასა შინა მათის სიცოცხლისასა ყოველნი გარემოებანი მათისა ცხოვრებისანი უმტკიცებდენ მათ, რომელ ქრისტე მათ შორის უხილავად არის, და არა თუ არის მათ შორის, არამედ უფრო მახლობელად არის მათთანა. უწინ, ოდეს უფალი ცხოვრობდა მათ შორის, იგინი მხოლოდ ხორციელითა თვალითა ხედვიდენ მას, გარნა ოდეს იგი ამაღლდა და მიეფარა ხორციელად, მაშინ მათ იგრძნეს, რომელ მაცხოვარმან დაიმკვიდრა უხილავად სამყოფი თვით გულთა და სულთა შინა მათთა, მაშასადამე, არა თუ არ განეშორა მათ, არამედ უმეტესად მიეახლა მათ. აჰა საკვირველი მოქმედება სარწმუნოებისა ცხოველისა და სიყვარულისა მხურვალისა! მოწაფენი გრძნობდენ, რომელ, ოდეს მაცხოვარი იყო ხილულად მათ შორის, ისრეთი სიყვარული არ ჰქონდათ მათ, ვითარი გაუჩნდა აწ, ოდეს მაცხოვარი ამაღლდა მათგან. გარნა, ძმანო ჩემნო, ქრისტემ არა თუ მხოლოდ მოწაფეთა აღუთქვა ყოფნა მათ შორის **ყოველთა დღეთა ვიდრე აღსასრულადმდე სოფლისა,** არამედ ჩვენ ყოველთა მორწმუნეთა. რა სახით აღსრულდება ეს აღთქმა ქრისტესი? აღსრულდება ესრეთ:

პირველად ქრისტე არის მუნ, სადაცა არის სიტყვა მისი. სახარება ანუ სიტყვა ქრისტესი არის თვით მისი ჰაზრი და სული, ერთი სიტყვით, ნაწილი მისისა არსებისა. მაშასადამე, სადაცა სუფევს სიტყვა სახარებისა, მუნ იმყოფება თვით უფალი იესო ქრისტე. თუ შენ გულში, ძმაო, შევიდა სიტყვა სახარებისა, თუ მცნება ქრისტესი სუფევს შენ გულში, მოქმედობს, ანათლებს შენსა ჰაზრსა, სცვლის ცოტ-ცოტად შენსა გულსა, ერთი სიტყვით, აუმჯობესებს შენსა ხასიათსა, მაშინ შეიძლება ვსთქვათ, რომელ ქრისტე არის შენ გულში. მეორედ ქრისტე არის მუნ, სადაცა სუფევს მისი მადლი და სიწმინდე. ქრისტე იმ ზომად არის, ძმაო, შენ გულში, რა ზომად მისი მადლი მოქმედობს მუნ. თუ ქრისტეს მადლი არის შენ გულში, მაშასადამე სულიერიცა სიცოცხლე და სინათლე იქმნება მუნ. იგი მუშაობს შენს გულში; თავის დროზე იგი გაძლევს შენ ნუგეშს, თავის დროზე შეგიყვანს მწუხარებასა და სინანულსა; ზოგჯერ გააჩენს შენს გულში განუზომელსა სიყვარულსა. თუ ჭიდაობა და ბრძოლა შორის ბოროტისა და კეთილისა არის შენს გულში, სჩანს, რომ იქ მუშაობს მადლი ქრისტესი. გარნა თუ ყოველ ცუდ საქმეს და ცოდვას ისრე ადვილად აღასრულებ, რომელ სინიდისი სრულიად არც კი გამხილებს და არც კი შეგაწუხებს, სჩანს, რომელ ამ შემთხვევაში არც ქრისტე და არც მისი მადლი იყო შენს გულში. თუ ოდესმე განსაცდელმა ცოდვისამან მიგიტაცა შენ ესრეთ, რომელ ახლოს იყავ და მზათ იყავ ცოდვისა ქმნად, გარნა უცფათ გაგიჩნდა გულში შიში და ძრწოლა, გული გაიმაგრე და წინააღუდეგი ცოდვასა და განეშორე მას, მაშინ უთუოთ ქრისტე იყო შენს გულში, თორემ შენ შენითა ძალითა ვერ სძლევდი ცოდვასა.

ქრისტე ყოველთვინ ჩვენ შორის არის უხილავად, ძმანო ჩემნო; გარნა მისსა სიახლოვესა და მისსა მყოფობასა გრძნობენ მხოლოდ იგინი, რომელთა მსგავსად მოწაფეთა და მოციქულთა ქრისტესთა აქვსთ ცხოველი და განუზომელი სურვილი და გრძნობა მისი. ძალად და იძულებით იგი არავის არ მიეახლოვება და არავის არ

შეატყობინებს თვისსა მყოფობასა. მას კი შეეძლო, რომ მარადის უკუნისამდე ხილულად ყოფილიყო მოწაფეთა შორის და, ეგრეთვე, ჩვენ შორის, გარნა ვითარცა მათთვის, ეგრეთვე ჩვენთვის უმჯობესი არის, რომ იგი ხილულად არ არის ჩვენ შორის. რისთვის? მისთვის, რომელ უკეთუ იგი ხილულად ყოფილიყო ჩვენ შორის, მაშინ სარწმუნოება და სიყვარული მისდამი იქმნებოდა არა თავისუფალი, არამედ იძულებითი; ხოლო აწ, როდესაც არა ვხედავთ მას, ჩვენი სარწმუნოება და სიყვარული მისდამი არის თავისუფალი და დაუფასებელი. გაიხსოვნე, რა უთხრა უფალმან მოციქულსა თომას, როდესაც მოუწოდა შეეხო მას ხელი და თომამ სთქვა: **უფალი ჩემი და ღმერთი ჩემი!** უფალმა უპასუხა: **რამეთუ მიხილე მე და გრწამს, ნეტარ იყვნენ, რომელთა არ უხილავ და რწმენეს.** თუ ახლა შენ, თვალითა შენითა არა მხედველსა, გულწრფელად გრწამს ქრისტე და გიყვარს იგი, ცხად არს, რომელ თვით მადლი მისი შესულა შენს გულში და დაუმკვიდრია მუნ, რომელიც და მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ქრისტემან. ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა,</u>
<u>თქმული ბ-სა ოკტომბერს მოწამეთის</u>
<u>მონასტერსა შინა</u>

რასა მეტყვით მე: უფალო! უფალო! და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქვენ (ლუკ. ვ, მვ).

ვის აყვედრებს, ძმანო, ესრედ უფალი იესო ქრისტე? ვის ეტყვის სამდურავსა ამას? ეტყვის მათ, რომელნი მივიდოდენ მასთან, ისმენდენ სიტყვასა მისსა, გარნა არა აღასრულებდენ მას. აყვედრებს მათ, რომელთა უყვარდათ კი დარიგება მისი, კიდეც ჰქონდათ სასოება მას ზედა, ხშირად ევედრებოდენ მას და ეტყოდენ: უფალო! შეგვიწყალენ, უფალო! შეგვეწიე, უფალო! შეგვინდევ ცოდვანი ჩვენნი; გარნა საქმით კი არ ჰცდილობდენ აღსრულებასა მცნებათა მისთათა. სჩანს, ძმანო, რომ მაშინაც იყვნენ კაცნი სულმოკლენი, სუსტნი ხასიათითა, რომელთა ჰქონდათ კი სარწმუნოება, სასოება, გარნა ესოდენსა ძალსა ვერ დაატანდენ თავთა თვისთა, რომ მოეშალათ ცოდვა და ეწყოთ სიწმიდით ცხოვრება. გარნა აწ, ამ ჩვენს დროებაში, უმრავლესნი არიან ესრეთნი პირნი; მაშასადამე, მათცა აყვედრებს მაცხოვარი: **რასა მეტყვით მე: უფალო! უფალო! და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქვენ**. თუ სარწმუნოება და სასოება გაქვს შენ, ძმაო ჩემო, თუ ეკკლესიაში მოდიხარ და ლოცულობ ღმერთსა, თუ გამოითხოვ ღვთისაგან შენდობასა და მოტევებასა ცოდვათა შენთასა, თუ ხშირად ევედრები ღმერეთს: ღმერთო! მილხინე მე ცოდვილსა, უფალო! შემიწყალე მე ცოდვილი, _ მაშასადამე, თვით საქმითაც უნდა ეცადო, ყოველი ღონისძიება უნდა იხმარო, რომ მოიშალო ცოდვა და აღასრულო სათნოება. წინააღმდეგ შემთხვევაში შენც გაყვედრებს ოდესმე უფალი: **რასა მეტყოდი მე: უფალო! უფალო! და არა ჰყოფდი, რომელსა მე გეტყოდი შენ.**

ესრედ აყვედრებს უფალი ყოველსა ცოდვის-მოქმედსა.

ამას გაყვედრებს უფალი შენ, ძმაო მტყუარო და სიცრუის მოყვარეო. უფალმან დაგიდვა შენ მცნებად: ნუ სტყუი. მაცხოვარმან სიტყვით და საქმით გასწავა შენ, ვითარი დიდი ცოდვა არის სიცრუის თქმა; ვითარცა იგი უფალი იყო ჭეშმარიტი

და ჭეშმარიტებასა იტყოდა ყოველთვის და თავიცა თვისი შესწირა სიმართლესა, ეგრედვე შენგანაც მოითხოვს, რათა გიყვარდეს სიმართლე და სიმართლისათვის თავი შესწირო. გარნა შენ ხშირად ატყუებ მოყვასსა შენსა, ხშირად ლაპარაკობ წინააღმდეგ შენისა სინიდისისა და იმავე დროს მოდიხარ ეკკლესიაში, დასდგები წინაშე მაცხოვრის ხატისა და ევედრები მას: უფალო! შემიწყალე მე, უფალო! შემინდევ მე, უფალო! მილხინე მე. **რასა მეტყვით მე: უფალო! უფალო! და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქვენ?**

გაყვედრებს შენ, კაცო ბოროტო, აღვსებულო სიძულილითა და შურითა მოყვასისა მიმართ შენისა. შენ გული გეწვის, ოდესცა ჰხედავ შენი მეზობლის სიკეთესა და ბედნიერებასა, მაშინ, როდესაც შენ უნდა გიხაროდეს, რომ ღმერთმა მისცა სიკეთე და ბედნიერება ძმასა შენსა. უფალმან გაცნო შენ შეყვარებად ყოვლისა მოყვასისა, ვითარცა თავისა შენისა, გარნა შენ ბოროტ-ხარ მრავალთა მოყვასთა შენთა ზედა; მრავალგზის ცილისწამებას მოიგონებ მათ ზედა, მრავალგზის ემტერები მათ. როგორ ბედავ შენ ამისთანა ცუდი გულით შემოსვლას ამ ღვთის სახლში? რა იმედით მოდიხარ აქ და ევედრები ღმერთსა: უფალო! უფალო! განიწმიდე უწინარეს გული, განაძე სულისა შენისაგან ყოველი შური, მტრობა და ბოროტება, და მაშინ მხოლოდ მოხვიდოდე და ევედრებოდე ღმერთსა. **რასა მეტყვით მე: უფალო! უფალო! და არა ყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქვენ.**

გაყვედრებს შენცა, კაცო ხარბო და გაუმაძღარო, რომელსა ესოდენ გიყვარს ვერცხლი, რომელ მზად ხარ ვერცხლის მოგებისათვის დაარღვიო ყოველი სჯული და დაივიწყო სინიდისი; რომელსა ვერცხლი გიყვარს, თითქმის, უმეტეს ღვთისა. უკეთუ გსურს, რომ ღმერთმან მიიღოს ლოცვა და ვედრება შენი, განაგდე გულისა შენისაგან სიხარბე: **რასა მეტყვით მე: უფალო! უფალო! და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქვენ**.

გაყვედრებს შენცა, მპარაო და მტაცებელო შენი მოყვასის საქონლისაო. ღმერთმან მოგცა შენ მცნება: ნუ იპარავ. ვიდრემდის არ მოისპობ საძაგელსა ამას ჩვეულებასა და არ განაგდებ გულისა შენისაგან ამ ვნებას, ღმერთი არ მიგიღებს შენ, არამედ გაყვედრებს: **რასა მეტყვით მე: უფალო! უფალო! და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქვენ.**

ერთი სიტყვით, ყოველს ქრისტიანეს, რომლისა გულში კიდევ სუფევს ცოდვა, რომელი უმეტესად ემორჩილება ცოდვასა და ვნებასა, ვიდრე ღმერთსა, რომელი არ ებრძვის ცუდსა თვისსა ხასიათსა, არ ცდილობს, რომ ცოდვას განეშოროს და მადლი აღასრულოს, და იმავე დროს ღმერთს ევედრება, ლოცულობს, გამოითხოვს შენდობასა ცოდვათა თვისთასა, ღმერთი უთუოდ აყვედრებს და ეტყვის: **რასა მეტყვით მე: უფალო! უფალო! და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქვენ.**

ესრეთ, ძმანო ჩემნო, უფალი ჩვენი არ იქმნება კმაყოფილ ჩვენგან მხოლოდ მით, რომ, ენითა ჩვენითა ვევედრებით მას და ვადიდებთ. შენ უწოდებ მაცხოვარსა: უფალო! უფალო! და თუ გულწრფელად მიიღებ მას, ვითარცა უფალსა და მეუფესა, მაშასადამე, აღასრულე მცნება მისი: **რასა მეტყვით მე: უფალო! უფალო! და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქვენ.**

ვინც მხოლოდ ისმენს სიტყვასა ღვთისასა, სთქვა უფალმან იმავე სახარებაში, რომელიც დღეს ჩვენ გვესმა, ხოლო არ აღასრულებს მას, ემზგავსება იმ უგუნურს კაცსა, რომელმან სახლი თვისი აღაშენა ქვიშაზე და არ გაუკეთა მაგარი საფუძველი. ატყდნენ ქარნი, დაეცნენ მას წყალნი და დაარღვიეს სახლი იგი. გარნა კაცი, რომელი ისმენს სიტყვასა ღვთისასა და კიდეც აღასრულებს მას, ემზგავსება

იმ გონიერს კაცს, რომელმან აღმოსთხარა საფუძველი და სახლი თვისი დააშენა კლდესა ზედა. ატყდნენ ქარნი, დაეცნენ მას ნიაღვარნი, გარნა ვერა რაი ავნეს მას. ესრეთი სიმტკიცე აქვს კაცსა მას, რომელი აღასრულებს მცნებათა ღვთისათა.

თუ გსურს შეიტყო, ვითარ უნდა აღასრულებდეს კაცი მცნებათა ღვთისათა, დიდი მაგალითი გაქვს თვალთა წინაშე: შეხედე წმიდასა ამას კუბოსა და იფიქრე, რისთვის მისცა უფალმან ესოდენი მადლი წმიდათა დავითს და კონსტანტინეს, არგვეთის მთავართა, რომელ ნაწილნი მათნი, უმეტეს ათასის წლისა, არიან ჩვენს შორის უხრწნელ და კეთილსუნელოვან, მაშინ როდესაც გვამი ყოვლისა კაცისა, სიკვდილისა შემდეგ, გარდაიქცევა მტვერად და მიწად. იყო ერთხელ საშინელი და უბედური დრო მამულსა ამას შინა ჩვენსა; ურწმუნო და სასტიკი მტერი მურვან-ყრუ ურიცხვითა ლაშქრითა დაეცა მამულსა ჩვენსა, ააოხრა ქვეყანა და აიძულებდა ქრისტიანეთა მიღებად მაჰმადიანობისა. მაშინ ზოგნი სუსტნი და სულმოკლენი, შეშინებულნი სასტიკისა ამის მტრისაგან, უარ-ჰყოფდენ სარწმუნოებასა, გარნა დავით და კონსტანტინე, ვიდრემდის შეეძლოთ, მხნეთ ებრძოდენ მტერსა. მერმე, თუმცაღა შთავარდენ ხელთა შინა მურვან-ყრუისათა, კადნიერათ აღიარეს სჯული ქრისტესი, მოითმინეს მრავალნი და სასტიკნი ტანჯვანი და შემდეგ მიიღეს გვირგვინი მოწამეობისა. მაშასადამე, წმიდათა ამათ თვით საქმით დაამტკიცეს თვისი სასოება და სარწმუნოება.

მობაძავ-ვიყვნეთ ჩვენცა, ძმანო, მხნეთა ამათ მოწამეთა; თვით საქმითა აღვასრულებდეთ მას, რაიცა გვესმის უფლისაგან სახარებასა შინა, და უკეთუ არა, გვეტყვის ბოლოს მაცხოვარი ჩვენცა მწარესა საყვედურსა: **რასა მეტყოდით მე: უფალო! უფალო! და არა ჰყოფდით რომელსა მე გეტყოდით თქვენ.** _ ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა,</u>
<u>პ ი რ უ ტ ყ ვ ე ბ ი ს შ ე ბ რ ა ლ ე ბ ი ს ა თ ვ ი ს თ ქ მ უ ლ ი</u>
<u>ს ო ბ ო რ ო შ ი</u>

მართალნი სწყალობენ სულსა ცხოვართა თვისთასა, ხოლო ნაწლევი არა წმიდათა უწყალო (იგავი სოლ. იბ, ი).

სოლომონ ბრძენი, მეფე ურიათა, წიგნსა შინა თვისსა იგავთასა, სხვათა მშვენიერთა დარიგებათა შორის, სწერს ამ დარიგებასაც: მართალნი სწყალობენ სულსა ცხოვართასა, ხოლო ნაწლევი არა წმიდათა უწყალო; ესე იგი, კაცი მართალი და კეთილი სწყალობს ცხოვართა, ანუ საქონელსა: მას ებრალება იგინი; ხოლო კაცი უკეთური და ბოროტი არის უწყალო პირუტყვთან, ანუ შინაურს საქონელთან!

ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო! დღეს მე მსურს მოგელაპარაკო ამ საგანზე; მსურს აღგიხსნა ის ზნეობის სწავლა, რომელსაც გვაძლევს ჩვენ სოლომონ ბრძენი ამ სიტყვებში, რომელიც ახლა მოვიყვანეთ; ესე იგი, როგორ უნდა იქცეოდეს ადამიანი საქონელთან და როგორ უნდა უვლიდეს მას. თუ ვინმე იფიქრა: ეს საგანი არის მცირე და არა შესაფერი ამ წმიდა ადგილისა, მას მე ვუპასუხებ: თუ მცირე იყოს იგი და შეუსაბამო, დიდი ბრძენი და წარჩინებული მეფე სოლომონ არ აჰხსენებდა მას წიგნსა შინა თვისსა. ვინც ჰფიქრობს, რომ ამ საგანზე არა ღირს უბნობა ეკკლესიასა შინა, მას უთუოდ არ უნახავს, რა უწყალოდ ეპყრობიან ჩვენში პირუტყვთა; მას არ

უფიქრია, რა დიდი ვნება გამოდის აქითგან და რა წინააღმდეგია კეთილისა და ქრისტიანულისა ზნეობისა უწყალო მოქცევა საქონელთან.

მართლა, ჩვენს ქვეყანაში დაბალი ხალხი ერთობ უწყალოდ და უგვანოდ ეპყრობა საქონელსა. ვისაც ყურადღება მიუქცევია ამ საგანზედ, იცის, რა გამხდარი, უღონო, გაფუჭებული, დაცემული არის ჩვენს ქვეყანაში შინაური პირუტყვი; ეს მისთვის, რომელ ჩვენს ქვეყანაში ყოველგან საქონელს ინახავენ ცუდად, საჭმელს არ აძლევენ საკმაოდ, ეპყრობიან უწყალოდ და სასჯელსა და შრომასა უზომოდ მიაყენებენ. ზამთარში დამშეული და გამხდარი პირუტყვი გაზაფხულზე ისრედ არის შეწუხებული, რომ ძლივს დადის; გარნა მაშინვე შეაბმენ უღელში და, თუ კარგად არ იმუშავა, უწყალოდ სცემენ. ხშირად ნახავ ქალაქში და სოფელში, როდესაც უღონო და უჭმელი ხარი ვერ ზიდავს ურემსა, მაშინ მისი პატრონი, თითქოს გაცოფებული, უწყალოდ სცემს და კლავს მას. მერმე დაუკვირდი და შეჰხედე მის უგუნურებას! იგი უბედურს პირუტყვს სცემს თავში და თვალებში და ხშირად თვალებს და სხვა ასოებს უხდენს. და როგორ ეპყრობიან აქაურნი მხედარნი თვისთა ცხენთა, ამას კაცის ენა ვერ გამოსთქვამს! ზოგიერთი უგუნური აქაური მხედარი ერთს შეჯდომაზე ისე გააფუჭებს კარგს ცხენს, რომ ერთს წელიწადს აღარ გამოადგება, თუ სრულიად არ მოკვდა. რომელსაც გონიერი და ჭკვიანი კაცი ათსა და ოცს წელიწადს კარგად იხმარს და ისარგებლებს, იმას ჩვენებური კაცი ერთს წელიწადს გაათავებს. ერთხელ ერთმა აქაურმა გადარეულმა აზნაურ-შვილმა, როდესაც მისმა უჭმელმა და გატანჯულმა ცხენმა ვეღარ შეიძლო კარგად გაჭენება აღმართზე, ჩამოხტა, სატევარი ჰკრა მას მუცელში და მოჰკლა. აჰა, რა გონიერი ჩვეულება გვაქვს ჩვენ! ახლაც იტყვი, რომ საჭირო არ იყოს ამა საგანზედ მოძღვარმან მოგცეს დარიგება?

მართალნი სწყალობენ ცხოვართა თვისთასა, ხოლო ნაწლევი არა წმიდათა უწყალო. ამ სიტყვათაგან ისწავლე, ძმაო ჩემო, რომ უწყალოდ მოქცევა პირუტყვთან არის ცოდვა. შენ იქმნება გაგაკვირვოს ამ სიტყვამ; შენ უთუოდ ისე იფიქრებდი, რომ როგორც გინდა მოიქცე პირუტყვთან, ცოდვა არ არის: გარნა დაგაჯეროს სიტყვამან სოლომონისმან, რომელ უწყალოდ მოქცევა პირუტყვთან ბოროტი კაცის თვისება და საქმე არის. მართლა, როდესაც შენ სცემ, აწვალებ, სტანჯავ პირუტყვსა, ამით ცხადად გამოაჩენ, რომ შენ გაქვს ცუდი ხასიათი, ბოროტი, ფიცხელი და უწყალო გული; თუ ბოროტი კაცი არ იყო, პირუტყვიც შეგეცოდებოდა; იფიქრებდი, რომ ცემა, უჭმელობა, ცუდად მოვლა საქონელსაც ისე სტანჯავს, როგორც კაცსა. თუ გინდა, რომ პირუტყვმა კარგად იმუშაოს და ცემა აღარ დასჭირდეს, კარგად შეინახე და მოუარე.

მართალნი სწყალობენ სულსა ცხოვართა მათთასა, ხოლო ნაწლევი არა წმიდათა უწყალო. კეთილი და მოწყალე ადამიანი არა თუ მხოლოდ კაცს უნდა სწყალობდეს, არამედ პირუტყვსაც; საქონელი და პირუტყვი არის გატანჯული და წამხდარი მხოლოდ იმ ქვეყნებში და იმ ხალხში, სადაც არ არის კეთილი ზნეობა, სწავლა. გაგვიგონია მოგზაურთან, რომელთა უნახავთ განათლებული ევროპის ქვეყნები, რომელ მუნ მარტო შინაური პირუტყვის შეხედვა აჩვენებს კეთილ-ზნეობასა და განათლებასა ადგილის მცხოვრებთა, ვინაითგან მუნ ყოველი საქონელი არის საკვირველად მოშენებული და გაკეთებული.

მაშასადამე, რა ნაირად უნდა ვეპყრობოდეთ ჩვენ პირუტყვთა? ისე, როგორც გვასწავლის ჩვენ სოლომონ ბრძენი. იგინი უნდა გვებრალებოდეს ჩვენ, კარგად უნდა უვლიდეთ და კარგად ვინახავდეთ. ღმერთმან პირუტყვნი დაგვიმორჩილნა

ჩვენ და მოგვცა ჩვენ მოსამსახურედ, ვითარცა იტყვის საღმრთო წერილი: **მთავრობდეთ თევზთა ზღვათასა და ფრინველთა ცისათა და ყოველთა პირუტყვთა**. გარნა ღმერთს ნება არ მიუცია ჩვენთვის, რომ ვტანჯოთ პირუტყვი. შენდა შეგიძლია მოიხმარო პირუტყვი სასარგებლოდ, გარნა, როდესაც სტანჯავ, ამით სცოდავ ღვთის წინაშე. შემცდარი ხარ, თუ ფიქრობ, რომ ღმერთს მხოლოდ კაცი უყვარს და სხვათ ქმნილებათა თვისთა კი არ მიხედავს. ღმერთი არის მამა საზოგადოდ ყოველთა თვისთა ქმნილებათა. მართალია, კაცი არის გვირგვინი ყოველთა ხილულთა მისთა ქმნილებათა; კაცი ღმერთს უყვარს უმეტესად ყოველთა; კაცის ნათესავის გამოხსნისათვის და განათლებისათვის ღმერთმან მხოლოდ-შობილი თვისი ძე მოავლინა ქვეყნად; გარნა ღმერთს მაინც არ იამება, რომ უფროსმან და უმჯობესმან მისმან ქმნილებამან, ესე იგი, კაცმან, სტანჯოს და აწვალოს უმცროსნი მისნი ქმნილებანი _ პირუტყვნი. შენ სახლში და ოჯახში უფროსმან შენმან შვილმან რომ სტანჯოს და აწვალოს უმცროსი შენი შვილი, უთუოდ გეწყინება და დაუშლი: მზგავსად ამისა ღმერთსაც ეწყინება და გიშლის ტანჯვას უმცროსთა თვისთა ქმნილებათა.

ბოლოს, თუ სხვა მიზეზი არ შეგაგონებს და არ გასწავლის პირუტყვთა მოწყალებასა, შენმა საკუთარმა სარგებლობამ უნდა გასწავლოს მათი შებრალება. რა სახით? მით რომელ, თუ საქონელს ყოველთვის უჯავრდები, სცემ, სტანჯავ, ამით ბოლოს თვით შენ გაგიფუჭდება ხასიათი და ზნე, მიეჩვევი ცოტ-ცოტად გულ-ფიცხლობას, მოუთმენელობას, უსამართლოებას, ასე, რომ ბოლოს პირუტყვისაგან ადამიანზედ გადიტან შენს გულ-ფიცხელობას და გახდები ერთი ცუდი, გაუტანელი კაცი. ეს აზრი ჩვენგნით არ არის მოგონებული. ამას ამტკიცებს გამოცდილება. მრავალ-გზის მომხდარა ისეთი მაგალითი, რომ კაცმა სიყმაწვილითგან გაიფუჭა და წაიხდინა ზნემით, რომელ უყვარდა ტანჯვა პირველად მფრინველების ბარტყებისა, მერმე წვრილის შინაურის პირუტყვებისა და ბოლოს იწყო ტანჯვა და გვემა კაცებისა, შთავარდა კაცის მკვლელობასა და დიდსა სასჯელსა შინა. მეორედ, როდესაც შენ საქონელი გებრალება და კარგად უვლი მას, მაშინ იგი დიდს ხანს გასძლებს, კარგად მუშაობს; მაშასადამე, მომატებულს სარგებლობას გაძლევს, და თუ კი ცუდად უვლი და სტანჯავ, ვერც დიდს ხანს სძლებს, ვერც კარგა მუშაობს, მაშასადამე, თვით შენ სარგებლობა გაკლდება; შენ თვითონვე სჯი შენს თავსა. _ ამინ.

<u>ს ი ტ ყ ვ ა</u>
<u>გ ა ნ ზ რ დ ი ს ა თ ვ ი ს შ ვ ი ლ ე ბ თ ა</u>

მამანი ნუ განარისხებთ შვილთა თქვენთა, არამედ განზარდენით იგინი სწავლითა და მოძღვრებითა უფლისათა (ეფეს. ვ. დ).

თვით ამ სიტყვებითგან ჰსჩანს, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, რა საგანზედ განვიზრახეთ ჩვენ დღეს უბნობა თქვენთანა. აწინდელი სიტყვა ჩვენი თქვენთანა იქმნება მას ზედა, თუ ვითარ უნდა ზრდიდენ მშობელნი ქრისტიანენი მცირე წლოვანთა შვილთა თვისთა. ვგონებ, რომ თქვენც ჰგრძნობთ, რა დიდი საგანი არის ეს და რა სახით არის საჭირო, რომ ქრისტიანე ხშირად ჰფიქრობდეს მას ზედა.

პირველთა ცნობათა და ჩვეულებათა, რომელთა მიიღებს მცირე წლოვანი ყრმა სახლსა შინა მამისა თვისასა, პირველთა მაგალითთა, რომელთა იგი ჰხედავს გარემოს თვისსა, აქვსთ უდიდესი მნიშვნელობა მრთელსა მისსა სიცოცხლესა შინა. ყოველი მომავალი ცხოვრება მცირე წლოვანისა ყრმისა, მისი ყოფა-ქცევა, მისი ხასიათი და ერთის მხრით, თითქმის, სულის ცხოვნებაც დამოკიდებული არის მას ზედა, თუ რა სახით გაიზარდა იგი, რა შეაგონეს და რა ასწავლეს მას და რას მიაჩვიეს იგი მშობელთა სიყმაწვილეშივე.

ამ ჭეშმარიტებას თითქმის კარგად ჰგრძნობენ ყოველნი, ჩვენს ქვეყანასა, იმერეთსა, შინა მცხოვრებნი. ვინც კარგად იცნობს ჩვენი ქვეყნის ჩვეულებას, მან ისიც კარგად იცის, რომ თითქმის ყოველთა მცხოვრებთა და მეტადრე კეთილ-შობილთა კარგად ესმისთ, რა დიდი საქმე არის შვილების გაზრდა. ზრდილობა დიდი სიტყვა არის ჩვენს ქვეყანაში; კარგს გაზრდილს კაცს ყოველგან ჩვენში დიდი ქება აქვს; ამისთვის მშობელნი ძლიერ ჰფიქრობენ და ადრითგანვე შეუდგებიან შვილების აღზრდასა. გარნა რა სახით ზრდიან ჩვენში მშობელნი შვილთა? როგორ ესმისთ მათ ეს საქმე? რას უფრო ასწავლიან და მიაჩვევენ თვისთა შვილთა? ამაზედ საჭირო არის წინაპირველად ვსთქვათ ორიოდე სიტყვა.

ჩვენს ქვეყანაში ამ საგანზე დამყარებული არის ძველითგანვე ერთი ჩვეულება. აქ ყოველთა მცხოვრებთა, და მეტადრე კეთილ-შობილთა, შვილების გაზრდაში ბეჯითი ყურადღება მიქცეული აქვსთ მხოლოდ ერთს კერძოზე. იგინი ყოველთვის ამ საქმეში მხოლოდ ამას სცდილობენ, რომ თვისთა შვილთა ასწავლონ მოსაწონი მიხვრა-მოხვრა, კარგი სიტყვა-პასუხის მიცემა, თავაზიანად ლაპარაკი და მოქცევა. ჩვენში კარგად გაზრდილი ყრმა ის არის, რომელმან ისწავლა კარგად თავის დაკვრა, კარგად შესვლა და გამოსვლა, სტუმრებთან დგომა და ჯდომა, შესაფერი ზრდილობიანი ლაპარაკი და პასუხის-გება, ერთი სიტყვით, რომელიც არის კარგი დარბაისელი. ამას ეძახიან ჩვენში გაზრდას! და მართლა ამ კერძოით დიდი წარმატება აქვს ჩვენს ქვეყანაში შვილების გაზრდას. აქ უკანასკნელი გლეხი კაცის შვილიც კი გაგაკვირვებს თვისი თავაზიანობით და ზრდილობით, ხოლო კეთილ-შობილნი, რა საკვირველია, უმეტესად.

გარნა, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, თვით თქვენ არა გრძნობთაა, რომ ეს არის მხოლოდ ერთი და თვით უმცირესი კერძო შვილის გამოზრდისა? ესრეთი გარეგანი ზრდილობა და დარბაისლობა მხოლოდ მაშინ არის მოსაწონი და საქები, როდესაც იგი შეერთდება სულიერსა, შინაგანსა ზრდილობასა-თანა, ესე იგი, გულისა და სულის სიკეთესთანა. უმთავრესი საქმე შვილის გამოზრდაში ის არის, ძმაო, რომ შენს ბავშვს გული გაუკეთო, ხასიათი გაუსწორო. თუ კეთილი, შინაგანი ხასიათი გაუჩნდება შენს შვილს, მაშინ გარეგანი ზრდილობა თავის თავათ მოუვა. როდესაც წმიდა მოციქული პავლე შეაგონებს მამათა: **განზარდენით შვილნი თქვენნი სწავლითა და მოძღვრებითა უფლისათა.** ამით იმას კი არ გეტყვის იგი, რომ შენს შვილს მხოლოდ დარბაისლობა და თავაზიანობა ასწავლო, არამედ გასწავლის, რათა მის გულში დანერგო ქრისტიანული შინაგანი სახიერება. იგივე წმიდა მოციქული პავლე მისწერს ტიმოთეს: **ხორციელი წვრთნილება წუთერთ-ჟამს სარგებელ არს; ხოლო ღვთის-მსახურება ყოვლითავე სარგებელ არს, რამეთუ აღთქმა აქვს ცხოვრებისა აწინდელისა და მერმისა** (ტიმოთ. დ, ც).: ესე იგი, გარეგანი ზრდილობა მხოლოდ ამ ქვეყნისათვის არის სასარგებლო, ხოლო ღვთის-მსახურება, რომელიც დამოკიდებული არის შინაგანსა კეთილსა ხასიათსა ზედა, ამ ქვეყანაშიც სასარგებლო არის და მერმისა საუკუნოისა ცხოვრებისათვისცა.

მაშასადამე, რა სახით უნდა გამოზრდიდენ შვილთა მშობელნი მათნი და რა უნდა ასწავლონ მათ? თუ გსურს, ძმაო, რომ შენი შვილი გამოვიდეს კეთილი და ბედნიერი კაცი, ორი საქმე ასწავლე მას, ორი თვისება დანერგე მის გულში. პირველად ეცადე, რაც შეგიძლია, რომ შენს შვილს შეაყვარო სიმართლე, მიაჩვიო გულ-წრფელობას. პირველი და უწინარესი ყოველთა ცოდვა, რომელიც გაჩნდება მცირე წლოვანის გულში, არის სიცრუე, მოტყუება, მზაკვარება. თუ არ ეცადე და არ აღმოფხვერი მისი გულისაგან ეს ცოდვა, იგი გარდაექცევა მას ჩვეულებად და შეიქმნება წყაროდ ყოველთა მისთა მომავალთა ცოდვათა.

მეორედ, ეცადე და ყოველი ღონის-ძიება იხმარე, რომ შენი შვილი მიეჩვიოს ყოველს საქმეში ბეჯითობასა, ესე იგი, ყოველი თვისი საქმე აღასრულოს ხალისით და კეთილ-სინიდისით ბოლომდის მიიყვანოს. ამისი სწავლა ერთობ საჭირო არის, ძმაო ჩემო! ჩვენ ყოველთა, ამ ქვეყანაში მცხოვრებთა, ერთი დიდი ნაკლულევანება გვაქვს, ესე იგი, დაუდევნელობა. დაუდევნელობა ის არის, როდესაც კაცი თვისს საქმეს, თვისს მოვალეობას არ ასრულებს ბეჯითად და კეთილ-სინიდისითა. დიდი ცოდვა არის, ძმანო, დაუდევნელობა! თუ კი კაცს რომლისამე საქმის კარგად გაკეთება შეუძლია და არ მოინდომებს, და ცუდად აკეთებს, იგი არის კაცი საწყალი და საცოდავი. ჩვენ, ამ ქვეყანასა შინა მცხოვრებთა, ღმერთმან არ მოგვაკლო არცა ნიჭი, არცა ღონე; თითქმის ყოველისა საქმისა შეგვიძლია სწავლა და გაკეთება; გარნა ვართ დაუდევნელნი, გვაკლია ბეჯითობა, ხშირად ვართ აღტაცებულნი და წარმტაცებულნი სოფლის ამაოებითა; თითქმის ყოველს საქმეს დავიწყებთ მხურვალედ და ბეჯითად, გარნა მალე დავღონდებით და ბოლომდის საქმეს ვერ მივიყვანთ წარმატებით. ეცადე, ძმაო, რომ შენი შვილიც არ გამოვიდეს ამ ხასიათისა, არამედ იყოს ყოველს საქმეში მტკიცე და ბეჯითი.

და ესრედ, ძმანო ჩემნო, ვგონებ, რომ ორთა ამა თვისებათა ზედა, ესე იგი, სიმართლესა და ბეჯითობასა ზედა უნდა იყოს დაფუძნებული გამოზრდა შვილთა. იგინივე არიან საფუძველნი ვითარცა ამ სოფლის ცხოვრებისა, ეგრედვე მომავალის სოფლის ცხოვნებისა, მოპოვნებისა. კაცი ცრუ და მზაკვარი ვერც ამ ქვეყანაში იქმნება ქებული და წარმატებული, ვერცა სასუფეველსა ღვთისასა დაიმკვიდრებს. აგრედვე კაცი დაუდევნელი, მოკლებული ბეჯითობითა და ხასიათის სიმტკიცითა ვერც ამ ქვეყანაში ბედნიერს ცხოვრებას გაატარებს და ვერცა მომავალის ცხოვრებისათვის იქმნება მომზადებული.

დასასრულ, ისიც უნდა დაუმატოთ, ძმანო ჩემნო, რომელ შვილები მცირე წლოვანნი ისე სიტყვიერის დარიგებით ვერა რას ისწავლიან, როგორც მაგალითით. ამისთვის თუ მშობელნი არ აძლევენ მათ კეთილსა სახესა, ძნელად შეიძლება, რომ იგინი კარგნი გამოვიდენ. ეს უმეტესად უნდა ახსოვდესთ ყოველთა მშობელთა. ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,
თქმული ახლად მოწოდებულთა იმერეთის მცხოვრებთაგან
მხედართა მიმართ, ანუ დრუჟინათა, ქუთაისის სოზოროში

ძმანო მართლ-მადიდებელნო, ახლად მოწოდებულნო მხედარნო! ვგონებ, რომ თქვენ ყოველთა არა ერთ-გზის გინახავართ თქვენს სოფელში და არა ერთ-გზის გაგიგონიათ ჩემგან ქრისტიანული სწავლა და მოძღვრება. ახლაც იმისთვის დაგიბარე, რომ მოვალეობისამებრ ჩემისა, მოგცეთ თქვენ დარიგება. ახლანდელი თქვენი მდგომარეობა, აწინდელი თქვენი თანამდებობა და მოვალეობა სულ სხვა არის, ვიდრეღა მაშინ, როდესაც თქვენ იყავით სოფლებში და სახლებში. ამისთვის დარიგებაც ჩემი სხვა უნდა იყოს.

ვინა ხართ თქვენ ახლა, რა საქმისათვის ხართ მოწოდებულნი, როგორ უნდა აღსრულებდეთ ახალსა თქვენსა მოვალეობასა? თქვენ ხართ ახლა მხედარნი, ჯარის კაცნი. თქვენ ხართ მოწოდებულნი ხელმწიფისაგან მისთვის, რათა იყვნეთ დამცველნი მშვიდობისანი და მფარველნი ქვეყნისა და მამულისა, ვითარცა შინაგანთა, ეგრეთვე და უმეტესად გარეგანთა მტერთაგან. დიდი არის ეს საქმე და უსაჭიროესი ქვეყნისათვის! ვერც ერთი ქვეყანა, ანუ სახელმწიფო, ვერ გასძლებს, თუ არა ჰყავს მას კარგი და ერთგული ჯარი, ანუ მხედრობა. არათუ გარეგანი მტრები წაახდენენ ქვეყანას, თუ არა ჰყავს მას კარგი მხედრობა, არამედ მარტო შინაური მტრები გაუჭირვებენ სიცოცხლეს ყოველთა მცხოვრებთა. რადგანაც ესრეთი დიდი და უსაჭიროესია მოვალეობა მხედრისა, ამისთვის დიდი მეცადინეობა, მხნეობა და ერთგულება უნდა ჰქონდეს მხედარს, რომ კარგათ აღასრულოს თვისი მოვალეობა. მხედრის მოვალეობა მდგომარეობს: პირველათ სრულსა და შეურყეველსა მორჩილებასა თვისისა უფროსისადმი. მხედრობასა შინა ყოველმა უმცროსმა მსწრაფლ, მარჯვედ და უიჭვნელოდ, ხმა ამოუღებლად უნდა აასრულოს ბრძანება თვისისა უფროსისა. წყალში ჩავარდნა, ანუ ცეცხლში შევარდნა, ანუ კლდეზე ასვლა რომ გიბრძანოს უფროსმა, დაუფიქრებლად უნდა აღასრულო. შესაძლებელია, თუ შეუძლო, კარგია, თუ ავი ბრძანება, ის უფროსმა იცის, უმცროსმა უნდა მხოლოდ აღასრულოს. მხედარი ყოველ წამს, დღე და ღამე უნდა იყოს მზად მსწრაფლ აღსრულებად უფროსის ბრძანებისა. აქედამ სჩანს რაოდენს თავის გამომეტებას მოითხოვს მხედრობის თანამდებობა. ჭეშმარიტი მხედარი თავის თავს არ დაჰზოგავს, თუ საჭიროებამ მოითხოვა, იგი ყოველთვის მზად არის სისხლის დათხევად და სისხლის შეწირვად მამულისა და ხელმწიფისათვის. მეორედ, მხედრობის მოვალეობის აღსრულება მოითხოვს ერთობას. თქვენს რაზმს, ანუ წყობილობას უწოდეს რუსულ ენაზე «დრუჟინა», რომელიც ჩვენებურად ნიშნავს ამხანაგობას, მეგობრობას. ეს მისთვის, რომ მართლა უნდა იყოს თქვენში ამხანაგობა არა თუ მხოლოდ გარეგანი, არამედ შინაგანიც, სულიერი და გულითადი. როდესაც დაგაყენებენ მწკრივად და გასწავლიან და მიგაჩვევენ, ათასი კაცი რომ იყოთ, სულ ერთი და იგივე მოძრაობა ერთბამად და თანხმობით უნდა აღასრულოთ, მსგავსადვე თქვენი გულიც და აზრებიც შეთანხმებულნი უნდა იყვნენ.

ესე ყოველი, რაც აქამომდე ვსთქვით, საჭირო არის და მიუცილებელი მხედართათვის თვით დროსა მშვიდობისასა, როდესაც იგინი თავის ქვეყანაში არიან; მით უმეტესად ომიანობის დროს, როდესაც იგინი წინ დაუდგებიან მტერთა. მაშინ ასწილ უმეტესი მორჩილება, მხნეობა, ერთობა, თავის უარისყოფა არის საჭირო მხედართათვის. გაგონებული გექმნებათ თქვენცა, რომ მოკლე დროში მოსალოდინებელი არს ომი უსჯულო თათრებთან. იქნება კარგად არა გაქვსთ გაგონილი მიზეზი მოსალოდინებელი ომიანობისა. მიზეზი ის არის, რომ უწყალონი, გამხეცებულნი და უსჯულონი თათარნი უწინაც მარადის სტანჯვიდენ

მართლ-მადიდებელთა ქრისტიანეთა, მაგალითად, თვით ჩვენი ეს ქვეყანა რამდენჯერ არის მათგან გაოხრებული, რამდენი ეკლესიები და ციხეებია მათგან დამწვარი, რამდენი ათასნი კაცნი, დედანი და მამანი, მოხუცებულნი და ჭაბუკნი მათგანი არიან დაკლულნი, ამას ვინ აღრიცხავს! გარნა, ახლა ჩვენ რომ დაფარულნი ვართ დიდი ხელმწიფის მოწყალებითა, სხვანი ურიცხვნი მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენი, რომელნიც მათ ხელში დარჩნენ ვიდრე აქამომდე, არიან ცეცხლსა შინა, განსაცდელსა. მათისა ხსნისათვის ტანჯვისაგან ემზადება ჩვენი ხელმწიფე იმპერატორი. ამ მიზეზისათვის ხართ თქვენ მოწოდებულნი ყოველი სოფლებიდგან. სრული იმედი გვაქვს ჩვენ ყოველთა თქვენთა მემამულეთა, მეზობელთა და ნათესავთა, რომელ, თუ გარემოებამ მოითხოვა, თქვენც არ შეარცხვენთ ჩვენსა მამულსა და მონათესავეთა, მხნედ და მამაცურად დაჰხვდებით მტერთა და მით გაახსოვნებთ მათ მამაცობასა და მხნეობასა ჩვენთა ძველთა და წინაპართა, რომელნი განმავალობასა შინა მრავალთა საუკუნეთა დაუცხრომელად ებრძოდენ მათვე მტერთა და იცავდენ მამულსა.

ნუ გეშინიან, თუ ვინმე თქვენგანი დაეცა ველსა ზედა ბრძოლისასა: იგი იქნება ნეტარი! მას ქებით ახსენებს ყოველი კაცი! წმიდა ეკლესია მისთვის ლოცულობს ყოველთვის; მან თვისი სიცოცხლე შესწირა მამულსა, მან სისხლი დასთხია ძმათა და მონათესავეთათვის, იგი შეირაცხება მოწამეთა-თანა. ამინ.

მოკლე მოძღვრება
ახალი წლისათვის

მოგილოცავ, ძმანო ქრისტიანენო, ახალსა წელსა და ვსთხოვ ღმერთსა, რომ თქვენ ყოველთა მშვიდობით და ბედნიერად გაატაროთ იგი.

გარნა, რაი არს ბედნიერება, საიდგან მოუვა, ანუ საიდგან მიეცემა იგი კაცს? ღირს, რომ ამაზე ჩვენ ვსთქვათ ორიოდე სიტყვა, მეტადრე დღეს, როდესაც ყოველნი ერთმანეთს მიულოცავთ და ვისურვებთ ბედნიერებას.

ჩვენ ყოველთა საზოგადოდ, შეცდომილნი აზრნი გვაქვს ამ საგანზე. თუ ვინმე კარგად და წარმატებით სცხოვრებს, თავისი ყოველი საქმე კარგად მიჰყავს _ ბედნიერი კაცი არისო; თუ ვინმემ ცუდად წაიყვანა თავისი საქმე, ხშირად უკმაყოფილება და მწუხარება შეემთხვევა _ ბედი არა აქვსო, რაღაცა უბედური არისო, იტყვიან იმაზე. ცხადია, რომელ, ვინც ასე ჰფიქრობს, ან იტყვის, იმას ჰგონია, რომ ბედი და უბედურება არის რაღაცა ბრმა და ყრუ არსება, დადის ქვეყანაზე და ვისაც უცბად პირველად შეჰხვდება, თავზე დააყრის ყოველს ბედს და სიკეთეს; და რომელსაც მეორედ შეეყრება, იმას იგი სულ წაახდენს, უბრალოდ და უმიზეზოდ. არა, ძმანო ჩემნო, თუ კარგად დაუკვირდებით კაცის ცხოვრებას ქვეყანაზე, მაშინ ცხადად დაინახავთ, რომ კაცის ბედი დამოკიდებულია მის ხასიათზე და ყოფაქცევაზე, და ბუდობს უმეტესად კაცის სულში და გულში, ვიდრეღა გარეგანსა მის გარემოებასა და მდგომარეობასა შინა. თუ გული და სული აქვს კაცს აშფოთებული, დაუწყნარებელი, აღელვებული და მოუსვენებელი, მაშინ იგი ვერ იქნება ბედნიერი, თუ გინდა ურიცხვი სიმდიდრე ჰქონდეს და პატივი; წინააღმდეგ შემთხვევაში, როდესაც გული აქვს დამშვიდებული და დაწყნარებული, როდესაც იგი კმაყოფილი არის თავის მდგომარეობაზე, და

ჰმადლობს ღმერთს, მაშინ, თუგინდ ღარიბიც იყოს და მრავალი რაიმე აკლდეს, იგი უფრო ბედნიერი არის ყოველთა მდიდართა კაცთა ზედა. კაცი მხნე, შრომის მოყვარე, წმიდა სინიდისის მექონი, რომელიც, ამასთანავე, არ ეძიებს მრავალსა, არამედ მცირედითაც კმაყოფილია _ უთუოდ ბედნიერი იქნება, რაოდენადაც შეიძლება კაცისათვის ამ წუთის სოფელში; ხოლო კაცი ხარბი, მოუსვენებელი, გაუმაძღარი, ავი სინიდისის მექონი, ვერაოდეს ვერ შეემთხვევა ბედნიერებას, ვინაიდგან სადაც არ არის მშვიდობა, მუნ არცა ბედნიერებაა.

მაშასადამე, პირდა-პირვე უნდა ვსთქვათ, რომელ ჭეშმარიტი ბედნიერება არის ნაყოფი ჭეშმარიტისა ქრისტიანობისა, ვინაიდგან წმინდა სინიდისი, გული დამშვიდებული და შინაგანი კმაყოფილება, მიეცემა მხოლოდ ნამდვილსა ქრისტიანესა, ამისთვის იგი მხოლოდ იქნება ნამდვილ ბედნიერი, თუგინდ გარეგანი მისი მდგომარეობა იყოს ძნელი და მწუხარე. მაგრამ, როდესაც ჩვენ ვიტყვით დამშვიდებულ გულზე, დაწყნარებულ და კმაყოფილ ხასიათზე, ნუ იფიქრებთ, ძმანო ჩემნო, რომელ ჭეშმარიტი ქრისტიანე არის დაძინებული, უსაქმო და მცონარე. სრულიად არა! წინაღმდეგ ამისა, მხოლოდ კაცი მხნე, შრომის მოყვარე, აღვსებული ცხოველითა სულიერითა მოძრაობითა, იქნება ახლო შესაძლებელი ბედნიერებისა. აქ მხოლოდ ის განსხვავება არის, რომ კაცი სოფლის მოყვარე, მარადის არის აშფოთებული და აღელვებული თავის შრომაში და მეცადინეობაში, გარნა ქრისტიანის გული არის დამყარებული კლდესა ზედა იესო ქრისტეს სარწმუნოებისასა, და ამისთვის მას აქვს გულში ის ღვთაებრივი მშვიდობა, რომლითაც ღმერთი შეჰზღუდავს კაცის სულსა: **მშვიდობამან ღმრთისამან, რომელი ჰმატს ყოველთა გონებათა, შეჰზღუდენინ გულნი თქვენნი და გონებანი თქვენნი ქრისტე იესოს მიერ** (ფილ. 4,7). ამინ.

<u>მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,</u>
<u>თქმული სოფლის დიხაშხოს ეკკლესიის</u>
<u>კურთხევაზედ</u>

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! ვინაიდგან, მადლითა და შეწევნითა ცხოველს-მყოფლისა სამებისათა დღეს ვაკურთხეთ საყდარი ესე, აღშენებული მისსა სახელსა ზედა, აწ, მისითავე შეწევნითა და ძალითა, აღვხსნათ და შევიტყოთ, რა ძალი და მნიშვნელობა აქვს საყდარსა ჩვენ, ადამიანთათვის.

ამა საგანსა მშვენიერად და ღვთივ-გონიერად აღგვიხსნის წინასწარმეტყველი და მეფე დავით, ერთსა შინა ფსალმუნსა თვისსა, რომელიც კიდეც ხშირად წაიკითხების და გესმისთ თქვენ საყდარსა შინა. ამოვკრიბოთ რომელნიმე მუხლნი ამ ფსალმუნისაგან და აღვხსნათ იგინი, და იქიდგან კარგად შეიტყობთ, რაი არს საყდარი, და რა რიგად უნდა იქცეოდეს კაცი მას შინა.

ვითარ საყვარელ არიან საყოფელნი შენნი, უფალო ძალთაო! სურის და მოაკლდების სულსა ჩემსა ეზოთა მიმართ უფლისათა. ესრედ დაიწყებს წინასწარმეტყველი დავით იმ ფსალმუნს, რომელსა შინა აღწერს ეკლესიის მნიშვნელობასა. საყოფელი უფლისა არის სადგომი, ანუ სახლი უფლისა. მართალია მთელი ცა და ქვეყანა და ყოველი ადგილი არის საყოფელი, ანუ სადგომი უფლისა, გარნა ქვეყნისა ზედა უაღრესად და უმახლობელესად

საყოფელი უფლისა არის საყდარი, ანუ ეკლესია. რისთვის? მისთვის, რომ ეკლესიაში არის მისი სიტყვა, მისი სწავლა, მისი ხატი; ეკლესიაში შეიწირების მისადმი უსისხლო მსხვერპლი, ლოცვა და გალობა, მოკლედ _ ეკლესია არის საკუთარი სადგომი უფლისა. ახლა მიჰხედე, რა სახით აღწერს, სულითა ღვთისათა, დავით წინასწარმეტყველი საყდარსა. რა საყვარელი არის, ღმერთო, საყდარი შენიო; მსურის ფრიად შესვლა საყდარშიო იმ სახით, რომ სული და გული დამელია, ვიდრემდის შევიდე მას შინაო. დავით იყო წინასწარმეტყველი და მეფე, მაშასადამე _ მდიდარი, შემძლებელი, ბედნიერი. თუ ამისთანა კაცს ისე ძლიერ ჰსურდა ეკლესიაში შესვლა, რომ სული ელეოდა, ვიდრემდის აღასრულებდა თვის სურვილს, ჩვენ რომ ერთი საწყალნი და უღონო კაცნი ვართ, უფრო არ უნდა გვსურდეს და გვიყვარდეს სიარული საყდარსა შინა უფლისასა? საწყალი და უბედური კაცი საყდარში უნდა ეძიებდეს ნუგეშსა, ღონესა, მხნეობასა, ძლიერებასა, ლოცვითა და ღვთის მადლითა.

და რამეთუ სირმანცა ჰპოვა თავისა თავისისა სახლი, და გვრიტმან ბუდე თვისი, სადა დაისხნეს მართვენი თვისნი. თუ სირიც კი ეძიებს და ჰპოვულობს თავისთვინ სახლსა, თუ გვრიტსაც კი აქვს თვისი ბუდე, კაცის სული უნდა დარჩესა უსახლოდ? კაცის სულს არ უნდა ჰქონდეს ერთი მიჩენილი ადგილი, სადაც დასდვას სასოება თვისი ღმერთზე, ვითარცა გვრიტმა მართვენი თვისნი, სადაცა განუცხადოს ღმერთსა სურვილნი თვისნი და თხოვანი, და სადაცა ღვთისაგან მიიღებდეს იგი მადლსა და კურთხევასა?

ნეტარ არიან, რომელნი დამკვიდრებულ არიან სახლსა შენსა! უკუნითი უკუნისამდე გაქებდენ შენ. ნეტარ არს ის კაცი, რომლისა სული დამკვიდრებული არის საყდარსა შინა; ესე იგი, ხშირად დადის საყდარში, და როდესაც საყდარში არ არის, მაშინაც კი საყდარში აქვს სული და გული. ესრეთი კაცი უკუნითი უკუნისამდე აქებს უფალსა, აქებს მისთვის, რომ დიდსა მადლსა მიიღებს ღვთისაგან.

რამეთუ სჯობს დღე ერთი ეზოთა შინა შენთა, უფროს ათასთა მათ. ერთი დღე საყდარში ანუ საყდრის ეზოში უმჯობესი არის, ვიდრე ათასი დღე სოფელში. რისთვის? მისთვის, რომ საყდარში კაცის გული და სული არის დამშვიდებული და დაწყნარებული, ხოლო სოფელში მარადის აღშფოთებული და მოუსვენებელი. კაცი დაღალული, მოწყლული და გატანჯული სოფლის ამაოებითა, შფოთითა, საყდარში განისვენებს, დაივიწყებს ყოველსა სოფლიერსა ზრუნვასა და მწუხარებასა.

ვირჩიე მე მივრდომა სახლსა ღვთისა ჩემისასა უფროს, ვიდრეღა დამკვიდრება საყოფელსა ცოდვილთასა. ამიერიდგან მირჩევნია მე ვეგდო საყდრის ერთს კუთხეში, ვითარცა ერთი ვინმე უკანასკნელი უპატიო კაცი, ვიდრეღა ვიყო სოფელში, სადგომთა შინა ცოდვილთასაო. აჰა, რა სახით ჰსურდა და უყვარდა ეკკლესიაში ყოფნა წინასწარმეტყველს დავითს; მას მიაჩნდა ეს დიდ ბედნიერებად. სჩანს, რომ დიდს სარგებლობას და მადლს ჰპოულობდა იგი ეკლესიაში თავის სულისათვის. შეგვიძლია ჩვენ, ძმაო, პირ-და-პირ დაუჯეროთ ესრეთსა მოწამესა. თუ თვითონ შენ არ გამოგიცდია და არ შეგიტყვია, მსგავსად დავითისა, აქამომდე, ვითარ საყვარელი არის საყოფელი, ანუ საყდარი უფლისა და ეზო მისი, ვითარ ნეტარ არის კაცი, რომლისა სული დამკვიდრებული არის საყდარსა შინა, და ვითარ უმჯობესია ერთი დღე ეზოთა შინა უფლისათა, ვიდრე ასი დღე საყოფელთა ცოდვილთასა, ეს მიაწერე შენსა სიცოდვებსა, და ამაზედ უნდა სწუხდე და

სტიროდე. თუ სულსა შენსა, მსგავსად დავითისა, არა ჰსურს და არ მოაკლდების ეზოთა მიმართ უფლისათა, თუ შენ არ გირჩევნია მივრდომა, ანუ მიგდება სახლსა შინა უფლისასა, ვიდრეღა დამკვიდრება საყოფელთა ცოდვილთასა, ეს უთუოდ მისთვის, რომ სული და გული შენი დაძინებულია და დაყრუებული არის ყოვლისა სულიერისა საქმისათვის.

საყდარი არის მანუგეშებელი კაცისა ყოველთა შინა მისთა მწუხარებათა, საყდარი არის განმაღვიძებელი კაცისა ყოვლისა კეთილისა საქმისათვის, საყდარი არის განმანათლებელი კაცისა ყოველთა შინა სულიერთა ნივთთა და საქმეთა, საყდარი არის სულიერი გამზრდელი კაცისა და შემაერთებელი კაცთა. სოფელი გაჰყოფს კაცთა, გააშორებს მოყვასთა მოყვასისაგან, ეკლესია შეაერთებს ყოველთა, რათა ერთითა ბაგითა და ერთითა გულითა უგალობდენ და აქებდენ ერთსა ზეციერსა ყოველთა მამასა და შემოქმედსა. ასეა ყოველგან სხვა საქრისტიანო ქვეყნებში, გარნა, საუბედუროდ, ჩვენში კი ხშირად თვით ეკლესია შეიქმნება მიზეზი შფოთისა და განყოფილებისა, ვითარცა მოხდა ეს აქა, ამ სოფელში, დროსა ამ ეკლესიის აშენებისასა; გარნა მაქვს იმედი, რომ გათავდება ყოველი უკმაყოფილება თქვენ შორის, ვინაიდგან შესრულდა ეს ეკკლესია, იქმნა იგი დღეს კურთხეულ და ამიერიდგან აღარ დარჩება მიზეზად არცა ერთი განყოფილებისა.

შეგაერთოს ამ ახალმა ეკლესიამ თქვენ ყოველნი! როგორათაც იგი განახლდა, შესრულდა, მსგავსადვე თქვენ განგანახლოს სულითა მისმა მადლმა, და როგორც იგი გავრცელდა უწინდელ თქვენ ძლიერ ვიწრო ეკლესიაზე, ეგრეთვე გაავრცელოს ღმერთმა თქვენი სულიერი მოქალაქეობა, ნათელი, სათნოება. ამინ.

წერილი თ. გიორგი კონსტანტინეს ძის მუხრან-ბატონის მიმართ

მოწყალეო ბატონო კნიაზო გიორგი!

შენი წიგნი კვ-სა ოქტომრიდან მე გვიან მივიღე, რადგან შეცდომით ადრესი გურიის ეპისკოპოსთან დაგეწერა, მაგრამ პირი მისი კარგა ხანია წამიკითხა კ-ზ გრ. დადიანმა. ამ შენმა წიგნმა, კარგი ქართული ენით დაწერილმა, გაამტყუნა ზოგიერთნი შენი ბროშურის წამკითხველნი, რომელნიც ამბობდნენ: უთუოთ მან თვითონაც კარგათ არ იცისო ის უბედური ქართული ენა, რომელსაც სხვათა შორის უწინასწარმეტყველა მოსპობა და გაქარვება. მე კი აქვე ბოდიში უნდა მოგიხადო, რომ ეს ჩემი პასუხი არ არის ისეთი კარგი ენით დაწერილი, როგორც შენი წიგნი. ამასაც დავუმატებ: პასუხის წერას შევუდექი არა უსარგებლო ცილობის და ამაო თავისმოყვარეობისა გამო, არამედ იმ განზრახვით, რომ იქნება ამ ჩვენი ურთიერთ შორის ბაასით ჭეშმარიტება აიხსნას უმჯობესად. მე მაქვს სახეში, ვის ვწერ ამ წიგნს. ვიცი წინათვე, რომ ის მაღლად განათლებული პირი, რომელსაც ამ წიგნს ვწერ, საწყენად არ მიიღებს ჩემს წერილს, თუმცა-ღა იგი არ ეთანხმება მის აზრებს.

მაღალს და ვრცელს მნიშვნელობას აძლევ ენას, როდესაც იტყვი: «ენა კაცისათვის და მეტადრე საზოგადოთ ხალხისათვის ის არის, რაც სული ხორცისათვის.» სხვა ვისმესთან, არა ისე განათლებულთან და ლოღიკის მცოდნესთან რომ მქონდეს ბაასი აქ, მე ამ სახით ვუპასუხებდი: თუ ენას ასე დიდი მნიშვნელობა აქვს, მით უმეტესად ძნელია და შეუძლებელი ხალხისათვის მისი

მოსპობა; მით უმეტესად უნდა ეცადოს ხალხი მისს შეკეთებას, გავრცელებას, დამარხვას და არა დაკარგვას და აქვე მოვიყვანდი სამღთო წიგნისაგან ამ სიტყვებს: «რა სარგებელი არის შეიძინოს კაცმა სოფელი ყოველი და სული მისი იზღვიოს; ანუ რა მისცეს კაცმა ნაცვლად სულისა მისისა?» მაგრამ ვიცი, რომ ამისთანა პასუხი მე შენთან არ გამივა. შენ მაშინვე სიტყვას გამიწყვეტ და მიპასუხებ: «თუ კი ბუნებითი წესი და კანონი არის, რომ მცირე ხალხის ენა მოისპოს და დიდი ხალხის გავრცელდეს, რაც გინდა იწუხოს და იზრუნოს პირველმა, ბუნება მის წესზედ ვერ გადავა.» მართლა, თუ ის აზრი, რომელსაც შენ ამტკიცებ ბროშურაში _ ბუნების კანონი არის, უსარგებლო იქნება ყოველი წინააღმდეგი ზრუნვა და ლაპარაკი. ბუნების წესი, ვით თვით ღმერთის წესი, სრულდება ჩვენდა დაუკითხავად. მისთვის სულ ერთია _ მოგწონს თუ არა მისი კანონი. მაგრამ რით ამტკიცებ შენ, რომ ის მოვლენა (მცირე ხალხის ენის განქარვება) არის ბუნებითი წესი? ამას შენ ბროშურაში ამტკიცებ მარტო ლოღიკური თეორიით (Теоріею.), მართალია ღრმათ მოსაზრებული და ღონივრად გამოთქმული თეორიით, მაგრამ მაინც თეორიით. იმ შენი თეორიის თავსაკიდური აზრი ეს არის: «სახელმწიფო არის და უნდა იყოს ერთი ორგანიზმი (одно органическое тело), ერთ ორგანიზმს ერთი სული უნდა ჰქონდეს, ენა სულია ორგანიზმისა, მაშასადამე, ერთი ენა უნდა იყოს სახელმწიფოში; წინააღმდეგ შემთხვევაში, სახელმწიფო არ იქნება მაღალი და მკვიდრი. ეს აზრი თეორეთიკულია, შედარებით ანუ დამსგავსებით შეიძლება სთქვას კაცმა, რომ სახელმწიფო ორგანიზმი არის, მაგრამ ასო-ასოდ არ მიიღება ეს დამსგავსება. მართლა, სახელმწიფო არის შეერთება მრავალთა განყოფილთა ორგანიზმთა, ესე იგი ადამიანთა. რაც გინდა მჭიდროთ და მაგრათ იყვნენ იგინი შეერთებულნი ასო-ასოდ, ერთ ორგანიზმს ვერ შეადგენენ. პრაქტიკა, გამოცდილება ამტკიცებს თუ არა ამ შენ თეორიას? შენ ჩემზე უკეთ იცი, რომ თეორია გამოცდილებაზე უნდა იყოს დამყარებული, ფაქტებიდან უნდა იყოს გამოყვანილი და არა უკუღმა; ესე იგი, ფაქტები თეორიიდან არ გამოიყვანება. მართალია, შენ წიგნში კი მოიყვან რომელთამე ფაქტებთა დასამტკიცებლად შენი თეორიისა (იმათ განვიხილავ ქვემოდ), მაგრამ ბროშურაში ფაქტები არ მოგყავს; მხოლოდ ამბობ: ისტორიული განხილვა მეორე ნაწილში იქნებაო. თეორია, რაც გინდა ღრმა და საფუძვლიანი იყოს, ვერაოდეს ვერ ახსნის მრავალ-ფეროვანსა, მრავალ კერძოსა, დაუცხრომელად მოძრავსა, მუდამ ცვალებადსა კაცობრივს ისტორიულ ცხოვრებასა. ახლა გადავალ იმ ფაქტების განხილვასაზედა, რომელთა შენ მოიყვან წიგნში. მაგრამ წინაპირველად ჩემი მხრით მოვიყვან აქ ერთ შესანიშნავს, საზოგადო ფაქტს: დედამიწის ზურგზე, დასაბამიდან ქვეყნისა ვიდრე აქამომდე და ახლაც ჩვენ დროებაში, არ ყოფილა და არ არის ისეთი დიდი სახელმწიფო, რომელსა შინა ყოველნი მცხოვრებნი ლაპარაკობდნენ ერთი ენით: ყოველ დიდ-დიდ სახელმწიფოში ყოველთვინ და ყოველგან, გარდა ერთი უმთავრესი სამმართველო ენისა, ყოფილან სხვა წვრილ-წვრილნი ენები: გარნა ეს გარემოება არაფერს არ უშლიდა და არც ახლა უშლის, ე. ი. მარტო ამ გარემოებას სახელმწიფო არსად არ დაურღვევია, არც დაუსუსტებია. შენს წიგნში მოყვანილი ფაქტები, ჩემი შეხედვით, არ ამტკიცებენ შენი ბროშურის თეორიას, არამედ იმის წინააღმდეგს. შვეიცარიას უჩვენებთ და იტყვით, რომ აქ სამი ენა არისო, და ამისთვის აქ ერთი მკვიდრი სახელმწიფო არ არისო. შვეიცარია დიაღ მკვიდრი და მაგარი სახელმწიფო არის. ანუ ფედერაციას და რესპუბლიკას შენ სახელმწიფოდ არ სთვლი? ნუ თუ მარტო მონარხია არის მკვიდრი და მაგარი სახელმწიფო და

რესპუბლიკა არა? ვგონებ შვეიცარიისთანა განათლებული, მაგარი ერთობით და თანხმობით სავსე სახელმწიფო არც კი არის ევროპაში.

მართალია, ავსტრია, რომელსაც შენ მოიყვან შემდგომ შვეიცარიისა მაგალითად, თითქოს შენს აზრს ამართლებს. ავსტრიაში სამი თესლი, ანუ ენაა: ნემეცური, მადიარული, სლავიანური ერთმანეთში უთანხმოდ და სიძულილით სცხოვრებენ; მაგრამ აქ ენების განსხვავება არაფერ შვაში არის, არამედ სხვანი ისტორიულნი მიზეზნი და გარემოებანი. ზემოხსენებულნი სამნი თესლნი მახლობელ დროებაში შეადგენდნენ სამთა მძლავრთა სახელმწიფოთა. მერმე ხელოვნებით, და არა ბუნებითის წესით, იქმნენ შეერთებულნი ერთ ხელმწიფის ქვეშე. საუბედუროდ მათთა, მართებლობა სწორი სამართლით (равноправно) არ ეპყრობა ყოველ თესლებს: ნემცები და მადიარები ავიწროებდნენ ჩეხებს და სხვა სლავიანებთა; ბოლოს ერთმანეთშიც აქვთ შური და ცდილობენ მოიპოვონ უპირატესობა (გეგემონია), ამ მიზეზებით და არა ენის განსხვავებით არის ავსტრიაში არეულობა და შფოთი.

ისტორია, მართალია, იხსენებს მრავალთა თესლთა და ენებთა, რომელნი თითქმის განქარდნენ ისტორიულ ასპარეზიდან, მაგრამ რა იყო ამის მიზეზი? ძალადობა, მტერებისაგან შევიწროება, იძულება, ამოწყვეტა! თუ ამ სახით ენის მოსპობას უწოდებ შენ ისტორიულ კანონად და წესად, მაშინ წინააღმდეგს ვერავინ დაგიმტკიცებს. ამ სახით მოისპო გალლების თესლი და ენა, რომელსაც შენ ახსენებ წიგნში. გალლები ნახევარი ამოწყვიტეს და დაფანტეს რომაელებმა, ნახევარი ფრანგებმა; მაგრამ ამბობენ, რომ ფრანციაში, ესე იგი, ნორმანდიის პროვინციაში ახლაც არიან ნაშთნი მათის თესლისა (კელტები), რომელთაც ენაც აქვთ შენახული მათი ძველით. რადგანაც ფრანციას შეეხო სიტყვა, აჰა ერთი შესანიშნავი ჩვენი საგანის ასახსნელად ფაქტი: სუყველანი ამბობენ, რომ ფრანციასთანა ერთ-გვაროვანი და ერთ-ენოვანი საახელმწიფო არ არისო ევროპაში; მაგრამ აქაც, სამხრეთის კერძო, ისპანიის საზღვრებთან ახლაც ცხოვრობს ერთი ძველი იბერეთის დანარჩენი ხალხი, სახელად ბასკი, რომელიც ახლაც თავის ძველს ენას ხმარობს, ასე, რომ სასამართლოებში მათ ფრანციული მეთარგმანე უნდებათ. გაშინჯე, რომ ევროპის პირველმა ენამ ვერ მოსპო ბასკების ველური, ძველი ენა, რომელსა ხმარობს ერთი მუჭა ხალხი, ორიათასი წლის განმავლობაში! რასაც შენ ამბობ მეორე ნაწილში შენის ბროშურისა იმაზედ, რომ მცირე ხალხისათვის მიუცილებელი საჭიროება და სარგებლობა არისო შეერთება დიდ ხალხთან, მისი ენის სწავლა, მისი ენით მიღება განათლებისა _ ეს ყოველი დიაღ პატიოსანი და ჭეშმარიტია, თუ გინდა ბუნების წესი და კანონიც არის. ბუნებაში ყოველიფერი სუსტი და მცირე ეძიებს შეერთებას და განძლიერებას უღონიერესის და უძლიერესის შემწეობით; სხვა საბუთი და დამტკიცება რომ არ იყოს ამ აზრისა, მარტო ჩვენ ქართველთა მაგალითი და გარემოება ცხად-ჰყოფს ამას. ჩვენი ხალხი და ქვეყანა რომ არ შესულიყო ძლიერი რუსეთის ხელმწიფის ხელში, ახლა ჩვენ შთანთქმულ ვიქნებოდით მაჰმადიანობის სიბნელეში. ამის წინააღმდეგს ვინ იტყვის, გარდა ჭკუით დაბნელებულისა? და თუ მართლა ბუნებას ისეთი წესი და კანონი აქვს, ღვთისაგან მიცემული, რომ მცირე ხალხის ენა და თესლი უთუოდ უნდა შთანთქმულ იქნეს დიდი ხალხისაგან, კურთხეულ არს დიდი და მოწყალე ღმერთი, რომელმან არ დაანება ჩვენი ტომი შთანთქმად თათრებისა და ყიზილბაშებისა, წყეულთა და შეჩვენებულთა (იმათ ეგოდენ სტანჯეს, აწვალეს და განრყვნეს ჩვენი უბედურნი მამები, რომ შემენდება მათი დაწყევლა!). დეე ისევე

შთავინთქათ ვრცელ რუსეთის ზღვაში! მაგრამ არა! შეერთება (сліяніе) სხვა არის და შთანთქმა სხვა. ყოველისფერით შეიძლება შეერთდეს მცირე ხალხი დიდთან: სულით, გულით, აზრით, ინტერესებით; მაგრამ მისი ენის მოსპობა არ შეიძლება, და არც არაფერს დააშავებს, ანუ დაუშლის ენა ამ ერთობას. შენ ამბობ, რომ მცირე ხალხი თავის ღარიბი ენის საშვალებით ვერ მიიღებს ცივილიზაციასო... განა არ შეიძლება, რომ დიდი ხალხის ენით მიიღოს კაცმა სწავლა და განათლება და მისი ენაც არ დაივიწყოს? რა დაგიშალა შენ ქართული ენის ცოდნამ? დიდი განათლება მაინც მიგიღია რუსული, ფრანციული და სხვა ენების საშუალებით, და შენი ენაც არ დაგიკარგავს. ამ სახითვე იქცევიან ყოველნი პირნი, დიდი განათლების მეძიებელნი. ხალხის ხალხთან ერთობა (сліяніе) მარტო ენით არ მოხდება, არც დაბრკოლდება; ამას გვიმტკიცებს ისტორია ცხადად. ენაზე უდიდესნი არიან სხვანი კავშირნი, რომელნიც შეაერთებენ უფრო მაგრად ხალხთა და ტომთა: შინაგანი კაცის და ხალხის გრძნობა, აზრი, ხასიათი ენაზე უდიდესია; ენა არის მხოლოდ გამომთქმელი, გარეგანი სახე. თუ სიყვარული, ნდობა, ინტერესების ერთობა არ შეაკავშირებენ კაცს კაცთან, ხალხს ხალხთან, ენა იქ ვერაფერს იქს, და სუყველა ამაზე უდიდესი, გაუწყვეტელი კავშირი ხალხთა შორის, ჩემი აზრით, არის სჯულის აღსარება. თუ ერთი სჯული და აღსარება აქვს ორ შეერთებულ ხალხს, ამაზე უმეტესი კავშირი სხვა აღარ იქნება მათ შორის.

შენი ბროშურის აზრს, თუ უკაცრავად არ ვიქნები ამის თქმით, ის ავნებს, რომ იგი არის გამოთქმული კატეღორიულად (категорически), ანუ აკსიომის მგზავსად (какь аксіома), ე. ი. არა აქვს განსაზღვრება. აქსიომები მარტო მათემატიკაში არიან მისაღებნი, ისტორიაში და ფილოსოფიაში ძნელად მოიპოვებიან ისინი. მართლა, პირველად მცირე ხალხები სხვა-და-სხვა ნაირი არიან. მათშიც დიდი განსხვავევა არის. ჩვენც, ქართველნი და სომეხნი მცირე ხალხნი ვართ ერთი მხრით; _ მეორე მხრით _ აფხაზნი, ოსნი, ლეკნი ანუ, ვთქვათ, რუსეთში _ მორდვა, ჩერემისი და სხვანი - მცირე ხალხნი არიან; მაგრამ ნუ თუ ორივე ამ ღრუპპა (группа) ხალხზე ერთი და იგივე ითქმის შესახებ მათი ენისა? მეორე ღრუპპის ენები არიან უკიდურესად მართლა ღარიბნი, მათი ენით არც ერთი განყენებული (отвлеченная) აზრი არ გამოითქმის; ანბანი და წიგნობრობა მათ არ აქვს, ლიტერატურა მით უმეტესად; თითქმის «მამაო ჩვენო» ხეირიანად ვერ გადითარგმნება აფხაზურ ენაზე. ისტორიული თავის ცნობა (историческое самосознаніе) მათ არ აქვთ, ერთი სიტყვით, არც ერთი ელემენტი არა აქვს მათ ენას მყოფობისა, ანუ არსებისა. ამისთანა ხალხებზე მარტო რომ გეთქვა ის აზრი შენი, მაშინ არ გაუძნელდებოდა კიდევ კაცის გონებას მიღება მისი; მაგრამ ქართულს, სომხურს და ამათ მსგავსთა ენათა ზედაცა თუ გაავრცელეთ ის აზრი, მაშინ არავინ არ შეიწყნარებს მას. ქართველის და სომხების ენა თუმცა მცირე ხალხის ენები არის, მაგრამ არა ღარიბი; ამ ენებს აქვს მწიგნობრობა, ლიტერატურა, სამღთო წერილი და მრავალნი წმ. მამათა წერილნი ნათარგმნი; ამ ორ ენაზე ყოველი მეცნიერება და აზრი გამოითქმის; მათ აქვს ორი ათასი წლის მეტი ისტორია; ისინი იყვნენ ოდესმე თვით მდგომარენი სახელმწიფონი, ერთი სიტყვით, აქვთ მათ ყოველნი ელემენტნი არსებისა და სიცოცხლისა, ამისთვის მათი განქარვება ძნელად საფიქრებელია, შეუძლებელია. მეორე განსაზღვრება ის უნდა მიგეცა შენი აზრისთვის, რომ შესაძლებელია და მრავალ გზის მომხდარა მცირე ხალხის ენის შეერთება, ანუ უმჯობესად, გადასვლა მისი ერთ გვაროვანის, მაგრამ განსხვავებულის დიდი ხალხის ენასთან; მაგალითებრ, მალოროსიული ენის დიდ როსიულ ენასთან,

მეგრულ ენის ქართულთან, და სხვა. მაგრამ ეს იქნება ენის გადაკეთება და არა განქარვება. თვით პოლშური, ბოლღარული, ჩეხური, გალლიჩანური და სხვა სლავიანების ენები რომ გადაკეთდნენ რუსულ ენად, ესეც გასაკვირებელი არ იქნება, მაგრამ მე დარწმუნებული ვარ, რომ ამისთანა მოვლენაც ძვირად მოხდება. უფრო შესაძლებელია და უფრო ხშირად ამისი წინააღმდეგი მომხდარა, ე. ი. ერთი ძირი დედაენის მრავალ შტოებად განყოფა, გარნა ორი, სრულიად სხვა-და-სხვა გვარის ენა შეერთდეს, ანუ მცირე ხალხის სრულიად სხვა გვარის ენა რომ თავის-თავად, გარეშე ყოვლის იძულებისა განქარდეს და მის მაგიერად სრულიად სხვა გვარის ენა რომ მიიღოს, რაც გინდ მცირე იყოს ხალხი, ეს შეუძლებელია. მომეტებული ცენტრალიზაცია, როგორც ყოველგან მავნებელია, ისე ენებშიაც მომეტებული დეცენტრალიზაციაც არა არის კარგი; მაგრამ ისევ ეს სჯობია პირველს, ე. ი. ცენტრალიზაციას. ამისათვის მე ვგონებ, მავნებელი იქნება ისიც, რომ ენები მცირე ხალხების სულ განქარდეს, და დიდი ხალხების დარჩეს. მესამე განსაზღვრება ის უნდა მიგეცა შენი აზრისთვისა, რომ მცირე ხალხში ყოველნი დაწინავებულნი პირნი, თავად-აზნაურნი, სამღვდელონი ხშირად ივიწყებენ თავის ენას და დიდი ხალხის ენას მიიღებენ, და არა მთელი ხალხი მასსით (массою). ან რა სახით შეიძლება ეს? ავიღოთ ერთი სოფელი, მაგალითებრ, დიღომი, ანუ კულაში იმერეთში. აქ გლეხი კაცი და ქალი დაიბადება, სიცოცხლეს ატარებს თავის ოჯახში თავის ენით, ათასში ერთხელ ვერ გაიგონებს სხვა ენას; რა სახით დაივიწყებს ის მის ენას? შკოლები მოაშლევინებენ მათ ენას? შკოლა სოფლისა ვერაოდეს ვერ იმოქმედებს ისე, რომ თავისი ენა დაივიწყოს. სხვა არის, როდესაც ღიმნაზიაში, აკადემიაში, უნივერსიტეტში ისწავლის კაცი, მაშინ ხშირად დაივიწყებენ თავის ენას; მაგრამ ამისთანა მაღალი სასწავლებელი არაოდეს არ ყოფილა მთელი ხალხისათვის გახსნილი, არამედ ათასში ერთისთვის. მე მგონია, რომ რადგანაც შენ იურისტი ხარ და გონება ყოველთვის გართული გაქვს დიდ-დიდ სამოქალაქო საქმეებში, ამისათვის ნამეტანი ფიცხელი იდეალი (идеаль) შეგიყენებია სახელმწიფო მკვიდრობაზე და სიმაგრეზე. ამ შემთხვევაში შენზედაც ითქმის ის ანდაზა, რომელსა ამბობენ შენებრ ფიცხელ იურისტებზე: pereat munlus, fiat justitia (ქვეყანა დაიქცეს, ოღონდ სამართალი კი აღსრულდეს). ქვეყანა თუ დაიქცა, სამართალი ვისთვის იქნება საჭირო. შენ ერთი მხრით ასე ამბობ: სუყველა მცირე ენები განქარდეს, მხოლოდ (ოღონდ) სახელმწიფო გამაგრდესო. მაგრამ საქმე ის არის, რომ ამით სახელმწიფო ვერ გამაგრდება. თუ კიდევ უკაცრავად არ ვიქნები ამის კითხვაზე, წაგიკითხავს თუ არა უცხო ფილოსოფოსის დჟონ სტიუარტი მილლის (Джонь Стюарть Милля) თხზულება თავისუფლებაზე (о свободь), მესამე თავი, სადაც ის უცხოდ ამტკიცებს, რომ ინდივიდუალობა (индивидуальность), ესე იგი ყოველი საკუთარი, განმასხვავებელი თვისება, ხასიათი საჭირო არის ყოველ კაცის (მაშასადამე ხალხისათვის) კეთილ დგომისათვის და ბედნიერებისათვის? ხალხის ინდივიდუალობის უმთავრესი ელემენტი არის ენა. მაშასადამე, ისიც საჭირო არის ხალხის ბედნიერებისათვის. თუ ეს ასე არის, მაშინ ენის გამოცვლა არც მცირე ხალხს არგებს, არც დიდი ხალხისთვის, რომლის ენას მცირე ხალხი მიიღებს, არის სასურველი. მცირე ხალხი რომ შეერთდება დიდ ხალხთან, რაიმე მცირე მაინც თავისი საკუთარი კარგი ელემენტი უნდა შეიტანოს და დაუმატოს დიდ ხალხს, წინააღმდეგ შემთხვევაში დიდ ხალხს უსარგებლო ტვირთი დაედება კისერზე; როგორც რომ კარგ მუშა, მშრომელს ოჯახს ეშვილოს უღონო ზარმაცი კაცი, არაფერს სარგებლობას არ მისცემს გარდა მისა, რომ ოჯახის ნაოფლარ პურს

შესჭამს. მცირე ხალხი, მოკლებული თავის ენასა, იქნება მოკლებული ყოველ ინდივიდუალური ხასიათითა და თვისებითა და უსარგებლო იქნება თავისთვისაც და სხვისთვინაცა, როგორადაც კერძო პირი, არა მექონი პირადი თვით-მდგომარეობისა (личная самостоятельность), ვერაფერს კეთილს და სასარგებლო საქმეს ვერ იქმს.

ამ ჩვენ ურთიერთ შორის მიწერ-მოწერას ვგონებ შენ არ აძლევ არავითარსა პოლიტიკურ მნიშვნელობასა, ვითარცა მეც არ ვხედავ მას შინა სხვა არაფერს, მხოლოდ ერთ სამეცნიერო ისტორიულ საგანზე ბაასსა, ახლა ისეთი დრო დადგა, რომ თვით უბრალო მეგობრულ ლაპარაკში ეძიებენ ზოგიერთნი პირნი პოლიტიკურ განზრახვას, ამისთვის ჩავთვალე საჭიროდ ამისი თქმა. ბოლოს ერთ ბოდიშს კიდევ მოვიხდი. გძელი წიგნით თავი მოგაწყინე; მაგრამ ისეთ საგანზე ვლაპარაკობ, რომელიც შენ გიყვარს და რომელზე ბაასი არ მოგეწყინება. ამისთვის გავბედე გძელი წიგნის მოწერა. უკაცრავად ვარ, აგრეთვე, რომ ცუდი ხელთ-ნაწერი არის ეს ჩემი წიგნი.

შენი ერთგული, კეთილის და სიმთელის მსურველი
გაბრიელ ეპისკოპოსი იმერეთისა